

47. Torstaina 16 päivänä huhtikuuta 1998

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

Valtioneuvoston tiedonanto Suomen osallistumisesta euroalueeseen 1901

Valtioneuvoston tiedonanto 1/1998 vp
Suuren valiokunnan mietintö 1/1998 vp
Palautekeskustelu jatkuu

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Pesälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Ala-Nissilä, Apukka, Biau-det, Brax, Bryggare, Dromberg, Hurskainen, Häkämies, Hämäläinen, Kaarilahti, Karhunen, Korkeaaja, Koskinen H., Koskinen Johannes, Lindroos, Norrback, Nurmi, Saarnio, Sasi, Skinnari, Tahvanainen, Tarkka, Tiilikainen, Tuomi-oja ja Vistbacka.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edusta-jat Skinnari, Bryggare, Nurmi, Dromberg, Kos-kinen Johannes, Vistbacka, Koskinen H., Sasi ja Ala-Nissilä.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päi-västä

sairauden perusteella ed. Korkeaaja,
virkatehtävien perusteella edustajat Bryggare,
Hurskainen, Kaarilahti, H. Koskinen, Norrback
ja Sasi sekä

muun syyn perusteella edustajat Ala-Nissilä,
Apukka, Dromberg, Häkämies, Lindroos, Nur-mi ja Tahvanainen.

Valtioneuvoston tiedonanto Suomen osallistumi-sesta euroalueeseen

Valtioneuvoston tiedonanto 1/1998 vp
Suuren valiokunnan mietintö 1/1998 vp
Palautekeskustelu jatkuu

Ensimmäinen varapuhemies:
Ulkopuolella päiväjärjestyksen jatketaan eilen pidetyssä istunnossa keskeytettyä, Suomen osal-listumista euroalueeseen koskevan valtioneuvos-ton tiedonannon käsittelyä (VNT 1/1998 vp).

Keskustelu jatkuu:

Ed. R a s k : Arvoisa herra puhemies! Mihin Emulla pyritään? Sillä pyritään talouskasvun turvaamiseen ja vakaaseen, vahvaan valuuttaan. Sillä pyritään hyvään eurooppalaiseen kilpailu-kykyyn ja lisääntyvään keskinäiseen kaupan-käyntiin. Emu auttaa meitä saavuttamaan matalan inflaation ja matalat korot, saavuttamaan kustannussäästöjä ja lisäämään investointeja, saavuttamaan vilkkaamman tuotannon ja sitä kautta hyvän työllisyyden. Työllisyys ei siis ole mikään Emu-kriteeri, eikä sen pidä mielestäni Emu-kriteeri ollakaan, vaan se on kansallisen ja EU:n talouspolitiikan perimmäinen tavoite.

Meno Emuun ensimmäisten tai enemmistön mukana sisältää riskejä, mutta niin sisältää pois-jääminenkin. Poisjääminen saisi aikaan sen, että Suomi joutuisi joka tapauksessa vapaan ja kove-nevan kansainvälisen kilpailun koettelemaksi,

koska talouden uhat ovat yleismaailmallisia. Ulkona ollessamme olisimme ulkona sisämarkkinoista ja vientiyrityksillämme olisi valuuttariskejä, joita joillakin kilpailijoilla ei olisi.

Tulevaisuuden ennustaminen on vaikeaa, mutta ennakointi on tarpeellista ja välttämätöntä. Kukaan ei ole vielä kokenut, millaista elo on Emussa sen kummemmin kuin sen ulkopuolellaakaan. Nyt näyttää kuitenkin siltä, harkinnan ja lukuisten selvitysten jälkeen, että Suomi on päättämässä mukaanmenosta Emuun.

Tässä tilanteessa minusta ovat hyvin hämmästyttäviä keskustapuolueen edustajien puheet. Suomi haki EU-jäsenyyttä Esko Ahon ollessa pääministerinä ja ulkoministerinkin ollessa keskustalainen. Suomi ei EU-jäsenyyshakemusvaiheessa esittänyt varaumaa Talous- ja rahaliitosta, kuten tekivät Tanska ja Iso-Britannia. Eikö siis keskusta tuolloin päätoimijana pitänyt selvänä, että EU:ta seuraa myös Emu? Jos ei pitänyt, miksi ei sitten esitetty varaumaa? Nyt ihmetyttävät nämä puheet ja venkoilu, eikä sitä voi oikeastaan miksikään muuksi kuin puhtaaksi politiikkoinniksi nimittää.

On selvää, että Emuun liittyminen tuo myös huolia. Miten julkinen sektori tulee selviämään? Julkinen sektori ei ole mikään kasvoton massa, vaan se on hyvinvointiyhteiskunnan toteuttajaporukkaa, muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon ja opetusalan työntekijöitä. Julkinen sektori työllistää neljänneksen Suomen työntekijöistä. Kaksi kolmasosaa heistä työskentelee kuntien ja vajaa kolmasosa valtion palveluksessa. Suurin osa julkisen sektorin työntekijöistä on naisia.

Julkisen sektorin merkitys Emulle on suuri, mutta niin on Emukin julkiselle sektorille sekä pohjoismaiselle hyvinvointivaltiolle. Tärkeäksi nousee julkisen sektorin rahoitusasema eli se, kuinka paljon valtiontaloudella ja kuntataloudella on liikkumavaraa. Uusi tilanne vaatii paikallishallinnon johdolta malttia ja viisautta taloudenhoidossa. Jos julkista taloutta kohtaa tilapäinen häiriö, on tärkeää, että vaadittava jousto-vara olisi hankittu jo ennakkoon. Puskureina ei voida käyttää perheiden tulonsiirtoja tai henkilökuntaa. Näinhän meillä itse asiassa tehtiin 90-luvun laman aikana Suomen tuolloin ollessa Emun ulkopuolella.

Miten Emussa pitäisi elää? Jatkamalla nyt harjoitettua maltillista budjetti- ja työmarkkinapolitiikkaa, luomalla kriisitilanteiden varalle puskurirahastoja; jatkamalla jo aloitettua työelämän kehittämistoimintaa, esimerkiksi paran-

tamalla epätyypillisten työsuhteiden turvaa ja kehittämällä neuvottelujärjestelmää erikoisesti paikallistasolla ja vahvistamalla työntekijöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia työpaikoilla. Tämän lisäksi on tärkeää työn ja tuotannon kehittäminen, niin kuin on tehtykin, esimerkiksi tutkimus- ja tuotekehitykseen panostamalla, osaamista ja laatua parantamalla esimerkiksi koulutusvakuutuksen kautta sekä monipuolisia työaikamalleja käyttöön ottamalla. On hyvin tärkeää, että ikääntyvät työntekijät pyritään pitämään työelämässä mukana, että he myös tahtovat siellä mukana olla. Työllisyys on talouspolitiikkamme tärkein tavoite. Nyt myös EU on Amsterdamin kokouksessa nostanut sen esille. EU:n yhteinen työllisyyspolitiikka on merkittävä osa Euroopan unionin syventämistä.

Herra puhemies! Näyttää siltä, että Emuun mennään, koska niin on jo osaltaan päätetty. Riskit on arvioitu kohtuullisiksi tavoitteeseen nähden. Emuun menemme, koska Suomen vaikutusmahdollisuudet kasvavat EU:ssa. Sekin on huomioitava, että Suomi seisoo yhä puujalkansa varassa, mutta onneksi jo kännykkä kourassa, ja Emusta on hyötyä juuri vientiteollisuudellemme. (Ed. Laaksonen: Alkää unohtako metallia!) — Metallimiehiä ja metallialaakaan ei pidä unohtaa. Ed. Laaksonen on aivan oikeassa. — Suomi on hyväksynyt Maastrichtin sopimuksen.

Arvoisa herra puhemies! Me olemme kolmatta päivää puhumassa rahasta, välineestä, jolla pyritään hyvinvointiin. Kirjailija Kaija Pispa sanoo näin: ”Meistä kasvatetaan ehdoin tahtoin maallisiin asioihin kiintyviä ja kiinnittyviä ihmisiä ja joudumme koko ikämme hallitsemaan valtavaa määrää tavaraa ja asioita, roinaa ja sälyä, jolla ei elämän kannalta ole mitään merkitystä. Tälle pahoinvoinnille olemme antaneet pirullisen kuvaavan nimen: hyvinvointi.”

Euro tai markka, raha, on siis vain väline. Hyvinvointi on jotakin aivan muuta. Meidän ei pitäisi antaa pääasioiden jäädä välineiden varjoon.

Kauppa- ja teollisuusministeri Kalliomäki: Arvoisa puhemies! Täällä on kahden päivän aikana ainakin muutamassa puheenvuorossa arvioitu Emun kolmannen vaiheen vaikutuksia yritysten toimintaan. Ajattelin, että siitä olisi ehkä hallituksen puolestakin hyvä muutama sana todeta.

Mutta ensiksi hiukan yleisemmällä tasolla minusta on paikallaan sekä yleisesti että yritysten näkökulmasta todeta kuitenkin se, että yhteiseen

rahaan ja rahapolitiikkaan siirtyminen ei oikeastaan merkitse ratkaisevaa muutosta Suomen talouden ja talouspolitiikan perusteissa. Kun oikein pelkistää ja purkaa rönsyjä, kyse on valitun talous- ja integraatiopolitiikan linjan jatkamisesta ja vahvistamisesta.

Talous- ja rahaliitto ei ratkaise maamme talouden keskeisiä, ajankohtaisia ongelmia. Todennäköisesti se kuitenkin tarjoaa paremmat edellytykset suotuisalle kasvu- ja työllisyyskehitykselle kuin euroalueen ulkopuolelle jääminen. Yhteisvaluutta euro parantaa kasvua ja työllisyyttä tukevan talouspolitiikan edellytyksiä. Vastuu työllisyys tilanteen parantamisesta ja välttämättömistä rakenteellisista muutoksista, joita tarvitsemme, jää edelleen ja tietenkin kansalliselle tasolle.

Siirtyminen yhteisen rahan käyttöön aiheuttaa yrityksille kertaluontoisia kustannuksia. Se tarjoaa niille euroalueella aluksi suhteellisen pieniä, mutta asteittain kasvavia ja toistuvia välittömiä hyötyjä euromaiden keskinäisiin rahaliikkeisiin liittyvien kustannusten alentuessa. Valuutanvaihdon ja valuuttakurssimuutoksilta suojautumisen kustannuksilta välttyään, ja hintojen vertailtavuus helpottuu.

On myös otettava huomioon välilliset, kokonaistalouden vakauteen ja kestäväan kasvun edellytyksiin liittyvät hyödyt. Euroopan keskuspankin rahapolitiikan ja aikaisempaa tehokkaamman finanssipoliittisen yhteistyön avulla voidaan luoda edellytyksiä jopa pysyvästi matalille reaalkoroille. Näin luodaan perusta kestäväälle kasvulle, sekä henkisten että aineellisten voimavarojen työllistämiseksi. Talouspolitiikan tavoitteet ja keinot ovat perustaltaan samat — se on moneen kertaan täällä todettu — kuin nykyisin. Rahapolitiikan osalta vain toteutustaso muuttuu. Tällöin, ja sitä on kyllä mielestäni syytä korostaa, poliittisten päättäjien vastuu demokratian toimivuudesta vain kasvaa, kun demokratiavajeen voi tuki nähdä uhkaavan rahapolitiikan puolella.

Talous- ja rahaliitto on sisämarkkinahankkeen jatke. Yhteinen raha ja yhteensovitettu talouspolitiikka ovat välttämättömiä täyden hyödyn saamiseksi jo toteutetuista EU:n sisämarkkinoista. Näiden mahdollisuuksien hyödyntäminen edellyttää kuitenkin taloudellisen toiminnan sopeuttamista muuttuviin markkinaolosuhteisiin. On huomattava, että sopeuttamiseen liittyy väistämättä kustannuksia ja kitkaakin.

Sekä Talous- ja rahaliiton toteuttamisvaiheeseen että sen varsinaiseen toimintaan liittyy aivan luonnollisia epävarmuuksia ja riskejä. Tavoitteet

voidaan saavuttaa vain, jos hankkeen kaikki vaiheet toteutetaan johdonmukaisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti niin yhteisötasolla kuin jäsenvaltioissakin. Tässä on tärkeä viesti myös meille Suomeen ja tähän saliin. Poikkeamat vaakaan talouspolitiikan tieltä tai kyvyttömyys välttämättömyyden rakenteelliseen uudistumiseen voivat vaarantaa rahahankkeen onnistuneen toteutumisen.

Sitten, puhemies, muutama sana siitä, mitkä ovat euron välittömät vaikutukset yritystoimintaan.

Talous- ja rahaliiton näkyvin ja välittömin vaikutus yrityksen näkökulmasta on kansallisten valuuttojen korvautuminen yhteisellä rahalla, eurolla. Matkustaminen, kaupankäynti tai investoiminen toiseen EU-maahan ei ole nykyisin valuuttakurssiriskien ja valuutanvaihtokustannusten takia yhtä yksinkertaista kuin toiminta oman maan sisällä. Euroalueen puitteissa tilanne muuttuu ja kustannukset alenevat.

On myös totta, että siirtyminen yhteiseen rahaan aiheuttaa yrityksille kustannuksia. Euro otetaan käyttöön välittömästi Emun kolmannen vaiheen alettua. Käyttö laajenee asteittain alkaen liiketoimista, joissa ei tarvita seteleitä tai kolikoita. Pankit ja muut rahoituslaitokset joutuvat siirtymävaiheessa muuttamaan asiakkaiden talletukset ja lainat sekä koko maksujärjestelmiensä toiminnan europohjaiseksi.

Yrityksissä sopeutumiskustannuksia aiheuttaa ennen kaikkea kirjanpidon ja hinnoittelun muuttuminen europerusteiseksi sekä lyhyenä siirtymäaikana tarvittavat kaksinkertaiset kansallisen rahan ja euron määräiset tilinpito- ja hinnoittelujärjestelmät. Kansalliselle maksuvälineelle heitetään kokonaan hyvästit näillä näkymin viimeistään heinäkuun alkuun mennessä vuonna 2000. Sehän on täällä myöskin todettu. Saman vuoden ensimmäisellä puoliskolla sekä euro että kansallinen valuutta ovat käytössä rinnakkaismaksuvälineinä.

Yhteinen valuutta helpottaa hintojen vertailua eri maiden välillä. Yritykset voivat siten euron käyttöönoton myötä hyödyntää entistä paremmin yhteisvaluuttamaiden hintaeroja. Pidemmällä aikavälillä yhteinen valuutta hyvin suurella todennäköisyydellä tasaa näitä eroja. Unionin jäsenmaiden välinen tavaroiden ja palveluiden kauppa vastaa tällä hetkellä lähes 30:tä prosenttia EU:n bruttokansantuotteesta ja EU-maiden tavarakaupasta noin 60 prosenttia käytään EU:n jäsenmaiden välillä. Suomen viennistä noin 60 prosenttia suuntautuu unionialueelle

ja myös tuonnista noin 60 prosenttia tulee muista unionimaista.

Kaiken kaikkiaan EU-maiden keskinäinen talouden riippuvuus on nykyisinkin hyvin voimakasta ja yhteisen valuutan tehostaessa sisämarkkinoiden toimintaa keskinäiset sidokset tulevat entisestään vahvistumaan. Yhteisen rahan vähentäessä kaupankäynnistä koituvia kustannuksia ja riskejä on odotettavissa, että tavaroiden ja palvelujen kauppa euroalueen maiden välillä tulee kasvamaan nopeammin kuin kauppa alueen ulkopuolisten maiden kanssa.

Kannattaa havaita, että siirtyminen yhteiseen rahaan on suhteellisesti ja voi sanoa huomattavastikin merkityksellisempää pienille ja keski-suurille kuin suurille yrityksille. Ulkomainen toiminta helpottuu valuuttaongelmien kadotessa. Toiminnan vaihtoehdot monipuolistuvat olennaisesti samalla, kun kilpailu kiristyy. Kilpailun kiristymisen ja rakenteiden ja markkinaosuuksien muuttuminen puolestaan kuuluvat kiinteästi yhdentyvän Euroopan bisnesmaailmaan.

Euroalueella muutosprosessin voidaan odottaa kiihtyvän ja sen vaikutusten ulottuvan kaiken kokoiisiin yrityksiin. Kytkeä yksittäisten suomalaisten yritysten ja toimialojen toimintaedellytysten ja raha- ja valuuttakurssipolitiikan hoidon välillä muuttuu tietenkin Emussa. Yhteisesti koko euroalueen puitteissa hoidettava rahapolitiikka ei voi lähteä suomalaisten yritysten erityisongelmista. Tähän on yrityksissä hyvissä ajoin varauduttava ja sitähan ne parhaillaan tekevät.

Viime vuosina toteutettu velkojen vähentäminen onkin jo merkittävästi vahvistanut yritysten omaehtoisia toimintaedellytyksiä. Se näkyy muun muassa yritysten omavaraisuusasteitten hyvänä vahvistumisena. Tulevaisuudessa kilpailukyky edellyttää hyvän rahoitusaseman lisäksi myös ja erityisesti tehokkaita investointeja, tuotekehittelyä ja joustavaa tuotanto- ja markkinointitoimintaa.

Taloudellisiin häiriöihin varautuminen, josta täällä on paljon keskusteltu, olisi myös sisällytettävä yrityssuunnitteluun aivan uudella vakavuudella.

Laajan Emu-alueen vakaasta yhteisestä valuutasta muodostunee myös kansainvälisesti merkittävä valuutta. On todennäköistä ja itse asiassa meille hyvin tärkeää, että eurosta tulee vahva kilpailija Yhdysvaltain dollarille kansainvälisen kaupan hinnoittelu- ja laskutusvaluuttana. Tästä koituvat hyödyt ovat suurimpia Suomen kaltaisille pienille avoimille talouksille, jotka voivat käyttää euroa kansainvälisiin maksui-

hinsa paljon laajemmassa mitassa kuin nykyisin omaa kansallista valuuttaansa. Tämä on omiaan tukemaan EU-alueen ulkopuolelle suuntautuvaa vientiä.

Rahoitusmarkkinoiden maailmanlaajuinen yhdentyminen, tietotekniikan nopea kehitys ja sisämarkkinoiden synty ovat johtaneet merkittäviin muutoksiin EU-maiden rahoitusmarkkinoilla. Valtioiden rajat ylittävä tuotantotoiminta on jo lisääntynyt, kilpailu kiristynyt ja rakenteet tehostuneet.

Puhemies! Yhteistä rahaa käyttävälle euroalueelle syntyvät nykyistä laajemmat, likvidimmät ja tehokkaammat rahoitusmarkkinat. Markkinoiden lohkoutuneisuus vähenee ja pääoman liikkuvuus lisääntyy. Pienyritysten on mahdollista tehdä rahoitus- ja sijoitus päätöksensä huomattavasti aiempaa laajemmilla markkinoilla. Rahoituslaitosten keskinäinen kilpailu tehostuu ja samalla syntyy Euroopan laajuisia rahoitus- ja sijoituspalveluja sekä uutta tarvetta oheispalveluihin esimerkiksi luottokelpoisuusluokituksen ja markkina-analyyysien alalla.

Kaiken kaikkiaan siis voi sanoa, kun katsoo ihan yritysten tuutista, että kyllä tämä euroalueen muodostuminen, Emun kolmannen vaiheen synty on hyvinkin selkeästi positiivinen asia. Kitkatekijät, ongelmat toki liittyvät siihenkin, mutta eivät ihan siinä mitassa kuin muihin yhteyksiin. Kun katsoo yritystoimintaa, sen merkitystä maalle, sen taloudelle, niin heijastusvaikutusten siihen päätöksentekoon, jota eduskunta nyt tekee, minusta pitäisi olla selkeästi kuitenkin positiivisvoittoisia.

Ed. Skinnari merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kalliomäen varsin asiallinen ja analyyttisyyteen pyrkivä puheenvuoro oli mielestäni varsin hyvä. Mutta jäin kuitenkin kaipaamaan siitä yhtä kohtaa. Ministeri ei millään tavoin arvioinut sitä, miten Euroopan keskuspankki omassa rahapolitiikassaan voi ottaa huomioon Suomen suhdanteet, kun me yksinämme ainoana pohjoisena metsäteollisuusmaana olemme siinä mukana. Eikö ole niin, että jos esimerkiksi Ruotsi toisena vastaavanlaisena pohjoisena metsäteollisuusmaana olisi myös mukana, niin Euroopan keskuspankin mahdollisuudet ja todennäköisyys siihen, että se ottaa nämä suhdanteet huomioon, olisi huomattavasti suurempi?

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron oikeastaan ed. Raskin jälkeen, kun hän puheenvuorossaan syytti Suomen keskustaa venkoilusta ja siitä, että keskusta on kielteinen Emu-asialle. Hän mainitsi, että oikeastaan tämä asia päätettiin jo siinä yhteydessä, kun liittyttiin EU:hun, ja oikeastaan jo silloin, kun hakupaperit jätettiin EU:hun ja ulkoministeri oli keskustalainen. Minä olen ymmärtänyt, että tämä päätöksentekotilanne on avoin, ja silloin kun eduskunta päätti liittyä EU:hun, myös yksimielisesti päätettiin siitä, että Emu-asia päätetään täällä.

Olen myös ymmärtänyt, että professori Pekkarinen on tehnyt työtä avoimella mielellä miettien etuja ja haittoja. Sen jälkeen, kun nämä kaikki laajat selvitykset, joita pääministerikin on täällä kehunut, on nyt tehty, päätös tehtäisiin punniten etuja ja haittoja, sekä taloudellisia että poliittisia kysymyksiä. Suomen keskusta on päätenyt ja itsekin olen päätenyt siihen, että tässä vaiheessa tulen äänestämään ei. Eikä siinä minun mielestäni ole sen paremmin venkoilua kuin niidenkään taholta, jotka omassa arviossaan ovat päätenneet kyllä-puolelle. (Hälinää yleisöparvela. Puhemies koputtaa.)

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minunkin mielestäni kauppa- ja teollisuusministeri Kalliomäen puheenvuoro oli asiallinen, mutta samalla se oli tyypiesimerkki puheenvuorosta, jossa Emun ei katsota aiheuttavan minkäänlaisia ongelmia Suomen kansantaloudelle tai yritysmaailmalle. Kun kauppa- ja teollisuusministeriössä on arvioitu Emun vaikutuksia, niin jos todellakin johtopäätökset ovat niin yksipuolisia kuin ministeri Kalliomäen puheenvuoro osoitti, silloin ei kysymys ole analyysista.

Ministeri Kalliomäki, kun te sanotte kilpailun kiristyvän, niin odottaisin, että te arvioisitte, miten kilpailun kiristyminen vaikuttaa esimerkiksi suomalaisen teollisuuden eri haaroihin. Ei voi olla niin eikä ole niin, ei minkään selvityksenkään mukaan ole niin, että kilpailun kiristyminen on yksinomaan myönteinen tekijä. Totta kai kilpailun kiristymisellä on myös kielteisiä vaikutuksia, mutta niitä te ette puheenvuorossanne halunnut arvioida.

Odottaisi myös ed. Saaren tapaan, että kauppa- ja teollisuusministeri olisi arvioinut Euroopan keskuspankin roolia yritystoiminnan suhteen. Tilannehan on varsin kummallinen, kun Euroopan keskuspankki tekee hallituksista ja parlamenteista riippumatta omat päätöksensä

rahopolitiikasta ja on vielä kielletty vaikuttamasta rahapolitiikkaan, jota Ekp, Euroopan keskuspankki harjoittaa. Me tiedämme sen, että Ekp ei ota ensi sijassa huomioon ainakaan Suomen talouden ja Suomen yritysmaailman erityisistöiveitä. Tämän takia Ekp:n päätökset saattavat mennä pahastikin vikaan. Tämänkin arviointi olisi välttämätöntä kauppa- ja teollisuusministeriössä, mutta ainakaan tässä puheenvuorossa sitä ei edes yritetty tehdä.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kauppa- ja teollisuusministerin puheenvuoro oli tekninen ja voi olla samaa mieltä, että noinkin asiat ihannetilanteessa ovat. Olen vähän eri mieltä kuin ed. Laakso, että kyllä kilpailu on positiivinen asia, kyllä suomalaisten pitää kilpailussa pärjätä, mutta sitten me emme pärjää, kun tulee laskusuhdanne. Ministeri totesi, että Euroopan keskuspankki ei voi ottaa huomioon Suomen olosuhteita, ja silloin kilpailu ei ole kyllä suomalaisille yrityksille reilua. Minusta tässä oli kyllä ministerin puheessa erittäin paha puute, hän ei huomioinut ollenkaan niitä erilaisia tilanteita, joihin suomalaiset yritykset joutuvat erilaisessa suhdannekierrossa. Tämä on niin iso poliittinen puute, että tämä ministerin puheenvuoro, vaikka siihen voi teknisenä analyysina yhtyäkin, ei kuitenkaan vastaa suomalaista tilannetta.

Kansanedustaja Raskilla ei puheenvuorossaan ollut muuta arvosteltavaa keskustan linjassa kuin se, että Maastrichtin sopimus olisi meitä sitonut tai sitoisi edelleen. Kuka vaatii meitä sitoutumaan? En ole kuullut yhdenkään EU-valtion vaativan, että meidän sitä siltä osin olisi noudatettava. Me asetimme reunaehdoja, eduskunta yksimielisesti asetti reunaehdoksi sen, että se siitä erikseen päättää erillisellä käsittelyllä, jos se hyväksi näkee. Tämä kaikki on eurooppalaisten maiden tiedossa eikä sitä ole kukaan asettanut kyseenalaiseksi. Minusta tältä näkökannalta ei ainakaan keskustan linjaa voi pitää epäjohdonmukaisena, koska se oli niin keskustan kuin koko eduskunnan yhtenäinen tahto, myös johtavien poliitikkojen, myös nykyisen presidentin silloisen presidenttiehdokkuuden aikana ilmaismien mielipiteiden mukainen.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tosiasia kuitenkin on, että silloin kun EU-jäsenyyttä haettiin, meillä oli keskustalainen pääministeri ja ulkoministeri. (Ed. Kemppainen: Kyllä!) Meillä ei ole ollut varaumaa ... (Ed.

Kemppainen: Eduskunnan yksimielinen päätös!) — mutta siihen sopimukseen ei tullut ja hakuvaikheessa ei ollut varaumaa, ei tehty varaumaa, niin kuin esimerkiksi Tanska ja Iso-Britannia tekivät. (Ed. Kemppainen: Eduskunta teki!) Siinä suhteessa tämä keskustelu, mitä nyt on käyty, vain tuntuu kummalliselta.

Kauppa- ja teollisuusministeri Kallio — m ä k i : Puhemies! Ed. Saari kysyi Ruotsin perään. Sitähän keskusta on täällä aiemmissakin vaiheissa peräänkuuluttanut, miten me näin teemme, kun Ruotsi jää ulkopuolelle. Minusta on tietysti ihan selvää, että olisi ollut ... (Ed. Saari: Minä kysyin Euroopan keskuspankin rahapolitiikan mahdollisuuksista!) — Palataan siihen. — Minusta on ihan selvää, että olisi meidän kannaltamme myönteistä se, että Ruotsi olisi jo ensimmäisessä vaiheessa mukana eikä toisessa, niin kuin se tulee varmuudella olemaan, mutta se ei tietenkään ole tekijä, joka voisi ratkaista Suomen kannan. Niin suuri merkitys sillä ei ole. Yksi tekijä siinä on, että Suomi tuotantorakenteensa vahvistumisessa ja monipuolistumisessa on edennyt tämän vuosikymmenen aikana erittäin hyvää vauhtia. Tämä hallitus on pistänyt minusta itsensä likoon juuri tässä näkymässä tietäen kyllä, että tällainen kehitys onkin saatava aikaan, jotta riskit Emu-maailmassa voivat vähentyä.

Uskoisin, että suurempi riski Suomelle kuin suhdannepoliittinen riski liittyy meidän sijaintiimme ylipäänsä. Olemme täällä pohjoisessa kolkassa, ja se edellyttää sitä, että meillä on oltava muita vahvuuksia, ennen kaikkea työtä luovien kotimaisten yritysten näkökulmasta ja kansainvälisten yritysten, kansainvälisten sijoittajien näkökulmasta. (Ed. Kemppainen: Mitä ne ovat?) Se on nimenomaan yritysten toimintaympäristöä laajasti ottaen. Sehän on iso kysymys. Laajuus tarkoittaa sitä, että siinä puhutaan paitsi koulutuksesta, tutkimuksesta, infrastruktuurista, sekä perinteisestä että modernista, myös sen tyyppisistä asioista, jotka liittyvät integraatioprosessiin laajemminkin, esimerkiksi verotuksesta ja tämän tyyppisistä asioista, joissa meidän on kilpailukykyämme vahvistettava koko ajan.

Euroopan keskuspankin roolista totesin jo — enkä nyt paljon enempiä aio siitä todeta, koska siitä on riittävästi täällä puhuttu — vain sen, että minusta on ilmiselvää, että tällä ratkaisulla on tietty demokratiavajeen suunta olemassa. Sen tähden — tämä on myös vastaus ed. Laaksole — on erityisen tärkeää, että Euroopan keskuspank-

ki ei linnoitaudu mihinkään kivimuurien sisään, vaan pitää hyvin tiiviitä yhteyksiä koko yhteisön alueella tietenkin, ennen kaikkea sen omalla toimialueella, euroalueella. Se tullaan näkemään. Uskon, että se tulee tähän nimenomaan pyrkimään tietäen, että se on kokonaisuuden onnistumisen kannalta tärkeää. Näinhän kansainvälistikin esimerkiksi Yhdysvalloissa kyllä tapahtuu. Siellä keskuspankki on tässä mielessä aktiivinen, vaikka itsenäinen osallistuja. (Ed. Kemppainen: Voiko se ottaa Suomen ongelmat huomioon?)

Sinänsä on siis oikein, että Euroopan keskuspankki on itsenäinen. Tässä lähtötilanteessa se on varmasti välttämätöntä, mutta sen menestyksen ratkaisee kyllä myös merkittävästi sen oma yhteistyökyky suhteessa poliittiseen päätöksentekokoneistoon, joka tarkoittaa siis kansallisia, poliittisia päättäjiä ja myös EU:n sisäistä poliittista organisaatiota, mukaan lukien Euroopan parlamentti. (Ed. Laakso: Ottaako se Suomen tilanteen huomioon?)

Ed. Laaksolla on minusta kohtuullisen valikoiva kuulo, kun hän totesi, että minä en nähnyt minkäänlaisia ongelmia kansantalouden tai yritystalouden näkökulmasta. Nimenomaisesti sanoin, että on ongelmia, on uhkia ja mahdollisuuksia, niin kuin aina tämän tyyppisissä hankkeissa tai ihmisen elämässä ylipäänsä. Ed. Laaksonkin elämässä on uhkia ja mahdollisuuksia. Meillä kaikilla on tällainen mahdollisuus ja uhka tuossa vuoden kuluttua edessämme. Toisin sanoen kansantalouden kannaltakin on tietenkin riskejä olemassa. Hallitus on ne tykönänsä puninnut ja päätenyt selkeästi, yksimielisesti siihen esitykseen, joka nyt eduskunnassa on käsittelyssä.

Kilpailun kiristyminen on myös uhka ja mahdollisuus. Itse uskon sillä tavalla, että Suomelle se on sittenkin enemmän mahdollisuus johtuen siitä, että olemme oivaltaneet tämän asian, että se voi olla enemmän mahdollisuus kuin uhka. Ukapuolella on, minkä mainitsin, pohjoinen sijaintimme. Mutta mahdollisuuksia vahvistaa juuri osaamisympäristö, joka meillä on hyvin kilpailukykyinen tällä hetkellä, ja kilpailukyky siltä osin vahvistuu, mutta ei riittävästi vielä. Se näkyy muun muassa siinä, että kun ulkomaista pääoma sijoittuu Suomeen, niin se ei vielä sijoitu riittävästi, voi sanoa todella hyvällä, tuottavalla, tehokkaalla tavalla, esimerkiksi tuotantoa Suomeen käynnistämällä, perustamalla esimerkiksi Greenfield-tuotantoa. Kuitenkin sen suuntaisia hankkeita, kysymyksiä jo on olemassa. Mikä ilahdus-

tavinta, juuri nämä hankkeet ovat kiinnostuneet korkeaan osaamiseen pohjautuvasta suomalaisesta ympäristöstä. Mutta siinä meillä on vielä paljon töitä. Sitä voisi vaikka yhdessä tehdä.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kalliomäki todellakin pöhti aika monipuolisesti Emun hyviä ja huonoja puolia. Mutta hänellä niin kuin muillakin hallituksen jäsenillä on tullut selvästi ilmi se, että riskejä hiukan vähätellään ja tasoitellaan ja hyötyjä pidetään itsestään selvyyksinä tai lähes varmoina. Pienyritysten osalta on osoitettavissa hyvin paljon hyötyjä Emun menemisestä, mutta kaikki ovat valmiit tunnustamaan sen, että pienille yrityksille siirtymävaihe on erittäin kallis. Esimerkiksi atk-laitteistojen ja -valmiuksien ja muiden siirtymävaiheen seikkojen hinta on niille suhteessa erittäin paljon suurempi kuin isoille yrityksille. Ristiriitaisuuksia näihin liittyä, mutta asia ei ole mustavalkoinen, niin kuin on tullut ilmi.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Kalliomäki ei käsitellyt puheenvuorossaan lainkaan alueellisen kehityksen näkymiä. Kun kilpailu kiristyy, me kaikki tiedämme, että se johtaa entistä enemmän keskittävään kehitykseen. Erityisen tärkeää tämä on Suomen kannalta. Mehän tarvitsemme koko maan voimavarat selviytyäksemme, saadaksemme meille keskeisen vientisektorin, metsäklusterin kilpailukyvyyn ja kilpailukykyisyyden turvattua ja hyödynnettyä ne luonnonvarat, joita meillä on. Nyt kuitenkin hallitus on omilla toimillaan heikentänyt alueellisen kehityksemme edellytyksiä tilanteessa, jossa kaikkien asiantuntijoiden mukaan olisi pitänyt ja pitäisi voimakkaasti terävöittää aluepolitiikkaa.

Tuoreet tiedot muuttoliikkeestä kertovat, että Suomi on edelleen keskittymässä neljään viiteen suureen keskukseen ja tämä näkyminen on huolestuttava. Me näemme, että Emun myötä keskittyminen entisestään uhkaa kiihtyä, ja kun hallituksella ei ole tarjottavanaan mitään vastalääkettä, sellaista toimintapolitiikkaa, jolla alueellisen kehityksen tasapainoa kyettäisiin vahvistamaan, niin tämä on mielestäni hyvin keskeinen uhka tässä epävarmassa tilanteessa. Erityisen suuri uhka se on, mikäli ajaututaan pitempiaikaiseen taantumaa, joita niitäkin väijäämättä on edessä. Aluekehitys ja työttömyys uhkaavat suuressa osassa Suomea edelleen heikentä pitkästä korkeasuhdanteesta huolimatta.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kalliomäki piti erittäin hyvän ja tasapainoisen puheen ja näki Emu-asiassa sekä ongelmia että uhkia. Minusta hän näki ongelmia ja uhkia jopa siinä määrin, että jos tämä puheenvuoro olisi käytetty keskustan taholta, niin varmasti pääministeri olisi puutunut siihen ja todennut, että täällä taas mustamaalataan.

Olisin kiinnittänyt huomiota myös siihen, että ministeri Kalliomäki totesi, että hallitus toivoo, että Euroopan keskuspankki ei linnoittaudu kivimuurien sisään. Olisi mielenkiintoista tietää, minkälaisia suunnitelmia on tämän estämiseksi, koska ei varmastikaan demokratiavajeen korjaamiseksi riitä vain se, että Euroopan keskuspankki vaikkapa kuuntelee ja keskustelee joidenkin kanssa. Tärkeää olisi myös se, että mielipiteet, joita kivimuurien ulkopuolelta esitetään, myös johtaisivat tarpeen vaatiessa Keskuspankin politiikan muuttamiseen. Jos ajattelemme esimerkiksi Suomen tilannetta, jos meillä on lama ja keskeisessä Euroopassa on korkeasuhdanne, niin silloin Keskuspankin ei pitäisi linnoittautua kivimuurien sisään, vaan silloin Suomen kannatoilla pitäisi myös olla vaikutusta. Miten aiotaan taata se, että Keskuspankki kuuntelee tasapuolisesti kaikkia?

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kiinnitin huomiota aivan samaan kohtaan kuin ed. Jäätteenmäkikin.

Kun ministeri Kalliomäki toteaa ja toivoo, ettei Euroopan keskuspankki linnoittautuisi kivimuurien sisään, niin itse asiassa siihen sisältyy kuvitelma siitä, että ikään kuin kansalliset parlamentit tai hallitukset voisivat vaikuttaa Euroopan keskuspankin politiikkaan. Kuitenkin Maastrichtin sopimus, sen 107 artikla, kieltää yksiselitteisesti ja erikseen kaikki yritykset vaikuttaa Euroopan keskuspankin ja jäsenmaiden keskuspankkien päätöksentekijöihin. Tämä on yksiselitteinen Maastrichtin sopimuksen velvoite.

Esimerkiksi Euroopan rahainstituutti Emi lähtee viimeisessä raportissaan siitä, että vain kansanvallan kontrollin ulkopuolella oleva rahapolitiikka on uskottavaa. Kuten raportti toteaa sananmukaisesti: "Uskottavuus ei ole mahdollista, jos jäsenmaat voisivat vaikuttaa päätöksiin." Eli siis demokratian ulkopuolella oleva päätöksenteko on uskottavaa, mutta demokraattinen päätöksenteko ei ole. Tämä on Emin raportin ydinsisältö. Tälle pohjalle myös Euroopan kes-

kuspankkijärjestelmä on rakennettu. Se tarkoittaa sitä, että hallitus tai parlamentti eivät saa antaa ohjeita Keskuspankille, ne eivät saa hyväksyä, eivät saa kumota, eivät saa lykätä Keskuspankin päätöksiä ja kiellettyä on jopa tarkastella juridisin perustein Keskuspankin toimintaa tai päätöksiä. On syntymässä uusi Vatikaani.

Täytyy myös sanoa suoraan se, että Neuvostoliiton kommunistinen puolue Nkp oli rakenteeltaan huomattavasti demokraattisempi kuin tämä Ekp, joka nyt on syntymässä. Nkp:n päätöksiin sentään voitiin jollakin tavalla vaikuttaa, mutta Euroopan keskuspankin päätöksiin on kiellettyä vaikuttaa miltei taholta.

Ed. M. Koski (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitin samaan asiaan huomiota kuin ed. Laakso, kun ministeri Kalliomäki totesi, että Euroopan keskuspankin yhteistyökyky ratkaisee sen, millä tavalla Emu onnistuu. On todella täysin mahdotonta, että olisi olemassa Ekp, joka kuuntelee Suomea tai jotain muuta jäsenvaltiota, koska sen pitää hoitaa EU:n rahapolitiikka ja pitää huolta siitä, että se on kunnossa EU:sta ulospäin. Silloin sisäpolitiikka ei kuulu sen rooliin millään tavalla. Mielestäni ministeri Kalliomäen pohdintaa pitäisi jatkaa myös hallituksessa, miten vaikuttaminen Ekp:hen hoidetaan. Sehän on täysin mahdotonta. Ei sitä ole olemassa.

Mielestäni ministeri Kalliomäen pohdinta myös kilpailun kiristymisen osalta, että se olisi Suomelle mahdollisuus, voi pitää paikkansa suurten kansainvälisten yhtiöitten osalta, jotka ovat jo oppineet toimimaan kansainvälisillä markkinoilla hyvin pitkään. Mutta suomalaiselle pienelle ja keskisuurelle teollisuudelle se on erittäin suuri uhka, koska olisi pidettävä huoli siitä, että Suomessa pienempien yritysten tuotannolliset olosuhteet olisivat vastaavat kuin Euroopassa yleensä.

Esimerkiksi Suomen yritystukipolitiikka on nyt ajamassa siihen suuntaan, että olemme vähentäneet huomattavasti yritystukia ja aiheuttaneet tilanteen, että ennen kaikkea kehitysalueilla yritysinvestoinnit eivät saa samanlaisia tukia kuin esimerkiksi Ruotsin pohjoisosassa tai muualla Euroopassa. Tämä on todellinen uhka, kun kilpailu kiristyy ja suomalaisella pienellä ja keskisuurella yritystoiminnalla ei ole vastaavia olosuhteita olemassa kuin muualla Euroopassa.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu näyttää

kiertyvän kysymykseen, onko Euroopan keskuspankin rahapolitiikka Suomen taloussuhdanteitten mukaista vai ei. On totta, että se sisältää aikamoisia riskejä, että meillä suhdannekehitys menee toiseen suuntaan, mutta kannattaa katsoa, miten oman rahapolitiikan kanssa on pärjätty silloin, kun oli itsenäistä rahapolitiikkaa ja vapaat rahamarkkinat.

90-luvun alussa meillä lähinnä häntä heilutti koiraa ja rahapolitiikka oli aikamoista vuoristorataa. Silloin kun rahapolitiikalla olisi pitänyt elvyttää, meillä korot olivat kaksinumeroiset eikä rahapolitiikka muutenkaan ollut hallussa, vaan päinvastoin se esti järkevää talouspolitiikkaa. Näin valitettavasti sen jälkeen, kun on rahamarkkinat vapautettu, pienen valuutan rahapolitiikka aina toimii suhdanteitten kannalta väärin päin. Silloin kun taloudessa menee huonosti, markkinat nostavat korkoja ja sille Suomen Pankki ei pysty yhtään mitään. Tämän nyt vähintään keskustapuolueen pitäisi tietää lähihistoriastaan. Sen takia vaihtoehto euroon liittymiselle on ainoastaan se, että suljetaan rahamarkkinat kokonaan, mutta se on kyllä aika kaukainen tavoite. (Ed. Laakso: Kelluvat valuutat on vaihtoehto, ed. Soininvaara!)

Edelleen kysymys keskuspankin demokraattisesta kontrollista. Jos me ajattelemme sinänsä Euroopan demokraattisuutta, niin olisi tietysti hyvä, että Keskuspankkia voisi demokraattisesti kontrolloida. Mutta jos me ajattelemme asiaa isänmaallisesti ja Suomen edun kannalta, niin on erittäin hyvä, että Keski-Euroopan maitten, erityisesti Ranskan poliittiset ja lyhytnäköiset intohimot eivät vaikuta rahapolitiikkaan, vaan meidän maamme kannalta kyllä objektiivinen rahapolitiikka on parempi kuin Ranskan poliittisten suhdanteitten mukaan muuttuva.

Aluepolitiikan kannalta tällä asialla ei ole mitään merkitystä, koska jos aluepolitiikka halutaan rahapolitiikalla hoitaa, niin pitäisi olla maakunnallisia valuuttoja, siis Kainuun oravannahka tai jokin muu tällainen, joka voidaan sitten aina devalvoida. Siitä ajasta on aika kauan.

Ed. Bryggare merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kuosmanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Muistuttaisin ministeri Kalliomäelle, että kansallisella tasolla meidän on hoidettava niin työllisyysongelmat kuin yrittäjienkin ongelmat. Ei Emu meitä auta missään

vaiheessa. Eli Suomen valtion on minun mielestäni harjoitettava erittäin kurinalaista talouspolitiikkaa. Yli varojen meillä ei ole varaa enää elää, ja Emu sinänsä ei maksa meidän velkojamme, se pitää meidän muistaa.

Samoin yritysten on todella harjoitettava kurinalaista politiikkaa, jota ne ovat harjoittaneetkin. Suomalaiset yritykset ovat tällä hetkellä erittäin hyvässä kunnossa niin teollisuus kuin pienet ja suuret yritykset. Meillä tällä hetkellä talouselämän rakenteet on saatu minun mielestäni hyvään kuntoon tämän hallituksen aikana. Jokainen meistä tietää, että tällä tiellä kun me jatkamme, niin kyllä uusia työpaikkoja saamme lisää.

Kauppa- ja teollisuusministeri Kalliomäki: Puhemies! Toivottavasti lyhyesti, että päästään puhujalistaan ja asiassa eteenpäin.

Kyllä tässä nyt väistämättä tulee taas se ajatus, että keskusta on vaan ja pysyy vanhan aluepoliittisen ajattelunsa vankina: tukia sinne, tukia tänne ja tärkeitä on, että on korkeat summat ja sillä hyvä.

Minulla oli edellisen hallituksen aikana sen loppuvaiheessa sellainen tuntuma, että on orastavaa näkymää. Kun toteutin osittain kauppa- ja teollisuusministerinä niitä linjauksia, joita edeltäjäni siellä käynnisti, siitä tämä orastava näkymä, ajatukseni tulee, mutta kyllä se on orastamisen asteelle jäänyt. Ehkä se on oppositiopolitiikan vaatimus, että näin pitää tapahtua. Alueiden kehittäminen on tietysti tärkeätä, ja sen puolesta tämä hallitus siinä missä edellinenkin on pistänyt itsensä likoon. Mutta tukijärjestelmiä, tukipolitiikkaa muutenkin on merkittävästi reivattu ja minusta juuri oikeaan suuntaan, suuntaan, jossa esimerkiksi yritystukien osalta kilpailua vääristäviä elementtejä on poistettu samalla, kun kilpailumahdollisuuksia on vahvistettu ja luotu näin tervettä pohjaa yritysten toiminnalle.

Kun kysyy yrityksiltä, mitkä ovat suurimmat ongelmat niiden kannalta, niin järjestään aivan kärjessä ovat yritystuet yksiselitteisesti. Se tarkoittaa sitä, että onneksi vielä valtaosa yrityksistä on terveitä yrityksiä, jotka eivät tukien varassa toimintaansa harjoita, jotka näkevät tuettujen yritysten saavan kohtuutonta väärääkin vauhdista kilpailuasetelmassa.

Yritystukia tarvitaan edelleen, myös alueellisia investointitukia, siis perinteisiäkin tukia, mutta niiden suhteellinen osuus on väistämättä vähentymässä, ja se on minusta oikein. Kun on itseluottamusta, kun on osaamista, johon panostetaan valtakunnallisesti voimakkaasti, niin

alueet voivat menestyä. Siitä on meillä hyviä esimerkkejä, joissa verkottuminen, osaamisen ja ylipäänsä tuotannon verkottuminen on edennyt sillä tavalla kuin modernissa yhteiskunnassa pitääkin.

Nämä alueet, Oulun alue varmaan useimmin mainittuna esimerkkinä, ovat sellaisia, jotka eivät enää ole pelkästään Suomen rajojen sisäpuolella kilpailevia, vaan merkittävimmin ehkä kansainvälisessä kilpailussa vastaavien alueitten kanssa mukana. Siinä verkossahan on hyvin pieniä kuntia Oulun ympäristössä. Oulun verkossa on itse asiassa valtakunnallisesti muun muassa osaamiskeskusverkoston kautta, mutta muutenkin muita alueita mukana. Minusta tämä verkottumisen kehittämissuunta ja malli on se, jossa aluepolitiikkaa tulee näytävästi jatkossa hoitaa.

Euroopan keskuspankista tietysti voidaan nyt monella tavalla puhua. Ed. Laaksolle kuitenkin haluan sanoa, että ei minun tietääkseni Maastrichtin sopimus kiellä keskustelua ja yhteydenpitoa eikä varsinkaan Euroopan keskuspankin aloitteellisuutta tässä suhteessa. (Ed. I. Kanerva: Päinvastoin!) Jos Nkp:n keskuskomitea oli ed. Laakson mielestä keskustelelevampi kuin Euroopan keskuspankki, niin kyllä minäkin, vaikkei muisti niin kauhean kauaksi kannan, muistelen, että ed. Laaksokin osallistui siihen keskusteluun vähän niin kuin toisesta suupielestä ja huomioiden aika tarkkaan sen, mitä Nkp:n keskuskomitea mahdollisesti ajattelisi taikka sen Suomen haarakonttori ajattelisi hänen sanomisistaan. (Ed. Rinne: Siellä oli sentään ehdokasjäseniä, mutta tässä ei ole sellaisia!) — Kyllä. Se oli huomattavasti laajempi konklaavi kuin Euroopan keskuspankki. (Ed. I. Kanerva: Parhaillaan on Suomesta yksi ehdokas!)

Minusta oli hyvä kuunnella ed. Soininvaaran puheenvuoroa, jossa hän todella selkeällä tavalla muistutti meitä siitä, miten on silloin hoidettu rahapolitiikka, kun se on ollut nätisti meidän kansallisissa käsissämme. Ei se historia niin loistava saavutuksiltaan ole. On siellä ehkä hyviäkin vaiheita. Olen itse ollut Suomen Pankissa pankkivaltuusmiehenä juuri silloin, kun tämä suuri kansallinen hätähuuto päästettiin, ja voin sanoa, että virheitä tehtiin silloin, tehtiin sitä ennen. Siinä mielessä tietysti voi sanoa, että ehkä uusia mahdollisuuksia löytyy tästä uudesta ratkaisutasta.

Mikä on Suomen Pankin taikka pörssin tulevaisuus jatkossa euroalueella Emu-maailmassa, sitä meidän on kyllä syytä pohtia, koska siitä on talouden toimivuuteen myös huomattavia yh-

teyksiä. Joka tapauksessa Euroopan keskuspankki tulee vuorenvarmasti hoitamaan rahapolitiikkaa sillä tavalla, että sellaisia korkohypäyksiä, joita meillä kansallisella tasolla rahapolitiikan, senkin, ja finanssipolitiikan hoidon vuoksi on tapahtunut, ei tule euroalueella tapahtumaan. Se on hyvin varma asia, ja näin voidaan ennakoita tapahtuvan pitkälle tulevaisuuteen.

Lopuksi, puhemies, ed. Kuosmaselle vain se, että niinhän minä sanoinkin peruspuheenvuorossani, että kansallisella tasolla nämä perusasiat on hoidettava. Täällä meidän pitää pärjätä, täällä meidän pitää luoda edellytykset menestyksellemme. Ei voida istahtaa lepäilemään ja odottamaan, että Euroopan keskuspankki, vaikka siellä olisi suomalaistakin väritystä, yhdessä komission ja varsinkin suurten maiden toimin meidän puolestamme asiat hyvin hoitaa, vaan itse on pistettävä itsensä likoon.

Ed. Vilja m a a : Arvoisa puhemies! Saanen ed. Laaksolle kevyesti tässä alkajaisiksi huomauttaa myös erään eron, jonka olen havaitsevinani Ekp:n ja Nkp:n välillä: Euroopan keskuspankki pyrkii hallitsemaan vain rahapolitiikkaa, yhtä sektoria, mutta Nkp:n kohdalla tuntuu kuin siinä olisi yritetty hallita koko elämää, niin julkista kuin yksityistäkin. Eli sanotaan se nyt Ekp:n eduksi, että tehtävä on rajattu ja tavoite on selkeä. (Ed. Laakso: Kumpikaan ei ota Suomen etua huomioon!) — Suomen tehtävä on huomioida itse oma etunsa. Emme me anna sen tehtävän vartiointia sen paremmin Ekp:lle kuin myöskään Nkp:lle.

Näissä suurissa muutoksissa testataan aina keskinäistä luottamusta. Suomelle ja suomalaiselle Emu-ratkaisu ja erityisesti Emun kolmannen vaiheeseen siirtyminen on niin kutsuttu suuri ratkaisu, niin ainakin suomalaiset sen kokevat. Ja kun tulevaisuutta ei voida tarkkaan ennustaa, mitä se on eurovaluutan Emu-Suomessa tai sen ulkopuolelle, silloin joudutaan aina liikkumaan myös luottamustasolla, luottaako kansa siihen, että tämä hallitus huomioi koko kansan erilaiset tarpeet, eri alueet jne. Pitää myös kysyä, luottaako oppositio siihen, että hallitus hoitaa tämän asian hyvin. Tällaiset kysymyksenasettelut ovat silloin ilmassa, kun todellakaan emme voi ihan tarkkaan ennakoita tulevaisuuttamme.

Mielestäni kuitenkin asiaa on monipuolisesti ja riittävästi selvitetty. Suuri valiokunta on saanut lausunnot perustuslaki-, valtiovarain- ja talousvaliokunnalta ja euroalueen taloudellisia vaikutuksia Suomelle pidetään pääsääntöisesti

myönteisinä. Esimerkiksi valtiovarainvaliokunnan mielestä yhteisvaluutta tehostaa EU:n valuutta-alueen kauppaa poistamalla nimenomaan valuutanvaihtokustannukset ja ennen kaikkea parantamalla hintojen ja kustannusten ennustettavuutta. Se lisää myös kilpailua ja sitä kautta jonkin verran alentaa meidän kuluttajienkin hintoja, maksuja, kauppaa käytessä. Myös talousvaliokunta korostaa, että mikrotalouden tehokkuushyödyt ovat saatujen selvitysten mukaan yleisvaluuttaan liittymisestä aiheutuvia kustannuksia suuremmat.

Mielestäni on hyvä, että tämä hallitus on koko ajan tavoitteellisesti pyrkinyt Emuun ja harjoittanut sen johdosta kurinalaista talouspolitiikkaa, jonka tuloksena meillä on vakaa talous ja matala inflaatio, alhainen korko ja olemme vielä pa kyenneet maltilliseen tulopolitiikkaan. Tämä on se maaperä, jossa yritykset toimivat ja niille luodaan uutta työtä näillä välineillä. Tämä on myös maaperä perheiden uskaltaa katsoa tulevaisuuteen, uskaltaa tehdä ratkaisuja, ottaa esimerkiksi lainaa. Tärkeimmät kysymykset Suomen kannalta Emuunkin, tähän vaiheeseen liittyessä näen työllisyydessä ja sosiaaliturvassa. Emu ei luo meille työpaikkoja, mutta ei se varmasti niitä poiskaan vie. Emun toimintaympäristössäkin on etunamme aktiivisuus ja mahdollisimman laadukas ja korkea koulutustaso, johon Suomessa olemme satsanneet ja joka on väline kilpailtaessa yhteisellä valuutta-alueellakin.

Meillä on myös oma sanamme sanottavana, vaikka yleiset suhdanteet heiluttelevatkin globaalisti koko maailmaa, siihen, miten joudumme laskusuhteeseen. Siinä on myös Suomen oma toiminta ja ne omat joustot, joita löydämme siinä tilanteessa, jotta voimme pitää koko kansasta huolen. Esimerkiksi tämä laaja työttömyys on varmasti meitä jonkin verran opettanut. Uskoisin, että jos keskustan ja kokoomuksen hallitus aloittaisi työnsä nyt tietäen, että työttömyys voi ryöpsähtää tuollaisiin mittoihin, mitä se oli, se olisi toiminut toisin. Kaikilla meillä on tämä kokemus nyt takanamme.

Työllisyysasiaan vielä jonkin verran. Jo Amsterdamin sopimus on nostanut työllisyysasian esille. Suomi kannattaa yleiseurooppalaisen työllisyysstrategian kehittämistä rinnan Euroopan talous- ja rahaliiton toteuttamisen kanssa, koska näillä on selvä riippuvuussuhde.

Toimivalta työllisyyden hoidossa on edelleenkin kuitenkin kansallisella tasolla, mutta tärkeää on myös se, että yhteisesti on hyväksytty EU:ssa päätavoitteet työllisyyden hoidossa. Ne ovat seu-

raavat: 1) yritteliäisyyden, yrittäjyyden edistämisen, 2) työvoiman jatkuva kouluttaminen ja 3) naisten tasa-arvon edistäminen; se on hyvin keskeinen asia työelämää ja eurooppalaista työelämää kehitettäessä.

Mielenkiintoista on, kun eri maat antavat paraikaa kansallisia työllisyysohjelmiaan, että Ranska on nostanut keskeiseksi työllistämiskinoksi alentaa viikoittainen työaika 35 tuntiin. Työllisyyden hoito on hyvin keskeistä yhteisellä valuutta-alueellamme, sillä tunnettua on, että työttömyys maksaa ja samalla kaventaa siten yhteistä tulostamme.

Toinen tärkeä asia, henkilökohtaisesti tärkeäksi koettu asia, on sosiaaliturva ja sen muut mahdolliset muutokset Emun kolmanteen vaiheeseen siirryttäessä. Sosiaaliturvamme on verorahoitteisesti jatkossakin toimiva, koska kansallisesti voimme asian näin päättää. Sosiaaliturvaa täydentävät ja sille edellytyksensä luovat myös erittäin toimivat palvelut, ne palvelut, joita Suomessa julkinen sektori pääasiassa antaa. Meidän ei tarvitse vilkuilla ulkopuolelle. Päinvastoin voimme edelleenkin olla mallina muille. Elikkä on osattava pitää omista hyvistä asioista kiinni eikä kokea, että ne meiltä viedään pois, jos käymme kiinteämpään yhteistyöhön eurooppalaisen kulttuurin kanssa.

Oppia toki voimme ottaa Euroopan laajuisesti ja monipuolistaa hyvinvointipalvelujamme, mitä on jo tapahtunutkin näinä vuosina muun muassa yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa. Kunnilta on kuitenkin palvelujen järjestämisvastuu. Toimijoita voi tuki olla monia, esimerkiksi lasten päivähoiton järjestämisessä niin yksityisiä kuin erilaisia yhteisöjä ja mikseipä työnantajatahokin. Sehän olisi meidän kohdallamme tavallaan niin kuin muutama vuosikymmen taaksepäin astumista, jos työnantajat alkaisivat työntekijöilleen lasten päivähoitoa järjestää. Ed. Knaapi eilissä puheenvuorossaan otti tällaisen esimerkin uutena eurooppalaisena mahdollisuutena esille, mutta se toki löytyy meidän omasta historiastamme. (Ed. Rinne: Kartano Huittisissa oli yksi esimerkki!) — Niin, monipuolinen kirjo voi olla ihan juuri sitä, mitä tarvitsemme, kun haluamme monipuolisesti ja taloudellisesti palvelumme hoidtaa.

Arvoisa puhemies! Päätän puheenvuoroni samoin kuin tiedonannon lähete keskustelussa. Keskeistä on, paitsi että tavoittelemme edelleen hyvää taloutta, että huolehdimme pohjoismaisen hyvinvointivaltion tavoin siitä, etteivät tuloerot kasva. Jos työtä ei riitä kaikille, keinoja ovat

silloin hyviksi koetut sosiaaliset tulonsiirrot ja meidän erittäin hyvä palvelurakenteemme, joka tasoittaa tuloeroja, kun palvelut ovat pääosin käyttäjälleen maksuttomia — koulutus-, sosiaali- ja terveyspalvelut. Näillä entisillä eväillä pärjäämme Emu-ympäristössäkkin, kun teemme sitkeästi työtä.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Raha-politiikassa on Suomi astumassa uuteen aika-kauteen. Kaikille lieene selvää, että Suomen markka kytetään ja todennäköisesti peruuttamattomasti ehkä yhdeksään muuhun eurooppalaiseen rahayksikköön. Runsaan kahden vuoden kuluttua maamme keskuspankki kytkeytyy yhteiseen eurooppalaiseen keskuspankkiin. Molemmat muutokset ovat Suomen oloissa ennen kokemattoman suuria tapahtumia ainakin näin rauhan aikana. Sen on havainnut käydyssä keskustelussa.

Asian merkittävyys huomioon ottaen olisi ollut perin suotavaa, että ratkaisulle olisi löytynyt suurempi yksimielisyys kuin nyt on käymässä. Olisi suonut edes sen, että asian ratkaisutavasta eli siitä, missä, kuka ja millä menettelytavalla ratkaisu tehdään, olisi päästy yhteisymmärrykseen. Mutta ei. Vähintä, mitä olisi toivonut, olisi, ettei se, ollaanko hallitusvastuussa vai oppositiossa, vaikuttaisi ratkaisutapojen valintaan ja sen avulla käytävään propagandasotaan.

Olen myös ihmetellyt joidenkin puheenvuorojen perin vähättelevää sävyä mahdollisuussitamme ja osaamisestamme. Ei ole lainkaan ihme, jos tavallinen kansalainen on hämmennyksissään, kun tässäkin salissa me, jotka olemme olleet tai joiden ainakin olisi pitänyt olla asian sisällä, näemme asiat niin perin pohjin erilaisina. Löytyy niitä, jotka näkevät tulevaisuuden ruusunpunaista, kun toisten mielestä kaikki se paha, mikä maanpiiriä voi yleensä kohdata, lankeaa päällemme ratkaisun tapahduttua. Rehelliisyyden nimissä on kuitenkin todettava myös, että on myös niitä, jotka — vaikka ovat asialle myönteisiä — näkevät siinä vielä paljon kirjoittamatonta ja ennalta arvaamattomia uhkia. Itse kullun viime mainittuun ryhmään.

Vielä joitakin kuukausia sitten Suomen rahoittojäsenyyden vastustajat murehtivat varsin äänekkäästi sitä, ettei Emussa ole mahdollisuuksia pelata valuuttakursseilla. Vähän sellaista on ollut havaittavissa tässäkin keskustelussa, vaikkakin on todettava, että esimerkiksi Aasian viimeaikaiset tapahtumat ovat jonkin verran vaikuttaneet näiden spekulatiivipolitiikan kannat-

tajien äänilajiin. Rahaliitto näyttäytyy nyt jonkin verran uudessa valossa. Pitäisi olla helpompaa ymmärtää, mitä merkitystä on sillä, että Rahaliiton käytettävissä olevat valuuttavarannot ovat ylivoimaisesti maailman suurimmat, ja mitä merkitystä on sillä, että rahaliittomaiden yhteenlaskettu vaihtotase on vahvasti positiivinen tai että rahaliittomaiden keskinäinen kauppavaihto kattaa suurimman osan niiden nykyisestä ulko- maankaupasta.

Jotenkin on ollut hämmentävää seurata sitä, että oppositio, lähinnä keskustapuolue on esittänyt hallitukselle jo pidemmän aikaa moitteita siitä, että Suomi on määrätietoisesti pyrkinyt täyttämään Talous- ja rahaliiton jäsenyysehdot. Siinähan se on erinomaisesti onnistunutkin.

Onkohan se sittenkään niin kovin paha asia? Eikö talouden tervehdyttäminen ja vakauttaminen sitten olekaan hyvä juttu? Eikö se, että velkarahalla täytettävä budjettivaje on verrattomasti pienempi kuin muutamia vuosia sitten tai että korot ovat suorastaan romahtaneet vuosikymmenen alkuvuosista samalla, kun inflatio on pysynyt kurissa, eikö tämä kaikki ole sittenkin mittaamattomasti parempi vaihtoehto verrattuna siihen hultvattomaan elämänmenoon, jota viime eduskuntakauden aikana harjoitettiin?

Kun kerroin kuuluvani niihin, jotka näkevät, että liittymisessä on vielä aivan riittämiin vastausta hakevia kysymysmerkkejä, tarkoitin myös sitä. Varmaa on, että tulojen tasaamiseen tähtäävät palvelut, sosiaalipalvelut ja verotukseen liittyvät kysymykset, ovat jatkossa uusien ja suurien haasteiden edessä. Mutta olisi epärehellistä uskotella itselleen ja muille, että välttyisimme tältä, jos jäisimme Rahaliiton ulkopuolelle. Sitä, mikä on Emun osuus tai mikä on talouden yleisen kansainvälistymisen osuus muutospaineissa ja -tarpeissa, ei ole niin vain määriteltävissä. Selvää vain on, että molemmilla on siihen oma vaikutuksensa.

Useissa puheenvuoroissa on esitetty huolta siitä, että liittymisemme jälkeen sosiaaliturvamme taso heikkenee, ellei peräti romahda. On kuitenkin muistettava, että EU:n periaate on, että hyvinvointijärjestelmät säilyvät kansallisen päätöksenteon piirissä. En jaksakaan oikein uskoa, että tuohon periaatteeseen oltaisiin tyytymättömiä missään maassa ja sitä oltaisiin ehdoin tahdoin murtamassa. Vai ilmoittautuuko joku sen tekijäksi?

Tietenkin on selvää, että tiivistyvä kansainvälinen yhteistyö lähentää myös sosiaaliturvajärjestelmiä. Meidän on vain pidettävä huoli siitä,

että mikäli näin tapahtuu, meidän liikkeemme ei kulkeudu huonompien maiden suuntiin vaan että meidän kohtuullisen hyvä turvajärjestelmä olisi se suunta, mihin heikommassa asemassa olevien maiden kulku suuntautuu. Onko meidän pakko aina olla luopuvana osapuolena ja hyväksyä se, eikö hyvää mallia antavan osa ole sittenkin arvokkaampaa?

Suomalaisen hyvinvoinnin peruspilari on verotus. Se poikkeaa melkoisesti monista muista maista, joissa toiminnallisuus taataan Suomea suuremmassa määrin palvelumaksuilla, yksityisillä vakuutuksilla ja työsuhteeseen liittyvillä työntekijä- ja työnantajamaksuilla. Tässäkään suhteessa ei liittymisen Rahaliittoon tarvitse merkitä merkittävää muutosta sinänsä. Oma määräysvaltaamme säilynee käsitykseni mukaan vastaisuudessaakin. Sen sijaan voi käydä niin, että kansainvälistyminen muodostuu uhkaksi monille veromuodoille muun muassa siksi, että valtiot kilpailevat entistä voimakkaammin yrityksistä.

Eräs monista esiin nostetuista uhkakuvista on jo pidemmän aikaa ollut se, kuinka palkansaaajan ansiotason käy jatkossa. Tätä olen monen monta kertaa itsekin mietiskellyt. Kukaanhan ei voi siinä asiassa näin etukäteen mitään varmaa sanoa. Mutta harmonisoituisiko palkkamme EU:n heikompien maiden tasolle? Esitän jälleen saman kysymyksen kuin äsken. Onko esimerkkinä oltava taaskin se kaikkein heikoin? Eikö esimerkiksi kelpaisi vaikkapa Saksa, jossa ainakin rakennusmiesten palkkataso on kuin eri planeetalta omaan maahamme verrattuna? Näin ainakin jokunen vuosi sitten, jolloin pääsin asiaa seuraamaan silloisten työtehtävieni kautta.

Tuomittavaa ei ole se, että tarkastelemme tulevaisuuttamme kriittisestikin. Näin menetellen voimme luoda itsellemme valmiuksia vastaanottaa niitä haasteita, joita Rahaliittoon liittymisen varmasti tuo mukanaan. Mutta kun terve kriittisyys kääntyy tarkoitushakuiseksi tai jopa perusteettomaksi pelotteluksi, olemme jo arveluttavalla tiellä.

Arvoisa puhemies! Erityisen miettiäkseni olen tullut, kun myös keskustan taholta on asian käsittelyn yhteydessä tuotu esiin huoli palkansaaajien tulevaisuudesta ja pärjäämisestä tulevassa Emu-maailmassa. Ei tuossa sinänsä mitään pahaa ole, päinvastoin. Mutta hieman kummalliseksi mielestäni asian tekee se, kun keskustasta on parhaillaan kehitellyt oppikappaleen nimeltä työreformi. Tämäkin termi on ollut esillä monissa puheenvuoroissa nyt käytävän keskustelun ai-

kana. Tuolla ohjelmalla, joka suoraan sanoen on palkansaajille hirmuisen tyyliä luettavaa, oltaisiin omilla kansallisilla toimenpiteillä heikentämässä roimasti palkansaajien asemaa. Ei siinä mitään Rahaliittoa eikä Emua tarvittaisi.

Poistamalla työsopimuslain 17 §:n tarkoittaman yleissitovuuden palaisimme ajassa vuosikymmeniä taaksepäin ja huutokauppa työvoimasta voisi alkaa. Erotuksena perinteiseen huutokauppaan olisi vain se, että osingolle ei pääsikään korkeimman tarjouksen tehnyt vaan hän, jolla olisi kanttia pisimpään huutaa, että palkastani voi ottaa niin ja niin monta penniä tai markkaa pois, tulen minä duuniin siitä huolimatta, kun on pakko.

Vapaa ja markkinavoimien vaatima kilpailu saisi korkeimman pyhityksensä tällaisella menettelyllä. Lamasta toipuvilla työpaikoilla voidaan Suomessa henkisesti hälyttävän huonosti. Töitä on liikaa, ja laman synnyttämät vauriot työilma- piiriin eivät korjaudu hetkessä. Keskustan työreformi aiheuttaisi toteutuessaan esitetyssä muodossa henkisen ilmapiirin romahduksen työpaikoilla, kun yleisesti ja yhteisesti sovittua turvaa ja yhteisiä pelisääntöjä ei enää juurikaan olisi. Työreformi on paitsi sodanjulistus ammattiyhdistystoimintaa vastaan myös loukkaus koko sopimusyhteiskuntaa kohtaan.

Vuosikymmenien työn tuloksena olemme saaneet maassamme aikaan yhteiskunnan, jossa keskitetysti voidaan asioista sopia ilman sanelua. Tämä on luonut vakaat ja turvalliset olosuhteet, joita muun muassa ulkomaalaiset sijoittajat arvostavat. Mielestäni työreformi esitetyssä muodossaan hyökkää tätä olotilaa vastaan. Olisi aihetta loppuun saakka miettiä, mitä kaikkea seuraa, jos alamme purkaa tätä yleisiin sopimuksiin perustuvaa yhteiskuntajärjestystä.

Sana "reformi" tarkoittaa uudistusta. Uudistuminen ei sinänsä ole paha asia, mutta jos uudistus merkitsee paluuta vuosikymmeniä taaksepäin, niin kuin tässä tapauksessa olisi pelättävissä, vastustan sitä. Tällaiselle kehitykselle myös Emu-olosuhteissa jyrkkä "ei", itse Emulle tässä tapauksessa "kyllä".

Ed. Lindqvist (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mähönen arvosteli keskustan työreformia ja syytti, että se on paluuta menneisyyteen. Kun kuuntelin ed. Mähösen puheenvuoroa, hän Emu-uskossaan on aivan uskomaton siinä mielessä, että Emu on selkeä tie keskustan työreformin toteuttamiseen. Se tulee varmasti vaatimaan tulevana vuosina hallitukselta, ol-

koon mikä tahansa hallitus, niitä toimia, joita keskustan työreformissa esitetään, eli työllistämisen, työllistymisen ja yrittäjyyden esteitä pitää raivata. Siinä on tämä hyvä kolmikantajärjestelmä, jossa on työntekijän, työnantajan ja työttömän edut huomioitu.

Jos katsotaan taaksepäin 80-luvun loppuun, silloin jo työttömyys alkoi todellisuudessa kasvaa. Työllisyys romahti Suomessa 90-luvun alussa ja silloin joustivat nimenomaan ihmiset, työttömät. Meillä 700 000 ihmistä oli pahimmillaan vailla työtä. Se on semmoinen ennusmerkki, joka pitää olla jokaisella mielessä, kun pohdimme, millä tavoin me työelämää uudistamme niin, että jokainen suomalainen voi kokea olevansa samalla lailla arvokas työtä tekevänä ihmisenä sitä halutessaan.

Ed. M ä h ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tulee vain mieleen ed. Lindqvistin puheenvuorosta kysymys, miksi ei silloin tehty työreformia, autettu työttömiä. (Ed. Lindqvist: Korjattiin sinipunaa jälkiä!)

Totean, että 30-luvulla ei ollut paljon säännöksiä, mutta oli valtavasti työttömyyttä ja kurjuutta tässä yhteiskunnassa. Sen jälkeen kun pelisäännöt tulivat voimaan yleissitoviksi, koko valtakuntaa sitoviksi, ovat olot muuttuneet, ja jokaisessa sivistyneessä teollisuusvaltiossa on sama tilanne. Siitä ei pääse mihinkään.

Mitä tulee näihin uhkakuviin, niin toki, en minä sitä kiistä, etteikö tämän suuntaisia uhkakuviu saata Emunkin olosuhteissa olla, että on paineita myöskin joustavoittaa työelämää. Varmasti siihen joudutaan, mutta kenen ehdoilla se tehdään. Jos kerran näin on, että Emussa tämä on väistämätön tilanne, niin silloinhan johdonmukaisuuden vuoksi keskusta voisi kannattaa Emuun liittymistä. Silloin tämä työreformin sanoma toteutuisi.

Ed. I. K a n e r v a : Arvoisa herra puhemies! Vain kahden viikon kuluttua pidetään Euroopan unionin huippukokous, jossa tullaan päättämään Euroopan rahaliiton ensimmäiset jäsenet. Euroopan rahaliiton yleiset hyödyt on tuotu keskustelussa selkeästi esille, ehkäpä pelkistetyimmillään ne ovat siinä, että sisämarkkinoiden toiminta tulee Euroopassa olennaisesti tehostumaan, toiseksi tietysti valuuttojen vaihtokustannusten häviäminen on selkeä etu, samoin kuin kolmanneksi valuuttakurssien muutoksista aiheutuvan epävarmuuden poistuminen Rahaliittoon osallistuvien maiden välillä. Nämä ovat

asioita, jotka ovat tärkeitä tietysti myöskin Suomen kannalta nähtyinä.

Eduskunnassa nyt käydyssä keskustelussa mielestäni pohjimmaiseksi kysymykseksi Euroopan rahaliiton hyväksyttävyydessä Suomen kannalta pelkistyy lähinnä se, kuinka me täällä painotamme rahapolitiikan uskottavuutta, rahapolitiikan uskottavuuden merkitystä ja toisaalta rahapolitiikassa erityisesti valuuttakurssipolitiikan joustavuuden tahi muunneltavuuden merkitystä. Tässä on olennaisin ero hallitusryhmittymien ja opposition käsityskantojen välillä.

Rahapolitiikan uskottavuushan merkitsee sitä, että rahoitusmarkkinat, kotitaloudet ja tietysti myöskin yritykset voivat luottaa keskuspankin onnistumiseen perustavoitteensa toteuttamisessa eli toisin sanoen hitaan inflaation säilyttämisessä. Jos linjaan ja tavoitteen toteuttamiseen ei puolestaan uskota, niin se johtaa ainakin kundenlasiin erityyppisiin kielteisiin vaikutuksiin. Ensinnäkin tietysti uskottavuuden menettäminen tarkoittaisi sitä, että yleinen epävarmuus rahoitusmarkkinoilla kasvaisi. Sen myötä tietysti hintaodotukset epäilemättä tulisivat myöskin nousemaan, ja kolmanneksi niin pitkiin korkoihin kuin myöskin valuuttakursseihin kohdistuu tätä kautta vahvoja muutospaineita.

Itse asiassa on niin, että jo selvä epäilyksenkin olemassaolo linjan pettämisestä tulee nostamaan korkotasoa. Ajatelkaamme, mitä tapahtuisi Suomessa, jos sattumoisin kävisikin sillä tavalla, että opposition täällä esittämä kanta yhtäkkiä tulisiikin vallitsevaksi eikä Suomi liittyisikään Emuun, mitä vaikutuksia sillä tulisi olemaan Suomen korkotasoon ja meidän valuuttakurssimme pitävyyteen. Korkealla ja epävakaaalla korkotasolla on taas haitallinen vaikutus tietysti talouden pitkän tähtäimen kasvumahdollisuuksiin, samalla kun se tietysti omalta osaltaan nopeuttaa, voimistaa, hankaloittaa suhdannevaihteluita.

Suomi voi periaatteessa odottaa saavansa merkittävimmät hyödyt Emusta juuri tuon kestävän, soliidin uskottavuuden ja siten vakaan korkokehityksen ja matalamman korkotason muodossa. Suomen talouspoliittinen historia, joka on pitkälti epävakaa ja määrääjain devalvoidun ja miksei myös devalvoituneen valuuttakurssin historia, luo varsin vahvoja lisäpaineita kurinalaisuuden asteelle luottamuksen ja uskottavuuden saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Mutta ongelmallista on, että kurinalainenkaan politiikka ei välttämättä riitä pienessä maassa takaamaan vakaata rahataloutta. Ohuet valuutamarkkinat, joka on Suomen vaihtoehto Emun

ulkopuolelle jäävässä asetelmassa, ovat aina alttiita spekulatiivisille hyökkäyksille ja siten tietysti myös meille erittäin hankalille korkohäiriöille. Yritysten suunnittelun kannalta puolestaan tärkeän valuuttakurssin vakauden suhteessa eurooppalaisiin maihin turvaa käytännössä vain yhteinen valuutta, yhteinen raha, tässä tapauksessa euro.

Euron ja dollarin välinen kelluva kurssi, joka tulee olemaan kohta pian todellisuutta, merkitsee tietysti epävarmuutta dollarimarkkinoilla toimiville tahoille, mutta joka tapauksessa kursivaihtelut eivät euron ja dollarin välillä tule todennäköisesti missään vaiheessa koskaan olemaan suurempia kuin ne ovat olleet Suomen markan ja dollarin keskinäisiä vaihteluvälejä katsottaessa.

Valuuttakurssin käyttäminen talouspolitiikan välineenä on kaikille pienille maille erittäin ongelmallista, kun eletään vapaitten pääomaliikkeitten ja miksei myös globalisoituneiden rahoitusmarkkinoiden olosuhteissa. Valuuttakursseja kansallisessa talouspolitiikka-arsenaalissa voidaan perustella vain sellaisissa maissa, joissa on merkittäviä reservivaluuttaedellytyksiä.

Euroopan valuuttamarkkinoiden kokemukset ovat kuitenkin selvästi osoittaneet, että pienemmille maille valuuttakurssien muuttamisesta helposti aiheutuu jopa enemmän kustannuksia kuin hyötyjä, nimenomaan spekulatiivisten hyökkäysten ja korkeampien korkojen muodossa. Näin on ensinnäkin tietysti kiinteämmissäkin — kuitenkin kiinteäkin kurssi on aina muunneltavissa oleva valuuttakurssi — siis kiinnilyödyissäkin valuuttakursseissa, joita aina voidaan päätöksillä muuttaa. Mutta tietysti myös samanlaisia häiriöherkkyyttä on pienissä maissa nähtävissä myös kelluvan valuutan olosuhteissa.

Suomi on suurten vaikeuksien pakottamana panostanut 90-luvulla erityisesti vakauttavaan talouspolitiikkaan, kun markan kellumaan pääsemisen jälkeen, käytännössä vuonna 92, lähettiin hyvin kurinalaisen raha- ja finanssipolitiikan tielle. Ja on aihetta tässäkin yhteydessä kerran taas sanoa, ettei Suomessa harjoitetulla talouspolitiikalla, Ahon hallituksen aikana verrattuna Lipposen hallituksen aikaan, ole fundamenttien kohdalta mitään olennaista eroa. Sekä Ahon että Lipposen hallitukset linjasivat selkeästi valtiontalouden asteittaisen tasapainottamisen talouspolitiikkansa keskeiseksi tavoitteeksi. Se on ollut hallituksen talouspolitiikka niin Ahon hallitessa kuin Lipposenkin pitäessä ohjaksia käsissään.

Mitä tulee rahapolitiikan puoleen, niin rahapolitiikan alueella Suomen Pankki ilmoitti samoihin aikoihin, siis vuonna 93, tavoitteekseen pitää hintojen nousu niin sanotulla pohjainflaatiolla mitattuna kuta kuinkin 2 prosentin puitteissa. Nämä linjaukset ja niiden johdonmukainen noudattaminen ovat sitten kyllä asteittain parantaneet luottamusta Suomen talouteen, johtaneet inflaatio-odotusten ja korkojen laskemiseen, niin kuin olemme nähneet, ja samalla Suomen talous on päässyt vahvaan nousuun; nyt eletään jo kuudetta perättäistä vuotta harvinaisen pitkän ja harvinaisen kovan nousukauden merkeissä.

Tässä mielessä on epä-älyllistä puhua hallituskausista, että tämän hallituksen aikana on tapahtunut sitä tai tätä, koska tämä talouspolitiikka on selkeästi arvoitu vuoden 92—93 maastossa ja silloin asetettu ne suuntaviivat, joita tänä päivänä noudatetaan. Ja väitän, että tätä talouspolitiikan peruslinjausta tulee, en puutu finesseihin, poliittisesta väristä riippumatta myös seuraava hallitus noudattamaan, sanottakoon vaalitaistelun yhteydessä ihan mitä tahansa.

Markkinoiden inflaatio-odotuksia periaatteessa heijastavien pitkien korkojen kehityksen tulkinta on tässä tilanteessa tietysti jossakin määrin problemaattista. Siitä ei kannata kovin vahvalla rintaaänellä mitään sanomaan. Mutta olen aista on siinäkin havaita, että Saksan, jota tässä keskustelussa tietysti Euroopassa ennen muuta seurataan, Saksan ja Suomen pitkien korkojen ero on tässä suhteessa ollut erittäin minimaalista: Parhaimmillaan korot ovat olleet samalla tasolla tai ero on ollut neljännesprosenttiyksikön verran.

Tämä korkoeron kaventuminen on heijastunut myös markkinoiden odotuksiin koko Raha-liiton alkamisesta tietysti sinänsä Euroopassa, mutta myös Suomen osallistumisesta ensimmäisten maiden joukossa Emun kolmanteen vaiheeseen. Väitän siis, että Suomi on jo nyt päässyt etukäteen nauttimaan alhaisten korkojen muodossa Emu-jäsenyyden mukanaan tuomista vaikutuksista. Suomen Emusta saaman lopullisen uskottavuushyödyn mitta, suuruus, riippuu tietysti myös siitä, kuinka uskottava ja vakaa valuutta eurosta itsessään syntyy; mitä euro tulee jatkossa olemaan, kun sen kanssa lähdetään elämään.

Suomen oman kansantalouden vakaus on perimmiltään erittäin, sanoisiko, nuori ilmiö ja se on saavutettu tavalla, joka on ollut jopa poliittisesti vaikea eräin paikoin, eikä se tule helpommaksi jatkossa muodostumaan. Siksi meidän

etumme on, että Emu-alueesta tulisi tätä vakautta eteenpäin vievä, tavallaan jatkava, ja kurinalaistakin finanssipolitiikkaa noudattavien ja rakenteitaan omaehtoisesti korjaavien maiden yhteinen alue, jossa olisi jo valmiiksi sisään rakennettu tavallaan ikään kuin luottamus hitaaseen inflaatioon.

Euron haitaksi sanotaan tässä keskustelussa se, että rahapolitiikan itsenäisyys menetetään. Viitataan tietysti tässä yhteydessä pariin seikkaan, jotka ovat oikeutettuja viittauksia. Ensinnäkin siihen, että hintakilpailukykyä ei enää entiseen tapaan kyetä korjaamaan muuttamalla valuuttamme ulkoista arvoa. Toisekseen emme sitten myöskään kykene noudattamaan toisenlaista korkopolitiikkaa, kuin mitä Euroopan keskuspankki tulee noudattamaan siitä huolimatta, että Suomen talous kehittyisi muista maista poikkeavalla tavalla.

Professori Pekkarisen työryhmällä on viisas suhtautuminen Emun tuomiin mahdollisiin ongelmiin. Vaikka näitä ongelmia ei Pekkarisen työryhmä pidäkään todennäköisinä, niin hänen mukaansa — ja siihen yhdyin — niihin pitää kansallisesti varautua. Mitä tämä varautuminen käytännössä sitten saattaisi tarkoittaa?

Suomen talouspolitiikassa, sen historiassa, on toistunut käytännössä vuosikymmeniä sellainen malli, jonka mukaan ensinnäkin, kun meille tulee noususuhdanne, sen tyyppinen, jossa juuri nyt elämme ja joka toivottavasti jatkuukin, silloin on Suomessa aina säännönmukaisesti kustannuskehitys päässyt karkaamaan käsistä mahdottoman korkealle. Tämä tarkoittaa tietysti sitä, että Suomessa on ollut meitä invalidisoiva eli muita maita nopeampi inflaatio. Sitä kautta ollaan oltu itseään ruokkivassa inflaatio — devalvaatio-kierroksessa. Ja kun kerran on osattu odottaa, että markka aina devalvoidaan, kun kustannustaso lähtee nousuun, voidaan hyvin perustellusti spekuloida tästä asiasta, ja osapuolet tässä tasavallassa sisäisesti ovat lähteneet vaatimaan ja ovat oikeastaan olleet jo etukäteen valmiita maksamaan tästä korvauksia.

Kokonaistaloudelliselta kannalta inflaatio — devalvaatio-rallissa ei ole ollut mitään järkeä, mutta sitä ei olla kuitenkaan kyetty pitämään millään muotoa hanskassa. Tämä on puolestaan saanut Suomessa aikaan varsin suuria korkoheilahteluja, se on saanut aikaan suuria suhdanneheilahteluja ja se on johtanut tietysti epäterveyseen, epärealistiseen, liian suureen pääomakantaan, jonka hyvin tunnemme 80-luvun lopun vaiheista Suomessa.

Suomen paljon puhuttu poikkeuksellinen suhdanneherkkyys oli menneinä vuosikymmeninä siis valtaosin itse aiheutettu päänsärky, joka ei johtunut muita maita rajummista ulkoisista sokeista, vaan ennen kaikkea Suomen sisäisistä reaktioista ulkoisiin sokkeihin. (Ed. Laakso: Myös erilaisesta talousrakenteesta!) — Palaan siihen. — Seurauksena on ollut kuitenkin se, että yrityssektorimme on sitä kautta ollut kohtuuttoman haavoittuva ja heikko ja liian helposti polvilleen menevä.

Nyt, herra puhemies, Emu katkaisee tämän perinteisen suomalaisen inflaatio — devalvaatio — kierteen lopullisesti ja peruuttamattomasti pysyvällä tavalla. Keskipitkällä tähtäimellä Suomen perusinflaatio tulee olemaan pysyvästi kutakuinkin — siis kutakuinkin, ei kannata pilkun kymmenyksiin mennä — sama kuin se on muissakin euromaissa. Lyhytaikaisesti eri maissa voi tietysti olla erityyppisiä eroja, mutta keskipitkän ajan harmonisoituminen on tässä suhteessa väistämättömän kehityskulku ja koskee tietysti tässä suhteessa selkeästi myös Suomea.

Mutta edessämme on tietysti varsinainen testi siinä mielessä, miten osaamme pitää omat asiamme kunnossa. Varautuminen Emuun tarkoittaa yksinkertaisesti käytännössä sitä — ja se on arka työvoimapolitiittinen kysymys — että kustannuskehitys, siihen kuuluu tietysti myös palkkakehitys aivan olennaisena asiana, ei pääse kiihtymään, jotta väistämättä taas tulevaisuuden laskusuhdanteissa, jotka luonnonlakien varmuudella ovat joskus edessämme, ei jouduttaisi palkanalennusvaatimusten kierteeseen ja sitä kautta erittäin vaikeaan ja yhteiskunnallisesti vastenmieliseen reaalisopeutumiseen, jonka herkin asia olisi tietysti työvoiman irtisanominen. Sen vuoksi tässä suhteessa on voitava nähdä maltillisuuden ja kustannuskehityksen kurissa pitämisen tärkeys myös suomalaisessa politiikassa, jotta laskusuhdanteesta voidaan välttää ikävilä yhteiskunnallisilta seurausvaikutuksilta.

Pitkäjänteisyyteen perustuva käyttäytyminen kaikissa talousyksiköissä tuottaa samalla myös ne paljon puhutut puskurit, joita talous tarvitsee siinä tapauksessa, että suhdannevaihtelumme jatkossakin olisivat muun euroalueen maitten vaihtelua voimakkaampia tai mikäli jokin paljon puhuttu ulkopuolinen sokki tulisi vaikuttamaan talouteemme kielteisellä tavalla. Jos hyvänä aikana yrityksen kannattavuudesta merkittävä osa jäisi pääomarakenteen parantamiseen, toisin sanoen velkojen vähentämiseen ja oman pääoman kasvattamiseen, niin yritykseen muodostuu tätä

kautta automaattisesti paljon puhuttu puskuri, jonka varassa yritys kestää heikot ajat ja tappiokaudet ilman palkkojen alentamista ja ilman työvoiman vähentämistä. Tässä suhteessa tämä on yrityksille elintärkeää ja yhteiskunnan edun mukaista.

Yrityspuskureitten kannalta tärkein kustannustekijä on palkkakehitys, ja siten puskureitten aikaansaaminen edellyttää palkkamalttia nousukauden aikana Suomessa jatkossakin. Siinä mielessä työmarkkinoiden kanssa käytävä dialogi ja vuorovaikutus on kokonaiskansantaloudelle erittäin välttämätöntä ja tärkeää.

Yhtä elintärkeää kuin yrityssectorilla on puskureitten muodostuminen tietysti myös julkisella sektorilla ja, minkä erityisen hyvin eduskunta tietää, valtiontaloudessa. Tasapainoisen valtiontalouden tavoite sisältää tietysti sen, että nousukautena pääsisi muodostumaan ylijäämäistä taloutta, jota voidaan käyttää alijäämiin huonoina aikoina euroalueen Vakaus- ja kasvusopimuksen puitteissa. Jatkuvasti alijäämäinen ja hyvin velkaantunut valtiontalous kestää erittäin heikosti vaihteluita. Itse asiassa heikko valtiontalous kärjistää suhdannevaihteluita ja hankaluuksia Suomen julkisen talouden hoitamisessa.

Mitä tulee Suomen muista maista poikkeavan suhdanneherkkyuden jatkumiseen tulevaisuudessa, sanoisin, että tältä osin on syytä muistaa, että moni tekijä on kuitenkin muuttunut ja muuttumassa. Meillä on nyt talouspolitiikalla aiemmin mainitulta kaudelta lähtien erittäin tiukat ja uskottavat tavoitteet. Meillä on tulokäyttäytyksessä työmarkkinajärjestöjen suunnassa selkeästi maltillinen perussuhtautuminen, ja kurinalaisuus on siellä vallitsevaa. Verotuksen rakenteen muutokset, pienetkin, ovat jo muuttaneet suhdannedynamiikka Suomessa ihan oikeaan suuntaan, ja teollisuuden rakenne, mikä tärkeintä, on kaiken aikaa myönteisesti monipuolistunut. Esimerkiksi viennissä metalliteollisuuden osuus on kasvanut voimakkaasti, samalla kun metsäteollisuuden osuus on pienentynyt.

Rahoitusmarkkinoitten vapauttamisen ja yhdentymiskehityksen seurauksena Suomen talouspolitiikka on lähentynyt muiden euroalueen maiden talouspolitiikkaa. Emu tulee entisestään harmonisoimaan tuotantorakenteita, ja kotimaisesta talouspolitiikasta johtuneet häiriöt tulevat tältä osin selkeästi vaikutuksiltaan vähenemään.

Huoli talouspolitiikan itsenäisyyden menetyksestä tulisi, herra puhemies, muuttaa huolenpidoksi keskipitkän ajan vakaudesta. Meillä on

kaksi mahdollisuutta tai kaksi seurattavaa asiaa: rahapolitiikka ja finanssipolitiikka.

Itsenäinen rahapolitiikka on nykyoloissa Emun ulkopuolelle jääden ehdottomasti myös näennäistä, ja on itsensä pettämistä kuvitella, että se kävisi päinsä Emun ulkopuolella helpommin kuin Emun sisäpuolella. Vapaitten pääomaliikkeitten maailmassa pieni maa kuten Suomi, joka ulkomaankaupan suuren osuuden takia omassa rakenteessaan tarvitsee valuuttakurssin kohtuullista vakautta ja ennustettavuutta, on hyvin riippuvainen aina, tämäntapainen maa, muitten maitten politiikasta, kaikissa olosuhteissa.

Mitä tulee finanssipolitiikkaan, niin sen liikumavara, itsenäisyys on kiinni kurinalaisuudesta ja tasapainoisuudesta, ei siitä, tehdäänkö tätä politiikkaa Emun sisäpuolella vai ulkopuolella. Haasteet ovat molemmissa tapauksissa täysin samat. Emussa mukana olevilla tasapainoisen valtiontalouden mailla, ja tämä on mielestäni olennaista, siis Emussa mukana olevilla mailla, joilla on tasapainoinen terve valtiontalous, on paljon enemmän itsenäistä talouspoliittista liikumavaraa kuin sellaisilla Rahaliiton ulkopuolella olevilla mailla, joitten valtiontalous on alijäämäinen ja valtionvelka suuri. Näinpäin se pitää nähdä: Jos valtiontaloutemme on kunnossa, jos me olemme hoitaneet tämän peruskysymyksen kuntoon, sitä kautta oma liikkumavaramme talouspolitiikassa, finanssipolitiikassa, tässä eduskunnassa harjoitettavan talouspolitiikan päätösten merkeissä on suurempi kuin niillä mailla, jotka ovat ulkopuolella, joilla on vaikeuksia tasapainon löytämisessä, jotain Norjan kaltaista, luonnonvaroiltaan rikasta ja sääntillisesti asiansa hoitavaa maata lukuun ottamatta.

Meillähän keskustellaan paljon tietysti ymmärrettävästi Ruotsin jäämisestä Rahaliiton ulkopuolelle ja sitä kautta Suomen taloudelle tulevasta ongelmista. Tässä keskustelussa korostetaan teollisuuden rakenteitten samankaltaisuutta, osittain ihan oikeutetusti, ja tietysti myös vilkkaita kauppasuhteita Suomen ja Ruotsin välillä. Erityispelkona on, että Rahaliiton ulkopuolella Ruotsi saattaisi hankkia kilpailuetua Suomeen nähden heikentämällä kruunuaan. Suomen kannalta Ruotsin tulo mukaan Emuun olisi mielestäni ilman muuta, totta kai, parempi asia ja olisi myönteinen asia, jos sinne mentäisiin yhtä jalkaa. Se olisi näin sekä taloudellisesti että myös poliittisesti.

Mutta Suomi voi tässä tapauksessa katsoa oman etunsa perään vain omista lähtökohdis-

taan, vain omaa kokonaisuuttaan miettien. Usein unohdetaan, että vaikka Ruotsin teollisuuden rakenne muistuttaa EU-maista eniten Suomen teollisuuden rakennetta, se sittenkin poikkeaa meidän rakenteestamme koko lailla merkittävästi. Ehkä olennaisinta on, että metsäteollisuuden merkitys Ruotsille on selkeästi pienempi kuin mitä se on Suomelle.

Kun nyt Ruotsi ei tule osallistumaan Emun kolmanteen vaiheeseen ensimmäisen maiden joukossa, kruunu tulee jäämään reunavaluuttaksi suuren ja vakaan euron rinnalla. Markkinoitten lait tulevat pitämään kruunua vahvasti pihdeissään, ja suuret odotukset valuuttakurssien käyttämisestä kilpailukeinona nostavat helposti inflaatio-odotuksia ja korkoja. Samoin EU:n sisäisen talouspolitiikan valvonnan sopii odottaa toimivan Emun alkamisen jälkeen tiukempana kuin se on tähän saakka vaikuttanut. Emun ulkopuolella Ruotsilla ei ole myöskään vaikutusta Euroopan keskuspankin harjoittamaan rahapolitiikkaan ja ylipäätään koko Ekp:n muotoutumiseen ensimmäisinä, aina hyvin tärkeinä tuota kulttuuria ja politiikkaa muotoilevina elinvuosina.

Puhemies! Emu on historiallinen ja ehkä trendinomaisesti vahvistuva prosessi, johon on mobilisoitu valtavasti voimavaroja varsin pitkään niin politiikan puolella, niin talouden merkeissä kuin myös henkisesti. Tavoitteena Emussa on Euroopan talouden kasvuedellytysten ja työllisyyden parantaminen lisäämällä tämän yhdentymisen muodossa Euroopan kilpailukykyä suhteessa muuhun maailmaan.

Vaikka projektiin ja sen toteuttamiseen liittyy aina suuria ongelmia, epävarmuustekijöitä, myös vastaansanomattomia riskejä, jotka on syytä nähdä, tunnistaa, on hyvin laajalti nähty, että joko Emun kaatuminen kokonaan, jota sitäkin on vaadittu jopa täällä eduskunnassakin vielä, tai Suomen jääminen ulos koko hankkeesta — molemmat nämä — olisivat huonoin mahdollinen vaihtoehto tässä tilanteessa, näissä vaiheissa meidän kannaltamme. Poliittisten kasvojen menettämisen lisäksi Suomen ulosjäänti epäilemättä aiheuttaisi merkittäviä häiriöitä valuuttakurssissa ja koroissamme, mihin jo aiemmin viittasin. Pitkällä tai keskipitkälläkin tähtäimellä, mikä vielä vakavampaa, sosiaaliturvan rakenteitten ja työmarkkinoiden korjaamis- ja joustavoittamis-paineet lisääntyisivät meillä hallitsemattomaan tasoon. Luulen, että silloin vastuunottajia tässä eduskuntasalissa olisi kohtuullisen vähän.

Ulosjäänti saisi myös aikaan toisen käänteeseen: Ei vain Lipposen hallituksen aikana, vaan jo aiemmin linjaus yhdentymisen puolesta on Suomessa kansallisesti ehyesti tehty. Eri hallitusten ajan harjoitetussa politiikassa tapahtuisi vahva käänne, muutos pitkään jatkuneessa Suomen strategiassa suhteessa Euroopan yhdentymisprosessiin. Tämä yhdentymisprosessi on kuitenkin koettu elintärkeäksi Suomelle, kun se vahvistaa sekä maamme poliittista että taloudellista vakautta.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa puhemies! Oli miellyttävää kuunnella ed. I. Kanervan monipuolista puheenvuoroa, jossa todella pohdittiin Emuun liittyviä etuja mutta myös rehellisesti arvioitiin niitä haittoja, jotka liittyvät Suomen jäsenyyteen Raha- ja talousliitossa.

Omassa puheenvuorossani keskityn tarkastelemaan lähinnä kahta erityistä näkökulmaa: Emu-jäsenyyden merkitystä työllisyyden ja toisaalta alueellisen kehityksen kannalta.

Se on tosiasiana hyväksyttävä, että maamme taloudellinen toimintaympäristö on jo kymmenen viime vuoden määrätietoiseen kehityksen aikana olennaisesti muuttunut. Olemme siirtyneet suljetusta avoimeen taloudelliseen toimintaympäristöön, ja se tulee asettamaan myös kansalliselle talous- ja rahapolitiikalle aivan omat vaatimuksensa. Sen vuoksi keskustelu ja monipuolinen tarkastelu siinä suhteessa, mitä todella Suomen välitin jäsenyys Euroopan talous- ja rahaliitossa merkitsee, on ensiarvoisen tärkeää.

Kuitenkin haluan ihan aluksi tuoda esille myös sen, että kansallisvaltion menestyksen kannalta eivät yksinomaan ne poliittiset ratkaisut, jotka vaikuttavat makrotalouden ympäristöön, ole avoimen talouden olosuhteissa suinkaan ratkaisevia, vaan entistä tärkeämmäksi muodostuu se, millä tavalla poliittisilla päätöksillä voidaan vaikuttaa myös mikrotalouden toimintaan. Tähän liittyy sekin ajatusnäkökulma, joka muutamissa yhteyksissä on esiin nostettu, että meidän tulee ajatella globaalisti ja toimia paikallisesti. Nyt kysytäänkin entistä enemmän myös sitä, millä tavalla kansallinen politiikka pystyy vaikuttamaan siihen, että paikalliset toiminnan edellytykset ja mahdollisuudet myös säilytetään.

Erityisesti eilen sekä pääministeri Lipposen että työministeri Jaakonsaaren puheenvuoroissa tuotiin esille se, että meillä Suomessa on ehkä Euroopan parhaiten toimivat työmarkkinat. Minusta tämä on se näkökulma, johon meidän pitäisi nykyistä avoimemmin pystyä suuntaamaan

keskustelua tilanteessa, jossa meillä edelleen tosiasiallisesti on noin 500 000 ihmistä työelämän ulkopuolella, edelleen valtion velka lisääntyy voimakkaasta talouskasvusta huolimatta, äärimmäisen korkea verotus on omalta osaltaan hidastamassa nimenomaan työllisyyskehitystä ja tätä kautta on selvästi paineita myös sosiaaliturvan ja erilaisten kansalaisten palvelujen heikentämiseen.

Millä tavalla tähän Emu-olosuhteissa vastaan koko Euroopassa ja millä tavalla tähän tilanteeseen me suomalaisina erityisesti vastaamme? Tämä tulee asettamaan erittäin merkittävät rakenteelliset uudistusvaatimukset. Hyvin helposti me pysähdymme siihen, että Suomen Emu-jäsenyys varsinkin silloin, kun tarkastelemme Emun tuomia etuja, tulisi automaattisesti vaikuttamaan myönteisesti muun muassa työllisyyskehitykseen ja edelleen myös talouskasvuun. Näin ei suinkaan välttämättä ole. Minusta on erittäin olennaista huomata se, että tällä hetkelläkin Euroopan mittakaavassa työllisyyskehitys on mieluummin kielteinen kuin myönteinen. EU:ssa on hyvin monia jäsenmaita, joissa viimeksi kuluneen vuoden aikana työllisyys on heikentynyt. Toki me suomalaisina saamme olla iloisia siitä, että viime vuosien erittäin voimakas talouskasvu, josta on ihan annettava tunnustus, on merkinnyt myös työllisyyden paranemista. Kuitenkaan ne voimakkaat rakenteelliset uudistusvaatimukset, jotka ovat tosiasioita, eivät ole miinkään kadonneet.

Jos tarkastellaan sitä globalisaatiokehitystä, joka on menossa ja joka heijastuu myös Euroopan tulevaan kehitykseen ja tulevaan menestykseen, en malta olla ottamatta esille Aasian maiden tilannetta ja erityisesti Japania. Me suomalaisina hyvin mielellämme puhumme Japanin lamasta, Aasian talouskriisistä. Tosiasia on kuitenkin se, että kilpailevana talousalueena Aasia on vahva. Erityisesti Japani on kansallisvaltio, jossa kansantaloudella ei ole lainkaan velkaa ja tällä hetkellä työttömyyskin on ainoastaan 3,5 prosentin tasolla.

Millä tavalla Japanin tyyppisessä valtiossa asiat on sitten ratkaistu? Viime joulukuussa Japani käynnisti nykyisen hallituksen toimesta erittäin voimakkaan uudistusohjelman sopeutuakseen tähän globaaliin talouskehitykseen, ja yksityiskohtana haluan tuoda esille sen, että esimerkiksi arvonlisäverotuksen taso, joka Euroopan unionin jäsenmaissa on tällä hetkellä 15:n ja runsaan 20 prosentin välissä, on tällä hetkellä Japanissa ainoastaan 5 prosenttia. Talouslamaan joh-

tavista tekijöistä siellä asiantuntijat näkevät hyvin olennaisena sen, että arvonnalisäverotus nostettiin 3 prosentista 5 prosenttiin. Samanaikaisesti työn verotus on noin 28 prosentin tasolla ja meillä yleisesti Euroopan unionin jäsenmaissa, mutta erityisesti Suomessa huomattavasti korkeampi. Nämä tekijät luovat paineita, jotka merkitsevät koko Euroopan unionin, koko Emu-alueen puitteissa, missä laajuudessa se tulee toteutumaan, mutta erityisesti Suomen kannalta välttämättömiä ja merkityksellisiä uudistuksia. Uudistukset koskettavat työelämää, työelämän sopeutumista.

Edellä ed. Mähönen hyvin voimakkaasti arvosteli ja arvioi keskustan esittämää työelämän uudistussuhjelmaa, työreformia. Minusta siinä oli sellaisia näkökohtia, joita en malta olla enkä voi olla korjaamatta, koska missään nimessä keskustan työreformin perusajatus ei lähde siitä, että ollaan luomassa lisää eriarvoisuutta. Päinvastoin työreformin perusajatus on, että luodaan työtä kaikille suomalaisille. Tietyllä nöyryydellä lähestytään niitä ongelmia, jotka meillä ovat käsillä, haetaan ratkaisuja näiden ongelmien voittamiseksi ja tätä kautta luodaan yrittäjyyden ja yhteisvastuun kokonaisuudistus.

Minusta tämän sisällön jäsentämisessä tarvitaan eri poliittisia puolueita. Sen vuoksi toivon ja ajattelen, että me tähän uudistuskeskusteluun pääsisimme nykyistä kiihottomammin, koska joka tapauksessa tosiasia on se, että menee Suomi mukaan Talous- ja rahaliittoon taikka jää sen ulkopuolelle, olennaisimmaksi näkökulmaksi muodostuu se, millä tavalla me kykenemme toteuttamaan kansalliset rakenteelliset uudistukset. Olen jopa sitä mieltä, että muutaman vuoden kuluttua Emu-asia ei näyttäydäkään enää niin voimakkaana, merkityksellisenä ratkaisuna, vaan paljon olennaisemmaksi muodostuu se, minkälaisia uudistuksia kansallisvaltioissa ja tässä tapauksessa Euroopan unionin sisällä kyetään toteuttamaan.

Arvoisa puhemies! Tähän liittyen en malta olla kiteyttämättä sitä, että uudistusten toteuttamiseksi ei Suomelle eikä Euroopan unionille riitä enää sopimusyhteiskunta, sopimuksien taso, vaan on nouseva luottamusyhteiskuntaan ja selaiselle tasolle, jolla työnantajat ja työntekijät voivat yhteisesti sopia niistä pelisäännöistä, joilla riittävän joustavasti voidaan sopeutua kansainväliseen työn kilpailuun. Tämä on haaste. Tämä on erittäin merkittävä haaste Suomelle, koska rakenteellisten uudistusten ytimenä tulee olla ennen kaikkea se, millä tavalla me luomme nykyistä

paremmat edellytykset pienten yritysten toiminnalle.

Päivällä sain olla keskustelussa, jossa arvioitiin, montako pienyritystä Suomesta puuttuu, jotta saavutetaan se taso, jolla parhaimmat Euroopan unionin jäsenmaat ovat ja joka tarjoaisi tätä kautta mahdollisuuden myös täystyöllisyyden saavuttamiselle. Se suuruusluokka vielä tänäänkin on 100 000—140 000 pienyritystä. Se, että tällaiseen tavoitteeseen päädytään, todella merkitsee sitä, että me olemme valmiit uudistamaan työelämän pelisääntöjä, me olemme valmiit uudistamaan verotusta työn tekemistä ja yrittämistä kannustavammaksi ja me olemme valmiit myös alueellisiin verotuskokeiluihin. Haluan tämän nostaa erityisesti näkökulmana Emu-olosuhteissa vaadittavan alueellisen tasapainon aikaansaamiseksi.

Hyvin mielelläni olen tämän keskustelun aikana pannut merkille, että meitä keskustalaisia kansanedustajia syyllistetään jopa vähän vanhakantaisesta ajattelusta silloin, kun puhumme aluepolitiikasta, alueellisesta kehittämisestä. Myös tänään sain paneutua asiakirjaan, jossa otettiin esille se, millä tavalla muissa Euroopan unionin jäsenmaissa kokeillaan ja toteutetaan erilaisia alueellisia verokannustimia. Tällaiset ovat käytössä muun muassa Hollannissa, Irlannissa, Ranskassa ja Saksassa. Samanaikaisesti pieni, perifeerinen Suomi on valmis ajattelemaan niin, että ilman minkäänlaisia alueellisia, aktivoivia ratkaisuja maan tasapainoinen kehittäminen voidaan toteuttaa. Minusta tämä on hämmästyttävää, jos me vertaamme niitä fyysisiä etäisyyksiä, jotka esimerkiksi meidän laajan maamme sisällä ovat, siihen toimintaympäristöön, mikä on Euroopan unionin ytimessä, ja, huomattaen, tästä huolimatta Euroopan unionin ytimenkin maissa toteutetaan alueellisia verokannustimia. Sen vuoksi haluan tämän näkökulman erityisesti ottaa esille ja nimenomaan niin, että meidän pitää uudistaa alueellisen kehittämisenkin välineitä.

Arvoisa puhemies! Viimeisenä näkökohtana haluan ottaa esille sen, että kun puhutaan uudistamisesta, kummasta on kysymys: järjestelmien vai arvojen kriisistä ja uudistusvaatimuksista? Me politiikassa mielellämme puhumme niistä erilaisista järjestelmistä, jotka ovat yhteiskunnissa ja kilpailevissa kansallisvaltioissa.

Näen niin, että onpa Suomi nyt mukana ensimmäisten joukossa Emussa taikka jää Emun ulkopuolelle, avoin talous pakottaa hyvin pitkälle yhdenmukaistamaan niitä taloudellisen toi-

minnan järjestelmiä, joiden varassa kansallisvaltiot menestyvät. Sen vuoksi ehkä vielä merkittävämmäksi muodostuu se, mitkä ovat ne yhteiskuntaa ohjaavat arvot, joiden varassa voidaan menestyä.

Ajattelenkin, että suomalaisen ja eurooppalaisen uudistuspolitiikan pitää ottaa huomioon nykyistä paremmin myös se arvopohja, jolta kansallisvaltiot tulevat toimimaan. Mitä merkitsee se, että me nykyistä selvemmin nostamme esiin jopa politiikassa sen lähtökohdan, että me voimme toisiamme arvostaen tuoda esille erilaisia näkemyksiä ja siltä pohjalta jalostaa ratkaisuja, jotka voivat menestyä tässä kilpailussa? Mitä merkitsee se, että me otamme nykyistä enemmän vastuuta? Mitä merkitsee se, että me annamme nykyistä selvemmin arvon myös erilaisille työtehtäville?

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Emu-keskustelu jatkuu jo kolmatta päivää ja jo lähes kaikkia argumentteja lienee enemmän tai vähemmän käsitelty. Toisaalta Emu-päätös on maan kannalta niin tärkeä ja niin suuresti tulevaisuuteen vaikuttava, että varmasti lähes jokainen kansanedustaja haluaa siitä mielensä sanoa, jos ei muuhun, niin eduskunnan pöytäkirjaan, vaikkakin riittävä merkintä tietysti olisi kunkin kohdalta huominen äänestysmerkintä. Toisaalta voi ajatella varovaisimpien täällä käyttävän niin sanottuja kriittisiä puheenvuoroja voidakseen joskus myöhemmin todeta ”mitä minä sanoin”, jos sattuisi huonosti menemään.

Maaailma muuttuu tänä päivänä sellaista vauhtia, että kaikki eivät pysy mukana ja että jotkut tippuvat rattailta. Muutosvauhti on sitä luokkaa, ettei sitä ole ennen nähty, mutta muutosvoima on saanut vauhtinsa muualta, emmekä me Suomessa näytä voivan sitä jarrutella, vaikka mielemmekin teisisikin. Meidän on taas päätettävä siitä, yritämmekö pysyä rattailla vai emme.

Emu syntyy joka tapauksessa. Niin paljon poliittista tahtoa ja arvovaltaa on asian takana Euroopassa. Suomen on päätettävä, olemmeko mukana vai emme, olemmeko mukana ensimmäisten joukossa, vai pyrimmekö myöhemmin mukaan. Monikaan täällä ei näytä jaksavan esittää, että jäisimme kokonaan ulos. Keskustakin on menossa mukaan muutaman vuoden kulut-

tua. Mielestäni, kun kerta mennään mukaan, mitään ei voiteta odottelemalla eteisessä muutamaa vuotta, jolloin jo Emun rakenteet ja sisäiset suhteet ovat virittyneet eikä myöhempi sisään-tulija niitä kovin herkästi heiluttele. Sen verran Emu-linnakekin osaa puolustaa itseään, etteivät ulkopuoliset voimat tai myöhemmin mukaan tulijat mitään pääse hyötymään ainakaan Emu-maiden kustannuksella.

Mielestäni Emuun on mentävä, koska se on paitsi talouspoliittinen ratkaisu, myös yleispoliittinen ja turvallisuuspoliittinen ratkaisu. EU soittaa nyt ensiviulua Euroopan politiikassa ja turvallisuuspolitiikan painopiste on tänään kansainvälisten yhteyksien luomisessa ja sopimisessa. On oltava siellä mukana, missä päätöksiä tehdään: Ainakin tietää, mitä on päätetty, jos ei aina päätöksenteossa pääsekään pilkkua viilamaan.

Emme elä Suomessa enää missään umpiossa. Ihmisten, elinkeinoelämän, sivistyksen, tieteen ja taiteen, informaatiotekniikan, informaation ja rahamaailman kontaktit ovat jo kansainväliset ja maailman laajuiset. Niin on muuttunut maailma, Eskoseni, ja Suomi siinä mukana. Kukapa menisi kertomaan tänään nuorisollemme, että koivu ja tähti ovat edelleen ainoat kehitysviittamme ja että tässä ollaan ja tähän jäädään.

Yleisesti tunnustetaan, että Emusta on enemmän hyötyä kuin haittaa ja siksi siihen tartutaan. (Ed. Elo: Kuka tunnustaa?) Emun hyödyt ovat selkeät. Emu vakauttaa talouspolitiikkaa, se tehostaa sisämarkkinoiden toimintaa, se poistaa markkaan kohdistuvat valuuttaspekulaatiot, se vähentää vaihtotaseen alijäämävaikutuksia, se takaa yrityksille vakaan ja reilun kilpailuympäristön sekä antaa ydinjoukkoon kuuluville maille etulyöntiaseman päätettäessä EU-maiden yhteisestä talouspolitiikasta. Näin on, jos hyvin meenee.

Mutta Emu-haitatkin ovat tietysti mahdollisia. Emu on joka tapauksessa riski siinä mielessä, että kukaan ei täsmällisesti tiedä, mitä uljaassa uudessa Euroopassa jatkossa tapahtuu, mutta tällä hetkellä näyttää, että Emulla on enemmän positiivisia kuin negatiivisia vaikutuksia. Haittapuoliakin tulee ajan oloon näkyviin. Niistä silloin puhutaan ja niitä paisutellaan, mutta yleisesti voi vain todeta vanhan sananlaskun mukaisesti, että karavaani kulkee, koirat haukkuvat.

Ongelmakohtana näen Euroopan keskuspankin tulevan määräävän aseman ilman demokraattista kontrollia. Euroopan keskuspankkihan tulee olemaan Emussa keskeinen vaikuttaja.

Sitä on sanottu jopa valtakeskittymäksi, ja sellainenhan se toki tulee olemaan, koska Euroopan keskuspankki päättää tulevaisuudessa Euroopassa harjoitettavasta rahapolitiikasta ja tällöinhän yksittäinen valtio menettää rahapolitiittisen itsenäisyytensä. Yleisesti on katsottu, että Euroopan keskuspankin tulee olla mahdollisimman itsenäinen. Silloin se turvaa parhaiten talouden ja valuutan vakauden. Monet taloustieteelliset tutkimukset vahvistavatkin selkeän yhteyden itsenäisen keskuspankkipolitiikan ja vakaan rahan arvon välillä.

Mikään elin ei maailmassa voi kuitenkaan olla niin viisas, että kaikki talouspoliittinen viisaus on saatu pakattua sen johtokuntaan. Toivottavasti tämä demokratiavaje korvautuu avoimuudella, vahvalla jälkikäteiskontrollilla ja kritiikin mahdollisuudella. Hyvä asia on, että johtokunnan jäsen valitaan tehtävänsä määräaikaaisesti ja voidaan vaihtaa, jos tarvetta ilmenee, määräaikansa jälkeen. Toisaalta voi ajatella, että mielenkiintoinen kokeilu kerta kaikkiaan. Euroopan rahapolitiittinen valta ja päätöksenteko on ulkopuolella poliittisten suhdanteiden.

Arvoisa puhemies! Olemme jo EU:ssa ja ilmeisesti huomisen päätöksen jälkeen kohta Emussa, ja silloin elämme yhä kiinteämmässä yhteistyössä muun länsimaisen Euroopan kanssa. Kun päätös on tehty, meidän on pontevasti suunnattava ajatukset siihen, minkälaisen Emun ja EU:n haluamme, mikä on meidän roolimme siellä ja minkälaista yhteistyötä me Emussa harjoitamme, ja alettava keskustella siitä.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Uusi on aina uhka, koska emme tiedä, mitä se tuo tullessaan. On helppo vastustaa uusia asioita, ja oikeastaan kaikkein helpointa ja varmintaa on aloittaa vastustaminen jo ennen kuin edes tiedämme, mistä on kysymys. (Ed. Aittoniemi: Kommunistit tekivät ennen niin!) Kunnioitan niiden ihmisten mielipidettä, jotka ovat asiaan perehtyneitä ja tulleet siihen tulokseen, että olisi parempi odottaa tai jäädä kokonaan ulkopuolelle. Sen sijaan politikointi asioilla jopa eduskunnassa aiheuttaa kansalaisten turhautumista politiikkaan. (Ed. Elo: Poliittikka pois eduskunnasta! — Ed. Aittoniemi: Ja heti!) — Politikointi!

Maailman taloushistoria on ja olisi mielenkiintoista luettavaa. Miten kauppa syntyi, ketkä saivat käydä kauppaa ja kenen kanssa? Kuka keksi tullit, kuka markkinat, kuka valuuttakurssit? Kaikki nämä ovat syntyneet uusina asioina, joidenkin ihmisten ideoina tai ryh-

mätyönä, ja kaikki ne ovat olleet alussa pelottavia asioita.

On tehty myös virheitä. On valittu asioita, jotka ovat tuoneet ongelmia, jopa talouskatastrofeja, koska ei ole tiedetty etukäteen, mikä on oikein. Päättäminen uusista asioista on siis vaikeaa ja suuri riski. Pitäisi pystyä arvioimaan, milloin riski on liian suuri, milloin se pitäisi pystyä ottamaan.

Matka oravannahoista ja paikallisesta vaihtotaloudesta globaaliin sähköiseen maailmantalouteen on ollut pitkä. Viime vuosina on tapahtunut asioita nopeammin kuin vuosikymmeninä aiemmin. Siksi on pakko myöntää, että entiseen ei ole paluuta, on tie vain eteenpäin.

Sosialistimaiden romahduksen jälkeen maailman talouselämä ja etenkin politiikka on muuttunut rajun askeleen uusliberalistiseen suuntaan. Siksi ei ole ihme, että Emu on uusliberalistinen hanke, rahaliitto. Ikävää näin vasemmistolaisen kannalta on se, ettei Emun tai EU:n ulkopuolella ole sen helpompaa. Joudumme elämään samojen uusliberalististen talousarvojen maailmassa olimmepa ulkona tai sisällä.

Täällä on hallituspuolueiden taholta puhuttu paljon keskustan roolista tässä näytelmässä, ja totta vie se aika hyvin näyttelee oppositiioroolinsa. Kuuntelin eilen oppositioedustajien puheita, joissa sanottiin, että olen kyllä Emuun menon kannalla, mutta en juuri tässä vaiheessa. Olen varma, että jos keskusta olisi hallituksessa, se kannattaisi Suomen menemistä Emuun ensimmäisten joukossa.

Olen joskus verrannut laajana syntyvää Emua Suomen sateenkaarihallitukseen ja Suomen roolia vasemmistoliiton hallituksessa olemiseen. Olako mukana vaikuttamassa siellä, missä asioista päätetään, vai pyrkii pysymään hengissä ulkopuolella, arvioijan roolissa? Suomen vaikutusmahdollisuudet Emussa, Hämmäläisestä huolimatta, eivät tule olemaan kovin hyvät, se on pakko myöntää. Olen verrannut Suomen roolia Emussa myös Kainuun rooliin Suomessa. Pieni reuna-alue, josta muut eivät juuri välitä, mutta jos ei ole aktiivinen, ei ole elämisen mahdollisuutta.

Haluaisin tutkia Suomen asemaa EU:ssa ja Emussa kahden tuntemani maan tilannetta vertaillen. Toinen niistä on Irlanti ja toinen Unkari.

Irlanti on ollut köyhä maa, mutta se on pystynyt EU:n ja muiden erityistoimenpiteiden avulla nousemaan yhdeksi kasvun keskukseksi. Irlanti on tulossa Emuun, vaikka sen suuri naapuri Britannia jää ulos. Irlannissa on tehty useita toimen-

piteitä, jotka ovat auttaneet sen taloutta, ja muun muassa voisin mainita niistä seuraavia: Siellä on vähennetty julkisia menoja, niin kuin joka paikassa muuallakin; siellä on sovittu kattavia tuloratkaisuja; siellä on ollut johdonmukaista teollisuuspolitiikkaa, joka on suosinut ulkomaisia investointeja; siellä on alhainen yhteisöverokanta; ja 1970-luvulla siellä toteutettiin toisen asteen opetuksen maksuttomuus, joka on nostanut olennaisesti osaamistasoa. Siellä on kehitetty teleyhteyskiä pitkän puhelinmotin jälkeen, ja siellä on perustettu kumppanuusyrityksiä ja erityisillä työllisyystoimenpiteillä ehkäisty syrjäytymisen pahenemista.

EU-rahoituksella on toki ollut erittäin suuri merkitys Irlannin talouden kohenemisessa. Irlannista on sanottukin, että se nousi holhouksen alta kelttiläiseksi tiikeriksi. Irlannissa on toteutettu Irlannille sopiva malli EU-rahojen avulla, ja vaikka maassa sataa lähes joka päivä, ihmisten usko huomiseen on parempi kuin aikoihin. Irlannin mallia ei voi siirtää Suomeen, mutta on syytä tarkastella niitä hyviä asioita, jotka sopisivat meillekin.

Unkari taas ei ole EU:n jäsen, mutta se on tulossa laajentumisen myötä yhteisöön mukaan, vaikka se on taloudeltaan huolestuttavassa tilanteessa. Tosin viime vuoden aikana on valoa alkanut olla näkyvissä. Unkarin inflaatio oli useita vuosia 20 prosentin paikkeilla ja se joutui leikkaamaan vähäistä sosiaaliturvaansa, lakkauttaamaan sairaaloita ja nostamaan yliopiston luku-kausimaksuja voimakkaasti. Se kävi kovan kuurin läpi.

Tänä päivänä unkarilaiset iloitsivat siitä, että inflaatio on saatu painettua 15 prosentin paikkeille ja on päästy eroon Maailmanpankin holhouksesta. Talouden kuntoon saattamisessa ja yhteiskunnan rakenteiden kunnostamisessa on Unkarilla vielä paljon töitä, mutta usko parempaan oli sielläkin käsin kosketeltava.

Suomi on ollut kultainen maa. Me olemme kyenneet huolehtimaan toinen toisistamme. Meillä on ollut todella tiheästi rakennettu tietoverkko ja koulutettu kansa. Meillä on rikollisuus ollut kovin vähäistä, olemme saaneet elää lähes turvassa. Mutta viime vuosina meiltä on puuttunut tulevaisuudenuskoa ja se on edesauttanut sitä, että emme ole kyenneet nousemaan vuosisadan lamasta niin nopeasti kuin olisimme muutoin kyenneet.

Tänä päivänä on ongelmallista olla taloudellisesti itsenäinen, jos maalla on paljon ulkomaista velkaa. Suomihan ei ole sellainen ollut enää vo-

sikausiin, ei oikeastaan tällä vuosikymmenellä enää. Norjan tilanne on toinen. Se voi tehdä omat ratkaisunsa, koska sillä ei ole velkaa ja sen taloustilanne on huomattavasti parempi. Ruotsi sen sijaan aikoo pysyä Emun ulkopuolella ainakin aluksi. On mielenkiintoista nähdä, miten kauan Ruotsi aikoo ulkopuolella pysyä.

On syytä tunnustaa ja tunnustaa ne uhkat, jotka liittyvät suhdannevaihteluihin ja varsinkin epäsymmetrisiin häiriötilanteisiin Emu-oloissa. Myös taloudelliset harmonisointipaineet muun muassa verotuksessa voivat olla ongelmallisia Suomen ja nimenomaan julkisen sektorin ja hyvinvointivaltion kannalta. Päättämme kuitenkin itse omista sosiaalipolitiikan linjoistamme.

Enkä ole ollenkaan varma, että vaikka meillä olisi varaa ja vaikka jäisimme ulkopuolelle, meillä olisi tarpeeksi poliittista voimaa tai halukkuutta säilyttää sosiaaliturvajärjestelmämme tai hyvinvointijärjestelmämme tällä tasolla, sillä uusliberalismi on valloittanut Suomenkin. Me olemme nähneet kahdeksan viime vuoden aikana, että leikkauksiin on jouduttu ilman EU:ta ja Emuakin. Tilanne onkin kiinni enemmän talous- ja poliittisesta tilanteesta kuin siitä, olemmeko sisällä vai ulkona, koska joudumme olemaan samanlaisessa ulkoisen talouden vaikutuspiirissä.

Koska näyttää siltä, että Emu on väistämätön ja kun se muodostuu näin laajana, kannatan Emuun menemistä ensimmäisten joukossa vasemmistoliiton jäsenäänestyksen kannan mukaisesti.

Tärkeintä olisikin juuri nyt keskustella siitä, riittävätkö suunnitelman mukaiset puskurirahastot ja toteutuvatko ne tarpeeksi ajoissa. Pitäisi keskustella siitä, miten voimme selvittää epäsymmetrisistä häiriöistä, joita joka tapauksessa on tulossa, ja minkälaisia muita puskureita tarvitsemme kuin ne, jotka nyt ovat suunnitelmassa.

Tulevaisuus ei tule olemaan helppo. Uudet asiat eivät tule tulevaisuudessakaan tule olemaan helppoja. Mutta ilmeisesti tämä riski meidän on nyt otettava, koska meillä ei ole juuri muita vaihtoehtoja.

Ed. Nurmi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K o m i : Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin täällä ministerit ovat toinen toisensa jälkeen todistaneet, on hallitus ollut Emu-uskossaan todella vahva. Etenkin sen jälkeen, kun vastahakoiset hallituspuolueet, kuten vasemmistoliitto

ja vihreät, siirtyivät ruotuun, oli Emu-asia varmasti käytännössä ratkaistu.

Suomi on vakaasti liittymässä Rahaliittoon, olipa kansa mitä mieltä hyvänsä. Kun täällä kuuntelee Emu-myönteisiä puheenvuoroja, tulee mieleen, että Emuun mennään rinta rottingilla seurauksia syvällisesti miettimättä ja vaaroja huomaamatta. Vaikka meistä useimmat muistavat vuosien 89–90 tilanteen, jolloin meillä meni näennäisesti hyvin lujaa, teimme silloin kuitenkin hyvin perustavaa laatua olevia arviointivirheitä, joista maksoimme 90-luvulla kovan hinnan. Olemmeko nyt taas toistamassa samoja virheitä?

Pääministeri ja valtiovarainministeri todistelevat, miten hyvin Suomella nyt menee ja miten vahvoja olemme taloudellisesti. Kysynkin: Miten menee kansalaisilla? Vanhustenhuollon puolelta kuuluu hätähuuto vanhusten- ja terveydenhuollon vaikeuksista. Opetustoimi ei pysty enää tarjoamaan kokoaikaista opetusta peruskouluissa ilman lomauttamisia. Kuntien talous on vahvasti alamäessä. Kysynkin hallitukselta: Jos meillä menee hyvin, miksi hallitus ei hoida peruspalveluitamme kuntoon? Miten se hoitaa ne sitten, kun olemme Emu-oloissa, joissa yhteinen rahapolitiikka asettaa entistä tiukemmat raamit itsenäiselle päätöksenteolle?

Hallituksen perusteluissa kerrotaan Emun tuomista taloudellisista hyödyistä. Haittoja hallitus ei joko näe riittävästi tai ei halua niistä kovin paljon kertoa, toteaa vain, ettei tulevaisuutta voi ennustaa riittävällä varmuudella. Myöskään Rahaliiton vaikutuksia EU:n vahvaan harmonisointitarpeeseen ei ole haluttu kommentoida tai nostaa näkyviin. Opposition kritiikki on kumotu hyvin yksioikoisesti devalvaation haikailuna ja menneeseen paluuna.

Ed. Ilkka Kanervan tapaista tasapuolista analysointia olisi odottanut myös ministereiltä keskustelussa. Muun muassa valuutan kelluttamista hallitussa putkessa esimerkiksi ermiin ja mahdollisesti myös ecuun kytkettynä, hallitus ei ole pitänyt vakavana vaihtoehtona Emuun liittymiselle eikä sitä ilmeisesti ole riittävästi selvitetty.

Suomi EU:n reuna-alueen valtiona Rahaliitossa ottaa melkoisia riskejä liittyessään Emuun ensimmäisten maiden joukossa. Näitä Emu-riskejä voitaisiin lievittää uudistushenkisellä kansallisella politiikalla. Siihen ei vain ole löytynyt rohkeutta.

Työmarkkinajärjestöjen hallituksen kanssa hyväksymät puskurirahastot ovat kovin vähäinen joustovara taloudellisessa taantumassa. To-

delliseksi joustovaraksi jää näin ollen vain työllisyys. Keskustan esille nostamaa tarvetta laajoihin uudistuksiin ei ole otettu vakavasti, vaan on peloteltu työreformilla ja siinä ennen kaikkea yleissitovuuden poistamisella. Siitä ei ole kysymys. Uudistuksia ei voida tehdä vastakkainasettelulla, vaan uudistuksiin on saatava mukaan myös työmarkkinajärjestöt.

Jos uudistuksiin ei pystytä, kysynkin: Onko Emu ostettava sillä kalliilla hinnalla, jonka työttömyys aiheuttaa kansalaisillemme?

Olen vahvasti sitä mieltä, että palkansaajat narutetaan pahanpäiväisesti lupaamalla nimelispalkkojen säilyvän. Jos tämä lupaus toteutetaan, jäävät niin työttömät kuin sosiaaliturvakin tuhoisien leikkauksien kohteeksi. Miksi näin? Siksi, että yritykset valitsevat itse ne maat, joissa yritysten toimintaedellytykset ovat parhaat. Yritysten toimintaedellytyksistä työn hinta on ratkaiseva lopputuotteen hinnan muodostumisessa ja kannattavassa toiminnassa. Jos palkat eivät jousta, jää työn hinnan ainoaksi joustoksi työpaikat. Se on hyvin raaka tie, joka jatkaa jo voimakkaasti alkanutta kansalaisten eriarvoistumista.

Jokainen meistä tietää, etteivät raaka-aineiden hintajoustot riitä suhdannevaihteluiden tasaamiseen. Suomelle hyvin elintärkeässä metsäteollisuudessaakin raaka-aineiden osuus lopputuotteesta on niin pieni, ettei se riitä pelivaraksi suhdannepoliittisissa häiriötilanteissa.

Metsätalouden Emu-riskit ovat kahtaalla. Metsäteollisuuden osalta voimakkaat suhdannevaihtelut ja markkinahäiriöt heijastuvat niin teollisuuden taseisiin kuin paineina palkkoja ja raaka-aineiden hintoja kohtaan. Vain riittävän pääoman omaavat yritykset kestävät metsäteollisuudessaakin Emu-paineet. Tässä suhteessa on todettava, että metsäteollisuus on kehittynyt omavaraisuudessaan myönteiseen suuntaan.

Toimiva puukauppa on metsäteollisuuden elinehto. Siksi sen turvaamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Puun hinta ei siten voi joustaa kohtuuttomasti. On löydettävä muita keinoja, ja eräänä varteenotettavana keinona näen verotuksen joustot. Verotushan on toistaiseksi kansallisessa päätösvallassa ja siksi käyttökelpoinen vaihtoehto häiriötilanteissa. Tämänkään osalta ei hallitus ole esittänyt minkäänlaisia Emua tukevia uudistuksia.

Vaikka Emun vaikutukset eivät kovin paljon suoraan maatalouteen kohdistukaan, antavat Agenda 2000 -ehdotukset esimakua siitä, mihin suuntaan EU:n maatalouspolitiikkaa pyritään

ohjailemaan. Suomalaisen maatalouden ja elintarviketalouden ongelmia kustannuspaineiden osalta ei EU pysty tai haluakaan ymmärtää. Jos elintarviketalouden jalostuksen kustannuskehitystä ei kyetä hillitsemään, jää alkutuotanto ainoaksi joustoksi, ja joustovaraa siellä ei enää ole.

Koetaanko Lipposen hallituksen leirissä oma elintarviketalous heittopussina, jonka voi huolettaa antaa mennä? (Ed. Kekkonen: Ei koeta!) Kokoomuslainen valtiovarainministeri Sauli Niinistö on lehtien haastattelussa todennut, että väellä itsellään täytyy olla tulevaisuudenuskoa. Jatkokysymykseen, joka kuului: "Et usko, että maataloudessa vallitsee hätätila?", ministeri Niinistö vastasi: "En, mutta ongelmia varmasti on." Vastaus panee miettimään, millä vastuutasolla hallitus suhtautuu elintarviketalouteen ja sen kamppailuun kannattavuudesta. Kertoisiko hallitukselle jotain se Melan tilasto, jossa kerrotaan sukupolvenvaihdoksia kertyneen vuosina 1995—97 kokonaista 780 kappaletta?

Alhainen ja vakaa korkotaso on hallituksen yksi vahva peruste Rahaliittoon menemiselle. Tämäkin peruste ontuu. Korkotason määrittelee kansantalouden tila, se on täällä moneen kertaan todisteltu. Voidaan ottaa Norja esimerkiksi. Jos kansantalous on kunnossa, korkotasoa voidaan hallita kansallisesti jopa koko EU:n ulkopuolellakin kuten Norjassa. Miksei sitten Suomessa? Voisipa miltei käyttää argumenttina Lipposen käyttämää sanontaa: Tämä on pimeää pelottelua ja mustamaalaamista.

Muutamien Rahaliittoon pyrkivien maiden taloutta on ohjailtu Emu-kuntoon sangen lyhytjännitteisillä toimenpiteillä, muun muassa myymällä laajasti valtion omaisuutta. Arveluttaa melkoisesti, miten nämä maat pystyvät selviytymään taloudellisesti pysyvästi Emu-olosuhteissa. Joutuvatko toiset Emu-maat taas joustamaan jatkossakin ja hyväksymään lipsumista talouden kriteereistä?

Emu-päätös on hyvin kauaskantoinen ja sitova unionin kulkiessa kohti liittovaltiomaista kehitystä, jota Rahaliitto vahvistaa. Haluan korostaa, etten väitä tällä päätöksellä syntyvän liittovaltiota, mutta kehitys kulkee kohti yhä vahvempaa tarvetta muun muassa harmonisoida mukana olevien maiden verotusta ja sosiaalipolitiikkaa. Joka tapauksessa paluuta omaan markkaan ei myönteisen Emu-päätöksen jälkeen ole näkyvissä.

Yksin itsenäisyyden peruspilareista, oma raha, myydään EU:lle eduskunnan yksinkertaisella enemmistöllä. Emu-päätös olisi pitänyt tehdä

vaikeutetussa käsittelyjärjestyksessä. Arvoisa puhemies! On hyvin erikoista, että luovumme markasta hallituksen tiedonannon kautta. Tiedonannossa äänestämme hallituksen luottamuksesta emmekä puhtaasti päätöksestä liittyä Rahaliittoon ensimmäisten EU-maiden joukossa. Näin olemme tekemässä Suomen perustuslakia halveksivan päätöksen.

Oma kantani on edelleen, ettei Suomen pitä liittyä Emuun tässä vaiheessa, ja siksi en voi luottaa hallitukseen, joka arvioi Emun vaikutuksia Suomelle hyvin yksipuolisesti. Kyllä-päätös Emulle on viimeinen tervehdys Suomen markalle. Hyvästi, markka!

Ed. L a i n e : Arvoisa rouva puhemies! Suomen markka on vahvempi kuin koskaan, hilattu pikku hiljaa tähän, missä nyt ollaan. Miksi nyt ei käytetä tätä omaa hyvää rahaa hyväksemme, vaan annetaan se pois muiden hyödyksi ja päätettäväksi? En voi uskoa, että tilanne tästä ainakaan kovasti paranee, pikemminkin huononee. Ja mikäs kiire tässä nyt on? Vai onko niin, että markka on laitettu niin sanottuun Emu-kuntoon ja se on vain väliaikainen?

Pohjoismaissa on yhteensä noin 23 miljoonaa asukasta. 5 miljoonan asukkaan Suomi liittyy Emuun ja euroon heti alkuvaiheessa. 18 miljoonaa muuta pohjoismaalaista siis ei liity. Suomi turvautuu yleensä naapurien apuun ja yhteistyöhön, nyt siis ei. Nyt yhteistyöturvaa haetaan kauempaa ihan Keski- ja Etelä-Euroopasta asti.

Suomen talous ei ole vertailukelpoinen muiden Emu-maiden talouksien kanssa Suomen talouden erilaisuuden vuoksi. Suomen markka on hyvässä kurssissa, eikä ole näkyvissä mitään hälyttävää, ettei näin olisi jatkossakin. Suomi voisi hyvän oman rahan turvin vielä odotella Emuun menemistä ja liittyä sitten, kun haluaa, jos Emu osoittautuu hyväksi myöhemmin. Tämä järjestely on kaikei ihan yksinkertainen.

En vastusta EU:ta, mutta vastustan Suomen eurojäsenyyttä tässä aikataulussa. Tämän takia minua on uhkailtu ja pidetty hölmönä tai haukuttu milloin miksikin. Jopa jotkut kansanedustajat omille ystävilleen Helsingin ravintoloissa ovat minua moitiskelleet. En minäkään mene esimerkiksi Kotkan ravintoloihin moitiskelemaan jotakin edustajaa. Yleisin arvio on, ettei hän mistään mitään tiedä, hän on vain rumpali, taiteilija, ja kaikei kaikki taiteilijat ovat tunteellisia hölmöjä. Voi olla, että näin on, mutta osaaivat taiteilijatkin käyttää myös järkeään eikä aina vain sydäntään.

Olen sitä mieltä, että Emu johtaa liittovaltion syntyyn ennemmin tai myöhemmin. Tämä kehitys näkyy heti alussa, ja jos ja kun näin on, pitäisi koko hanke hylätä. Mutta jos odottaisimme vähän, nämäkin pelot joko toteutuvat tai eivät toteudu — siis liittovaltio. Odottaminen siis kannattaa joka tapauksessa. En katso, että näin sa-nottuani olisin minkään suuren tai pienen puolueen sanansaattaja. Tämä on oma kantani asiaan ihmisenä, ei puolueen koneiston osana.

Mitä tulee gallupeihin, nythän kannattaisi tehdä arjasaijonmaat ja siirtyä aina niiden puolelle, jotka johtavat gallupeissa. En aio kuitenkaan niin tehdä.

Lopuksi: Pitää aina muistaa, että se, joka menettää uskonsa oman sydämensä ääneen, menettää usein myös järkensä.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Median rooli suurten ratkaisujen monipuolisen julkisen käsittelyn kannalta on tavattoman tärkeä. Olisi kuvitellut, että kun Suomen eduskunta aloittaa hallituksen itsensäkin ratkaisevaksi luonnehtimaa keskustelua Suomen liittymisestä Emuun, Euroopan talous- ja rahaliittoon, tuo ratkaiseva keskustelu, siinä eri poliittisten ryhmien kannat olisi myös television välityksellä kerrottu ja näytetty koko kansalle. Minun tiedossani ei ole, oliko eduskunta itse oli aktiivinen Yleisradion suuntaan mutta Yleisradio passiivinen tämän tehtävän, merkittävän tiedonvälityksen tehtävän hoitamiseen, vai kuinkapäin asiat oikein olivat. Eriskummallinen oli ratkaisu, jossa tiistaipäivänä ei nyt kolmatta päivää meneillään olevan keskustelun alkua näytetty ja kerrottu suorana lähetyksenä Suomen kansalle.

Arvoisa puhemies! Mielestäni pääsääntöisesti Suomen media on hoitanut tehtävänsä hyvin. Valtavirta-ajattelun uskollisimmat kannattajat ovat kuitenkin jo aikoja sitten heittäneet pyyhkeen kehään. Erityisesti Ylen puolueuskollisin ajankohtaistoimituksen osa kuuluu tähän kategoriaan. Sen uskollisimmat palvelijat, joista Raija Massala sietää tässä tulla mainituksi, ovat heittäytyneet hallituksen Emu-linjan kannattajiksi aseinaan opposition näkemyksen vääristely ja motiivien kyseenalaistaminen.

Kun Raija Massala selostaa A-studiossaan, että valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja Pekkarinen on edellisenä päivänä käynyt Brysselissä puolustamassa Suomen liittymistä Emuun mutta vastustaa samaa asiaa tänään eduskunnassa, hän todella onnistuu luomaan käsityksen, että keskustan — tai ainakin omani — mielipiteet

asiassa muuttuisivat päivittäin. Asian oikeaa laatua tietämättömästä ja tuntemattomasta kuulijasta ja katsojasta tällainen menettely näyttää horjuvalta. Sen sijaan, että toimittaja jaksaisi tai osaisi perinpohjaisesti yrittää argumentoida opposition näkemykset nurin, hän tekee sen tehokkaammin luomalla äskeiseen tapaan vääriä mielikuvia. Tällainen menettely on kuitenkin mielestäni aika halpamaista, eikä sillä taida olla kovin paljon tekemistä journalismin kanssa.

Ymmärrän hyvin, että Ylen hauska Itälypsy-ohjelma voi sotkea faktaa ja fiktiota mielin määrin ja saada näyttämään asiat hyvin hassunkurisilta; sellaisena ihmiset tuon Itälypsy-ohjelman myös ottavat. Minustakin se on hauska, niin monesti kuin se meistä tekeekin mukavasti pilaa. Paradoksi on kuitenkin siinä, jos toimittaja Masalan tapaan ottaa Itälypsy-ohjelman journalistiset vapaudet ja rakentelee sillä otteella mielikuvia, fiktiota A-studiossa, jonka asiantuntevaa otetta on kuitenkin perinteisesti arvostettu ja vankasti.

Toimin kymmenkunta vuotta aikoinani Yleisradion hallintoneuvostossa ja neljä vuotta sen puheenjohtajana. Tätä taustaa vasten voin sanoa, että on erinomainen asia, että ajankohtaisohjelmien tarjonnasta on nykyisin löydettävissä Ylelle vaihtoehtoisia esittäjiä, myös kaupallisia vaihtoehtoja.

Mitä itse asiaan tulee, puheeseeni EU-parlamentissa, sanon varalta kuitenkin sen, minkä kansanedustajat hyvin tarkkaan tietävätkin, minkä ennen kaikkea vähän pitempään täällä olleet kansanedustajat varmasti hyvin tarkoin tietävät. Esittellessäni EU-maiden valtiovarainvaliokuntien puheenjohtajien kokouksessa puheenjohtajan ominaisuudessa Suomen valtiovarainvaliokunnan kannan minun rikkumaton velvollisuuteni oli kertoa valiokunnan kanta. Sen unohtaminen ja pitäytyminen vähemmistöön jääneen keskustan tai muun opposition kannan esittelyyn valiokunnan kantana olisi mielestäni ollut anteeksiantamatonta. Mitähän Massala olisi sellaisesta menettelystä sanonut? Todennäköisesti ajankohtaisohjelma olisi lentokentällä ollut vastassa jo odottamassa ja tuomitsemassa moisen menettelyn. Kun esittelin valiokunnan kannan muiden maiden edustajien tapaan, esittelin myös pääkohdat opposition näkemyksestä, jonka oppositio oli kirjannut valtiovarainvaliokunnan mietintöön.

Arvoisa puhemies! Vielä tässäkin keskustelussa on toistettu useissa puheenvuoroissa väittämää, että Suomen Emu-päätös on jo tehty. Tällä

väitteellä aloitti tämän iltapäivän ed. Rask tähän. Näin sanovat viittaavat siihen, että jo EU-jäsenyyssratkaisussa Maastrichtin sopimus hyväksyttiin eikä eduskunnalla olisi mahdollisuutta tai oikeutta muuhun kuin sanoa Emulle "kyllä". Muistutan vielä kerran, vaikka se moneen kertaan on tehty, mitä eduskunta itse on tästä asiasta sanonut ja päättänyt. EU-jäsenyyssratkaisusta perustuslakivaliokunta tiivistä olennaisen sanottavansa seuraavalla tavalla: "Valiokunta katsoo, että liittymissopimus ei voi merkitä sitoutumista osallistua Raha- ja talousliiton kolmanteen vaiheeseen." Lopulta eduskunta päätti, "että mahdollisesta liittymisestä Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen päätetään aikanaan eduskunnassa hallituksen erillisen esityksen perusteella". Eduskunta tiesi syksyllä 94, mitä teki, tahtoi ja sanoi.

Eduskunta halusi jättää itselleen mahdollisuuden arvioida, onko syntyvä yhteisvaluutta-alue Suomen edun mukainen ja onko Suomi itse siinä kunnossa jäsenyyshetken mahdollisesti tullen, että jäsenyys meille olisi perusteltu. Näin on keskustusta osaltaan tehnyt tässä asiassa, arvioinut ja päättänyt jo monesti lausuttuun lopputulokseen.

Muodostumassa oleva yhteisvaluutta-alue sopii huonosti Suomen intresseihin. Vuosi sitten vallinneisiin arvioihin verrattuna Emu-alueesta on tulossa odotettua laajempi. Mukaan tulevat poliittisella päätöksellä myös eteläisemmän Euroopan maat, mutta ulos ovat jäämässä EU:n pohjoisen alueen maat. Suomen intressien kannalta katsoen tämä laajentuminen tapahtuu kuitenkin tasan väärään suuntaan. Emun ulkopuolelle ovat jäämässä talouden rakenteeltaan, suhdannehistorialtaan, joustotraditioiltaan ja julkisen talouden rooliltaan meidän kaltaisemme maat, Ruotsi, Tanska ja Iso-Britannia, ja mukaan ovat tulossa sanottujen tekijöiden suhteen meidän kannaltamme mahdollisimman vähän kaltaisemme maat. Yhteisvaluutta-alueesta on siten syntyessä kannaltamme ei-optimaalinen. Se kykenee ottamaan huonosti huomioon Suomen talouden erityispiirteitä. EU:n pohjoisista maista kaiken lisäksi Suomi sopii kaikkein heikoimmin nyt syntyvään yhteisvaluutta-alueeseen. Kuitenkin juuri Suomi on näistä maista ainoa, joka aikoo mennä tuohon yhteisvaluutta-alueeseen mukaan. Keskustan mielestä Suomen ei siis tule mennä mukaan tällaiseen yhteisvaluutta-alueeseen.

Ratkaisun riski on taloudellisissa häiriöissä. Erilaiset pienet tekniset edut, hyödyt ja haitat puolesta ja vastaan, eivät ole ratkaisevia. Niissä-

kin kysymys on sadoista miljoonista, miljardeistakin, mutta eivät ne silti ole ratkaisevia. Suomen jäsenyyden kannalta tärkein kysymys on juuri taloudellisissa häiriöissä, niissä on se riski. Suhdannetaantumata ja lamat tulevat jatkossakin olemaan lähinnä meidän kaltaisiamme juuri EU:n pohjoisissa maissa ja lähinnä erilaisia kuin meillä juuri EU:n eteläisissä ja jossakin määrin keskisen Euroopan maissa.

Emun jäsenenä yhteisvaluutta ei ota huomioon ongelmiamme, eivätkä vakausvaateet salli käyttää väliaikaisen velkaantumisen tietä. Emun ulkopuolella olevien naapureidemme mahdollisuudet ovat kuitenkin tuossa tilanteessa jossakin mitassa toiset. On surkuteltu Ruotsin kohtaloa sen jäädessä Emun ulkopuolelle. Markkinailmiöistä kertovat erilaiset kriteerit eivät kannan huolta Ruotsin tilanteesta. Ne osoittavat päinvastoin luottamusta Ruotsin talouteen. Ruotsin talouden kaikki keskeiset indikaattorit kulkevat hyvään suuntaan. Viimeksi tänään tästä on julkisuudessa saatu viestiä ja tietoa.

Tällaisessa asetelmassa Emu-jäsenyyden tuoma uusi haaste Suomelle on, mikä ja kuka joutaa taloudellisten häiriöiden oloissa, jos olemme Emussa ja jos meidän tärkeät kilpailijamme, naapurimme ovat sen ulkopuolella. Mielestäni huolissaan ei tarvitse olla suuryritysten omistajien eikä johtajien eikä parhaassa asemassa olevien kansalaisten yleensäkin. Näiden edut ovat aina turvatut. Suuryritysten johto voi häiriötilanteessa laittaa niin työntekijät kuin valtiovallankin selkään vasten. Kun Suomeen tullut ulkomainen sijoituspääoma ei voi tinkiä tuottovaatimuksistaan muualle lähtemällä uhaten, joustajan rooli jää muille tuotannonantajille, työvoimalle, kantohinnalle ja viime kädessä finanssipolitiikalle ja muillekin tuotannonantajille.

Käytännössä viimeksi sanottu tarkoittaa sitä, että muiden joustojen ollessa riittämättömiä valtio leikkaa silloin lisää menojaan voidakseen ohjauttaa elinehdolleen, avaintuotannonalojen suuryrityksille. Mikäli valtion ja kuntien talous ei ole vahvasti ylijäämäinen, talouden häiriöiden viimekätisiä maksumiehiä ovat siis Emu-oloissa ne kansalaiset, joiden jokapäiväisessä toimeentulossa valtion ja kuntien tulonsiirroilla ja palveluilla on suuri merkitys. Mutta onko Suomen valtion ja kuntien talous valmis kestämaan talouden häiriöiden paineet, eli joutuvatko heikoimmassa asemassa olevat alueet ja kansalaiset entistä suurempien menetysten vaaraan?

Suomen talous kasvaa, niin kuin pääministeri eilen todisti, jo kuudetta vuotta peräkkäin. Kes-

kikasvu tältä ajalta ylittää 4,5 prosenttia. Tilastokeskuksen mukaan viime vuonna kasvulukema oli 5,9 prosenttia. Markkoissa se merkitsi kansantulon kakun kasvua lähes 35 miljardilla markalla. Mahtavimmassa vedossa ovat toimialoista olleet elektroniikka- ja sähköteollisuus. Vuodesta 94 vuoteen 97 kasvu oli 70,9 prosenttia. Kone- teollisuudessa se oli 36 prosenttia. Pörssi-yhtiöiden taseet ovat vahvistuneet Euroopan karkivauhtia. Huippukyytiä ovat kasvaneet myös omistajien osinkopotit: niiden noin kaksinkertaistuminen kolmessa vuodessa puhuu puolestaan. Näiden yhtiöiden omistajat kirjaavat tänä vuonna osinkotuloja noin 10 miljardia markkaa. Osa samaisista omistajista on palkinnut johtajansa ja avainhenkilönsä runsain mitoin. Normaalin palkkapussinsa lisäksi nämä arviolta parituhatta ihmeidentekijää ovat voineet kirjata itselleen lyhyessä ajassa parin miljardin markan palkan lisän niin sanottuina optiojärjestelyinä.

Suomen kansantalouden sisällä menestysalojen ja menestyjien tietä on tasoitettu monin eri tavoin. Jo Ahon hallitus joutui devalvoimaan. Se halusi uudistaa pääomaverotuksen ja se toteutti arvonlisäverouudistuksen. Laman pohjalta nousemiseksi tämä oli välttämätöntä, jotta saatiin vienti vetämään ja sitä kautta valuuttatuloja tuon romahduksen täyteen. Tehokkaalla aluepolitiikalla ja oikeudenmukaisella vero- ja sosiaalipolitiikalla Ahon hallitus piti huolen yhteiskunnallisen tasapuolisuuden säilymisestä noissa oloissa.

Lipposen hallituksen politiikka muutti tätä linjaa satsaamalla loputkin menestyksen munat jo hyvää vauhtia vahvistuviin vientialoihin. Samalla se on rustistanut rajulla otteella niitä yhteiskuntamme rakenteita, jotka ovat olleet sosiaalisen ja alueellisen oikeudenmukaisuuden takeena. Tällaisen politiikan arkkitehtuureista yksi on ollut muutenkin menestyvien alojen tukeminen voimakkaasti elvyttävällä raha- ja valuuttapolitiikalla. Sen vaikuttavuutta on tehostettu erittäin rajusti kiristetyllä finanssipolitiikalla.

Marraskuun 20 päivänä 1995 lähtien markka on devalvoitunut kymmenenneksen verran euroon nähden. Erm-kytkennän jälkeen markka on devalvoitunut dollariin nähden 15 prosentilla ja puntaan nähden vieläkin enemmän. Pääministeri täällä eilispäivänä puheli siihen malliin, että devalvaatiot ovat loppu, että ikään kuin nyt jo olisi päästy tilanteeseen, jossa markka ei ole muuttanut arvoaan suhteessa vieraisiin valuuttoihin. Tämähän ei pidä paikkaansa. (Ed. Kekkonen: Ei hän niin väittänyt!) — No, sen käsityksen vähin-

täänkin sai. — Varmimmaksi vakuudeksi nämä lukemat täältä halusin kertoa, jotta muistetaan, mitä tässä suhteessa on tapahtunut.

Onko niin, että tämä menestystarinalla kuulostava osa Suomen talouden koko kuvasta, jonka tähän saakka olen kertonut, osoittaisi, että Suomi on taloutensa osalta niin vahvassa kunnossa, että se kestää kaikki Emun mahdolliset talouden häiriöt, että se kykenee vastaamaan niihin? Tuon menestystarinalla kuulostavan kehityksen takaa löytyy kuitenkin toisenlainen Suomi. Sen anatomiaa hahmottuu piirteitä, joista huolensa ovat lausuneet muun muassa sosiaalialan tutkimuslaitokset, kirkon johto ja viimeksi myös muun muassa valtakunnansyyttäjä.

Huolimatta pitkästä ja jyrkästä nousuputkesta työttömiä on edelleen 400 000. Stakesin sosiaalialan tutkimuskeskuksen ja myös Tilastokeskuksen tutkimustulokset ja tilastot osoittavat, että rikkaat rikastuvat ennätysvauhtia samalla, kun heikoimmassa asemassa olevan kansanosan suhteellinen asema, jopa osin absoluuttinenkin asema heikentyy. Kun äveriäimmän kansanosamme kymmenenneksen käytettävissä olevat tulot ovat ankan verotuksen ja sosiaalisten tulonsiirtojen jälkeenkin kutakuinkin yhtä suuret kuin 35 prosentilla maamme pienituloisimmasta väestöosasta, on kai todettavissa ja todennettavissa, että eriarvoisuus yhteiskunnassa on merkittävä.

Toimeentulotuen tarvitsijoiden määrä lisääntyy, vanhusten huollon taso horjuu yhä useammalla paikkakunnalla ja perusterveydenhuollosta on tingitty, sanoo Stakes. Kohtuuttomat säästöt peruskoulutuksesta alentavat opettajien tuloja, mutta koskevat vielä kipeämmin lapsiin, valittavat opetushallitus ja OAJ. Kuntasektorin kohtalon osalta voidaan todeta, että kuntakentän kansantuoteosuus on vuodesta 94 laskenut 19,4 prosentista kuluvan vuoden 16,6 prosenttiin.

Aluekehityksen näkökulmasta mennyttä katsellen voi tuon kuvan pelkistää muuttoliikkeen. Suomen Kuntaliiton teettämän tutkimuksen mukaan maamme 85 seutukunnasta väestö kasvaa runsaassa 10:ssä, merkittävästi vain oikeastaan 5:ssä. Työvoimaministeriön työvoimatutkimuksen puolestaan noin 80 prosenttia koko 43 000 nettotyöpaikan lisäyksestä vuodesta 96 vuoteen 97 tapahtui pääkaupunkiseudulla, Turun, Tampereen ja Oulun seuduilla. Tällaisen sosiaalisen ja alueellisen eriarvoistumisen taustalla on ollut kiristävä finanssipolitiikka, kuten aiemmin jo sanoin, eli ne rajut leikkaukset, joiden

maksumiehiksi hallitus on tietoisesti asettanut edellä kuvaamani väestöryhmät ja alueet.

Mutta mitä tällä politiikalla on sitten saatu aikaan Suomen Emu-kypsyyden ja kestävyyskannalta? Kiitos julkisen velan kummallisen konvergenssitulkinnan, Suomen talous täyttää muodolliset Emu-kriteerit. Mutta samalla harjoitettu politiikka on anemisoanut julkisen talouden. Huikeasta kasvusta huolimatta valtion velkamäärä kasvaa entisestään ainakin vielä tänään ja kenties ensi vuonnakin. Verotulot ovat ilman verokevennyksiäkin supistumassa. Kuntien talouskehitys on lähes kriittisessä kulmassa alas.

Enempää kuntien kuin valtion taloudessa ei yksinkertaisesti ole sellaisia reservejä, joilla talouden edellä kuvatuissa häiriötilanteissa voitaisiin turvata perinteisen hyvinvointivaltiomme ominaispiirteet, joilla reserveillä, julkisen talouden puskurilla, voitaisiin huolehtia siitä, ettei maksumiehiksi talouden häiriön tilanteessa Emu-jäsenyydessä joudu ne kansalaiset, joille valtion budjetin tulonsiirrot ja kuntien palvelut ovat tärkeitä jokapäiväisen toimeentulon kannalta. Emu-jäsenyyden ilman kaltaisiemme pohjoisia naapureita onkin paljossa, näin voi tulkita, heittäytymistä nykytilanteessa markkinavoimien viettäväksi.

Arvoisa puhemies! Suomen ei siis tule mielestäni mennä mukaan kannaltamme huonosti meille sopivaan yhteisvaluutta-alueeseen sen käynnistyessä kannaltamme suppeana, ilman EU:n pohjoisia maita. Jäsenyyden riskit ovat varsin suuret, jopa valtavat. Emu voi olla koko kansan hanke vain, jos sen hyödyt ja haitat voidaan kohdentaa edes kutakuinkin oikeudenmukaisesti maan eri alueiden ja kansalaisryhmien välillä. Maan hallitus on kuitenkin jo nyt pannut Emu-kriteerien maksumiehiksi juuri heikoimassa asemassa olevat ja silti julkinen talous on kyvytön kantamaan äsken todistamallani tavalla talouden häiriöiden sille ja viime kädessä tavallisille kansalaisille aiheuttamia ongelmia. Suomen tulee jättää EU:n muiden pohjoisten maiden tapaan sivuun Emun kolmannesta vaiheesta. Siinä joukossa Ruotsin, Tanskan ja Ison-Britannian kanssa Suomi on aivan hyvässä seurassa. Nämä maat muodostavat jo nyt Suomen kaupan kannalta lähes yhtä suuren osuuden kuin syntyvän Emu-alueen maat muodostavat.

Emun ulkopuolellakin Suomen tulisi olla aktiivinen EU:n jäsen erityisesti kaikissa meille tärkeissä asioissa. Tämä aika, jäämällä ulkopuolelle, odottamalla mahdollisesti sitä tilannetta, kun muut EU:n pohjoiset maat tulevat mukaan, tämä

aika Suomen tulisi käyttää tehokkaasti oman talouspolitiikkamme suunnan muuttamiseksi oikeudenmukaisemmaksi, yrittämistä ja työn tekemistä kannustavammaksi, niitten rakenteitten uudistamiseksi, jotka Suomi välttämättä joutuu toteuttamaan ollakseen kilpailukykyinen ja tehokas uudessa Euroopassa. Tämä aika tulisi käyttää näihin uudistuksiin.

Ja siinä tilanteessa, jos meidän naapurimme päättävät mennä mukaan, Suomen minunkin mielestä tulisi olla mukana jo sen takia, että silloin EU:ssa ja myös Euroopan keskuspankissa äänemme ja painoarvomme olisi toisenlainen. Silloin Emussa ja Keskuspankissa olisi kaltaisiamme maita meitä enemmän. Nyt tällä ratkaisulla, mitä hallitus ajaa, Suomi joutuu sinne yksin muista poikkeavana, muista maista erilaisten ongelmien, muista maista erilaisten vahvuuksien kanssa.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarinen sanoi, että Suomen tulisi olla EU:n aktiivinen jäsen. Pitää paikkansa. Ja sitähan me juuri nyt olemme. Tämä on juuri sitä EU:n aktiivisena jäsenenä olemista, mitä me olemme nyt tekemässä.

Toinen asia, minusta on täysin laillista ja oikein, että ed. Pekkarinen valiokuntansa puheenjohtajana on käynyt esittelemässä valiokunnan kannan. Ja minusta on täysin legitiimiä se, että ed. Pekkarinen opposition edustajana on käynyt esittelemässä myöskin opposition kannan. Se kuuluu hänen rooliinsa. Näin pitääkin toimia.

Mutta, arvoisa rouva puhemies, sitä minä en voi ymmärtää, että ed. Pekkarinen, joka on ollut viestinnän kanssa paljon tekemisissä luottamustehtävissään, ottaa tässä salissa hampaisiinsa sen toiminnan, mikä toiminta on näiden hänen puheenvuorojensa selostamista. Totta kai ymmärrän sen, että aina ei voi olla tyytyväinen siihen, miten asioita selostetaan. Emme me kukaan sitä ole. Mutta minusta tämä on hiukan arveluttavaa, ja tämän sanon vähän arkaillen, minusta on vähän arveluttavaa se, että me tässä salissa rupeamme käymään ikään kuin sensorikeskustelua siitä, miten asioita julkisessa sanassa esitellään ja esitetään.

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarisen puheenvuoro oli sinänsä aivan hyvä, jos ei mieltä sitä ristiriitaa, joka siihen liittyy. Ministerinä toimiesaan ed. Pekkarinen kumminkin oli täysin toisella linjoituksella, ja Ahon hallitus johti meidän

tälle tielle, jonka seurauksena nyt olemme tämän päätöksen edessä. Silloin lähdettiin tavoittelemaan aivan selvästi niitä ehtoja, joilla Emu-jäsenyys pystyy toteutumaan, niin kuin pääministerinä ollessaan Aho totesi. Minusta siinä mielin tämä keskustelu ei ole aivan linjallista niihin aikaisempiin päätöksiin.

Toisaalta pitää muistaa se, mikä kumminkin on totuus tällä hetkellä, ja ilman EU-jäsenyyttä tai ilman Emuakin pitää muistaa kysyä, mikä tässä yhteiskunnassa on joutanut. 600 000 työntöntä jousti 90-luvun alussa epäonnistuneesta talouspolitiikasta, 30 000 konkurssia, 430 miljardia valtion velkaa, ilman että siellä oli mitään Emua tai EU:ta takana. Kyllä tämä järjestelmä pitää saada johonkin toisenlaiseen malliin, ja jos Emu-jäsenyyden kautta, niin kuin uskotaan tällä hetkellä, ja myöskin EU-jäsenyyden kautta saadaan vakautta tähän talouspolitiikkaan, niin kyllä kai se on positiivinen arvo eikä negatiivinen, niin kuin ed. Pekkarinen antoi nyt ymmärtää tässä omassa puheenvuorossaan.

Ainakin silloin, kun Aho johti pääministerinä ollessaan hallitusta, näitä arvoja kai silloin lähdettiin hakemaan koko EU-jäsenyyden myötä, ja kuten hän puheenvuorossaan totesi, kun Suomi täyttää nämä lähestymisehdot, niin Emu tulee siitä seurauksena. Lähestymisehdot ovat nyt täyttyneet.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen osaltani tunnustanut Maastrichtin sopimuksen, kun olen kannattanut EU-jäsenyyttä. Mutta me kaikki olemme tunnustaneet sen, että me haluamme myöhemmin arvioida, onko syntyvä yhteisvaluutta-alue kannaltamme edullinen ja onko Suomi kypsä Emuun. Nyt on sen arvioinnin paikka, ja meidän mielestämme yhteisvaluutta-alue, mikä syntyy, ei ole kannaltamme edullinen. Meidän mielestämme Suomi ei ole siinä kunnossa Suomea, että se pystyisi vastaamaan niihin ongelmiin ja haasteisiin, mitä jäsenyys tuottaa. Suomessa paras osa Suomea kulkee hyvin, mutta samaan aikaan sen heikoimman osan, sen osan, jolle Emu-jäsenyys on nimenomaan haaste ja ongelma, voimavaroja kestokykyä on entisestään heikennetty. Tämä mielestämme on väärin ja tältä kantilta Suomi ei ole valmis Emu-jäsenyyteen.

Mitä ed. Kekkonen puheenvuoroon tulee, siihen, että puutuinkin yksittäiseen ajankohtaisohjelmaan, en ole näiden 20 kansanedustajavuoden aikaan sitä montaa kertaa tehnyt. Mutta tällaisessa asiassa, jossa on kysymys kansakunnan

kannalta tärkeästä asiasta, todella tärkeästä asiasta, tietoisten, väärin mielikuvien rakentaminen kansalaisille ei voi olla sellaisen ajankoh-taisohjelman, millainen A-studio on, intressien ja sen journalistisen perinteen, kunniakkaan sellaisen, jota ed. Kekkonen aikanaan on ollut vaalimassa, mukaista. Minusta on ihan paikallaan, että televisiossa on ohjelmia, tsoukkiohjelmia. Iltalypsy on erinomainen, meille voi irviä, mutta että vakavassa ohjelmassa, jonka pitäisi pyrkiä luomaan oikeata mielikuvaa asioiden oikeasta laidasta, selittämättä ihmisille kerrotaan sellaisia käsityksiä, että tässä vaan yksi puolue tai sen yksi edustaja vaihtelee näkemyksiään tullen mennessä ja palaten, että eikö tämä nyt olekin tämä keskustan kanta ihan mahdoton, kun se vaihtelee joka päivä. Ei kai tämä ole vakavaa journalismia, ed. Kekkonen.

Ed. Dromberg merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Virtanen: Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen oli harvinaisen oikeassa monessa asiassa, jotka liittyvät suomalaiseen tiedonvälitykseen ja televisioon, mutta tietysti siellä on joskus keskustakin eräitä toimittajia aika hyvin kestinnyt, että kyllä sitä toisen puolenkin tietoa-kin aika mojavasti on. Olen kuullut, että keskustasta on ainoa puolue, joka jatkuvasti kaksi kertaa vuodessa pitää toimittajille bileet. Se on ehkä virkistävää vaihtelua, että joku toimittaja joskus noinkin käyttäytyy kuin Massala, niin että hyvää romanssia vain, jos se auttaisi. Sehän on muotia nyt. Mutta asiaan.

Arvoisa puhemies! Kun kyselytunnilla kysäisin siitä, kuinka on nyt sinne Emuun mennessämme, millä markan arvolla menemme sinne, edellinen puhemies tai sitä edellinen kuittasi jutun sillä, että asia on loppuun käsitelty sen jälkeen, kun pääministeri kaikessa viisaudessaan oli Ecofiniin vedonnut siinä, että markalla on nyt oikea kurssi.

Huomaatko, olen jo uskonut gallupeihin, jotka on tehty täällä eduskunnassa, että me menemme Emuun, enkä enää pahemmin tässä potkiskele.

Minun mielestäni pääministerin kyyninen vastaus noudatti sitä Suomen linjaa EU:n suhteen, minkä jo edellinen hallitus täällä aloitti. Eli kun Suomi liittyy EU:hun, niin ei tullut ruokatarvikeihin täyttä alennusta, ei tullut autojen hintoihin, ei mihinkään vastaaviin, ei mihinkään viinan hintoihin, ei mihinkään. (Ed. Dromberg: Tulee!) —

Tulee, ahaa, tulee, kaikki on vain tulossa! Mutta kauan edellisen hallituksen linja jatkui, ja silti he näyttävät koko ajan olevan sitä mieltä, että he ovat olleet ihan eri linjoilla näissä asioissa.

Kaiken kaikkiaan pääministerin vastaus oli tyyppillinen, heijasti tätä, mihin me olemme kullemmen menossa. Mai-sopimus hyväksytään huhtikuun 27 päivänä. Siitä oli eilen tai toissapäivänä aika iso tilaisuus, auditorio täynnä ihmisiä, pari kansanedustajaa oli jopa vaivautunut paikalle. Mutta puhe oli sitä samaa markkinavoimien ja Main ja oikein ison rahan spekulatoimien ja pelureiden maailmankatsomusta heijastava.

Tähän alkuun haluaisin sanoa jatkaakseni ryhmäpuheenvuoroa, että voisi välillä näyttää jotain myönteistä kaikkien kyynisten devalvaatiohastusten jälkeen. Siis minusta tuntui hämmästyttävältä, että ed. Pekkarinen on ollut sisäministerinä ja tainnut olla valtiovarainministerikin joskus ... (Ed. Dromberg: Ei, ei ole vielä ehtinyt!) — Ei ole ollut valtiovarainministeri. — Ehkä siitä johtuu, että hän ei ymmärtänyt, kenelle oikein devalvaatiohyöty on mennyt. Minä olen lukenut kirjoja yhteiskuntatieteilijänä, ja kyllä jos omistaa metsää ja maata ja pankinjohtajat ovat tuttuja kunnissa, säästöpankeissa ja osuuspankeissa, vaihtavat rahat, niin kuin meillä päinkin on käynyt, mitä minä kuulin, kun asuin maalla, niin kyllähän se tiedetään, kenelle devalvaatiohyöty on mennyt.

Tässä vaiheessa Suomen hallitus tekisi loistavan jutun, kun se näyttäisi jotain myönteistä tämmöiselle päähän potkitulle kansalle. Jopa, sanon, työtä tekävä kansa ja yrittäjät ovat olleet päähän potkittuja tässä sovituksessa, siis EU- ja Emu-sovituksessa. Osoitettaisiin, että, hei, teistä välitetään. Nyt, kun me menemme sinne Emuun, tehdään lopulta jotakin hyvää eläkeläisille. Ajatelkaa, eläkerahastot, mitä niitä onkaan, niitä on älyttömästi. Pалаan kohta siihen asiaan. On pientä säästäjät, työläiset, työttömät, opiskelijat, kaikki hienoja ryhmiä. Jos nyt revalvoitaisiin, nämä hyötyisivät tässä vaiheessa tästä asiasta. Vaan taasko me teemme sen, että spekulanttien, pelurien ja suurfirmojen, näiden rahan käpykaartilaisien, ehdoilla me liitymme sinne? Eikö edes kerran, kun on kyse Suomineidon niin monet kerran kaltoin kohdelluista, kerta kaikkiaan voisi näitä kohdella hellyyden ehdoilla, kerrankin, kun aina on devalvoitu, devalvoitu, devalvoitu kansaa vastaan? Vasemmisto on aina huutanut, että se on työtä tekävää vastaan ja muuta vastaan ja kaikkea tällaista, mutta revalvaatio tässä tilanteessa antaisi Suomelle — kohta menen niihin

laskemiin — aikamoisia miljardeja hyötyä. (Ed. Kekkonen: Nyt tarvitaan laskelmia!) — Kohta tulee laskelmia. Täällä ovat niin monet esittäneet laskelmia, että kyllä täytyy meikäläisenkin muutama laskelma esittää. Tulen siihen, kun löydän sen paperista.

Toinen teema, mitä vielä käsittelen, on se, että ed. Aittoniemi esimerkiksi Ilta-Sanomien mukaan oli puhunut siitä, että ajopuun kaltaisesti on menty tähän. Emme me kyllä tässä asiassa mene minkään ajopuun kaltaisesti, vaan edellisen hallituksen vääjäämättömän ja väistämättömän työn tuloksena ja eräiden oivallusten, joihin tullaan palaamaan. Kun viimeksi jotkut pyysivät minulta joitakin todisteita, minulla on nyt tässä näin iltapuheiksi muutama siitä, minkä takia nyt mennään sinne Emuun varmasti ja minkä takia keskustastakin tietty taho sinne haluaa.

Ei keskusta välttämättä näyttele poliittisista syistä, vaan keskustalla tässä asiassa, hämmästyttävää kyllä, on oikeata oppositiotakin. Mutta se on keskustan oma sisäinen oppositio. Jotkut tutkijat väittävät, että keskusta olisi jopa saattanut lopultakin Suomen onneksi hajota, jollei EU-päätöstä olisi saatu runtattua. Eli on tiettyä näyttöä.

Siinä mielessä tuli taas mieleen ed. Pekkarisen puheista se, mistä nämä kaikki jutut johtuvat, kur täällä puhutaan puolitotuutta. Satuinkin lukemaan vanhaa lempikirjaani T.E. Lawrence: Seven Pillars of Wisdom. Arabian Lawrencea kyllä hänet varmaan moni tuntee; siellä heilutteli miekkää ja pukeutui räsyihin. Mutta jotkut pitävät häntä yhtenä maailman viisaimmista filosofiista. Totuudesta kyseisessä kirjassa herra sanoo, että ne, jotka valehtelevat koko ajan, tuntevat totuuden, mutta ne, jotka puhuvat puolitotuutta, koko ajan puolitotuutta, puolivaletta, aina välillä ja taas välillä, ne ovat hukanneet kokonaan käsityksensä siitä, mikä totuus oikeastaan on. Mutta se joka valehtelee kunnolla, tietää, mikä on totuus. Tämä on harvinaisen selvää.

Osa puheestani, ja se on kolmasosa, selvittää myös itselleni, missä tässä asiassa mennään. Arvoisa puhemies, taisitte olla oikeassa siinä, että välillä hortoilin jonkin verran, mutta tämä on niin vaikea asia, että jopa meikäläinen, psyyken ja yhteiskunnan puolesta ja myös fyysisesti kymppin miehenä on aika pihalla tässä yksilönä ja yhteisöihmisenä. En tarkoita, että te olisitte minun sekoittanut. Mutta on jotenkin tuntenut aivan kuin Maria sydämessään aikoinaan, niitä asioita painanut sinne. Sitten on tullut välillä jopa influenssa, iski kolme päivää sitten, kun

kuunteli ensimmäisen päivän näitä puheita. Siinä mielessä ei ole kyllä ehkä varaa tuomita muita ainoana puolueettomana ja sitoutumattomana. Taitaa eräs remonttiryhmälinen olla myös sitoutumaton.

Sitten tulee vielä tiedonvälityksen rooli, johon hivenen haluan puuttua. Eilen nähtiin tämä karpässarjan väittely, jossa pääministeri oikeastaan muutamalla selkeällä argumentilla näytti edelliselle pääministerille sen, mikä on puhuvaa päätä ja läpinäätä. Sen jälkeen kun niin sanottu debatti loppui, arvoisa puhemies, tekin melkein lopetitte sen debatin ja kaksi kolmasosaa suomalaisista toimittajista heti alkuillasta lähti kävelemään. Tämä näyttää, mikä on keinotekoinen oppositio Suomessa. Keskusta ei ole siis mikään oppositio-puolue, vaan se on tässä kuviossa se puolue, jonka toiminta kimpassa tiettyjen tahojen kanssa aikoinaan pitkällä aikavälillä sosiaalisten asioiden hoitajapuolueitten kanssa on johtanut meidän tähän tavallaan poliittisesti väistämättömään ja vääjäämättömään tilanteeseen, että meidän oli liityttävä EU:hun ja on mentävä Emuun.

Itse asiaan, Emuun liittymiskykennästä. (Ed. Dromberg: Asiaan!) — Joku on sanonut, että minä en puhu asiaa, mutta kyllä teikäläiset eivät tiedä edes, mitä on asia, kun joskus jotain olen kuunnellut tuolla. Jotkut puhuvat jostakin työreformista. Se on ihan sitä samaa, mitä minä sainoin, että devalvaatio tai revalvaatio. Deformi tarkoittaa, että työ muotoutuu epämuodokkaaksi tai tulee täysin möykäksi. Sitten sitä voi käsittellä kuka tahansa puolifasisti tai -villainen tyyppi ihan kuinka haluaa.

Mutta tosiaan Eläkeläisiltä, Oikeutta eläkeläisille -järjestöltä ja vastaavilta on tullut aika hyvät laskelmat revalvaatiojutusta ja ecun kurssista. Itse muistan, että silloin, kun liityttiin ecuun, se oli 5,82 tai 5,84. Nyt se on jotakin 6,03 (Ed. Kekkonen: 6,01!) — 6,01. — Se on kymmenisen prosenttia.

Täällä lukee näin kauniisti: ”Kaikki mittarit, ylisuuret jäämät kauppataseessa ja vaihtotaseessa sekä lukuisat asiantuntijat, joista tunnetuin on Saksan keskuspankin pääjohtaja Hans Tietmeyer”, häntä muuten ed. Ahokin välillä siteeraa ja jopa pääministeri ja valtiovarainministeri, ”ovat suositelleet markan arvon korottamista noin 10 prosentilla.” Mistäköhän tämä on? Ei taida tulla meidän lehdistössämme enää läpi, kun taitaa olla tiettyjen juttujen takuumies. ”Hallitus ja Suomen Pankki haluavat pitää markan arvon alhaisena ilmeisesti suurteollisuuden kilpailukyvyn vuoksi. 10 prosentin korotuksen jälkeen meillä laskisivat

tuontien energian ja tuontiraaka-aineiden hinnat noin 16 miljardia markkaa. Vientituotteiden valuuttamääräiset hinnat nousisivat 5—6 prosenttia. Tämä vähentää koko viennin voittoja noin 13 miljardia markkaa.

Vastalahjaksi Suomi saa 200 miljardia markkaa lisää eurovarallisuutta. Euromääräiset palikat ja eläkkeet nousevat noin 10 prosenttia. Nämä muutokset lisäävät ostovoimaa ja parantavat työllisyyttä, koska energian ja tuontitavaroiden hinnat laskevat samalla, kun ansiot ja eläkkeet nousevat. Valtion velan määrä vähenisi 18 miljardia markkaa ja korkojen maksu samassa suhteessa.” (Ed. Kekkonen: Ei hän noin ole sanonut!) — Ottakaa selville. Siinä on ainakin kaunis nimi, Hans Tietmeyer. (Ed. Kekkonen: Ei hän noin ole sanonut!) — On se minusta aika hyvä lähde.

Joka tapauksessa, kun puhutaan 10 prosentista ja ed. Kekkonenkin todisti, paljonko tällä hetkellä Suomen markka on ecu-arvossa, haluan vain vielä kerran sanoa sen, että edellisen hallituksen aikana meitä tehtiin EU-kelpoisiksi ja tätä kolmatta vaihetta valmisteltiin ja täytyi järjestää Suomi kuntoon. Täytyi tehdä ed. Ahon laskuopin mukaan miljoona työtöntä. Näitähän on Ahon laskuopin mukaan nyt siis 600 000, joten ed. Ahon laskuopin mukaan silloin ”parhaimmillaan” oli reilut miljoona työtöntä. Lähes 50 000 yritystä meni konkurssiin ja tiloja ... (Ed. Kekkonen: 32 000!) — 35 000 virallisesti, sanoi ed. Bremer, mutta ed. Kekkonen sanoo 32 000. — Sanotaan noin 50 000, niin pysytään samassa suurpiirteisyydessä.

Mutta paljon meni tiloja ja elinkelvottomia tiloja olisi pitänyt mennä ja soveltaa tuotantoa ja kaikkea. Ei voi muuta sanoa, kuin että edellinen hallitus Emun valmistelussa hukkasi etsikkoaikansa, niin kuin Raamatussa sanotaan. Ei muutanut rakenteita eikä pahemmin korjannut tulonsiirtoja, ei monipuolistanut maataloutta. Luomuviljelyn varauksetkin ovat Suomessa noin 10 prosenttia EU:ssa, kun luku Tanskassa on 70 ja Ruotsissa 50. Se on järjetöntä. Ikään kuin varmistettiin, niin kuin olen ennen sanonut, ettei vain keskustaa kannattava maanviljelijä koskaan tulisi yrittäjähenkiseksi tai innovatiiviseksi. Eli näitä asioita ei toteutettu, niin kuin on täällä monta kertaa sanottu, silloin kun oli mahdollisuus.

Työdeformi kyllä tehtiin, miljoona työtöntä. Nyt huudetaan Ruotsin perään, jonka työttömyysprosentti on 7. Miksi edellinen hallitus ei seurannut Ruotsin jälkiä siinä, ettei olisi tuhon-

nut työpaikkoja? Niitä on sen jälkeen ollut paljon vaikeampi luoda, mutta hallitus teki ne samat devalvaatiot suurfirmoille, metsänomistajille; pankit hoitivat kaikki tutut. Vielä kerran sanon: Meitä vietiin siltä pohjalta. Pääministeri eilen viittasi siihen, että nytkö pitäisi jäädä Emun ulkopuolelle, että vielä sitten, kun Ruotsi jäisi, voitaisiin vielä kaksin vääntää oikein kunnon jack potit ja devalvaatiot ja "halleluja" kasinolle. Senkö takia maa melkein tuhottiin, että se oli viimeinen kerta devalvoida? Ei enää tehty sitä, että vain parikymmentä prosenttia aina parin kolmen vuoden päästä, vaan kerralla kaikki. Eli miksi siinä ei seurattu Ruotsia? (Ed. Aittoniemi: Olisi pitänyt devalvoida enemmän!) — Kansanedustaja Aittoniemihän sen tietää.

Minulla oli täällä vielä kansanedustaja Aittoniemen puheeseen jatkoa ajopuuteoriasta. Meinasin sanoa, että ei se ole mitään ajalehtimistä, vaan siinä on selkeä logiikka ja sama keskustajohdon logiikka, joka kohdistuu häneen itseensä. Jutut ovat juttuja, mutta sillä, mikä on toteutunut ja miten saa itseään toteuttaa, on tietyt poliittiset syyt, joissa totuus on aika pahasti päässyt hukkumaan.

Vielä siitä, miten meidän EU:hun vietiin, miten meidät valmistettiin EU:hun ja Emuun, otan muutaman esimerkin.

Kun neuvottelujen aikana puhuttiin tulonsiirroista, niin esimerkkinä luen tällaisen asian. — Unohdin kysyä valtiovarainministeriltä, tietääkö hänkään tätä. — "Maatalousministeriön laskentamallien mukaan alkutuotevähennyistä ei ole kirjattu maataloustueksi." Jokainen teistä varmaan muistaa ja tietää, kuinka hirveät nämä alkutuotevähennykset ovat kansantaloudessa.

Mutta miten toimittiin, kun tehtiin Suomea Emu-kelpoiseksi ensimmäisessä vaiheessa? "Sitä ei ole otettu huomioon budjeteissa maatalouspääluokan menona, vaikka se on suoraa tuloa ensin elintarviketeollisuudelle ja sitä kautta maataloustuottajille. Veronmaksajien enemmistön tietämättä hallitukset ovat vuosikaudet voineet piilotukea maataloutta kymmenillä miljardeilla markkoilla. Ennen EU-jäsenneuvotteluja alkutuotevähennyksen markkamääräkin eli menetettyjen verotulojen määrä salattiin. Vuonna 1994 valtion verotulojen menetykset olivat alkutuotevähennyksen johdosta 5,4 miljardia markkaa. Vaikka MTK, pääministeri Esko Ahon hallitus ja maatalousministeri kieltäytyivät EU-neuvotteluissa myöntämästä alkutuotevähennyksen olevan maataloustukea, niin kotimaisen tukipaketin valmistelun yhteydessä ne laskivat vähen-

nyksen poiston tuovan budjettiin alkutuotevähennyksen verran pelivaraa. Se laskettiin osaksi maatalouden kotimaisen tukipaketin rahoitusta." Eli näin vietiin kokoomusta, kykypuoluetta. (Ed. Kuosmanen: Kävikö niin?) — Kyllä.

Väitän, että syy, minkä takia EU- ja Emu-valmistelusta ei ole päästy oikein kunnolla edes puhumaan lehdistössä, kun lehdistö ja tiedonvälitys on keskittynyt, on se, että tehtiin tällaisia uskomattomia kuplia ja sidottiin meidät näissä vahajutuissa, niin kuin oli välikysymys, kotimaiseen tukipakettiin, jonka perusteet pelattiin kahteen suuntaan, ja sitten kyseisen sopimuksen takia ei oikein tiedetty, kuinka siinä oikein kävikään ja kuka lohduttaisi Nyytiä ja mitä kaikkea niitä sanontoja mahtaa olla.

Näin kävi siinä vaiheessa, kun muut syöksivät lamaan, kun kaikilla muilla meni kurjasti, kun devalvoitiin hurjalla tavalla ja markka kului. Nyt on puhuttu siitä, että suurteollisuus, metsäteollisuus ja kaikki muut pelastavat meidät. Kahden viime vuoden aikana metsäteollisuus on sanotaan reilut 70 prosenttia investoinneista tehnyt ulkomaille. Tämä tieto löytyy sekä Kauppa-lehdestä että Taloussanomista. Väitän, että se on edelleen tätä EU:hun liittymiseen ja Suomen Emu-kytkentään johtanut poliittista peliä, joka pakotti jopa metsäteollisuuden, jonka varaan te siunalette ja toivotte tänäkin päivänä, siirtymään ulkomaille. Nimittäin Casimir Ehrnrooth sanoi 1994: "Minulle on arvoitus, että muu yhteiskunta voi sietää semmoista kiristyspolitiikkaa, jota tämä etujärjestö, MTK, on harjoittanut puun hintaneuvottelujen yhteydessä." Näin sanoi Ehrnrooth, Casimir, vuonna 94.

Jos se on arvoitus sille tasolle tuossa vaiheessa, niin kyllä minä ihmettelen taas muitten poliittisten tahojen kykenemättömyyttä tai sitten yhden toimittajan sanoin "loistavaa poliittista pelikykyä". Mutta kun kerran näin tehtiin ja totta kai sen muistavat kaikki, että puun hinta nousi, vaikka devalvaatiot hyödyttivät sitä eläimellisesti, niin meillä ajettiin suomalaisen kullan, vihreän kullan selkäranka ulkomaille vielä tässä hyöty-, peittämis-, kätkemistaistelussa. Edelleen tämä on loogista poliittista jatkumoa, jossa keskustamissään nimessä ei ole oppositiopuolue, vaan hyvin täysvastuullinen.

Kun minä katselen, minkä takia Suomi joutui tähän, niin syyttömin on ilman muuta kokoomus, vaikkakin parilta taholta leimataan kokoomusta juuri tämän asian pääajajaksi. Taas oikeastaan kokoomuksella loogisin syy olisi haluta Eurooppaan, mutta silti tämä pelin ja hämäämi-

sen ja sotkemisen politiikka on johtanut siihen, että kokoomus tavallaan ei ole poliittisesti hyötynyt siitä niin paljon, koska heillä ei ollut niin paljon kätkettävää ja peitettävää, koska heillä ei ole ollut hallitusvastuuta ja vastuuta tästä lähes maanpetoksellisesta toiminnasta, joka olisi pistänyt Suomen konkurssiin, jollei EU:hun olisi menty.

Aika kovaa tekstiä, mutta minä jatkan vielä, jotta logiikka säilyisi. (Ed. Dromberg: Mitä on se logiikka?) — Logiikka, ehkä se ei kuulunut oikein hyvin. Se tahtoo olla vähän niin meillä ngänteisillä.

Väitetään aivan tällä tavalla: ”Puoluejohdossa tiedettiin, että ilman massiivista kotimaista ja muuta tukipakettia maatalouspolitiikan vanhat virheet paljastuvat. Virheistä vastuullisiksi joutuivat keskustan nykyiset pääpoliitikot eivätkä entiset, jotka pääsääntöisesti olivat syypäitä. Ennen kaikkea pääministeri Aho pelkäsi oman poliittisen uransa puolesta. Haavisto tiesi olevansa vastuussa myös vanhoista päätöksistä.”

Tässä nimittäin on yksi kaunis juttu, jonka minä haluan vielä lukea. Kun täällä on koko ajan vedottu siihen, että on tehty tutkimuksia, niin kuunnelkaapa, minkälainen EU-tutkimus ja rahoitusjuttututkimus tehtiin silloin. Jotkut teistä taisivat tietää tämänkin, mutta eipä ole näkynyt Suomen kaikkitietävässä mediassa.

”Ennen EU:n maataloustavoitteiden asettamista pääministeri Ahon hallitus tilasi” ja tämä siis pitäisi tietää ”ulko-, maatalous- sekä kauppa- ja teollisuusministeriöiltä laajan taustaselvityksen maatalouden tilasta. Tutkimustulokset salattiin neuvottelutaktisista syistä.” Puhuiko silloin kukaan muuten minkään värisistä listoista? ”Kotimaassa ne olisivat nostattaneet sisäpoliittisen myrskyn ja osoittaneet maatalouden tarvitsevan lisää tukea ilman EU-jäsenyyttä. Raporttien mukaan maatalous oli suurelta osin kriisitalassa. Ilman erityistukea maataloutta ei voi Suomessa harjoittaa nykyisessä laajuudessaan” ja läpä läpä. ”Kriisi syveni. Seurauksena olisi ollut ruoan vähittäishintojen tuntuva kohoaminen ja maatilojen suoran tukitarpeen kasvu.”

Siinä tilanteessa, huomatakaa, kun Suomi oli jo 15 vuotta 80-luvulla, 90-luvun alussa eronnut muusta Euroopasta, kun te siunaillette nyt Ruotsin, Tanskan ja Englannin perään, niin ne olivat, Tanska ja Englanti, panneet jo silloin maataloutensa aika oikealle kohdalle. (Ed. Dromberg: Ruotsi myös!) — Ruotsi oli jonkin verran sitä tehnyt, muttei niin pitkälle. — Mutta Suomessa sitä ei tehty, vaan vain vedettiin ja vedätettiin tätä

juttua, jolloin tultiin tilanteeseen, että karmea totuus olisi paljastunut, ellei olisi Jyväskylässä juntattu näitä juttuja ja ellei kepun omaa sisäistä oppositiota olisi saatu hiljaiseksi. Se ostettiin hiljaiseksi. Se ostettiin tällä kotimaisella tuella. Se ostettiin näillä devalvaatioilla. Se ostettiin hyvin monella Suomelle lähes tuhoisalla tavalla. Siinä mielessä minä kyllä ihmettelen ja olen kiitollinen jopa tälle hallitukselle osaltaan siitä, että me olemme näinkin hyvin selvinneet. Se on hämmästyttävää, ja minun suustani on aika hämmästyttävää kuulla tällaista.

Mutta yhden esimerkin vielä kerron siitä, miten tilastoilla, miten tiedotusvälineistöllä meitä on ajettu tähän tilanteeseen. Se on tapahtunut esimerkiksi siten, että kun täällä on vedottu, taas pääoppositiopoalueesta, Oecd:hen ja välillä taas tulee hallitukseltakin Oecd:tä, niin siihen asti, kun neuvottelut oli käyty, siitä on nelisen vuotta, laskun loppusummaa oli vain arvailtu. Muun muassa Oecd:n laskelmien mukaan kokonaistuki olisi vuositasona noin 20 miljardia markkaa. Siitä tuli kyllä 25 miljardia, mutta saman selvityksen mukaan maatalouden tulonsiirrot asukasta kohden olivat 370 prosenttia korkeammat kuin keskimääräinen taso läntisissä teollisuusmaissa. 370. Kyllä te Vermoa ja V-viitosta ja V-kuutosta seuranneet tajuatte, että se on aika hyvä kerroin. Luvut ovat ihan uskotavia, mutta täällä MTK:n ja keskustan johto nauroivat katketakseen eikä pääoppositiopoalue silloin uskonut näitä lukuja.

Tänä päivänä on todettu, että perhana, paikansa pitivät. Tuskin teistä kukaan tajuaa, mitä on edes sata kertaa. Minä sanon, että Englanti oli pannut itsensä kuntoon, ajanut alas, Tanska oli, ja nyt vedotaan niihin pääoppositiopoalueen taholta. 370-kertaisia olivat kaikki piilotetut meidän maataloudellemme. Se automaatti oli tietysti rakennettu ansiokkaasti vasemmiston kanssa tiettyihin muihin lypsykoneistoihin, eivät ole vanhat vejaripuolueetkaan ihan vapaina siitä, mitä oli tapahtunut.

Mutta kun oli alistuttu sille, niin tässä tavaltaan oikeastaan, niin kuin minä sanoin, kokoomus on puhtain. Se johtuu siitä, että tällä EU-ratkaisulla päästiin näistä kysymyksistä ja tästä vaikeasta, uskomattomasta kriisistä, joka olisi kolahtanut Suomen niskaan ilman EU:n pelastavaa kättä. Nyt sen takia onkin niin hassunkurista tällä pelaaminen ja väittäminen. Minä ihmettelen, missä ovat ne kaikki kiitolliset ja onnelliset pelastuneet, jotka julistaisivat tätä ilonsanomaa, mutta ei. Minäpäsen luen täältä, kuinka päin se on

kääntynyt, kun meikäläinen vähän kirjoitteli tässä. Minä olen kirjoittanut:

Nyt onnistuminen näyttää varmalta, siis gallupien mukaan jopa vaalimenestys. Tietysti gallupit aina unohdetaan. Kun on sanottu, että keskusta on Suomen suurin puolue, niin ei ikinä lue missään, että gallupien mukaan. Se on sama juttu kuin että minulla oli eduskuntaryhmänä eniten poissaoloja eikä lukenut ollenkaan, että prosentuaalisesti. Ajattelin, että herrajumala, kyllä siinä on poika reissaillut. Tämä on sitä suomalaista tiedonvälitystä Suomen tärkeimmän päätöksen aikana ihan saman kuukauden sisällä.

Tällä hetkellä keskusta, voisi sanoa, hullun onnellisessa ylimielisyydessään syyttää EU:ta omista virheistään. Esimerkiksi maataloustuottajat tällä hetkellä huutavat. Olen lukenut noita lehtiä, mitä tulee, en heitä suoraan roskakoriin mitään tämmöisiä, mitä ilmaisjakeluna tulee eduskuntaryhmien toimistoihin. Tuottajat eivät tunne tekevänsä oikeata työtä, koska kaikki tulee nyt tukena, ei tarvitse tehdä mitään, kaikki tulee tukena. Nyt kun EU maksaa tuet, niin on saatu syylliseksi EU, mutta nämä yksinkertaiset sielut eivät tajua sitä, että se ylijäämätuotanto, se 370-kertainen juttu oli näennäistyötä ja petosta. Kun veronmaksajat kustansivat Suomessa eurooppalaisittain ainutlaatuisen ylituotantokoneiston, tuottajat aina vain maan kannalta katastrofaalisesti lisääntyneessä ylituotannossaan tunsivat tekevänsä oikeata työtä. Tämä oli sitä sisäistä petosta kannattajille. Heille ei koskaan paljastettu asian ydintä, että he olivat kokonaan valtion elättejä. Silti juuri niissä piireissä syytetään kaikkia. Maatalousväestö eniten halveksii sosiaalielättejä ja yhteiskunnan elättejä ja mitä tahansa, vaikka itse ...

Muistattekko mihin johti keskustalainen politiikka tässäkin asiassa, kun piti suurentaa tilakokoja? Se johti siihen, että kun tilakokoa suurennettiin, ylituotanto lisääntyi, aijajai! Se ei ole pätkääkään mitään EU-logiikan mukaista juttua, vaan tilakokoja piti suurentaa sen takia, että ne menestyisivät omillaan, ja sitten nämä tuottajat itse ajattelivat, että he tekivät työtä, ja nyt he eivät saa tehdä työtä. Puhun jostakin sellaisesta asenteesta, joka panee vastustamaan ihan oikeasti. Oppositio ja viha kytevä jossain Suomen syvissä riveissä, koska tätä asiaa ei ole selvitetty eikä ymmärretty.

Toinen asia on, että syyllistetään nykyinen hallitus, vaikka onnistuttiin itsensä pelastamaan tällä. Samalla sidottiin nykyhallitus kohtuuttomaan kansalliseen tukipakettiin eli menneisyy-

den raskaiden virheiden peittämiseen ja peittelemiseen. Samoilla fraaseilla, joita se vuosikaudet on hokenut, se syyllistää nyt meitä kaikkia muita maan autioittamisesta ja kahtia jakamisesta. Tätä on hoettu kymmenen viime vuotta. Minkä takia tätä ei paljasteta? Okei, minä kerroin jo aika paljon siitä kykypuolueesta, potenssipuolue kokoomuksesta, joka oli tekemässä tätä suurta sopimusta.

Sdp ja vasemmisto yleensäkin häpäisisivät itsensä eli paljastaisivat sen, että ovat antaneet maan ajautua kuilun partaalle yhden puolueen ainutlaatuisen härskin pelin ansiosta. Kyllähän kokoomus näki tämän aina, ja ymmärrän sitä yksilöllistä ja yrittäjähenkistä kärsimättömyyttä, kun nähtiin, että toiset jakavat ja jakavat ja jakavat, ja kun ymmärrettiin, että täytyy tehdä ihan oikeata työtäkin, että tulisi todellista täppä, jolla voi hoitaa juttuja. Minä luulen, että tämä on kyllä asiaa. Muistutan tästä tämän kerran enää, koska tämä on maan kannalta niin tärkeä juttu, minä vielä kerran kerron tämän historian. Puheni alkaa olla aika lopussa kyllä, joten älkää häiritkö nyt, minun on vaikea lukea omaa tekstiäni. Kun yleensä puhun omasta päästäni, nyt puhun omasta kädestäni.

Tähän liittyen — nyt tulee tämä mediakritiikki — poliittiset toimittajat ovat tarkkoja älyllisestä kyvystään, vai mitä, ed. Kekkonen? Poliittiset toimittajat ovat tarkkoja älyllisestä kyvystään ja poliittisesta pelisilmästänsä. Hekään eivät siksi uskalla nähdä tätä omaa sokeuttaan näissä asioissa, sillä jokuhan voisi pitää heitä tyhminä, koska he eivät nähneet tämän asian läpi. Toisaalta he eivät uskalla, ja kätkeäkseen oman itsetuntonsa tässä asiassa, koska heidän pitäisi olla kriittisiä maan äänitorvia — kuunnelkaa, nyt tulee lopullisin psykologinen oivallus tästä teidän saatutin touhustanne — he kehuvat keskustaa ylivoimaiseksi poliittisen pelin hallitsijaksi. Maan kannalta, veronmaksajien ja yleisen hyvinvoinnin kannalta meidän kuilun partaalle johdattanut lähes maanpetoksellinen toiminta nimitetään ja nostetaan siis arvostetuksi poliittiseksi taitavuudeksi. (Ed. Kekkonen: Näin on!) — Näin on, ja tässä on sitten Suomen media, joka siunaa ja sinetöi tämän voisiko sanoa hiljaisuuden liiton, vaikenemisen kultaisuuden, kull-, kull-, mikä se on, kullattuneisuuden. Näin on. (Ed. Kekkonen: Kultakirjailun!) — Kyllä, kultakirjoillisuuden, jotain semmoista.

Tämä loppu on jo vähän semmoista, olen ikään kuin kirjoitellut tätä aamuyöstä: Osaa keskustan kansaedustajista käy sääliksi, koska he

eivät ymmärrä asiaa kokonaisvaltaisesti ja että se oli maan kannalta tuhoisaa. Eihän se omien kannattajalukujen kannalta tuhoisaa ole, mutta kun asiaa ei paljasteta tai asiaa ei selvitetä tai jotain asiaa ei haluta, se on kalvava mato, se jäytää siellä koko ajan, ja silloin pitää vain lisätä ja lisätä sitä samaa hämäämisen epätoden kierrettä. — No niin, taas meni yksi kasa, mutta jotakin tästä jäi, hetkinen. (Ed. Dromberg: Siinä on roskis edessä, heittäkää siihen!) — Ei, kun nämä näkee sitten, katsokaa, kun ne tulevat hienosti kirjoitettuna. Nautin kyllä eniten niistä kirjoitusvirheistä, kun huomaa, kuinka paatuneella kielellä te lässytätte, koska sitten kun minulle yritetään näitä taukoja ja pilkunpaikkoja, arvoisa puhemies, laittaa puheeseen, niin huomaa, että pikakirjoittajat resukat eivät ole saaneet kunnon puhekoulutusta täällä pitkään aikaan.

Olen selvittänyt sitä, missä mennään ja nyt alkaa lähestyä totuus ja loppu tässä puheessa, kyllä. Näin! Tuleeko vielä jotain? Ei! Se oli aika hyvä lopetus tällä kertaa.

Toivotetaan Suomelle onnea. Aion itse kyllä edelleen, niin kuin sanoin, pitää salaisuutena äänestämiskäyttäytymiseni, mutta se ei tule sanoista "täytyy käydä" vaan se on semmoista jaloa käymistä. Aivan viime sekunneille ja hetkille saakka Virtasen poika käy ja käy. Toivottavasti ei vielä ihan sataprosenttinen spiriitti pimahda siinä vaiheessa, kun painan nappia. Kiitoksia ja hyvää onnea Suomi-neidolle!

Edustajat Johannes Koskinen ja Vistbacka merkitään läsnä oleviksi.

Ed. S. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Menettäessä Emuun eivät valuuttapalkat tai kantohinnat enää jousta. Miten silloin puolustaudutaan sosiaaliturvan tai eläkkeiden joustoilta? Siksi en kannata Emua.

Kymmeniä kertoja heimomme ja kansamme historiassa on idän käyrä miekka leijunut yllämme ja iskenyt joukkoomme. Rauhasta kannattaa maksaa. Nyt uskon sinisen tähtilipun sateenvarjon tuovan turvaa maallemme. Siksi kannatan EU:ta ja Emua.

Painotuksin 60—40 jään Emun kannattajaksi. Menkäämme nyt mukaan asettamaan Emu-ehdot ja Ruotsille, Tanskalle ja Englannille!

Ed. K r o h n : Arvoisa puhemies! Aino Kallaksella on kertomus Lasnamäen valkeata lai-

vaa odottavista ihmisistä. Kukulalle kokoon-tuneet ihmiset toivoivat, että suuri valkea laiva saapuu ja vie heidät toiseen todellisuuteen. Puheita kuunnellessani tällainen suuren herättäjäkokouksen juhlan tuntu täällä on ollutkin. Siinäkin mielessä tämä Aino Kallaksen vertaus kuvaa tilannetta, että jokaisella on oma mielikuva siitä, mitä tulevaisuus tuo tullessaan. Joillekin se on jokin tällainen kiitoraketti maanpäälliseen onnelaan ja toisille suora hissi helvettiin.

Itse lähetekeskustelussa puhuin laajemmin syistä, miksi olen päätnyt äänestämään ei ja näistä prosessisyistä, mutta nyt aion katsoa kohti tulevaisuutta enkä oikeastaan enää Emusta niin paljon haluaisi puhua.

Jotenkin kuvaavaa on se, että annamme keskeisen sanamme rahalle euro. Se on vähän sama kuin Suomen nimi olisi Markka tai käänteisesti, että markan nimi olisi Suomi eli koko yhteisön nimi annetaan rahayksikölle. Se on oikeastaan aika harvinaista. Voisi jopa kulttuurihistorioitsijan mielestä olla tietyn banaliteetin ilmaus, tai toisaalta se kuvaa vain juuri sitä, että tällainen rahan, jopa ahneuden ydinajatus on tälle euroopalaiselle yhteisölle ominaista.

Moneen kertaan on täällä todistettu ja samoin suuren valiokunnan mietinnöstä tulee ilmi, että tämä hanke, vaikka kulkee Raha- ja talousliiton nimellä, ei ensisijaisesti ole talouspoliittinen eikä edes kaikkien taloustieteilijöiden mielestä hyvä talouspoliittinen hanke, vaan se on ennen kaikkea poliittinen hanke. Hyvin vähän oikeastaan suuri valiokunta kuitenkin näitä poliittisia ulottuvuuksia pohti.

Itse haluaisin avata oikeastaan kaikkein olennaisimman ulottuvuuden, kulttuuriulottuvuuden, elämänmuotoon liittyvän ulottuvuuden, josta on kysymys. Tähän kulttuuriin ja elämänmuotoon liittyvät uskomukset, aikomukset ja toiveet ovat juuri varmaan paljolti niitä syitä, jotka jakavat kansaamme hankkeeseen myönteisesti suhtautuviin ja hankkeeseen skeptisesti suhtautuviin ihmisiin. On oikeastaan aika kummallista, että taloustieteilijät, joiden hanke se oikeastaan ei ole, jotka ovat asiasta eri mieltä, ovat olleet keskeisiä keskustelun käyjiä eivätkä esimerkiksi kulttuuriantropologit tai yhteiskuntatieteilijät.

Itse esimerkiksi näen, että paljon enemmän kuin rahasta pitäisi puhua koulutuksesta. On uskomatonta, että meillä esimerkiksi ei ole esikoulua suomalaiselle lapselle, kun me menemme yhteiseen Eurooppaan. Meillä alkaa lasten mah-

dollisuus oppia paljon myöhemmin kuin eurooppalaisilla tovereilla tai kilpailijoilla.

Toinen vielä keskeisempi seikka on se, että meillä ei kuitenkaan ole minkäänlaista kansallista strategiaa sen suhteen, mitä tämä merkitsee kielille Euroopassa. Jos samalla perusteella, millä ylimääräiset valuutat poistetaan siksi, että ne ovat epäkäytännöllisiä, irrationaalisia ja hidastavat kaupankäyntiä ja yhteistyötä, aivan sama logiikka voi tulevaisuudessa päteä kielisiin. En usko, että yhteiseurooppalaiset valtakielet koskaan korvaavat äidinkieltä. Äidinkieli on tuntemisen ja ajattelemisen pääväline. En ole manassa, että suomi olisi siirtymässä kielenä historiaan, mutta on aivan ilmeistä, että silloin kun Eurooppa tulee laajenemaan ja tämä Baabelin torni muutaman vuoden kuluttua käsittelee 25:tä kieltä ikään kuin ne olisivat aitoja ja tasavertaisia, yhteiseurooppalaisia kommunikaatiovälineitä, tulee aika, jolloin huomataan, että meillä pitää olla enemmän yhteisiä kieliä.

Minä uskon, että Euroopan mosaiikkimaisen perinteen mukaisesti Eurooppaan kehittyä muutama vahva kieli, saksa, ranska, espanja ja englanti. On mielestäni uskomattoman lyhytnäköistä ja häpeällistä, että samalla kun me luovumme markasta ja teemme tämän kaltaista logiikkaa, emme esimerkiksi sitoudu siihen, että jokaisella suomalaisella lapsella, joka joutuu tulevaisuuden Euroopassa elämään ja kilpailemaan, olisi mahdollisuus oppia toinen kieli äidinkielen rinnalle sellaisena tuntemisen ja ajattelemisen kielenä, että hän todella pärjää uudessa Euroopassa.

Tämän kaltaiset muutokset ovat niitä todellisia muutoksia, mitä Emusta seuraa. Me hoemme sanoja "Emu", "liittovaltio" ja "yhdentyminen" ilman, että me puramme, minkälaisia ne muutokset oikeastaan ovat. Minä jotenkin koen sen suorastaan traagisena ja sellaisena supponäköisenä, että me olemme kuin hevoset, joilla on silmälaput, kun me jotenkin yhä enemmän vailla koulutusta menemme mukaan tähän talouspoliittiseen jargoniin, emmekä tuo mukaan tähän keskusteluun oman elämäkokemuksemme tuomaa tietoa. Esimerkiksi meille Suomessa sen pitäisi olla juuri tämä kieli- ja koulutuskysymys, ja todella Emu ilman esikoulua on karhunpalvelus suomalaiselle lapselle ja toivon, että pystyn tähän asiaan vaikuttamaan.

Toinen näkökulma, mistä pitäisi myös puhua, on se että tähän on asia, mihin naiset suhtautuvat kriittisemmin kuin miehet. Usein — puhuin siitä lähetekeskustelussa myös jonkin verran — kun jokin asia on sellainen, mihin naiset suhtau-

tuvat epäilevämmiin, niin se rajataan joksikin tunteenomaiseksi asiaksi, ikään kuin sille asialle ei olisi selitystä, eikä ruveta pohtimaan, miksi naiset suhtautuvat tähän asiaan kriittisemmin. Kuitenkin arkipäivän elämässä koko suomalainen yhteiskunta hyvin paljon luottaa naisten arviointikykyyn, kun he tekevät työtään opettajina, tutkijoina, äiteinä, kumppaneina tai emäntinä. Naisten arviointikyky on kautta Suomen historian ollut hyvin arvostettu asia. Nytkään, kun on kysymys Emusta, näitä ydinkysymyksiä ei pohdita vaan se rajataan johonkin tunteen alueelle, joka mielestäni on sinänsä arvokasta, koska tunteen vastakohtahan ei ole järki, vaan tunteettomuus.

Kun me puhumme, että tulee esiin tällainen eurooppalaisuus tai eurooppalaiset ydinarvot ja harmonisointi, niin pahimmillaan ehkä suomalainen nainen pelkää, että osa meidän maamme miehistä haluaa ikään kuin syödä rusinat pullasta. Tulee tällainen maailma, missä halutaan edustusvaimoja miehen rinnalle olympiahanketta vetämään sun muuta, mutta samaan aikaan ei olla valmiita siihen muutokseen, mitä keskieurooppalainen perheen elättäjän malli tarkoittaa. Sielähän todella mies raataa päivät pitkät, ajaa töihin kaukaa esikaupungista ja vielä avioeron yhteydessä jakaa vaimolleen ansaitsemansa eläkkeen.

Eurooppalainen malli on hyvin kova, hyvin kova perheenelättäjämiehelle. Siihen tietysti voi kuulua edustusvaimomalli, mutta se tarkoittaa myös sitä, että edustusvaimo avioeron jälkeenkin saa säilyttää saman elintason. Vaikka tämä sinänsä ei todellakaan ole suoraan seuraus Emusta, se liittyy siihen, että kun kulttuurit kohtaavat, niin asioita verrataan ja vaihdetaan. On hyvin vaarallista ja on jo näkyvissä merkkejä, että me ikään kuin kaivamme toisesta kulttuurista jonkin piirteen emmekä samalla tuo keskusteluun esille sen asian kääntöpuolta.

Tietysti vielä keskeisempi syy suomalaisten naisten pelkoon on tämä varmaan moneen kertaan toivottavasti muidenkin puheissa esille tullut julkisen sektorin tilanne. Suomalaisten naisten työpaikoista neljännes on julkisella sektorilla, ja mikä siellä joustaa, onko se jälleen naisten selkänahat vai työllisyys vai palkat?

Sitten viimeiseksi haluaisin, kun itse olen puhunut paljon näistä prosessisivistä, sanoa, että ensi vaalit ovat todella Eurooppa-vaalit. Jos tämä maa on tällainen Lasnamäen valkea laiva, niin pitäisi konkretisoida, mitä sieltä oikein odotetaan. Itse olisin pitänyt parempana, että olisi

ollut joko kansanäänestys tai sitten todella lykätty tätä mahdollista jäsenyyttä vaalien jälkeen. Minä en usko, että nämä mahdolliset hyvät edut ovat juuri kysymys siitä, liitytäänkö nyt vai muuttaman vuoden viiveellä vai ollenkaan.

Suomessa viime eduskunta päätti EU:sta, tämä eduskunta päättää Emusta, jotkut uskovat, että seuraava eduskunta saa eteensä Nato-hakemuksen. Mikään näistä kolmesta seikasta ei ole ollut vaalikysymys. Meidän vaalimme ovat muuttumassa persoonallisuuksien kauneuskilpailuiksi, ikään kuin persoonallisuuksien väliseksi kamppailuksi henkilökohtaisesta karismasta. Poliitiikan sisältö ei enää olekaan äänestäjän edessä silloin, kun äänestystapahtumaan menään.

Tämä on ehdottomasti hirveän huono piirre, että jo kaksissa eduskuntavaaleissa valitun eduskunnan ikään kuin ratkaisevin päätös ei ole ollut vaaliteema äänestettäessä. Jos tästä tulee maan tapa, niin on hyvin ikävä, kun on näitä Nato-spekulaatioita ja muita, että aina meillä Suomessa on niin, että on joko liian aikaista tai sitten onkin jo liian myöhäistä, ikään kuin sitä todellisuuden hetkeä, jolloin ratkaisuvalinnat tehdään, ei koskaan ole olemassakaan.

Jo näistä syistä ainakaan itse en halua olla mukana auttamassa tätä prosessia tämän Emupäätöksen yhteydessä, vaikka se ei mielestäni ole semmoinen asia, joka on joko-tai.

Viimeiseksi sanoisin todella, että en usko, että Emu tuhoaa maailmaa tai ratkaisee sen ongelmia, ei siksi, etteikö se olisi merkittävä päätös, mahdollisesti hyvä, mahdollisesti huono, vaan siksi, että ei maailma rakennu loppujen lopuksi koskaan tällaisten asioiden kautta. Maailma rakentuu siitä, että me synnymme, rakastumme, hoidamme arkivellisuutemme, uskomme tulevaisuuteen, kuolemme, haudamme isämme ja äitimme ja näemme siinä meidän omassa vastuualueessamme merkittäviä asioita. Voi olla, että Emu tekee elämän hankalammaksi, mutta koskaan todellisuudessa tämän kaltaiset isot rakenneratkaisut eivät murra tavallisten ihmisten uskoa oman elämänsä mielekkyyteen. Siitä syystä en lopultakaan ole hyvin huolestunut tämän ratkaisun vaikutuksesta siihen, minkälaista suomalaisten elämä on. Mielestäni tämä on typerä tapa tehdä ratkaisuja. Mutta elämä voittaa!

Ministeri Skinnari: Arvoisa puhemies! Monissa puheenvuoroissa jo päivällä ja myös illalla on tuotu esille se, että Suomen markka

pitäisi revalvoida. Kuitenkaan muutama viikko sitten viikonvaihteessa, jolloin Kreikan drakhma devalvoitiin ja Irlannin punta revalvoitiin, markkaan ei kohdistunut minkäänlaisia paineita, eikä tilanne kansainvälisesti EU-alueella ja Emu-alueella ole tästä muuttunut tippaakaan. Suomen markkaa ei revalvoida eikä sitä myöskään devalvoida. Markan arvoa ei tulla muuttamaan. Kaikki puheet ovat turhia, perusteettomia spekulatioita. Tämä hallituksen kanta ei tästä mitenkään muutu.

Täällä on myös tuotu eräissä puheenvuoroissa esille, muun muassa viitaten eläkeläisten asemaan, se, että jos markka kiinnitettäisiin euroon korkealla kurssilla, olisi rahavarantojen arvo euroissa hetkellisesti korkea. Näinhän olisi. Toisaalta suomalaisten yritysten kilpailukyky suhteessa muuhun euroalueeseen olisi tällöin heikompi ja taloudellinen toiminta sekä työllisyys alkaisivat laskea. Siitähän meillä on kokemuksia, vahvasta markasta. Aikaa myöten alenisi myös kotitalouksien ostovoima Suomessa, eli loppujen lopuksi tämä hyöty jäisi lyhytaikaiseksi.

Jos markka taas kiinnitettäisiin euroon alhaisella kurssilla, olisi varallisuuden arvo euroissa vastaavasti jonkin aikaa matalampi. Suomalaisen yritysten kilpailukyky olisi tässä tapauksessa parempi, jolloin taloudellinen toiminta ja työllisyys alkaisivat nousta. Jos kurssi olisi liian alhainen, olisi vaarana, että inflaatio kiihtyy, jolloin kilpailukyky aikaa myöten taas heikkenisi.

Loppupäätelmänä tässä on, että Suomen markka on nyt tasolla, jonka pohjalta yhteiskunnan kyky huolehtia tarpeistaan on palautumassa poikkeuksellisen syvän laman jälkeen. Suomen kansantalouden kehitys on ollut jo useamman vuoden varsin positiivinen. Tämä takaa sen, että myös kaikkien — ovat ne sitten eläkeläisiä tai palkansaajia tai muita suomalaisia perheitä — nykyisten ja tulevien kansalaisten reaalin ostovoima ja hyvinvointi voidaan säilyttää ja niitä kehittää.

Tällä yhteistyöllä, joka nyt sitten Emun myötä Euroopassa tulee, jos ja kun 11 maata tulee mukaan Emuun ja myös Euroopan keskuspankkijärjestelmään, toki 11 maata suhteessa Aasiaan ja Yhdysvaltoihin ovat vahvempia kuin jos jokainen yrittäisi yksin. Jokaisella valtiolla olisi oma valuuttavarantonsa, joka tällä hetkellä on huomattavasti suurempi kuin Euroopan keskuspankin valuuttavaranto tulee olemaan. Eli ei tarvitsisi varautua jokaisen maan itse yksin puolustamaan omaa valuuttaansa, vaan tämä voisi tapahtua yhteisesti Euroopan keskuspankkijärjestel-

män kautta ja Euroopan keskuspankkijärjestelmän valuuttavarannon avulla.

Ed. Krohn toi esille suomen kielen, joka varmasti on erittäin tärkeä. Mutta hän unohti puheenvuorossaan sen, että EU:n myötä suomen kielestä ensimmäistä kertaa kansainvälisissä kokouksissa ja muissa tuli todellakin virallinen kieli. Suomen kielellä voi puhua kokouksessa kuin kokouksessa. Ennen tämä ei ollut mahdollista.

Mitä tulee sitten muutoin tähän tilanteeseen, mihin ed. Krohn myös viittasi, Suomen velkaantumisen tapahtui 80-luvun loppupuolella. Kaksi devalvaatiota tehtiin vuonna 91 lopussa. Tällöin ei ollut mitään tietoa siitä, liittyykö Suomi EU:hun tai liittyykö se Emuun, vaan käytiin Etaneuvotteluja. Tällöin syntyivät ne ongelmat, joita edellinen hallitus omalla tavallaan yritti ratkaista ja joita nykyinen hallitus on huomattavasti onnistuneemmalla tavalla pystynyt ratkaisemaan.

Ed. Krohn toi esille myös naisten erityiset pelot Emun osalta. Tätähän on tutkittu, miksi naisten osalta tämä varautuminen on ehkä toisen tyyppistä kuin miesten. Ainakin yksi selitys on se, että hyvin monet naiset toimivat julkisella sektorilla. Ja kun tämä velkaantuminen, joka tapahtui ennen EU:ta, on ollut valtiontaloudessa sitäkin luokkaa kun se on ollut, niin ainoa vastaus pitimmällä tähtäyksellä tähän on tietysti se, että valtiontalous saadaan tasapainoon niin, että valtio työnantajana pystyy kilpailemaan yksityisen sektorin kanssa niin matalapalkka-aloilla kuin yleensäkin millä tahansa sektorilla saadakseen pätevimmän henkilökunnan ja henkilökuntaa riittävästi. Joten tässä suhteessa nämä toimenpiteet, joita hallituksen taholta on tehty, ovat olleet ihan oikeita ja tulevat poistamaan niitä pelkoja.

Vakaata taloutta helposti pidetään pelkkänä korulauseena. Kun verrataan tätä hetkeä 90-luvun alun tai 80-luvun tilanteisiin, joissa korko oli noin 15 prosenttia ja ihmiset joutuivat sen pankeille maksamaan, niin kyllähän tässä suhteessa on viime vuosina päästy aivan toisentyypiseen tilanteeseen, jossa inflaatio on erittäin alhainen, korkotaso on erittäin alhainen. On sitten eläkeläinen tai palkansaaja, hänen palkkansa ja eläkkeensä ostovoima on säilynyt. (Ed. S. Kanerva: Ei ole, kun laskenut!) — No, se on säilynyt verrattuna siihen, jos inflaatio olisi ollut paljon korkeampi tai olisi devalvoitu, se on siinä suhteessa säilynyt huomattavasti.

Mitä EU:hun yleensä tulee, kun ed. Krohn sanoi, että missään vaaleissa ei ole otettu huomioon EU:ta, niin siitähän suoritettiin peräti

kansanäänestys, jossa myös samalla äänestettiin Maastrichtin sopimuksesta, jonka jatkona tässä itsenäisen Suomen eduskunnassa ollaan päättämässä siitä, liitytäänkö Emuun vai eikö liitytä. Tässä suhteessa kaikki on tapahtunut demokraattisesti ja tulee myös tapahtumaan, kun äänestys suoritetaan.

Ed. B r y g g a r e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Krohn hyvin mielenkiintoisella tavalla pohdiskeli kulttuurihaasteitamme eurooppalaisessa kehityksessä. Häneltä vain unohtui se tilanne, jossa tällä hetkellä olemme. Mehän olemme Euroopan amerikkalaisin kulttuuri, meillä on tapahtunut amerikkalaistumista nimenomaan nuorison ja jopa vanhempien keskuudessa. Minä olen siitä paljon enemmän huolissani kuin siitä, että me ymmärrämme oman taustamme, eurooppalaisuutemme.

Pohdinnat sivistyksen haasteista olivat mielestäni oikeutettuja. Todellakin koulutusjärjestelmämme on se tulevaisuus, johon meidän pitää nojata. Me elämme tiedosta. Jos sitä ei ole, me emme tule menestymään. Tällä hetkellä me menestymme kyllä hyvin. Vaikka meillä ei ole esikoulua, me pystymme koulujärjestelmässä toivon mukaan jatkossakin aika laaja-alaisesti oppilaat opettamaan. Sitä kautta he pystyvät siirtymään hyviin ammatteihin. Me olemme siinä menestyneet hyvin.

Mutta olisin halunnut tietää ed. Krohnilta, kun tiedän, että hän on hyvin ammattitaitoinen juuri kulttuuripohdinnassa ymmärtämään sen, mikä tilanne Suomessa tällä hetkellä on. Minä olen myös sitä mieltä, että kielen suhteen meille on suuri haaste se, että pystymme säilyttämään Suomen kielen vahvana toisena kielenä. Sitten toisaalta on se eurooppalaisen kielen haaste. Tällä hetkellä se käytännössä on englanti. Onko se hyvä, pitäisikö sen olla joku toinen? Varmaa on, että tällainen haaste tässä kulttuurissa tulee olemaan. Tämän hetken tilanne on kyllä kaikkea muuta kuin se, mikä sen pitäisi olla suomalaisen kulttuurin kannalta.

Ed. K r o h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaisin ensimmäiseksi ministeri Skinnerille äidinkielen ja suomen kielen asemasta. On totta, että se on virallinen kieli, mutta tiedämme, että yhteyksiä pidetään myös vapaaehtoisesti ja käytävillä eikä siinä riitä virallisen kielen asema. Juuri niin kuin sanoin, rationaaliset syyt voivat johtaa samoin kuin valuuttojen vähenemiseen, myös toisen kielen tarpeeseen.

Naisten asemasta: Oli hauskaa, että ministeri on tähän asiaan paneutunut ja sitä ymmärtää. Mutta muistuttaisin myös, että yksi pelko on veropohjan harmonisoituminen, palveluthan vaativat myös veronmaksuhalua. Tähän suuntaan on myös naisten mielestä paineita, sen pelätään vähenevän.

On totta, että EU-asiasta järjestettiin kansanäänestys, ja siinähan nimenomaan saatiin yksinkertaisella enemmistöllä EU-asia ikään kuin ajettua läpi. Tämä on kaikki aivan laillista, ja voi ajatella, että se on demokratian yksi puoli. Mutta demokratiaa on myös riskienhallintajärjestelmä, kyky herättää keskustelua ja luottamusta päätöksiin. Matka kansanäänestyksestä markasta luopumiseen ei tältä osin ehkä ole aivan moitteeton. Se näkyy äänestysprosentin laskuna, vieraantumista on tapahtunut.

Mutta nämä ovat meidän yhteisiä ongelmiamme. Uskon todella, että kun saadaan kaikki maan kansalaiset rakentamaan tätä sivistysperustusta, saadaan tämä kupru, minkä Emu-asia kansakunnan keskellä nyt saa aikaiseksi, ainakin pienenevä.

Ed. Johannes Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Skinnari vastasi aivan oikein näihin rennosti heitettyihin revalvaatiovaateisiin ja -spekulaatioihin. Erityisen oudoksuttavia nämä keskustan taholta tulevat ovat sen takia, että vain reilu vuosi sitten erm-kytkennästä juuri keskusta nosti valtavan äläkän sillä perusteella, että he katsoivat, että Suomi olisi ehkä saatu 1—3 prosenttia heikomalla kurssilla erm-järjestelmään, jos olisi tavoitellussa haarukassa paremmin pysytty. Nyt ollaan vaatimassa jopa kaksinumeroisia revalvaatioita, vaikka, niin kuin ministeri Skinnari totesi, minkäänlaisia paineita ei ole ollut.

Irlannissa on useita vuosia jatkunut taloudellinen kasvu selvästi kovempaa kuin muualla Euroopassa ja siellä on selviä ylikuumenemisen ongelmia. Se oli ihan Irlannin oman kansantalouden tarpeista lähtien hyväksikin ja heidän itse haluamaansa, että kurssia tarkastettiin suhteessa muihin. Meidän osaltamme tällainen tilanne saattaisi tulla ehkä neljän viiden vuoden päästä, mutta sitä ennen on eletty jo kolme vuotta yhteisen vakaan valuutan oloissa.

Ed. Virtanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nykytilannehan todistaa, että meidät on kytketty ermiin väärällä kurssilla, koska markka on heikentynyt, mitä se nyt on, 5—6

prosenttia verrattuna siihen ecuarvoon, joka oli ... (Eduskunnasta: Ecu on muuttunut, ei markka!) — Nämä ovat juuri tällaisia tulkintajuttuja. — Joka tapauksessa suurteollisuuden ehdoilla mennään. Jos taas joku on tutkinut vähän rahapolitiikkaa, niin kuin jotkut ovat, ihmetyttää sosialidemokraattien linja, koska kun me lähestymme kriittistä tilannetta, suurteollisuus kuitenkin rahastaa tällä jutulla ja heikentää markkaa tässä vaiheessa sen takia, että tätä pidetään yllä sen sijaan, että selkeästi päätettäisiin.

Vielä sanon, että siinä tilanteessa kun luovutaan markasta, eläkeläiset ja muut, jotka ovat joutuneet eniten kärsimään, saisivat kerrankin jotakin, jos markasta maksettaisiin vähän enemmän. Jos Eurooppa todistaa vielä suomalaisille tätä, täytyykö tämänkin hallituksen rahastaa vielä samalle porukalle kuin edellinen hallitus? Minä en käsitä, mikä vasemmistoa tässä asiassa riivaa. Ja vielä meitä ikään kuin pidetään epäloogisina! Keskusta on eri asia. Se rahastaa samoille tahoille kuin te olette nyt rahastamassa. Se on selvää, että keskusta pelleilee tällä asialla, mutta miten teidän tavallaan moraalinen omatuntonne yrittää väittää tätä asiaa, vaikka on olemassa laskelmia ja muuta, että kansa ja kaikenlaiset hyötyisivät pienestäkin revalvaatiosta niin älyttömästi? Eikö koskaan sinnepäin saa mitään merkkiä päättäjiltä, varsinkin tässä kohdassa, kun markasta luovutaan?

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. Kuosmanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Skinnari käytti hyvän ja asiallisen puheenvuoron, mutta esitän kysymyksen ministerille: Oletteko te aivan varma, että kun Suomen markka sidottiin erm-kytkennässä kurssilla 3,04 Saksan markkaan, se oli oikea kurssi? Säilyykö eläkerahastojen reaaliarvo, koska sieltä on viestitty, että kymmenien miljardien markkojen menetys tapahtuu arvonalennuksena? Samoin Suomen kansallinen omaisuus yleensä, täällä ei ole puhuttu siitä mitään, tällä hetkellä se on jotakin 535 000 markkaa per henkilö, säilyykö se tällä kytkennällä?

Eräs asia on jäänyt puhumatta, EU:n itälaajentuminen. Kukaan ei ole sanaakaan puhunut salissa EU:n itälaajentumisesta. Mitkä ovat haitat Suomen finanssi- ja kansantaloudelle ja muillekin kansallisille talouksille itälaajentumisesta?

Mehän olemme maksajia sinnepäin. Onko tätä nyt pohdittu?

Sitten yksi on Aasian kriisi. Siitäkään ei ole kukaan puhunut sanaakaan. Se vaikuttaa ennen kaikkea teollisuusmaiden bruttokansantuotteen kasvamiseen. Suomellahan ei ole kovin korkea teollistumisaste Aasian suuntaan, mutta tarkoitan Saksaa ja Ranskaa ym. Onko tätä pohdittu valtiovarainministeriössä?

Ed. S. Kanerva (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Herra ministeri! Kun mennään ecuun, valuuttapalkat ja kantohinnat eivät enää jousta mutta selkänahka joustaa. Sosiaaliturva ja eläkkeet ovat ainoat, jotka enää voivat joustaa. Kuka niitä puolustaa? Tämä hallitus ei ole yhtään puolustanut. Tänä aikana on hyväksytty Ahon ylimääräinen sairausvakuutusmaksu, tehty taitettu indeksi, kansaneläkkeen perusosaa leikattu. Ei ole mitään työmarkkinajärjestöä puolustamassa eläkeläisiä eikä sosiaaliturvajoukkoa. Palkannauttijoilla on puolustajat.

Minä jaoin kaikkien kansanedustajien paikalle paperin, jossa kerroin Mönkäreän ja Lipposen vakuutuksen siitä, että markkamääräisesti ei kuitenkaan tapahdu mitään pudotusta. Mutta eläkkeet sellaisissa palkkaluokissa, jotka ovat hie man yli keskipalkkojen, noin 12 000—13 000 markkaa, joiden eläkkeet ovat 7 000—8 000 markan pinnassa, kuuden viime vuoden aikana ovat jopa markkamääräisesti nousseet. Minä haen huoneestani sellaisen paperin ja tuon kahden minuutin päästä herra ministerille, jos ei satu olemaan tietoa.

Ministeri Skinnari: Arvoisa puhemies! Siihen, mitä ed. Kuosmanen kysyi: Hallitus vakaasti on selvittänyt kaikkia näitä asioita, joita on ollut esillä. Tässä ei nyt ole kysymys EU:n laajentamisesta, siitä päästään keskustelemaan, ja kaikki voivat taas käyttää asiantuntevia puheenvuoroja, miten sen pitäisi tapahtua. Tässä on kysymys Emun seuraavasta vaiheesta ja Suomen liittymisestä siihen. Sama koskee Aasian tilannetta. Valtiovarainministeriössä on puolen vuoden ajan seurattu asianmukaisella vakavuudella sitä, mitkä heijastusvaikutukset mahdollisesti siitä saattaa olla Eurooppaan ja Suomeen.

Mitä tulee markan arvoon, kysymyksen on siitä, että arvon pitää olla oikea. Nyt käsitys on se, että ollaan oikealla kurssilla. Tässä ei ole sen takia mitään aihetta muuttaa kurssia, ei revalvoinnin suuntaan eikä mihinkään muuhunkaan suuntaan. Jos katsotaan kansantalouden tun-

nuslukuja, voidaan todeta, että tällä markan arvolla Suomella tällä hetkellä menee hyvin.

Ed. Olin: Arvoisa rouva puhemies! Tarkastelen kysymystä kolmelta kantilta, ensinnäkin kysymyksenä hallitusohjelman toteuttamisen kannalta, miltä tämä asia näyttää sinne kuuluvana asiana.

Tavallaan valtiovarainministeri Skinnarin vastaukset kertovat, että Emu projektina edustaa sellaista projektia, joka on päätetty viedä vakaasti lävitse. Toisaalta se on projekti, jonka toteuttamiseksi, kansantalouden kohentamiseksi on tehty paljon ei vain selvityksiä vaan myös konkreettisia päätöksiä. Samalla tämä projekti ottaen huomioon, että siihen kuuluu toki kritiikkiä mutta myös myönteistä, edustaa sellaista hallinnollispoliittista asian käsittelyä, joka oman arvioni mukaan parantaa Suomen uskottavuutta eurooppalaisilla ja kansainvälisillä markkinoilla. Se on määrätietoisesti viety eteenpäin, ja nyt olemme siinä vaiheessa, että koko Emu-aikataulun tärkein osa, päätöksiä tekeminen, on edessä.

Käsittelyjärjestys, kuten eräissä puheenvuoroissa on jo todettu, on huomisesta lähtien varsin ripeä. Huomenna siis Suomen eduskunta päättää äänestää euroalueeseen liittymisestä. Ranskan kansalliskokous ottaa kantaa 21 päivänä eli ensi tiistaina tätä kuuta, ja Saksan liittopäivät ja liittoneuvosto äänestävät Saksan Emu-jäsenyydestä 23 ja 24 päivänä tätä kuuta eli ensi viikolla. Sen jälkeen heti vapunpäivänä 1.5. unionin maiden valtiovarainministerit kokoontuvat illansuussa Brysseliin suosittelemaan, mitkä maat lähtevät mukaan yhteiseen valuuttaan. Tämän päivän tiedon mukaan lähtijöitä on 11 maata, Suomi niiden joukossa. Välittömästi vapunpäivän jälkeen 2.5. EU-parlamentti kokoontuu Brysselissä lauantaiamuna, antaa lausuntonsa suosituksista, ja välittömästi samana iltapäivänä kokoontuvat EU-maiden johtajat ministerineuvoston kokoukseen vahvistamaan valtiovarainministereiden suositukset. Johtajat päättävät myös Euroopan keskuspankin johtokunnan jäsenistä. Olemme siis aika intensiivisen päätöksentekoketjun kanssa tekemisissä.

Edelleen 3.5. valtiovarainministerit ja keskuspankkien johtajat kokoontuvat uudelleen päättämään kahdensivuisista vaihtokursseista, joilla euroon sulautuvat valuutat kytketään toisiinsa. Valuutat voivat, kuten tiedämme, liikkua vielä vuoden loppuun asti, mutta niiden odotetaan asettuvan ilmoitetulle tasolle. Sitten toukokuun alkupuolella EU-parlamentti kuulee Euroopan

keskuspankin johtokunnan jäseniä ja vahvistaa nimitykset.

Viimeistään heinäkuun 1 päivänä Euroopan keskuspankin on aloitettava toimintansa. Pankkihan sijaitsee Frankfurtissa Saksassa, jossa toimii sen edeltäjä, Euroopan rahapoliittinen instituutti Eri. Muistelen, että vuoden lopulla vaihtokurssi vahvistetaan kansallisten valuuttojen ja euron välillä. Korivaluutta ecu vaihtuu euroksi suhteessa 1:1, ja tästä tämä tarina ja tosi sitten jatkuu.

Siirtymäkausi — täällä muistan kuulleen — on 1999—2002. Yritykset siirtyvät käyttämään euroa tilinpidossaan. Pankit ja rahalaitokset tarjoavat myös euroa. Toiseen euromaahan matkustava turisti joutuu edelleen ostamaan valuuttaa, mutta kurssi pysyy aina samana. Käteinen eurovaluutta lasketaan tammikuun alussa 2002 liikkeelle, ja silloin vanhat kansalliset valuutat poistuvat käytöstä viimeistään kesäkuun lopussa tai nopeammin, jos kauppa saa tahtonsa läpi.

Arvoisa puhemies! Kolmas asia, johon haluan kiinnittää huomiota, on se, josta olen ainoastaan puhunut Emu-käsittelyssä eduskunnassa aikaisemminkin, ja se on Euroopan keskuspankin asema. Monet asiantuntijat esittivät, että euroa heikentää se, että Euroopan keskuspankillä ei ole historiaa. Pankki saattaa siten olla aluksi uskotavuusongelmissa. Lisäksi uuden rahapolitiikan oppimiseen liittyy luonnollisesti virhemahdollisuuksia, koska ei tiedetä, mikä tunnusluku antaa parhaan kuvan tulevasta taloudellisesta kehityksestä inflaation oloissa.

Mielenkiintoista on myös tarkastella Euroopan ja Yhdysvaltojen rahapolitiikkaa sen takia, että euro, kun se syntyy, edustaa, muistelen, laajempaa rahapoliittista aluetta kuin Yhdysvaltojen dollari verrattuna siis Euroopan rahamarkkinoihin, jotka jälkimmäiset ovat siis suuremmat. Yhdysvaltojen keskuspankin ohjeet poikkeavat huomattavasti Euroopan keskuspankin vastaavista. Haluan todeta ne tässäkin ratkaisevassa keskustelussa, koska ero on niin olennainen. Yhdysvaltain keskuspankin tehtäväksi, pankkihan on perustettu 1913, luetaan ensimmäisenä tehtävänä seuraavaa: rahapolitiikan hoitaminen vaikuttamalla raha- ja luottomarkkinoihin päämääränä täystyöllisyys ja vakaa hintataso. Siis täystyöllisyys on siellä keskuspankin keskeisin ykköstehtävä.

Mitä tulee Euroopan keskuspankkiin, sen tehtävät on lueteltu Maastrichtin sopimuksessa ja siellä todetaan, että tavoitteena on yhteisen rahapolitiikan määrittäminen ja toteuttaminen, eri-

tyisesti hintatason vakaus. On selvää, että hintatason vakaus on talouspolitiikan tuloksellisuuteen liittyvä, ja mitä tuloksellisempaa taas talouspolitiikka on, sitä parempi on työllisyys. Mutta ihmeteltävä kysymys on, että Euroopan keskuspankin tehtäväluettelossa ei mainita täystyöllisyyttä, että ne spekulantit, jotka Suomessa arvostelevat Yhdysvaltojen rahapolitiikkaa, tuskin ovat kiinnittäneet tähän huomiota, että työllisyyspolitiikka ja rahapolitiikka on siellä kytketty aika merkittävästi yhteen. Miten ne toimivat, on toinen asia. Miten niitä säädellään, on toinen asia. Mutta tällaisella ikään kuin normitasolla ajatellen Euroopan keskuspankkia ja siihen liittyvää demokratiavajetta, joka on ilmeinen — siinä ei ole sellaista poliittista ohjausta, jota järjestelmää voisi rakentaa — mielestäni tämä vertaus on olennainen.

Arvoisa puhemies! Euroopan keskuspankki-järjestelmään liittyy siis kysymys siitä, miten itseänsä se toimii euro- ja Emu-olosuhteissa, miten demokraattisesti tai epädemokraattisesti se toimii. Siksi on paikallaan peräänkuuluttaa tietynlaisen poliittisen ohjausjärjestelmän tarkeyttä kuten tekee esimerkiksi Ranska. Tällainen peräänkuulutus vaikuttaisi, uskoisin näin, ja se voisi luoda mahdollisuuksia, joilla voitaisiin turvata esimerkiksi työllisyyteen ja sosiaalipoliittikaan liittyvien Suomen kannalta tärkeiden tavoitteiden toteutuminen, joista eduskunta on niin laajasti ja ansiokkaasti keskustellut aikaisemminkin.

Arvoisa puhemies! Näistä kriittisistä painotuksista huolimatta tuen henkilökohtaisesti vakkaasti ja vahvasti hallituksen esitystä Emuun liittymiseksi.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Jos joku luulee, että tällä euroalueeseen liittymisellä ratkaistaan kaikki ongelmat, se erehtyy. Sen takia joitakin arvioita siitä kokonaisuudesta. Käyn lyhyesti läpi sellaisia hajahuomioita, koska ilta on jo myöhä ja monet asiat sanottu.

Onko parempi olla sisällä vai ulkona? Siitähän on puhuttu tänä päivänä ja lähetekeskustelussa jo aikaisemmin. Itse olen päätenyt siihen, jotta kuitenkin vertailtaessa kaikki vaihtoehdot, mitä tässä on käytössä, mitä on huonoa ja hyvää, kallistun enemmän plussan puolelle.

Jos ajatellaan suomalaisten pienyritysten mahdollisuutta pärjätä tässä uudessa tilanteessa sitten, kun yhteinen valuutta joskus on mahdollinen, niin kuten täällä on todettu moneen kertaan, siinä jää pois monia kustannuksia, jotka tänä

päivänä rasittavat. Siinä mielessä ihmetyttääkin, mitä Suomen keskustan edustajat tänään puhuivat siitä pienyrittäjyydestä, mutta ovat vastustamassa tätä kokonaishanketta kuitenkin.

Mietinnössä puhutaan siitä, että tässä systeemissä vaaditaan tai on tarve verotusta harmonisoida. Minusta se on hyvä asia. Liitän tähän sen ajatuksen, kun jotkut ovat täällä puhuneet koko unionihankkeesta sosialidemokraattisena hankkeena. Toivon mukaan se olisi sitä. Toivon mukaan se ei olisi sellainen hanke kuin Suomen keskustan edustajat haluavat, että se lähtisi työreformista, tai kuten 90-luvun alussa, jolloin tapahtui myös omaisuus-, pääomareformi. Se tapahtui vain siihen suuntaan, että silloin keskittyivät pääomat. Silloin köyhät ja heikommat menettivät isommille ja rikkaammille omaisuutensa. Se tapahtui konkurssien, henkilökohtaisten vararikkojen myötä ja myös monet takajaat joutuivat luopumaan omaisuudestaan, eikä se omaisuus mennyt köyhille vaan kasautui yksiin käsiin.

Nyt, kun lukee tätä mietintöä, tätä kepun vastalauseetta, siellä peräänkuulutetaan toista työreformia. Nimittäin siinä, kun 90-luvun luvun alussa tapahtui pääomareformi, tapahtui myös työreformi, koska työttömiä tuli valtavat määrät lisää. Väitetään silloin noin 400 000 työpaikan hävinneen, mitä nyt pikkuhiljaa on paikattu muutaman vuoden aikana. Nyt vastalauseen mukaan alle viiden henkilön yrityksistä haluttaisiin yleissitovuus purkaa eli silloin palkat joustaisivat. Suoraan todetaan, kun lukee sen ajattelun, sitä että se tarkoittaa palkkojen joustoja, että vedetään yhä kurjempaan asemaan työntekijät työpaikoilla.

Millä tavalla sitten Suomi pärjää tässä tilanteessa? Meidän ei nimittäin kannata käydä opelemaan kiinalaisia hanskoja, ne olisivat suomalaisia mutta suomalaisella halpatyövoimalla tehtyjä. Me emme voi mennä siihen tilanteeseen, jossa vedämme työmarkkinat orjatyöhön ja lähdemme kilpailemaan halpamaiden kanssa, vaan me pärjäämme tässä eurooppalaisessa kulttuurissa sillä, että me osaamme. Ja me olemme tulleet hyvin pitkälle siitä, me olemme päässeet yhä pitemmällä siinä osaamisessa. Sitä kehitystä meidän on jatkettava ja siihen suuntaan on koko ajan ponnisteluja ollut, että myös monista valtiionyhtiöistä saadut varat käytetään osaamisen lisäämiseen. Valitettavasti valtiionyhtiöitä on myyty. Itse en kovin innokas siihen ole ollut, mutta kun näin on tapahtunut, on hyvä, että jotain plussaa löytyy siltä puolelta.

Se devalvointikortti tai yleensä rahan arvon

heiluttelu, tapahtuipa se millä tavalla hyvänsä, tapahtuipa se inflaation tai devalvoinnin myötä, se kyllä kohdistuu aina heikompiin ihmisiin. Se on vähän niin kuin Raamatun jollakin sivulla lukee siitä, kun siellä erämaan yli mennessä kerättiin mannaa ja se pilaantui. Tässä devalvoinnissa ja inflaation myötä käy tällaisille, jotka eivät ole kiinteässä omaisuudessa, sillä tavalla, että se manna pilaantuu. Jonkun ihmisen, joka on ikänsä tallettanut pienet tulonsa ja eläkkeensä, pankkitilin ostovoima aina heikkenee siinä tilanteessa. Sen takia on aina parempi systeemi, mitä isompi, yhtenäisempi valuutta meillä olisi. Jos olisikin maailman laajuinen valuutta, ettei voisi suhteita muuttaa. Eikö se olisi kaikkein paras tilanne? Silloin ei kukaan keinottelija pääsisi muuttamaan rahan arvoa, koska sehän tehdään aina hyötyäkseen. Joku siitä hyötyy eivätkä koskaan köyhemmät ihmiset siitä hyödy.

Entä mitä se tarkoittaisi työllisyydessä? Jos meillä on vakaammat olot ja suomalaisilta yrityksiltä jää vaihtokustannuksia, suojauskustannuksia pois, eikö se tarkoita parempaa työllisyyttä? Kunhan me vain hoidamme oman leiviskämme, jotta ei tuudittauduta siihen, että me jätämme kehittymisen kesken. Tänä päivänähan suomalaiset tuotteet pärjäävät, vientituotteet, kilpailussa suhteellisen hyvin. Siitä ei ole kysymys, että ne eivät laadultaan tai hinnaltaan olisi hyviä. Mutta tässä EU-systeemissä ja yhteisessä valuutassa pitää ottaa se huomioon, jotta ei tämä työllisyys itsestään hoidu. Turha meidän on siihen tuudittautua. Me joudumme tekemään niitä toimia, oltiinpa sisällä tai ulkona, kaikki teolliset maat yhdessä ja myöhemmin kaikki muutkin maat. Me joudumme jakamaan työtä uudelleen, katsomaan se, jotta haluammeko me antaa ihmisille mahdollisuuden olla työssä vai ovatko he kotona, kun toiset raatavat itsensä työpaikoilla näännyksiin.

Se on minusta sitä sosiaalista ajattelua, jota toivoisin myös meidän edustajien päätöksentekoielimiissä todella vievän eteenpäin. Se tilanne oli nolo, kun Ranska pyrki vaikuttamaan työajan lyhentämiseen ja ajoikin sen läpi, ja jostain syystä meidänkään edustajamme eivät suomalaisina olleet hyvin innokkaasti sitä tukemassa, vaikka aikaisemmin monet ihmiset myös eduskunnassa totesivat, että Suomi ei voi tällaiseen yksin lähteä. Mutta sitten kun Ranska oli siihen menossa, niin Ranska jätettiin tavallaan yksin. Ranska sitten teki suhteellisen radikaalin työajan lyhenysohjelman.

Vaikka olisimme yhteisessä valuutassa, niin

kuin olemme menossa, siellä kuitenkin tulee valuuttaheilahteluja, tai ei valuutta- mutta talouden heilahteluja. Kyllä minä uskon puskureihin, sikäli kuin Suomessa saadaan kasaan niitä, jotta niillä tasataan kuitenkin suhdannevaihteluita. Paras puskuri on se, että yhdessä pidetään kilpailukyky kunnossa ja jatketaan samaa ajattelua, mitä tänä päivänä, eli kunnioitetaan kaikkia osapuolia siten, että saadaan hyviä sopimuksia työmarkkinoilla. Toivon mukaan se kepun ajattelu ei mene läpi, että yleissitovuus purettaisiin, jolloin olisi vain valtakunnallinen minimi. Siitä ei neuvotella enää työmarkkinoilla.

Meillä on tämä vahvuus ollut koko ajan, koko Suomen historian ajan niin pitkään kuin on kolmikantasopimuksia tehty. Se on meille antanut kilpailukykyä lisää. Viime vuosina se on näkynyt yhä paremmin. (Ed. Kemppainen: Mistä se suurtyöttömyys johtuu?) — Suurtyöttömyys syntyi kyllä 90-luvulla. Jotkut ovat syyttäneet tässä, että sinipunahallitus tämän teki, vapautti rahan. Okei. Mutta mitä piti tehdä Ahon hallituksen? Ahon hallitus sanoi, jotta antaa markkinoiden hoitaa kaikki siihen tilanteeseen, kun valtiontaloudessa on 60 miljardia velkaa, että siinä tilanteessa ei voi velkaelvyttää. Se jälkihoito jäi tekemättä. Silloin piti elvyttää, kun oltiin menossa 90-luvun alussa syvään lamaan. Silloin piti käydä satsaamaan sinne työllisyyteen, mutta valitettavasti sitä ei vain tehty.

En jurise pitempään. Totean, jotta suurempi valuutta-alue on aina parempi kuin pienempi. Perjantaina sitten painellaan nappeja sen puolesta.

Ed. H. Koskinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! Kun tämä keskustelu yön myötä päättyy ja perjantaina äänestetään, Lipposen hallituksen ja poliittisen eliitin valitsema Emu-linja saa tässä eduskunnassa päätöksensä. Siihen huipentuu se poliittinen näytelmä, joka tämän hallituksen toimesta tämän asian ympärillä on käyty.

Kun hallitus on valinnut tiedonantomenettelyn tämän päätöksenteon tavaksi, se on valinnut myös ison linjan. Se on valinnut erilaisen linjan kuin aikaisemmassa integraatoratkaisussa, EU-ratkaisussa, ja se myös väistämättä on johtanut erilaiseen lopputulokseen ja erilaiseen käsitteeseen.

Kun hallitus valitsi tiedonantomenettelyn, se

tietoisesti esti sen, että täällä eduskunnassa olisi avoimesti katsottu kaikkia asioita, vaihtoehtoja, haettava vaikutuksia, tehty valmistavia toimenpiteitä ja että eduskunta olisi myös voinut olla määrittelemässä niitä tarvittavia toimenpiteitä, reformeja, reunaehtoja, mitä tahansa, millä Suomi paremmin tulisi pärjäämään näissä Emu-olosuhteissa. Nyt ne jäävät paljolti lakaistuksi maton alle roskina. Niistä ei ole saatu puhua, vaikka esimerkiksi vasemmistoliitossa olisi paljon ollut halua, samaten ammattiyhdistysliikkeessä näihin asioihin puuttua.

Toinen iso kysymys on legitimeettikysymys. Tämä on aivan vastakohta sille, miten EU-jäsenyydestä päätettiin. Se oli avoin, kaikkien kansalaisten osallistumismahdollisuuden, mielipiteen ilmaisuuden takaama. Se perustui siihen, että poliitikkojen piti perustella kansalaisille mielipiteensä ja sillä tavalla tämä prosessi vietiin läpi. Kauusvirhe EU-käsittelyssä oli se, että perustuslakia tulkittiin sitten poikkeavalla tavalla.

Nythan sanotaan, että se perustuslain tulkinta, joka sinne tehtiin, olisi tehnyt myös Emun mentävän reiän. Nyt kun tämä tiedonantomenetely tarkoittaa vain eduskunnan yksinkertaiseen enemmistöön perustuvaa luottamusäksittelyä eli enemmistöäksittelyä, tämä on myös legitimeettien oikaisemista. Kuitenkin eduskunta pannaan sitten myöhemmin, kun rahalakia on muutettava, kun markasta luovutaan, sen tosiasiallisen päätöksen eteen, vaikkakin se vaatii sitten perustuslain säätämisyjärjestyksen ja määräänenmistön. Tämä ei kyllä sovi kansalaisten oikeudentuntoon.

Keskustelu, joka nyt täällä on käyty tiedonannon pohjalta, on mielestäni osoittanut hallituspuolueilta kyllä erikoista suhtautumista. Täällä ei ole esitetty mitään suuria visioita tai suuria näkemyksiä, miten Suomi nyt sitten paremmin pärjäisi tai edes sitä, että tämä välttämättä olisi hallituksen ja hallituspuolueiden oma, vilpiton ja voimakas tahto. Pääasiallisesti täällä on keskitytty arvostelemaan opposition käyttäytymistä ja opposition linjaa. Minusta tämä on aika erikoista, koska eihän tässä asiassa kysytty oppositiolta yhtään mitään. Oppositiolla ei ole pienintäkään vaikutusmahdollisuutta, koska hallitus bunkeroituu sisälleen. Oppositiolla on siitä näkökulmasta täysin vapaa valta esittää ihan mitä tahansa, eikä siinä ole hallituksella noka koputamista. Minusta jos hallituspuolueet vilpittömästi puolustaisivat tätä, teidän pitäisi puolustaa nimenomaan omaa linjaanne eikä olla arvostelemassa oppositiosta käsin tehtävää arvostelua.

Erityisesti silmiin pistää se, että yritetään väittää, että keskusta ei olisi johdonmukainen EU- ja Emu-politiikassaan. Yritetään kertoa, että itse asiassa Emuun meneminen on keskustan alulle panema tai keskustan haluama tai keskustan projekti. Onhan täällä tietysti silloin, kun halutaan kehua tätä, sanottu, että tämä on Kohlin kristillisdemokraattinen projekti. Jossakin vaiheessa sosialidemokraatit yrittivät sanoa, että Emu onkin Euroopan sosialidemokraattinen projekti. Jos näin on, miksi teidän pitää hakea selkänöjää siihen, että te yritätte väittää tässä salissa ja samaten vaalikentillä tai omille kannattajillenne, että ette te itse asiassa tätä olisi halunneet, mutta keskusta tätä halusi?

On syytä palauttaa mieleen, miten EU-jäsenyydestä päätettiin. Jo totesin, että silloin päätimme siitä avoimesti, ja vaikkakin on tunnustettava, että Suomi ei EU-neuvotteluissa hoksannut tehdä tai ollut tekemässä samaa varuamaa kuin Ruotsi ja Tanska, eduskunta teki varauksen. Yksiselitteisesti sanottiin, että Emusta päätetään erikseen ja se vaatii erilaisen käsittelyn. Siihen sitoutuivat vahvimmat poliitikot, presidenttiehdokkaat Ahtisaaresta lähtien, nykyinen pääministeri, silloinen oppositiojohtaja, samaten valtiovarainministeri.

On turha yrittää väittää, että Maastrichtin sopimus sitoisi meitä, kun se ei sido Ruotsia eikä se sido Tanskaa eikä se sido Englantia, mikään EU-maa ei ole Suomelle esittänyt vaatimusta, että meidän sen perusteella pitäisi liittyä, eikä meitä painosta liittymään. Päinvastoin meillä on täysin vapaa valta tehdä tässä päätös. Ei Maastrichtin sopimus ole sellainen, että sillä meitä voidaan painostaa, koska me olemme tässä eduskunnassa varauksen tehneet. Me olemme itsenäinen valtio, emme vielä liittovaltion osa, jota Maastrichtin sopimus sillä tavalla sitoisi.

Keskusta on ottanut jokaisen integraatioaskeleen sellaisenaan vastaan ja määritellyt kantansa siinä tilanteessa, kun se on tullut ajankohtaiseksi. Jos otetaan EU-jäsenyyksymys esimerkiksi, niin kyllähän se oli vaikea asia, kun Ruotsi yhdessä yössä käänsi kelkkansa, vaikka puhuttiin pohjoismaisesta yhteistyöstä. Ei siinä tilanteessa ollut juuri muita vaihtoehtoja, varsinkaan koska hakemalla oli myös toinen vaihtoehto meillä täysin valittavissa: ulkopuolelle jääminen.

Tosin kyllähän se kampanja hieman epätasapainoinen oli ottaen huomioon tiedotusvälineiden ja muiden vaikutuksen. Mutta joka tapauksessa silloin Suomella oli valinnanvaraa äänestää kumminpäin tahansa. Muun muassa se kan-

sanäänestysjärjestely ja eduskuntakäsittelyjen järjestys Ruotsissa, Norjassa ja Suomessa oli tietysti sellainen, joka vaikutti ja jossa ilmeisesti tarkoituksella painostettiin ja eduskuntaakin yritettiin painostaa päätöksentekoon. Mutta eduskunta kuitenkin osoitti siinä ryhtiä, ja jos ei muuten, niin sillä pitkällä keskustelulla haki sen oikean päätös ... (Ed. Rimmi: Pääministeri Aho teki kaikkensa, että kansa äänestää, niin kuin äänesti!) — Ei kun pääministeri Aho antoi kansalle vapaan vallan, ja kerroimme huonot puolet ja hyvät puolet, ja kansa vapaasti valitsi. Mutta kun keskusta oli johtava hallituspuolue, niin totta kai sen vaihtoehdon varalle, että tämä täysin vapaa päätöksentekojärjestelmä, niin kuin gal-lupeista näki, näytti johtavan myös mahdolliseen jäsenyyteen, oli tehtävä tukipaketit, oli tehtävä valmistautuminen mahdollisten haittavaikutusten varalle. Minusta tämä on sitä vastuullista politiikan tekemistä, jota kulloinkin vastuussa oleva hallitus tekee. Ei siinä ollut muuta vaihtoehtoa.

Jos keskusta olisi jäänyt oppositioon, olisi ollut Lipposen hallituksen linja vaihtoehtona, jolloinka tukipaketit heti purettiin ja integraatiosta ja EU-jäsenyydestä kärsivät joutuvat ottamaan vastaan ne haasteet sellaisina kuin ne ovat. Tämähän on Lipposen hallituksen tyly linja. Ne, jotka hyötyvät integraatiosta, ottavat ahneesti edut. Ei tunnusteta, että jotkut kärsivät, saati että heidän varalleen tehtäisiin joitakin toimenpiteitä.

Kyllä Ahon hallituksen toimet olivat jokapäiväistä politiikantekemistä, joka on kulloinkin vallassa olevan puolueen velvollisuus ja oikeastaan ainoa mahdollisuus. Kyllä niin iso muutos on tämä Emu-prosessi ollut.

Toinen keskustelun piirre, joka tässä on ollut ja joka pistää silmään, on se, että syytetään, että keskusta jotenkin peesaisi Ruotsia. Kyllä voi sanoa, että peesaaminen on kyllä hyvä asia. Kun on ollut urheilussa mukana, niin se peesi on kyllä aika huolella valittava.

P u h e m i e s (koputtaa): Asiaan!

P u h u j a : Nimittäin, jos valitsee väärän peesin, niin siinä tulee kyllä aika äkkiä maitohapot kinttuihin ja putoaa siitä peesistä. Ja minä kyllä väitän, että Lipposen hallitus on valinnut väärän peesin. (Ed. Rinne: Ei radalla niinkään, mutta suunnistuksessa!) — Suunnistuksessa ja pyöräilyssä erityisesti (Puhemies koputtaa) peesi toimii, ja minusta tämä on erilaista maastoa, missä me

kilpailemme nyt, kuin keskieuropalaisilla, ja kun väärä peesi on, niin siinä on äkkiä tiukilla ja keltasta putoaminen lähellä.

Mutta Ruotsin peesissä tai jos Ruotsi peesaa meitä tai Englanti, ne ovat lähellä meitä, siinä kyydissä ja siinä vauhdissa on hyvä olla. (Ed. R. Ojala: Se peesaakin meitä kohta!) — No, silloin on paras mennä yhtä aikaa, ed. R. Ojala, maaliviivoille ja katsoa sitten. Ei siinä nyt senttimetreistä ole kyse eikä siitä, kuka maaliviivalla ensin on, mutta siitä, kuka pääsee parhaiten eteenpäin. Kyllä minä luulen, että kun peesaamme vuorotellen toisiamme, niin sillä tavalla me paremmin pärjäämme ja olemme kilpailukykyisiä myös suhteessa näihin keskieuropalaisiin valtioihin.

Mielestäni keskustan linja on tässä vastuullisempi. Arvostellaan, että keskustalla ei muka ole vaihtoehtoja, joita olisi esitetty. Minusta kun me esitämme, että me emme mene tässä vaiheessa, siinä on verrattomasti enemmän vaihtoehtoja kuin hallituksen valitsemalla linjalla, jossa me valitsemme kovan kurin ja kovan maaston. Silloin kun me sanomme, että emme mene tässä vaiheessa, meille jää mahdollisuus niin kuin Ruotsille, Tanskalle ja Englannilla liittyä myöhäisemmässä vaiheessa, jos se on meille sillä hetkellä edullista, mutta myös arvioida, mikä on se oikea ajankohta ottaen huomioon, milloin muut samanlaiset valtiot näkevät tarkoituksenmukaiseksi liittyä valuuttaunioniin. Ei se sen kummempi asia ole. Mutta vaihtoehtoja on paljon enemmän.

Kolmas asia, josta tässä keskustelussa keskustaa on syytetty, on devalvaatiopeikon käyttäminen tai devalvaatiokortin ottaminen. Ei keskustalle devalvaatio ole mikään itseisarvo. Kyllä me tiedämme, että vakaa rahan arvo on hyvä. Mutta me myös tiedämme toisen puolen. Varmasti oli aika raju opetus tämä, mihin sinipunahallituksen vahvan markan politiikka päättyi, jolle likasanggolle Ahon hallitus joutui sen jälkeen, kun tätä vahvan markan politiikkaa lopeteltiin.

Jos me valitsemme kellutuksen, niin kuin me olemme esittäneet ja aivan niin kuin Ruotsi, Englanti ja Tanska tekevät, ei kelluvaa valuuttaa devalvoida. Suomen Pankki ja finanssipolitiikka ja samoilla linjoilla ja suhdannevaihteluilla olevat valtiot pystyvät kelluvalla valuutalla pitämään valuutan arvo juuri sellaisena kuin se kulloinkin on sopivinta ottaen huomioon, mikä on eläkerahastojen arvo ja mikä on meidän kilpailukykyämme. Sellaista tasapainoiluaahan se on ollut tähän asti, ja sillä pärjättäisiin myös tästä eteen-

päin varmasti paremmin kuin sillä tavalla, että meidän suhdannekiertomme on aivan väärä ja euron arvo on meidän kohtalomme tästä eteenpäin.

Liikkumavara on suurempi siinä vaiheessa, jos meillä on kelluva valuutan kurssi. Sitä paitsi meillä on finanssipolitiikassa selvästi enemmän liikkumavaraa, koska meitä eivät valtion velan katto ja sellaiset rajoitukset emmekä joudu sille tielle, jollekka Emu-tiellä joudumme, että silloin kun väistämätön lama on edessä ja jostakin on esimerkiksi elvytysrahoja tai työllisyyden hoitoon rahoja otettava, niin kyllä ne ainoat mahdollisuudet ovat sitten nimenomaan budjetin tulonsiirrot, ja me tiedämme, minkälaisiin väestöosiin tällaiset leikkaukset kohdistuvat.

Sinäällään ei tätä integraatiota pidä nähdä minäkälaisena pahana peikkona. Itse asiassa nykyinen integraatiolinjahan alkoi vuonna 1986, kun ensimmäisiä rahapolitiikan vapauttamistoimenpiteitä tehtiin. Ihan voi sanoa suoraan, että silloin oli hallitus, jossa keskustalla oli valtiovarainministerinä Ollila ja ensimmäiset tämän suuntaiset esitykset tehtiin. Kyllä integraatio on lähes luonnonlaki, ei sitä voida vastustaa. Varsinkin kun me vientituloista haemme itsellemme hyvinvointia, meidän on pelattava samoilla pelisäännöillä. On vain kysymys siitä, minkälaisella aikataululla ja minkälaisella valmistautumisella me integraatioon menemme.

Mutta sinipunahallituksen opetus integraatiosta on kyllä varsin paljastava. Itse asiassa, niin kuin keskustan puheenjohtaja ed. Aho täällä toteaa, sinipunahallituksen suhtautumisessa integraatioon ja rahamarkkinoiden avautumiseen on hyvin paljon samanlaisuuksia kuin nyt sateenkaarihallituksella, jota voisi sanoa sinipuna kaksoiseksi, Emu-kysymykseen. Samalla tavalla uhotaan, että ei muulla kuin vahvalla valuutalla ole eläkkeellä arvoa, vain sillä on ostovoimaa. Samalla tavalla kaikki tällaiset varoittavat toimenpiteet kielletään. Sattumalta on vähän samanlainen suhdannetilannekin: Eletään noususuhdannetta, ja siitä saavat sitten samat poliittiset voimat intoa luulla, että on helppoa ja Suomelle edullista olla Emussa.

Varmasti se onkin noususuhdanteessa edullista, koska kyllä on luotettava siihen, että suomalaiset yritykset osaamisellaan pärjäävät ja pyrkivät tekemään parhaansa. Meidän tietotaitomme ja meidän kykyämme kilpailla on hyvä, kun vain pidämme huolen siitä, että kilpailukyky on. Mutta ei se tapahdu sillä tavalla, niin kuin täällä joissakin sosialidemokraattien ja ay-liikkeen pu-

heenvuoroissa sanotaan, että kilpailukyky on saavutettu etu ja mikään ei jousta. Sellaisella ei ainakaan kilpailukykyä tulla pitämään.

Integraatiovaihe oli seuraava, kun olimme EU-jäsenyyden hakemisen vaiheessa. Se edusti toista ...

Puhemies (koputtaa): Ehdotan menemistä asiaan siinä mielessä, että pohditaan liittymistä euroalueeseen. Ed. Kemppainen, olette jo useaan kertaan palannut samaan asiakohtaan.

Puhuja: En ole palannut, kun käyn historiaa läpi.

Puhemies (koputtaa): Puhemiehen kanssa ei väitellä. Te olette palannut! Eteenpäin, olkaa hyvä!

Puhuja: Mennään sitten seuraavaan vaiheeseen.

Puhemies: Mieluusti.

Puhuja: En mielestäni tehnyt näin, mutta jos puhemies ei salli, että käytetään vertauksia ja mennään loogisessa järjestyksessä, niin menen sitten ...

Puhemies: Niitä on käytetty nyt moneen kertaan.

Puhuja: Nyt täytyy katsoa, mistä kohti voi jatkaa.

Puhemies: Siitä vain!

Puhuja: No, on tämä EU-jäsenyys tässä kohti.

Miksi keskusta ei nyt kannata liittymistä? Me emme ole kypsiä.

Aivan niin kuin professori Pekkarisen työryhmä toteaa, meidän taloutemme on EU-jäsenmaista yksipuolisin ja alttein niin sanotuille epäsymmetrisille häiriöille. Jos Ruotsissa, Tanskassa ja Englannissa, jotka ovat taloudeltaan meitä lähempänä Keski-Eurooppaa, tehdään tämä johtopäätös kovan poliittisen ja talouspoliittisen keskustelun jälkeen, uskoisi, että suomalaisen demokration keskustelu voisi myös päätyä tähän lopputulokseen.

Toinen syy on se, että meillä on jäykimmät työmarkkinat, jotka eivät jousta. Ne eivät lakien ja sopimusten mukaisesti jousta, mutta käytän-

töhän osoittaa, että ne joustavat pakosta, joustavat monella tavalla. Tylyin tapa on tietysti täysi työttömyys. Se on raju joustotapa ja sehän tulee Emu-olosuhteissa silloin, kun on laskusuhdanne. Tällainen jousto on sitten se vaihtoehto, jolla sopeudutaan.

Tämähän oli vuoden 92 tilanne pahimmillaan. Ei silloin ollut valmiutta tehdä sisäistä devalvaatiota ja sopeutumista ja joustoja. Vaikka sitä yritettiin sosialidemokraattien entisen puheenjohtajan, Suomen Pankin johtajan Kalevi Sorsan nimissä, siihen ei ollut valmiuksia. Myös myöhempi historia osoittaa, että ei ole valmiuksia tehdä joustoja, vaikka työntekijöillä olisi valmiuksia. Paperiliiton lakot ovat siitä hyvänä esimerkkinä, samaten vaikkapa työmarkkinajärjestöjen kiellot, joissa kuntakohtaisia sopimuksia ei hyväksytty, vaikka työntekijät ja työnantajat paikallisesti olisivat niihin valmiita.

Nämä ovat esimerkkinä siitä, että tällaisen joustamattomuuden seurauksena on väistämättä työttömyys. Yksi tapa joustaa on ollut suorastaan rikolliset menettelyt tai harmaat markkinat, joilla työtä tehdään, koska muutoin ei pystytty maksamaan sellaisia palkkoja, tai sitten osa-aikatyön välttämätön lisääntyminen tai pirstoutuneet työmarkkinat ja työmarkkinoiden jakautuminen kahtia. Nämä ovat sellaisia väistämättömiä eteen tulleita kehityksen tosiasioita, joilta ei myöskään hallituspuolueiden, sosialidemokraattien tai vasemmistoliiton, tulisi sulkea silmiään.

Tietysti vahva perustelu sille, miksi ei keskusta tue Emuun liittymistä, on se, että ei tässä keskustalta ole myöskään kysytty tukea eikä keskustan näkemyksiä ole otettu huomioon. Kyllä tämä on johdonmukaista jatkoa sille sekä alueellisesti että sosiaalisesti kahtia jakavalle politiikalle, jota tämä hallitus on noudattanut. Itse asiassahan tämä tekee pakollisiksi ja laillisiksi saman suuntaiset toimenpiteet seuraavassa laskusuhdanteessa on, jolloin väistämättä joudutaan uusiin leikauksiin.

Ed. Sasi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. **Pehkonen**: Arvoisa puhemies! Euroopan unioni on syntynyt ja on syytä miettiä, mihin suuntaan se kehittyy. Tänä meillä on keskustelussa Emu, joka tulee merkittävästi vaikuttamaan EU:n kehitykseen. Kun Emu syntyy, syntyy yhteinen raha euro, joka hävittää ajan

tullen valtioita oman rahan, niiltä, jotka liittyvät Emuun.

Olemme nyt tekemässä päätöstä liittymisestä tähän rahaunioniin. Maastrichtin sopimus edellyttää jäsenvaltioiden, joilla ei ole varaumia, liittymistä. Suomi on tällainen valtio. Ruotsi ei liity, vaikka heillä on samanlainen sopimus. EU:n mukaan Ruotsi ei muodollisesti täyttänyt ehtoja. EU kuitenkin hyväksyy Emu-kriteerit täytettäviksi maita, joilla on huomommin asiat. Tekee mieli sanoa, että tarkoitus pyhittää keinot.

Tietojeni mukaan vain Luxemburg täytti vuoden vaihteessa kaikki asetetut Emu-kriteerit. Suomi esimerkiksi ei täyttänyt yhtä kriteeriä eli emme ole olleet jäseniä ermissä riittävän kauan. Lokakuu 96 oli tuo kuukausi, päivää en tarkalleen muista. Jopa Saksan talousjätti ei täyttänyt kriteerejä velkaantumisensa vuoksi. Muutama muu maa saikin rajuin ottein taloutensa riittävään kuntoon.

Arvoisa puhemies! Kun aikoinaan suoritettiin kansanäänestys liittymisestä EU:hun, monet äänestäjät eivät tienneet, että samalla ratkaistaan muun muassa liittyminen Emuun. Tämä ilmenee selkeästi kansalaisten viesteistä. Silloiset päättäjät sen varmaan tiesivät, mutta kansalle se jäi epäselväksi. Tämän tähden mielestäni olisi tullut suorittaa kansanäänestys Emuun liittymisestä, mutta hallitus ei sitä uskaltanut tehdä peläten ilmeisesti kansan kielteistä kannanottoa.

Emussa on hyviä puolia, mutta myös kielteisiä. Itselleni tärkein argumentti on, mihin Emu EU:n johtaa. Se johtaa mielestäni selkeästi liittovaltion, minkä jälkeen kansallinen itsenäisyys on, siinä mielessä kuin minä ajattelen, historiaa. Tätä en näe Suomelle millään lailla hyvänä asiana. Onko kansallisen itsenäisyyden luovuttaminen oikein? Monet sanovat, että mitä hävittää vähentyneenä itsehallintona, saadaan takaisin, kun osallistutaan päätöksentekoon. Itse näen vanhaa sananlaskua käyttäen, että ollaan lähtemässä herrojen kanssa marjaan.

Emu-intoilijat ovat ihastuneita ajatuksesta, kuinka suuren panoksen he tulevat antamaan EU:n kehittämiseen. He ovat valmiit vaihtamaan itsemääräämisoikeuden myötävaikuttamiseen. Vaikuttamisesta meillä on jo nyt näyttöä. Erityisesti haluan ottaa malliksi tästä maatalouden. Maatiloilta puristetaan ulos maksimaalinen tulos. Liikatuotannon käytöstä poistetaan isot alueet peltoa. Arvoisa puhemies, sallinette, että minä otan nyt pikkuisen tähän lukuja. Tämä kyllä liittyy tähän asiaan.

Lyhyt silmäys maailmalle osoittaa, miten ajat-

telematonta se on. Tällä hetkellä maapallolla elää nimittäin noin 5,8 miljardia ihmistä, joista noin 800 000 miljoonaa näkee nälkää. Vajaassa 30 vuodessa ihmisten määrä miltei kaksinkertaistuu. Väestönkasvu tapahtuu suurimmaksi osaksi, noin 90 prosenttia, kehitysmaissa. Maailman viljan kysyntä kasvaa seuraavien 25 vuoden kuluessa noin 55 prosenttia ja lihan kysyntä noin 75 prosenttia.

Maailman tämänhetkistä peltoalaa, joka on noin 1,5 miljardia hehtaaria, ei enää voida ollenaisesti kasvattaa, koska 90 prosenttia mahdollisista viljeltävistä aloista on jo käytössä. Joka vuosi menetetään 7 miljoonaa hehtaaria peltoalaa kuivuuden, tulvien, eroosion, jota aiheuttaa tuuli, vesi, suola jne., sekä myös rakennuskäytön vuoksi.

1950-luvulla ravinnon tuotantoon yhtä maailman asukasta kohti oli käytettävissä vielä 5 000 neliometriä maata. On arvioitu sitä olevan vuonna 2025 alle 2 000 neliometriä. Tämä aiheuttaa tilanteen, jossa miljoonat näkevät nälkää ja lapsia kuolee ravinnon puutteeseen ja väärään ravitsemukseen. Kuitenkin samaan aikaan EU:n periaatteena on ajaa maatalous alas, viittaen Agenda 2000 -esityksiin, ja tuhota ylijäämävarastonsa. Omavarainen ruokahuolto on kuitenkin eräs merkittävä turvallisuustekijä, ja pidän sitä myös tärkeänä omalle maallemme.

Miten nälän ohella mahdollisiin muihin ongelmiin EU — Emu pystyy vastaamaan? Mitä tapahtuisi, jos tulee taloudellinen taantuma? Luonnollisesti valtion hyvä tase olisi paras puskuri, mutta sitä ei valitettavasti tällä hetkellä Suomessa ole. Lisäksi rasitteena on korkea työttömyys.

On puhuttu puskurirahastosta, joka Suomessa olisi noin 7 miljardia markkaa. Eräät asiantuntijat sanovat, että se on yhdessä yössä menetetty. Itse näen, että todellisia puskureita ovat palkat, sosiaaliturva ja kantohinnat.

EU:sta on jäämässä neljä jäsenmaata Emun ulkopuolelle. Se on enemmän kuin yksi neljäsosa. Mikähän merkitys tällä mahtaa olla? Suomelle sillä on ainakin merkitystä. Ruotsi, joka on kova kilpakumppanimme, jää ulkopuolelle. Myös Englanti, joka on merkittävä kauppakumppanimme metsäteollisuudessa, jää ulkopuolelle. Suomen olisi parempi mennä aikaisintaan yhtä aikaa näiden maiden kanssa Emuun ja lisäksi vasta, kun Agenda 2000 on päätetty.

Sanotaan, että emme tiedä, miten käy, jos jääme Emun ulkopuolelle. Totean, että maita jää ulos ja on ulkopuolella. Olemme voineet hoitaa asioita nykyisinkin, miksi emme sitten, jos

Emu syntyy? Ei kai EU voi toimia omia jäsenmaitaan vastaan, vaikka ne olisivatkin Emun ulkopuolella? Oma arvioni on, että päinvastoin toimitaan siten, että mahdollisimman moni liittyy pian Emuun. Kyllä EU tarvitsee vahvistusta varsinkin, kun se tulee laajentumaan edelleen.

Ruotsin ja Tanskan lisäksi Suomen poisjäänti Emusta varmasti vaikuttaisi EU:n suhtautumiseen näihin maihin myönteisessä mielessä. Onhan Norja poissa EU:sta. Jos nämä neljä maata toimisivat yhdessä, niin niillä varmasti olisi vaikutusmahdollisuuksia Emun ulkopuolellakin.

Arvoisa puhemies! Vielä eräs asia: Miten EU kestää kriisit? Siihen ei kai kukaan osanne vastata varmuudella. Entä jos tulee yleismaailmallinen häiriö tai maailman laajuinen taloudellinen romahdus, miten Suomen käy niissä? Nyt olemme voineet itsenäisellä talouspolitiikalla kohdata kaikki kriisit ja meillä on niistä kokemus, että pieni maa voi selvitä omalla työllään ja yrittäjyydellä suuristakin kriiseistä.

Emusta meillä ei ole mitään kokemusta, mutta kuitenkin kuin pakkomielteenomaisesti olemme siihen menossa. Emuun liittyy niin paljon kysymyksiä, joihin kukaan ei osaa vastata, että jo siitä syystä on valtioiden jätävä ulkopuolelle ja katsoa, miten asiat kehittyvät, kuten Ruotsi, Tanska ja Englanti ovat tehneet.

EU on nykyaikainen versio Raamatun Babylonian yhdistymispyrkimyksistä. Se ei onnistunut. Myöskään EU:lla ei tule olemaan tulevaisuutta. Babylonian aikana oli vain yksi kieli ja tämä yhdisti kansat ja yhdistyminen olisi onnistunut, mutta Jumala ei sitä sallinut. EU koostuu useista kielistä ja kulttuureista ja siksi yhdistyminen ei tule onnistumaan, sillä mielestäni yksi kieli ja yksi kulttuuri ovat Euroopassa mahdotomuus tässä laajuudessa.

EU:lla on pyrkimys valtaan, jolla hallitaan kansoja ilman inhimillisiä arvoja. Siksi se kehittyi liittovaltioksi hyvin keskitetyllä hallinnolla, muuten se ei ymmärtäkseni pysy yhtenäisenä. Ekp, Euroopan keskuspankki on jo siitä malli sekä esimerkki Maastrichtin ja myös Amsterdamin sopimusten mukaan.

Amsterdamin sopimuksen artikla 108 on hyvin valaiseva. "... Ekp:n tai kansallisen keskuspankin päätöksentekokoelimen jäsen ei pyydä eikä ota ohjeita yhteisön toimielimiltä tai laitoksilta, jäsenvaltioiden hallituksilta eikä mitään muutaakaan taholta. Yhteisön toimielimet ja laitokset sekä jäsenvaltioiden hallitukset sitoutuvat kunniottamaan tätä periaatetta ja pidättäytymään yrityksistä vaikuttaa Ekp:n tai kansallisten kes-

kuspankkien päätöksentekokoelinten jäseniin heidän suorittaessaan tehtäviään."

EU pyrkii valtiomahdiksi unohtaen Raamatun opetuksen ja arvopohjan. Jumala on alunperin jakanut ihmiset eri kansoiksi. Meidän ei tulisi jättää tätä huomiotta. Kansojen kulttuurit ja erilaaisuudet ovat ainutlaatuinen rikkaus.

Arvoisa puhemies! Tämä päätös, jota nyt teemme, on niin suuri ja merkittävä, että olen miettinyt, olemmeko täällä todella kyselleet, mikä on Jumalan tahto kansamme kohdalla tässä Emu-päätöksessä. Toivon, että kun äänestämme, olette työtovereilta tätä kyselleet ja painatte äänestysnappia kansamme parhaaksi Jumalan tahdon mukaan. Sananlaskussa sanotaan: "Jumalan siunaus rikkaaksi tekee, ei siihen oma voima mitään lisää." Se tarkoittaa, että väärin perustein tehty liittyminen hajoaa ennemmin tai myöhemmin, ja silloin on vaarana, että syntyy paljon kärsimystä ja vahinkoa. Oma käsitykseni on pysyä erillään Emusta ja siksi painan ei-nappia.

EU:ta ja Emua on valmisteltu vuosia, mutta mitähän kytköksiä vielä seuraa? Jotkut varmaan tietävät. Eihän tähän EU:n kehitys loppune ennen sen hajoamista ja romahtamista.

Ed. S u h o l a : Arvoisa puhemies! Olemme ratkaisevalla tavalla siirtyneet aikaan, jossa talouden tunnusluvut ovat tahtoa suuremmat, rationalismi idealismia vahvempi ja oikeudenmukaisuuden korvaa tarkoituksenmukaisuus.

Jo toistamiseen tässä salissa käsitellään tasavallan kannalta historiallista ratkaisua hallituksen tiedonannon pohjalta. EU-jäsenyyttä päätettiin hakea tiedonantoon vastaamalla. Menettelytavalla haluttiin varmistaa, että hallituksen tahto toteutuu ja jäsenyyttä anotaan. Ja nyt, kun päätetään Suomen liittymisestä Talous- ja rahaliittoon, se ei tapahdu lakia säätämällä, vaan jälleen tiedonannon kautta, tarkoituksenmukaisuus-tyistä, sillä vain tällä ratkaisulla varmistetaan jälleen kerran se, että hallitus saa eduskunnalta oikean vastauksen.

Tarkoituksenmukaisuuskriteerit ovat taloudellisia ja poliittisia. EU:ssa päämäärien tavoittelussa ihminen joustaa aina ennen järjestelmää, koska järjestelmien muuttaminen vaatii uskalusta tehdä valintoja, kykyä erottaa oleellinen epäoleellisesta ja rohkeaa päättäväisyyttä kulkea kohti valittua päämäärää — ja sinä rationaalit teknokraatit eivät koskaan ole olleet vahvoja.

Päämäärä oli kerran ihmisen hyvinvointi. Nyt me puhumme talouden tervehdyttämisestä, ta-

louden hyvinvoinnista. Subjektit ja objektit ovat muuttuneet. Tunnusluvut ratkaisevat. Avainsanoja ovat teho ja vahvuus. Me kehumme kilpailukykyämme samaan aikaan kun ihmiset kilpaillevat itsensä hengiltä.

Arvoisa puhemies! Ajan arvot ovat paljastuneet siinä prosessissa, jossa Suomea on sulautettu euroalueeseen. Jotenkin merkillisellä tavalla lähtien jäsenhakemuksen jättämisestä päätöksiä on perusteltu pienemmän riesan tiellä. Tämä on toisaalta ymmärrettävää, koska EU on yhä joukko valistuneita arvauksia. Mutta toisaalta on koleaa ajatella, että Suomi ei olisi koskaan ollut 80:tä vuotta itsenäisenä, jos olisi katsottu tunnuslukuja ja valittu pienemmän riesan tie. Mutta silloin meillä vielä oli unelmia ja umpihanki haastoi. Nyt meidän on mentävä, kun muutkin menevät. Toistuvasti suomalainen päättäjä löytää edestään perustelupäätymän: ei ole muuta vaihtoehtoa. Vaihtoehdottomuudella pelotellaan kansaa niin kuin markkinavoimillakin, ja silti me kaikki tiedämme, että aina on vaihtoehtoja ja markkinoilla on kasvot. Aivojen komennoina ja käten käskyillä valuutatkain virtaavat.

Me olemme suhtautuneet ensin Euroopan unioniin ja nyt Emuun taloudellisenä välttämättömyytenä, jonka markkinoinnissa ei ole poliittista petosta eikä itsepetostakaan kaihdettu. Olemme rosvooropeina operoineet yhden silmän realiteeteilla, antautuneet osatotuuksien vankeiksi ja nähneet sen, mikä on tarkoituksenmukaisella tavalla palvellut kulloistakin päämäärää. Vastaväittäjät voivat sanoa, että kansan tahto on toteutunut. Kansan enemmistö tahtoi EU-jäsenyyttä ja nyt se on jo taipunut Emuun. Kyllä kai, vähemmälläkin myllytyksellä. Pelko on suuri vielä Kokkolassakin.

Kummallista vain, arvoisa puhemies, että samaan aikaan kun yleinen innottomuus lepää maan yllä kuin pysyvä matala, sama kansa painaa kaulaliina suorana muka jonnekin Euroopan kovaan ytimeen, vaikka on Euroopassa. Joskus tätä entusiasmusta seuratessaan kyynisesti kysyy, miksi me tahdomme pienemmän riesan tien. Ihan rankkojen taloudellisten ja yhteiskuntapoliittisten realiteettien perusteella aitona poliittisena valintana vai peräti arvovalintana vaiko siksi, että on jotenkin älyllisempää olla unionikansalainen, vai ihanko silkkaa mukavuudenhaluamme, vastuukykyisyyden puuttamme?

Erilaiset selät ovat olleet kysyttyä tavaraa Suomen integroitumisessa. Kun jäsenhakemus jätettiin ja monilta osin huonoksi havaittu sopimus hyväksyttiin, oltiin rinta kaarella niin passit-

tomia eurokansalaisia, niin passittomia. Mutta kun arki alkoi ja maatalouden kansallinen tuki oli pelkkä menneen vaalikauden lupaus, kun alkoi valjeta, mitä Maastrichtin sopimus kaiken kaikkiaan merkitsi eli Emu oli edessä ja liittovaltio mutkan takana, yhteinen puolustus Weurta enemmän ja suomalainen hyvinvointivaltio väistämättömien myllerrysten edessä, yksi ja toinen alkoi etsiä sopivaa selkää. Sen suojasta taloustieteilijä saattoi sanoa, ettei sen tätä pitänyt merkitä, päättäjä selittää, että kun kansan enemmistökin tahtoi, ja kansa sai päivitellä, että ei myötietty, että se tätä tarkoitti. Seläksi kävivät talousennusteet, rohkeuden tai perehtymisen puute tai naapurin Elli.

Vain harva uskaltaa tunnustaa, että juuri tätä me tahdoimme: tiukkaa talousliittoa, yhteistä valuuttaa, syvenevää integraatiota, liittovaltiota, yhteistä puolustusta tuota pikaa, valtaa pääomalle ja Euroopan sosialidemokraateille. Ne, jotka tämän tunnustavat, saavat rehellisyydestään arvostuksen. Minä olisin luottanut unionia enemmän eurooppalaiseen yhteistoimintaan, jonka arvot olisivat olleet enemmän ihmislähtöisiä kuin tehotaloutta, kilpailukykyyn maksimointia ja massiivista hallinnointia tukevia.

Minun Eurooppani olisi koostunut luonnonmukaisista sivistysvaltioista. Siinä olisi ollut Euroopan vastaus muulle maailmalle, uuden vuosisadan alun uusi arvovalinta ja tiennäyttö, eettisesti ja ekologisesti kestävä tulevaisuusnäky. Mutta talouskasvu on yhä taivas, ja meitä toisia arvoja tavoittelevia katsottiin ja kohdeltiin EU-prosessin alussa vähintään sääliävinä, epä-älyllisinä ja ainakin kelkasta pudonneina tyypeinä, jotka haikailivat jonkin menneen maailman perään ja joilla siksi oli takanaan loistava tulevaisuus ainakin politiikassa. Hyvä! Tämän taistelun me olemme hävinneet viimeistään nyt. Demokratia toimii näin ja siihen on tyytyminen, mutta ihanteista en luovu: I still have a dream. Luulen, että tulevaisuus osoittaa meidän änkyröiden olleen ei ajastamme jäljessä, vaan sitä edellä. Toiset arvot ovat tulossa, eivätkä meitä toiseen todellisuuteen pakota talouden realiteetit, vaan luonto, luonto ja meidän sisäinen maailmamme. Palaamme perusasioihin.

Arvoisa puhemies! Juuri nyt meidän pitäisi ja koko tämän integraatioprosessin ajan olisi pitänyt käydä aktiivista ja otteellista tulevaisuuskeskustelua. Unionin jäsenyyden välttämättömyyttä perusteltiin sillä, että näin me pääsemme vaikuttamaan päätöksentekoon. Mitä me olemme vaikuttaneet? Me olemme tyytyneet enemmän

kuin tahtoneet ja voittomme ovat korkeintaan torjuntavoittoja. Hallituksen näköalattomuus tässäkin tiedonannossa kauhistuttaa. Miksi meille riittää askel askeleelta -politiikka? Miksi me olemme suostuneet sopeutujan rooliin, kun meillä olisi kaikki edellytykset aggressiiviseenkin tahtopolitiikkaan? Miksi sovitamme askeleemme jonkun tekemiin jalanjälkiin? Riittääkö meille se, että olemme päässeet pöytään?

Vaikka olen vastustanut EU:ta ja nyt vastustan Emua, tajuan, että olen hävinnyt. Molemmat hankkeet toteutuvat ja niiden kanssa on elettävä ja tehtävä, tehtävä on se, mitä ikinä voidaan tämän maan ja kansan tähden samalla, kun rintaa kouraisee tieto siitä, että tämän päätöksen myötä olemme luopumassa erästä itsenäisen kansakunnan suvereenista merkistä ja sinetistä, omasta rahasta. Minulle merkki on fyrkkaa enemmän. Kuitenkin ymmärrän, että jo nyt meidän pitäisi käydä kiihkeää keskustelua siitä, milaista liittovaltiota me tahdomme, väljää vai tiivistä, koska liittovaltiohan tästä tulee. Miksi me aina keskustelemme vasta sitten, kun jotakin on tapahtunut? Miksi me keskustelemme enemmän suhtautumisesta kuin tahtomisesta? Juuri nyt keskustelun olisi oltava kiihkeää siksi, että meidän on löydettävä vahva kansallinen yhteisymmärrys, sellainen, että me voimme sitoutua siihen, mitä me tavoittelemme, sillä ilman yhteistä sitoutumista meillä ei ole hyvinvointia. Ilman vastuukykyisyyttä Suomesta tulee susien maailma.

Meidän on arvioitava uudelleen, millaisen koitoisen hyvinvointivaltion me tahdomme, millaiseen meillä on varaa, millaisena olemme vahvoja EU:ssa. Raju työttömyys, valtion velka ja raskas verotus koettelevat meitä jo nyt. Osallistuminen euroalueeseen ei hellitä rakenteellisten uudistusten paineita, pikemminkin lisää niitä. Uudistuksilla on kiire. Jos perustelemme mukaan menoa rohkeudella, niin ollaan sitten rohkeita.

Me tarvitsemme radikaaleja uudistuksia, ja tässä lyhytsykeisessä hervottomassa päätkelemissä radikaaleinta on paluu perusasioihin ja -arvoihin: ahkeruuteen, ponnisteluun, työn tekemisen ja teettämisen kannattavuuteen, oleellisesta huolehtimiseen, vastuukykyisyyteen. Jokin ratkaisu löytyy tuloverotuksesta ja välillisistä työvoimakustannuksista, byrokratiasta ja työllistämisen esteiden ihmettelystä syntyvistä kysymyksistä, sellaista kuin: Vaikka vanhemmuus on miehen ja naisen yhteinen asia, miksi lapsen saannista aiheutuvat kustannukset koituvat vain naisen työnantajalle? Mutta oleelliset vastaukset

löytyvät sieltä, missä kysytään, mihin meillä oikeasti on varaa ja missä avussa on mieltä. Se vastaus ei löyty tietokannoista eikä gallupeista, se löytyy oikean tai vasemman olkapään viereltä, luonnosta. Eivät jäniksenpojat makoile kannon päässä polvi toisen päällä odottelemassa luomuporkkanoina. Jos makoilevat, niin ketut kiitävät. Toisaalta metsä pitää kelonsa ja vaivaiskoivunsa. Jokainen on jäsen.

Arvoisa puhemies! Meidän on pakko kysyä Emussa tai Emun ulkopuolella, mihin meillä on varaa, jotta meillä on on varaa huolehtia niistä, joita varten turvaverkot aikanaan perustettiin. Tämä keskustelu on käytävä, jos ei ihmisen niin sitten tunnuslukujen tähden. Sen keskustelun on syytä alkaa, vaikka onkin vaalivuosi, ja se keskustelu on käytävä uhmaten Carl Friedrich von Weizsäckerin aforismia, jossa hän kysyy: Miten järkevät poliitikot voivat tehdä sen, mikä on järkevää, jos he tietävät ennakolta häviävänsä seuraavat vaalit juuri siksi, että ovat tehneet sen, mikä on järkevää? Silti, arvoisa puhemies, tehtävä on.

Ed. Vuorensola: Arvoisa puhemies! Eduskunta on nyt tekemässä yhtä vaalikauden tärkeimmistä päätöksistä, päätöstä Suomen osallistumisesta euroalueeseen. Kyseessä on päätös, joka liittyy Suomen tekemään EU-liittymispäätökseen, se on osa yhä syvenevää integraatiokehitystä ja sitoutumista eurooppalaiseen talouteen ja myös politiikkaan. Suomi on valinnut tiensä ja sitoutuu nyt ykkösketjuun ensimmäisten joukossa. Emu-päätös on ennen muuta talouspoliittinen päätös, mutta samalla se on tietysti paljon muuta.

Varmaankin tärkein ja keskeisin etu Emussa lienee sen tavoitteena oleva talouspoliittinen vakaus, sen synnyttäminen. Vakaus on ilman muuta keskeinen voimatekijä, josta myös pieni EU-jäsenmaa voi hyötyä. Suomen ongelmana on yhä edelleen varsin yksipuolinen taloutemme, mutta tietysti Emu saattaa tätä ongelmaa lievittää. Käykö näin, riippuu ilmeisen paljon tulevista markkinoista ja meidän tapauksessamme puunjalostusteollisuutemme kilpailukyvyistä, toki myös siitä, että voisimme todella laajentaa kansantaloutemme pohjaa uusille aloille. Pohja on laajentunut, niin kuin tiedämme, metalliteollisuuden ja elektroniikkateollisuuden suuntaan, mutta se on vielä aika nuorta eikä sitä ole riittävästi. Nyt on tärkeätä, että tämä laajentumisketjitys jatkuisi ja että myös Emu-päätös osaltaan sitä tukisi. Tämän toiveen osalta meillä kuitenkin

lienee vain korkeintaan niin sanottuja valistuneita arvauksia.

Olen jokseenkin varma, että Emun syntyessä tarvitsemme yhä voimakkaita toimia omiin rakenteisiimme. Emu-maailmassa on oltava vahva ja erityisesti pienen maan ja sen teollisuuden on oltava vahva. Tämä merkitsee sitä, että sitoudumme yhä selkeämmin eurooppalaisiin markkinoihin ja niiden lainalaisuuksiin. Se merkitsee myös sitä, että poliittisella tasolla markkinat voimistavat otettaan. Muutos on tässä suhteessa erittäin suuri, ja se kaventaa perinteisen politiikan mahdollisuuksia asettaa reunaehtoja.

Arvoisa puhemies! Keskeisimpänä nähtävissä olevana ongelmana Emun toteutuessa näen sen keskittävän vaikutuksen. Keskittyminen näkyy jo nyt ja se voimistuu Rahaliiton myötä. Suomen kaltaisessa maassa tämä merkitsee ongelmia maaseutumaiselle Suomelle ja maaseutukunnille. Maaseudun mahdollisuudet peruspalvelujen säilyttämiseen hupenevat merkittävästi.

Mikäli Emu-päätökseen liittyisi selkeä kansallinen ohjelma aluetalouden ja aluepolitiikan vahvistamiseksi, olisi Emu-päätös sinällään helpompi niellä. Hallitus ei ole kuitenkaan tällaista ohjelmaa rakentanut, vaan ilmeisesti se luottaa markkinoiden kaikkivoipaisuuteen ja niiden välilliseen tehoon. Rahaliitto vaatisi rinnalleen ihka suomalaisia toimenpiteitä, joilla keskittymiskehitystä voidaan lieventää. Suomalaisen yhteiskunnan kannalta keskittymiskehitys on taloudellisesti erittäin raskas kehitys. Se maksaa koko yhteiskunnalle erittäin paljon. Sen mitä ilmeisimmin tulemme tämän huomenna tehtävän päätöksen jälkeen näkemään.

Täällä on keskusteltu joissakin puheenvuoroissa myös, miten Emu-päätös vaikuttaa maatalouteen. Olen samaa mieltä, että se vaikuttaa maatalouteen varsin paljon, mutta käsitykseni on se, että maatalouselinkeinolle, puhtaasti siis elinkeinona, Emusta on todennäköisesti vain hyötyä. Mikäli Emu todella tuo tullessaan vakauden, se merkitsee maataloudelle erittäin paljon. Se saattaa merkitä jopa sitä, että meillä vähitellen toteutuvat maataloustuotteiden kohdalta niin sanotut eurooppalaiset hinnat. Me olemme, niin kuin hyvin tiedämme, näistä hinnoista tällä hetkellä selkeästi jäljessä. Tältä osin Emu-päätös saattaa olla vaikuttamassa vakautensa kautta jopa tuottajahintojen tasoon.

Maatalouden kannalta paljon paljon ongelmallisempia päätöksiä kuin Emu-päätös ovat ilman muuta Agenda 2000:een liittyvät päätökset ja EU:n laajentumiseen liittyvät kysymykset.

Maatalous siis elinkeinona mielestäni ei häviä Emu-päätöksen myötä. Sen sijaan maaseutu kylä häviää. Viitataan tässä aikaisemmin puhumani keskittymiskehitykseen. Emu-päätöksen myötä maataloudelle lankeaisi ilmeisesti yhä suurempi vastuu koko maaseudun kehittymisestä. Tähän maatalous ei nykyisin kykene, puhumattaakaan että se kykenisi siihen tulevaisuudessa. Juuri tästä syystä tarvittaisiin vahvempia hartioita kantamaan kokonaisvastuuta maaseudusta. Samalla on tietysti kyse myös keskeisen luonnonvaramme metsiemme hyödyntämisestä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä eräs kriittinen arvio julkisen sektorin selviämisestä Emu-maailmassa. Käsitykseni mukaan jo nyt voimakaisiin säästötoimiin joutunut julkinen sektorimme kokee Emun erittäin voimakkaasti. Suomalainen julkisen sektorin malli joutuu pakostakin muuttumaan markkinoiden mukana, ja sitä kehitystä ei voi puskurirahastoilla kovinkaan paljon lieventää. Me pidämme suomalaista julkisen sektorin mallia varsin hyvänä. Se on toimiva ja pohjaa peruspalvelujen laadukkaaseen tuottamiseen. Kaikista säästötoimista riippumatta se toimii yhä vieläkin varsin hyvin.

Emu tuo tullessaan julkiselle sektorille häiriöitä, haasteita, joihin sen on hyvin vaikeata nykyisessä rahapulassaan vastata. En tiedä, haluameko me tällaista kehitystä.

Kun eduskunta huomenna tekee poliittisen päätöksen Suomen liittymisestä euroalueeseen, se on peruuttamaton päätös. Se on päätös, joka oman käsitykseni mukaan tehdään väärään aikaan ja riittämättömästi varautuneina. Nyt olisi ollut varaa odottaa ja laittaa oma taloutemme yhä parempaan kuntoon. Jos meillä todella menee niin hyvin kuin pääministeri ja valtiovarainministeri vakuuttavat, olisi meillä ilmeisesti ollut varaa valita liittymisajankohtamme paremmin.

Ed. R i m m i: Rouva puhemies! Suomen eduskunta on erittäin historiallisen ja merkittävän ratkaisun edessä, kuten täällä on jo useaan kertaan todettu. Olemme tekemässä päätöstä euroalueeseen liittymisestä. Ratkaisun kaikkia vaikutuksia ei kukaan voi tarkalleen ennustaa, saatikka tietää.

Valinta ei ainakaan omalla kohdallani ole ollut lainkaan helppo eikä yksiselitteinen, vaikkamistään asiasta ei liene ainakaan tämän eduskunnan aikana jaettu niin runsaasti tietoa ja erilaisia selvityksiä kuin tästä asiasta. Asia erikseen onkin varmaan se, kuinka hyvin meillä itse kullakin on ollut aikaa, voimia ja ehkä kykyäkin tästä tieto-

viidakosta muodostaa itsellemme selkeää käsitystä, mitä mikin vaihtoehto merkitsee Suomelle ja suomalaisille. On kysyttävä, vahvistaako yhteinen raha vain pääomien ylivaltaa vai voisiko Emusta löytyä voimaa vastata vaikkapa vapaasti mellastavien pääomien aiheuttamiin ongelmiin.

Rahaliiton perusajatushan on edistää EU:n yhteismarkkinoiden toimintaa ja luoda vakaampi rahataloudellinen ympäristö. Periaatteessa kai Emun pitäisi suojata pieniä kansantalouksia spekulatiivisilta hyökkäyksiltä. On myös arvioitu, että Rahaliitto tuottaa kustannussäästöjä, tehokkuusetuja, vakautta ja alhaisempia reaalkorkoja, joitain esillä olleita myönteisiä asioita mainitakseni.

Se avaa myös pk-yrityksille noin 300 miljoo- nan asukkaan markkinat, joilla pk-yritysten ei tarvitse pelätä valuuttakurssimuutoksia. Toisin kuin suurilla yrityksillä pk-yrityksillä ei ole yhtä hyvää kykyä varautua valuuttakurssimuutoksiin. Monelle pienyritykselle jo tuollainen 10 prosentinkin muutos väärtään suuntaan on tiennyt ja tietäisi suuria vaikeuksia.

Laaja yhteisen valuutan alue antaa myös pk-yrityksille paremmat mahdollisuudet ennakoita tulevaa kehitystä ja tarjoaa siten niille vakaamman pohjan murtautua kotimarkkinoilta laajemmille markkinoille. Ja juuri näiden pk-yritysten elinvoimaisuutta ja uusia pk-yrityksiähän me tähän rakkaaseen Suomenmaahan jo työllisyys- ja työllistämisenäkökulmastakin ennen muuta tarvitsemme. Jos suomalaiset pk-yritykset käyttävät aktiivisesti euroalueen markkinoita hyväkseen, sillä voi olla hyvinkin merkittävä työllisyysvaikutus. Ja kyllä minä vasemmistolaisena haluan uskoa, että suomalaisilla yrityksillä ja pk-yrityksillä on kykyä, taitoa, sisua ja ahkeruutta selvittää ja käyttää näitä mahdollisuuksia hyväkseen.

Suomen tuotantorakenne poikkeaa ainakin jossain määrin EU-maiden tuotantorakenteesta, ja Suomen suhdannevaihtelut ovat historiallisesti esiintyneet eri tahdissa. Toki maamme teollisuus, kuten täällä esimerkiksi juuri äsken ed. Vuorensolan puheenvuorossa tuli esiin, on monipuolistunut viime vuosikymmeninä esimerkiksi metalliteollisuuden ja elektroniikkateollisuuden merkityksen kasvaessa.

Euroalueella perinteisten vientialojemme ongelmat muuttuvat kansallisista haitoista varmaan enemmänkin alakohtaisiksi haitoiksi. Näin yhden vientialan ja muutaman suuryrityksen ongelmat eivät vastedes pakottaisi devalvaatioon, vaikka siihen ei euro-oloissa olisi mahdol-

lisuuttakaan. Tämän seikan tunnustaen suomalaiset suuryritykset ovatkin hyvin määrätietoisesti jo velkaantumisastettaan pyrkineet vähentämään ja ottamaan tämmöistä varaumaa yritysjä alakohtaisiin ongelmiinsa nähden.

Työmarkkinajärjestöjen sopimuksesta taas on perustettu puskurirahastoja tasaamaan vaikeuksia. Selvää kuitenkin ihan varmaan on se seikka, että ei millään rahastoilla voida poistaa jonkin alan tai jonkin yrityksen pitempiaikaisia ongelmia, vaan jokainen ala varmasti joutuu sopeutumaan ongelmiin, olimmepa euroalueessa tai sen ulkopuolella. Tämä on asia, joka on aivan avoimesti ja rehellisesti tunnustettava.

Liittyminen euroalueeseen merkitsee myöskin sitä, että vientiteollisuuden tai joidenkin vientiyritysten ongelmia ei euroaluetilanteessa voida ratkaista devalvaatioilla ja siten kotimarkkinoiden ja palkansaajien, tavallisten pieneläjien kustannuksella, kuten tähän saakka on aina tapahtunut.

Julkisen sektorin kannalta taas tarkasteltuna yhteinen raha voi merkitä myönteistä kehitystä, jos se takaa paremman ja vakaamman talouden kasvun. On kuitenkin estettävä se kehitys, että eri maat kilpailisivat Euroopassa esimerkiksi verotuksen alaisuudella, sillä juuri tällainen kilpailu olisi erittäin suuri uhka julkisen sektorin rahoituksessa aivan Suomen Emu-ratkaisusta riippumatta. Ja meille, ainakin minulle vasemmistolaisena ja varmasti muillekin vasemmistolilaisille on erittäin tärkeää se, että voimme säilyttää pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin, jossa tulonsiirtoin ja julkisin palveluin pidetään huolta ihmisistä, pidetään huolta suomalaisista ihmisistä Suomen kaikilla kolkilla maaseudulta kaukunkiin.

Arvoisa puhemies! Työttömyys on koko Euroopan ongelma ja suuri, vaikea asia, ja sen parantamisessa henkilökohtaisesti toivoisin paljon kovempia ja lujempia otteita. Nyt tosin on näkyvissä myönteistä etenemistä, muun muassa EU:n työllisyystavoitteet, joista on puhuttu tämän keskustelun aikana aikaisemmin enkä halua lähteä niitä kertaamaan.

Toistaiseksi kuitenkin vastuu työllisyydestä on jäsenmaiden hallituksilla, enkä jaksa uskoa, että juuri missään jäsenmaassa oltaisiin halukkaita luovuttamaan esimerkiksi unionille laajaa verotusoikeutta, mikä olisi välttämätöntä, jos esimerkiksi työllisyysvastuu siirrettäisiin unionin hoidettavaksi.

Suomessa myös osa työllistämisvastuusta on työmarkkinajärjestöillä. Se taas näkyy yhtenä

luonnollisena osana tuloratkaisuissa, mutta myöskin työaikakysymyksissä. Tässä kohden haluaisin erikoisesti lisää vauhtia ja napakkuutta työajan lyhentämiseen ja toivoisin, oikeastaan edellytän paljon voimakkaampia otteita siihen suuntaan, mihin esimerkiksi Ranskassa on menty. Ranskan mallia kannattaa tukea. En nimittäin mitenkään enää usko siihen, että me kansallisesti pääsisimme kunnolla työajan lyhentämisessä eteenpäin. Emme näytä pääsevän tässä asiassa juuri puusta pitkään. Tässä tarvitaankin koko EU:n alueella hyvin määrätietoisia ratkaisuja puhumisen ja hurskaiden toiveiden sijasta ja Suomenkin on todella tässä kohdin ryhdistäydettävä.

Suomen on myös hyvin määrätietoisesti toimittava EU:ssa työelämän oikeuksien parantamiseksi, eikä missään vaiheessa pidä lämmetä sen suuntaisille ajatuksille, mitä Suomen keskustan työreformiajaukset edustavat. Siinä on tuhon avaimet työelämän oikeuksille ja työttömistä ihmisistä huolehtimiselle, joita työttömiä ihmisiä kuitenkin varmuudella tulee aina olemaan, oli työllisyystilanne sitten miten hyvä tahansa.

Arvoisa puhemies! Samalla kun toetaan, että itse olen suhtautunut hyvin kriittisesti Suomen osallistumiseen euroalueeseen, en kuitenkaan mitenkään voi ymmärtää enkä hyväksyä sitä yletöntä pelottelua, mitä Talous- ja rahaliittoon on kohdistettu. Erikoisesti sitä on kohdistettu minun ymmärtääkseni vanhempiin ihmisiin, ei niinkään nuorisoon, vaan enemminkin vanhempiin ihmisiin. Rehellisempää, analyyttisempää asioiden kertomista, hyvien ja kielteisten asioiden rehellistä kertomista olisin toivonut myöskin oppositiolta.

Ei todellakaan, arvoisat työtoverit, tarvittu Emua siihen, että taloutemme romahti vuonna 91 ja Lipposen hallitus joutui Suomi-neidon hengenpelastusoperaatioihin. Jouduttiin käyttämään aika kovia lääkkeitä, mutta hoitotoimenpiteet ovat onnistuneet, ja Suomi-neito näyttää olosuhteet huomioon ottaen oikeastaan kohtuullisen hyvinvoivalta ja jopa aika energiseltäkin.

Arvoisa puhemies! Haluan myös palauttaa mieliin viime eduskuntakaudella käytyjä keskusteluja silloin, kun tässä salissa ja näillä puhujakorkeilla pohdittiin sitä, pitääkö Suomen lainkaan hakea EU:n jäsenyyttä. Muistan hyvin, miten silloin kiihkeästi EU-jäsenyyttä kannattaneet käyttivät puheenvuoroja rinta rottingilla siitä, kuinka me suomalaiset haluamme mennä mukaan rakentamaan sosiaalista Eurooppaa ja viedä sinne pohjoismaista hyvinvointimallia. Tule-

vaisuudessa varmuudella nouseekin hyvin keskeiseksi se, miten Euroopan maat sosiaaliturvastaan huolehtivat ja millaisesta verotuksesta ehken yhdessä päätetään.

Nykyinen markan vakaus, alhainen korkotaso ja velkakierteen katkaisu ovat antaneet mahdollisuuden säilyttää esimerkiksi oman hyvinvointivaltiomme. Tähän on vaikuttanut sekä valtiontalouden tervehtyttäminen että korkojen osalta varmasti myös rahamarkkinoiden luottamus siihen, että Suomi siirtyy euroalueeseen. Jos talouskasvu pysyy hyvänä, työttömyys edelleen vähenee eikä verotusta merkittävästi kevennetä, on ymmärtääkseni kaikki mahdollisuudet ylläpitää nykyistä sosiaaliturva- ja palvelujärjestelmää. Nämähän ovat eurosta huolimatta suomalaisten päätöstentekijöiden, Suomen eduskunnan ja kunnallispoliitikkojen omissa käsissä.

Suomalainen malli poikkeaa kuitenkin monen muun Euroopan maan mallista, ja meillä hyvinvointipalvelut tuotetaan pääosin valtion ja kuntien toimesta. Tällä on kyetty huolehtimaan siitä, että palveluja on ollut saatavilla ja ettei ole kysytty kukkaron paksuutta palveluja turvatessa. Tästä on ihan vakavasti vastaisuudessaakin huolehdittava. Se on meidän kaikkien velvollisuus.

Arvoisat edustajatoverit! Minulle vasemmistoliiton kansanedustajana ja vasemmistoliiton jäsenenä euroasia on teettänyt erittäin kovasti töitä niin kuin monille muillekin meidän eduskuntaryhmämme kansanedustajille ja vasemmistoliiton ihmisille; näistähän ministeri Andersson täällä eilen kertoi. Haluan myös ryhmäpuheenvuoromme käyttäjän ed. Kari Uotilan tavoin vielä muistuttaa siitäkin, että vasemmistoliitto oli ainoa puolue, joka suoritti asiasta jäsenäänestyksen. Vasemmistoliiton jäsenten enemmistö päätti, että me edustajat voimme tai meidän tulee olla euroalueeseen liittymisen kannalla. Omalta osaltani tämäkin hyvin demokraattinen menettely helpotti tätä asiaa, ja itselleni tämä on yksi demokratian muoto, jota voi kunnioittaa.

Ed. Ala-Nissilä merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R. Ojala: Arvoisa puhemies! Keskustelu Euroopan talous- ja rahaliittoon liittymisestä on ollut hyvin monipuolista ja asiantuntevaa ja kestänyt jo kolmatta päivää. Se kertoo osaltaan siitä, että on ollut käytettävissä monia selvityksiä, tutkimuksia, erilaisia käsityksiä, huhuja ja juorujakin, joita edustajat ovat tietolähteenään

käyttäneet. Tietoa on ollut riittävästi. Sen johdosta keskitynkään lyhyesti kahteen asiaan liittyvään pieneen sivujuonteeseen, vaikka kova halu olisi kommentoida eräitä kannanottoja, kuten ed. Kemppaisen kannanottoa siitä, että ulkopuolella Emun me voisimme toimia valtion velan katon rajoittamatta meidän toimintaamme. Se on hämmästyttävä väite, että velan katto ei rajoita meitä, jos jäämme Emun ulkopuolelle. (Ed. I. Kanerva: Kuka niin on sanonut?) — Ed. Kemppainen. — Myös voisin kommentoida hänen viitastaan siihen, että Paperiliitto lakkoilee. Ed. Kemppainen ei ole kuullut, että 80-luvun loppuun asti meillä oli kaksi liittoa, jotka eivät lakkoilleet. Toinen oli Neuvostoliitto ja toinen oli Paperiliitto. Nyt on enää Paperiliitto.

Arvoisa puhemies! Keskustan ryhmäpuheen-
vuorossa on edelleen haikailtu kansanäänestyksen perään päätöksenteon pohjaksi, tämä huolimatta siitä olemassa olevasta varaumasta, että asia päätetään aikanaan eduskunnassa. Keskustan puheenvuoron perusteella voi väittää, että edellinen pääministeri ei tiennyt Suomen sitoutuneen osallistumaan Talous- ja rahaliittoon ensimmäisten joukossa unioniin liittymissopimuksen yhteydessä, vaikkakin eduskunnan erillisellä päätöksellä. Uskon, että pääministeri Aho sen silloin tiesi. Mutta kun tiesi, olisi toivottavaa, että se tässäkin yhteydessä uskallettaisiin kansalaisille kertoa, sen sijaan että mennään tärkeän päätöksen hetkellä kansalaisten selän taakse piiloon. Jos taas edellinen hallitus ei sitä sopimuksen osaa tuntenut, miten nyt voidaan uskoa, että kansalaisilla olisi riittävät tiedot Rahaliitosta ja sen vaikutuksista, jotta he voisivat perustaa kantansa todelliseen tietoon? Tämä on asia, joka keskeisesti kuuluu valittujen edustajien päätettäväksi. Kuten ed. Pehkonen totesi, liittymissopimuksessa päätettiin liittyä Emuun.

Arvoisa puhemies! Myös kuuluisa työreformi näyttää kuuluvan tähän keskusteluun. Puutun sen yhteen osaan, paikalliseen sopimukseen ja joustoihin. Paikallinen sopimushan ei ole mikään uusi asia. Esimerkiksi Metallissa on jo pitkään tehty paikallisia sopimuksia, Teknisten Liiton ja STL:n, siis Teollisuustoimihenkilöliiton sopimukseen kuuluville tehdään jatkuvasti uusia palkkasopimuksia paikallisesti. Niissä otetaan huomioon myös työntekijäin henkilökohtaiset ominaisuudet. Työpaikalla rakennetulla pätevyyden ja suorituksen mittausjärjestelmällä voidaan saavuttaa tämän palkanosan oikeudenmukaisuus ja siten myös sen kannustavuus. Tämä järjestelmä on ollut ensin Teknisten Liitossa, ja se

on sittemmin laajentunut vauhdilla. Järjestelmää kiittävät erityisesti työnantajat. Tämä on joustavaa paikallista sopimista, eikä sitä pidä millään reformeilla pilata.

Eikä esimerkki ole ainoa. 80- ja 90-luvuilla on kaikilla sopimusaloilla ehkä elintarviketeollisuutta lukuun ottamatta lisätty joustomahdollisuuksia. Teollisuuden ja Työnantajien oma tutkimus on todistanut, että yrittäjät pitävät nykyisiä työehtosopimuksia ja joustoja täysin riittävinä. Työaikajoustojen kohdalla jopa todetaan järjestelmien suomien mahdollisuuksien olevan niin moninaisia, että kaikkia ei pystytä käyttämään. Olennaista on, että näistä on sovittu työpaikalla luottamusmiesten kanssa ammattiliittojen ohjeiden mukaisesti. Kyse ei siis ole työnantajan direktioikeuden laajentumisesta. Yhteinen sopiminen sovituin pelisäännöin on avain, jota on käytettävä, maksetaan palkat sitten euroissa tai markkoissa.

Arvoisa puhemies! Siirtyminen yhteiseen valtuutetaan ei ole eikä voi olla mikään taikatemppu, jolla kaikki vaikeudet puhalletaan sivuun tai kaikkia vaikeuksia edes helpotetaan. Se sisältää valtavia haasteita, epäsymmetrisiä häiriöitä, joita meillä 90-luvun alussa oli myös markan olosuhteissa.

Vielä isompia haasteita ja ennen kaikkea vaikeuksia minun ymmärtääkseni kuitenkin sisältäisi nyt ulkopuolelle jääminen, eriytyminen tänne Pohjolan perukoille. Mitä erityistä itsenäisyyttä se sitä paitsi todistaisi? Ei ole kovin itenäistä päättää, että me emme osallistu meitä koskevaan päätöksentekoon, ja huikata vielä perään, että me tulemme huomenna mutta emme nyt. Se, arvoisa keskusta, on itsensä ja kansalaisten pettämistä.

Nyt, kun päätös tehdään, on tärkeintä katsoa tulevaisuuteen, mahdollisimman tehokkaasti ennakoida Talous- ja rahaliiton vaikutuksia eurooppalaiseen kehitykseen ja sitä, minkälaiseksi me suomalaiset olemme sen halunneet. Työllisyys on otettu mukaan unionin kriteereihin Suomen aktiivisuuden johdosta. Työttömyyden edelleen poistaminen onkin keskeinen osa hyvinvoinnin turvaamista.

Euroopan ydinjoukon muodostaessa yhteisen rahan alueen tulevat sen vaikutukset tuntumaan kaikissa unionin jäsenmaissa ja myös naapureissa riippumatta siitä, onko kyseinen maa mukana Rahaliitossa vai ei. Sen vuoksi on perusteltua, että me olemme mukana valvomassa omia etujamme.

Arvoisa puhemies! Ed. Laakso puheenvuoros-

saan lausui samalla ehdottomalla varmuudella kuin aikoinaan puhuessaan Neuvostoliiton ikuisuudesta ja kaikkivoipaisuudesta tuodessaan esiin kaikki mahdolliset murheet ja vaikeudet, joita Emu tuo tullessaan. Me varmasti ed. Laakson kanssa yhdessä toivomme sitä, että hän on tässä asiassa yhtä väärässä kuin aikoinaan Neuvostoliiton suhteen.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ensiksi, jos sallitte, täytyy todeta, että ed. Virtanen antoi tänä iltana kepuvastaisessa puheenvuorossaan erinomaisen näytön suggestiivisesta psykologiasta. Hän teki täällä sellaisen keitoksen, että hän ensinnä sekoitti 1,5 prosenttia faktaa, loput utopiaa, sitten sirotti siihen vähän kepuvastaista suolaa ja syötti sen annoksen sosialidemokraateille ja vasemmistolaisille. Ai, ai, kun oli namia, kun nämä söivät sitä täällä. Täysin utopistista puhetta ed. Virtaselta! Hyvä, ettei teillä tietyllä tavalla alettu hurraa-huutoihin sen takia, että ed. Virtanen vähän mollasi keskustapuoluetta. Näin halpahintaiseen ei pitäisi hallitusryhmien edustajien mennä.

Rouva puhemies! Sitten itse asiaan. Hyvin keskeinen puheenaihe on ollut kahden ja puolen vuorokauden aikana varauma, toisin sanoen se, että kun aikoinaan solmittiin EU-sopimus, siihen ei liitetty Ahon hallituksen taholta varaumaa, joka selkeästi olisi antanut mahdollisuuden kieltäytyä hyväksymästä euroalueeseen liittymistä. Sitä on tietyllä tavalla valiteltu ja syytelty hallituspuolueiden taholta. Mutta minä en ymmärrä, miksi näin, koska samanaikaisesti on nähty pelkästään hyvää euroalueeseen menemisessä ja hiukset hulmuten on oltu menemässä sinne. Kaikki ovat kilvan kehuneet, kuinka ihana tulevaisuus meillä tulee olemaan.

Näin ollen minä olen ihmetelty, miksi varaumasta aina puhutaan. Nyt minä olen sen, ed. Rinne, huomannut, mistä on kysymys. Tämä on tietynlainen oljenkorsi teille, hallitusryhmien kansanedustajat. Eräänä päivänä, kun te huomatte, että on käynyt kalpaten, on menty todella huonoon alukseen ja meillä alkaa köyhyys balsamoitua ja teitä syytetään, miksi te hyväksyitte silloin euroalueen jäsenyyden, te sanotte, että voi, voi, emme me olisi sitä hyväksyneet, mutta kun se onneton varauma oli jäänyt tekemättä Ahon hallituksen taholta. Tämähän on tietyllä tavalla oljenkorsi. Silloinkin te voitte työntää kaikki Ahon hallituksen harteille, kun ei ollut varaumaa. Tämä tässä ilmeisesti on taustalla.

Ne perusteet, joilla on hiukset hulmuten oltu menemässä Euroopan unioniin, ovat olleet kasvu, kilpailukyky, korot, inflaatio ja vakaus, nämä viisi tällaista osa-aluetta.

Kasvu. On sanottu, että meille tulee ennennäkemätön kasvu, kun mennään euroalueeseen, Emun kolmanteen vaiheeseen. Mutta eihän meidän sinne tarvitse mennä. Meillä on tällä hetkellä Euroopan voimakkain kasvu ihan yksiksemme. Pienellä markka-alueella korkein kasvuprosentti Euroopassa minun käsitykseni mukaan. Hiljattain ansioitunut Sveitsiläinen tutkimuslaitos antoi lausuman, että Suomessa on tällä hetkellä Euroopan korkein kilpailukyky. Eihän meidän tarvitse euroalueeseen ja Emun kolmanteen vaiheeseen mennä kilpailukykyä lisätäksemme.

Inflaatio. Kun me menemme euroalueeseen, me pidämme inflaation kurissa, inflaation alhaisena. Hyvän aika, meillä on Euroopan alhaisin inflaatio, yksin tässä mielessä taaperrellessamme, 1,2 prosenttia, Euroopan alhaisin inflaatio.

Seuraavassa vaiheessa on sanottu, että meidän korkotasomme laskee, kun menemme euroalueeseen. Mutta meillä on Euroopan alhaisin korkotaso tällä hetkellä. Mitä tapahtuu, kun hyväksymme Emun kolmannen vaiheen ja menemme euroalueeseen? Korot nousevat varmuudella, koska ne harmonisoituvat toisten euroalueen maiden kanssa. Koska Suomella on nyt alhaisimmat korot, arvioiden mukaan ne nousevat lyhyessä ajassa 1—1,5 prosenttiyksikköä. Jos pysyisimme ulkopuolella, meidän olisi mahdollista pitää nykyinen erittäin alhainen korkotaso, mutta ei euroalueessa.

Sitten vakaus. Mikä on tällainen vakaus? Tasainen köyhyys, balsamoitu köyhyys. On hyvä, jos taloudellinen toiminta asettuu jollekin tasolle ja on vakaata, mutta jos se on kovin alhaalla, ei siitä kannata iloita. Sitähän me emme tässä vaiheessa lainkaan tiedä.

Minkä takia euroalueeseen meneminen on todella kyseenalaista, johtuu siitä, että euroalue on tehty sairaalle pohjalle. Se on tehty keinotekoisesti, niin kuin tiedämme. Tietyt Etelä-Euroopan maat ja muun muassa Belgia ovat keinotekoisesti täyttäneet Emu-kriteerit, ja siten ne on saatu sopiviksi liittymään euroalueeseen. Kun tällainen kenttä alkaa toimia ja me suomalaiset menemme sille, me joilla on kapea elinkeinorakenne, niin kuin tiedämme, tältä sairaalta pohjalta alkavat häiriöt ja eräänä päivänä nämä epäsymmetriset häiriöt, suhdannehäiriöt, vaikuttavat

niin, että vanhan systeemin mukaan meidän pitäisi devalvoida, tai ainakin markan pitäisi kella, jotta se hiukan lieventäisi tilannetta. Mutta mitä voimme tehdä? Emme yhtään mitään, ed. Rinne, todellinen proletaari ja työläisten edustaja. Jos pitäisi devalvoida 30 prosenttia, mutta ei voida, koska ollaan euroalueessa, ei muuta kuin työntekijöiltä pois palkoista 30 prosenttia ja taas hurraillaan.

Nyt sanotaan, että perustetaan puskurirahastot. Eihän sellaiset ole kuin haave, se on ammattiyhdistysliikkeen harhauttamista tuponeuvotteiluissa. Eihän sellaisia olla edes perustamassa. On puhuttu, että firmojen hyvät taseet auttavat tässä asiassa. Eivät kai nämä firmat mitään taseitaan ja niihin sisältyviä varoja uhraa. Siinä vaiheessa, kun lakkaa tavara menemästä kaupaksi kilpailukykyisellä hinnalla, ovet lyödään kiinni ja ukot ja akat pannaan pihalle ja sillä siisti. Vaikka taseet olisivat kuinka vahvat, ei se auta mitään tähän asiaan, eivät yrittäjät taseitaan ja niiden varantoja uhraa työläisen hyväksi, kyllä asia tällä tavalla on.

Surkea homma koko homma, se tullaan näkemään. Mutta silloin sanotaan, että juu juu, kyllä me tiesimme, mutta mitä voimme, kun Aho ei ollut tehnyt varaumaa. Silloin sanotaan tällä tavalla.

Rouva puhemies! Lopuksi eräs asia, josta ei kovin paljoa ole puhuttu, eli kustannukset, mitkä meille aiheutuvat euroalueeseen ja Emun kolmanteen vaiheeseen menemisestä. Niistä ei ole paljoakaan puhuttu, mutta kyllä niitä kertyy kun aletaan miettiä sitä kaikkea, pankkielämää, julkista hallintoa. — Ed. Ranta-Muotio, teuvallaisessa baarissa on pajatso, mutta euro ei sinne varmasti sovi. Sekin kurkku täytyy uusia. Kaikki on uusittava alusta loppuun saakka. Rahanottoautomaatit, maksuvälineautomaatit, kaikki täytyy uusia. Jo kolikoiden painaminen tekee 600 miljoonaa markkaa.

Keskustelin erään henkilön kanssa alakerran käytävällä ja on arveltu, että tämä muutosvaihe tulee maksamaan Suomelle vähintään 4—5 miljardia markkaa. Jälleen tällainen lasku. Joka vuosi maksetaan Euroopan unioniin nettomaksajana miljardi markkaa ylimääräistä, ja taas tällainen lasku. Ei ole ihme, että olemme köyhiä ja vaikka talous pyörii täysillä, niin jatkuvasti jouddumme ottamaan lisää velkaa. Kyllä nämä huonoja hommia ovat, jos tästä ihanuudesta joudutaan 4—5 miljardia maksamaan sen takia, että saadaan eurokolikot sopimaan pajatsoihin.

Rouva puhemies! Lopuksi sanon sen, että ai-

kanaan, kun oli EU-kansanäänestys, sanoin, että en tottele sitä äänestystä, oli se mikä hyvänsä, minä vastustan ja vastustin Euroopan unioniin liittymistä. Nyt olen sitä mieltä, että yritetään pärjätä mahdollisimman hyvin, siitä on turha enää noikitella, pyritään maksimoimaan hyödyt, minimoimaan haitat. Se on ollutta ja mennyttä. Tässä asiassa äänestän ehdottomasti Emua vastaan, mutta olen sitä mieltä, että mitään kansanäänestystä tässä ei tarvita. Kansa on meidät tänne eduskuntaan valinnut ja sillä siisti, ja itse täytyy vastuu kantaa. Meillä on mahdollisuus saada tietoa. Ei korpimökin ukko ja akka tai ihan tavallinen suomalainen kaupungin ihminenkään saa sitä tietoa, mihin meillä on mahdollisuus. Me kansanedustajat sen ratkaisun teemme, ja siinä on turha työntää päätään pensaaseen tai mihinkään kansanäänestykseen.

Ed. M. K o s k i : Arvoisa rouva puhemies! On hyvä jatkaa tuosta, mihin ed. Aittoniemi lopetti eli hän pohdiskeli kustannuspuolta, joka Emujärjestelmän luomisesta tulee myös Suomelle. Voisi todeta, että on myös toinen ongelma, joka ajoittuu samaan ajankohtaan eli vuosituhaten vaihtuminen. Kaksi suurta muutosta päällekkäin, jotka varmasti vaikuttavat toisiinsa. Se on aikamoinen ongelma Euroopassa laajemmin, mutta myös Suomelle.

Emu Euroopan unionissa on poliittinen päätös. Se pohjautuu intuitioon, ei ole mitään faktaa, mihin se pohjautuisi, oletamaan, jossa lähdetään siitä, että kun perustetaan Emu-järjestelmä, sille pohjalle oma valuutta euro, Eurooppaan muodostuu uusi vahva talousalue, jolla on oma valuutta, joka kilpailee tasavertaisesti Yhdysvaltojen, Japanin ym. mahtialueitten kanssa. Onko sitten perustettava euro tulevaisuudessa vahva valuutta? Sitä ei pysty kukaan sanomaan. Ainoastaan tulevaisuus ja kehitys kertovat, muodostuuko siitä vahva valuutta. Tämä on mielestäni toisaalta myös riski. Se on nimittäin kokeilu, jonka tulosta emme tiedä.

Euroopan keskuspankin perustaminen on Emun takia välttämätön. Sen tehtäväksi tulee Euroopan rahapolitiikan hoitaminen. On mielestäni ihan sama, ketkä ovat Ekp:n johtokunnassa sen vuoksi, että Ekp ei hoida minkään jäsenvaltion rahapolitiikkaa, vaan Euroopan unionin rahapolitiikkaa. Me tiedämme myös Suomen Pankin ajoilta sen, että ei Suomen Pankki koskaan tehnyt ratkaisuja, jotka olisivat olleet Suomessa jollekin alueelle erityisesti suunniteltuja, vaan päätökset olivat aina kansallisia, Suomea kos-

kettavia päätöksiä, jotka kohtelivat alueita tasapuolisesti. Samoin tulee myös käymään Ekp:n osalta. Se hoitaa Euroopan rahapolitiikkaa ja pyrkii siihen, että se rahapolitiikka on tasapuolista kaikkien jäsenmaitten kannalta.

Tässä mielessä onkin aika ihmeellistä se, että puhutaan siitä, millä tavalla tuleva Ekp hoitaa yhteistyötä Emun jäsenvaltioiden kanssa. Se ei tule harjoittamaan yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa vaan täsmälleen itsenäistä rahapolitiikkaa, jonka tavoitteena on pitää euro vahvana ja pitää huolta siitä, että tämän talousalueen rahapolitiikka pärjää kansainvälisessä kilpailussa.

Emun muodostumisen kautta kilpailu kovenee. Kaikki ovat sen myöntäneet. Se tarkoittaa silloin sitä, että vahvat yritykset, vahvat alueet pärjäävät tässä kilpailussa. Minä uskon, että myös suomalaisille vientiyhtiöille, jotka ovat totuneet toimimaan kansainvälisillä markkinoilla, Emun ja euron tuleminen on hyvä asia. Niillä ei ole ongelmaa tältä osin. Mutta tilanne on erilainen suomalaisten pienten ja keskisuurten yritysten osalta. Ne nimittäin joutuvat entistä kovemman kilpailun alle. Millä tavalla ne sitten pärjäävät tässä tulevassa Emu-järjestelmässä?

Olisi syytä Suomessa pohtia hyvin tarkkaan, millä tavalla me pidämme huolta suomalaisten pienempien yritysten kilpailukyvästä. Kilpailukykyä toki voidaan lisätä, mutta se ei ole ainut ratkaisu. Yrityksillä täytyy olla myös vastaavat olosuhteet kuin mitkä ovat muissa kilpailijamaissa, jos meinaamme, että ne yritykset pärjäävät tässä tiukkenevassa kilpailussa. Tämä onkin ongelma meille. Se on ongelma esimerkiksi yritystuki- en osalta. Olen yrittäjänä sitä mieltä, että yritystuet eivät saa vääristää kilpailua, mutta ei myöskään voida toimia sillä tavalla, että Suomi poistaa yritystuet, mutta muut valtiot eivät sitä tee.

Näin meille on käynyt. Me olemme ajaneet yritystukijärjestelmäämme alas nopeammalla vauhdilla kuin kilpailijamaat ja me olemme häviämässä siinä tilanteessa, häviämässä sillä tavalla, että me vääristämme kilpailua omien yritystemme kannalta. Tästä asiasta löytyy kyllä faktaa. Jos vertailemme keskenään Pohjois-Ruotsia ja Pohjois-Suomea ja niitä yritystukijärjestelmiä, jotka ovat Pohjois-Ruotsissa ja esimerkiksi Oulun läänissä taikka Pohjois-Suomessa, ne poikkeavat huomattavasti toisistaan ja nimenomaan Ruotsin eduksi ja Suomen tappioksi.

Emun myötä tulevaisuudessa todella on mahdollista Suomen yritysten kilpailutilannetta muihin nähden ja löydettävä ratkaisuja, jotka asetta-

vat suomalaiset yritykset vastaavalle tasolle tai vastaaviin olosuhteisiin kuin mitä muissa Euroopan valtioissa. Mutta osittain sama ongelma on koko Euroopan unionin alueella. Mikä on unionin kilpailukyky, jos sitä katsotaan Yhdysvaltojen suuntaan tai vertaillaan Japaniin tai Kauko-idän maihin? Tämä kilpailukykykysymys Euroopan unionin osalta on myös keskeinen ongelma, johonka tulee löytää ratkaisu, jotta Eurooppa voisi menestyä tässä kovenevassa kansainvälisessä kilpailussa ja jotta meillä voisi olla tulevaisuudessa vahva euro, joka myös pysyisi vahvana.

Tässä asiassa olen sitä mieltä, että koko Eurooppa tarvitsee työn uudelleenjakoa, työreformia. Tämä asia pitäisi ottaa vakavasti eikä lähteä siitä, että kun työreformista puhutaan, ruvetaan osoittelemaan sormella, että ollaan tekemässä asiaa työntekijöille epäedullisella tavalla. Kysymys ei mielestäni ole tästä. Työreformi on sana, hyvin ohut ajatus, jota koko ajan täytyisi laajentaa, kehittää ja pyrkiä siihen, että me voisimme muutosten kautta antaa mahdollisuuden yhä useammalle ihmiselle tehdä töitä, siis jakaa työtä suuremman joukon kesken kuin tällä hetkellä.

Mielestäni tähän työreformiin kuuluu kyllä myös Suomen valtion budjetti, se, että se olisi myös reformoitava uudelleen esimerkiksi työministeriön osalta. Siellä on 50 miljardia markkaa sellaista rahaa, jota pitäisi uudelleen kohdentaa, uudelleen jakaa ja ohjata se sillä tavalla, että se loisi työpaikkoja, pysyvää työllisyyttä ja sitä kautta yhä useammalle ihmiselle pysyvän, kestävä työpaikan.

Arvoisa puhemies! Millä tavalla tämä Emuratkaisu sitten koskettaa maaseutua, maataloutta? Se koskettaa täsmälleen sillä tavalla, että kilpailun koveneminen aiheuttaa yhteiskuntamme keskittymisen, joka voimakkaasti tyhjentää myös suomalaista maaseutua. Se on tappio siellä eläville ihmisille. Se on myös tappio suomalaiselle maaseudulle ja maataloudelle, koska sitä kautta häipyy myös se elinvoima, joka tällä hetkellä maaseudulla vielä osittain on jäljellä.

Koveneva kilpailu näkyy myös maataloussektorilla vallitsevana kehityksenä, joka tällä hetkellä jo on havaittavissa. Eli tilakoko kasvaa jatkuvasti. Tilalukumäärä vähenee, ja olemme menossa lähemmäs sellaista tilannetta, että kylällä on yksi hullu isäntä, jolla on valtavan iso tila, eikä siellä kylällä sitten paljon muuta olekaan. Tämäkin on valitettava kehitys, joka edellyttäisi sitä, että meillä olisi aluepoliittista ajattelua ja myös niitä aluepoliittisia satsauksia, joilla elinvoimaa maaseudulla pyrittäisiin ylläpitämään.

Vertaan tässä jälleen kerran Ruotsin linjaan, jossa lähdetään siitä, että näitä satsauksia on, ja niillä nimenomaan pyritään korvaamaan se menetys, mikä maatalouden työpaikoissa on tullut, sillä että uutta yritystoimintaa pyritään maaseudulle luomaan.

Arvoisa puhemies! Olen sitä mieltä, että Suomi ei ole vielä valmis tähän kovenemaan kilpailuun. Olen myös sitä mieltä, että kaksi muutosta päällekkäin, Emu-järjestelmä ja vuosituhanen vaihtuminen, joka tuo ongelmia, on jälleen kerran niin raju prosessi, että todennäköisesti me emme siitä kunnialla selviä. Järkevää olisi ollut ottaa lisää aikaa, odottaa ja liittyä myöhemmässä vaiheessa, jos näin hyväksi katsottaisiin.

Vielä lopuksi totean, että vuonna 1994 tämä sali päättäessään unionin jäsenyydestä totesi, että Rahaliitosta päätetään eduskunnassa erikseen. Nyt olemme käymässä sitä keskustelua eli keskustelemassa euroon liittymisestä, mutta päätösvaltaa todennäköisesti tällä salilla ei ole, koska me keskustelemme ainoastaan tiedonannon kautta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. R a n t a - M u o t i o : Arvoisa puhemies! Kun käsiteltiin lähetekeskustelussa valtioneuvoston tiedonantoa Suomen osallistumisesta euroalueeseen, toin jo silloin julkii oman kantani ja perusteluni. Mielestäni nyt olisi viisaampaa panna tärkeintä Emu-puskuria eli Suomen valtiontaloutta kuntoon ja jättäytyä tässä vaiheessa euroalueen ulkopuolelle. Ruotsin linja olisi nyt viisautta tarkoittamatta silti mitään Ruotsin peesusta, mikä täällä on hallituksen taholta keskustaan päin heitetty.

Tosiasiia on kuitenkin se, että Ruotsi, Tanska ja Englanti, joiden osuus Suomen ulkomaankaupasta on lähes yhtä suuri kuin euroalueeseen nyt liittyvien maiden, jäävät tässä vaiheessa Emun ulkopuolelle. Meidän tehtävämme ei ole heitä jäljitellä, mutta tämä tosiasia kannattaa ottaa huomioon, koska sillä on meidän kansantalouteemme todella merkittävä vaikutus. Näissä maissa katsotaan, että nyt on viisasta seurata, kuinka vahva valuutta eurosta tulee. Siitä ei välttämättä tule niin vahvaa kuin uskotellaan. Mitä tapahtuu ulkopuolelle jääville maille? Joka tapauksessa jää mahdollisuus omaan, joskin toki rajoitettuun rahapolitiikkaan. Euroalueeseen

päästään myöhemmin, jos tilanne on sellainen, että liittyminen nähdään selkeästi edulliseksi.

Oma kantani on sama myös Suomen kannalta. Euroalueeseen voidaan paremmin perustein tarvittaessa liittyä myöhemmin ja myös valtiontalouden ja yritysten taseiden ollessa paremmassa kunnossa toivuttuamme kunnolla menneistä lamavuosista.

On täysin kohtuutonta väittää, että Suomen keskustalla on tässä asiassa synkkä haudankaivajamentaliteetti tai että keskusta maalaa kaiken mustaksi. Kyseessä on vain viisas varovaisuus. On parempi katsoa kuin katua. Onhan päätös peruuttamaton. Kun kerran mukaan päästään meille paremmassa taloudellisessa tilanteessa, jos niin hyväksi katsotaan, voi vain kysyä, mikä tässä on synkkää haudankaivajamentaliteettia.

Kantani on, ettei Emu ole suinkaan vain mustavalkoinen asia. Siitä voi olla hyötyä lähinnä niille yrityksille, jotka harjoittavat vientiä euroalueelle. Mutta on myös suuria vaaroja varsinkin aluepoliittisesti. Aluepoliittiset vaikutukset ovat edelleen jääneet liian vähälle selvittelylle. On tietysti vaikea mitään lopullista selvyyttä niistä sadakaan, mutta voitaisiin tehdä perusteellisia arvioita. Emu-ratkaisu joka tapauksessa kiihdyttää, tästä eri tutkimuslaitokset ovat yksimielisiä, väestön ja yritysten keskittymistä Etelä-Suomeen, ja kun kotimainen aluepolitiikka on lähes kokonaan lopetettu, aluepoliittinen riski on todella suuri. Meillä pitäisi olla tehokkaat kansalliset keinot vastavoimana tälle alueelliselle keskittymiselle, joka uusimpienkin tilastotietojen mukaan on edelleen kiihtymässä. Nykyhallitus tuntuu pitävän tätä vain väistämättömänä ja hyväksyttävänä kehityksenä.

Täällä on joissakin puheenvuoroissa yritetty väittää, että maatalous on jälleen se syy, jolla keskusta vastustaa Emua. Vaikka Emu aiheuttaa maatalouselinkeinollekin monia epävarmuustekijöitä, se ei ole silti mielestäni läheskään saman tason uhkatekijä tälle elinkeinolle kuin on Agenda 2000, siihen liittyvä maatalousreformi ja itälaajeneminen. Maatalous on jo EU-jäsenyyden myötä kokenut sen, mitä palkansaajat ovat kokemassa laman kohdatessa euro-Suomea. Maatalousyrittäjänkin kannalta Emu-jäsenyyden suurin kielteinen vaikutus on aluepoliittinen, aivan kuten ed. M. Koski edellä kuvaili. Ei ole helppoa jäädä yrittämään, vaikka olisi kuinka suuri EU-tila hyvänsä, jos keskittyminen vie naapurit kasvukeskuksiin ja lähimmät palvelut sadan kilometrin päähän.

Yksi selvittämättä jäänyt asia maatalouden kannalta on vihreän ecun eli maatalousvaluutan vaikutus Suomen ja Ruotsin ja myös Suomen ja Tanskan väliseen elintarvikekauppaan ja koko elintarviketalouden keskinäiseen kilpailuun. Ruotsi ja Tanska voivat saada vihreän ecun ansiosta Suomeen nähden taas uuden kilpailuedun, koska varmaankin vihreä ecu joudutaan näitä maita varten säilyttämään. Niin kuin tiedetään, sillä on ollut eri kurssiarvo ja tavallaan on haluttu pehmentää vaikutuksia maatalouselinkeinon.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä lopuksi muuttaman sanan sanoa päätösmenettelystä, jolla eduskunta huomenna päättäneen euroalueeseen liittymisestä ensimmäisten maiden joukossa.

Tiedonanto ei ole näin suuressa periaatteellisessa päätöksessä oikea menettely. Päätös olisi pitänyt tehdä erillisen lakiesityksen pohjalta. Hallituksen luottamusta mittaava tiedonantoäänestys toki on hallituksen kannalta ymmärrettävä. Sitooohan se Emu-kriittiset hallituspuolueiden edustajat tehokkaasti hallituksen Emuun ensimmäisten joukossa -linjan taakse.

Ed. M a l m : Talman, puhemies! Det är ganska intressant att i den här debatten, som har pågått några dagar, kunna konstatera att förvänsansvärt många anser sig sitta på den absoluta sanningen då det gäller Emus tredje skede. Det här gäller både dem som är för att Finland skall vara med och dem som är emot. Jag måste säga att jag är mäkta förvånad, eftersom vi länge har haft den uppfattningen att den absoluta sanningen har varit svår att se och att den är något som vi bara på basis av erfarenhet kan notera.

Det är många som under debattens gång konstaterat att Emu-beslutet är ett stort och sannolikt oåterkalleligt beslut. Mot den bakgrunden måste vi beklaga att vi inte lyckats uppbära nationell enighet om beslutet. Det har också sagts att det är ett rent politiskt beslut. Sannolikt är det så att just den politiska aspekten är delorsak till att enigheten inte kunnat uppbäras. Oenigheten gör att någon i ett senare skede, också om utvecklingen sannolikt inte kommer att vara svart eller vit, kommer att konstatera att de hade rätt och att andra sidan hade fel.

Det beslut som nu tas kommer att märkas i den politiska debatten under en längre tid framöver. Centern fick, efter övertalning, sitt folk med på att Finland skulle bli medlem i EU. Det var en förutsättning för att vi skulle bli medlemmar över huvud taget. Dåvarande statsministern Aho

meddelade i riksdagen, visserligen från den andra talarstolen här, att Finland godkänner Maastrichtavtalet utan undantag. Det skulle ha varit bra för landet om beslutet och uttalandena från år 1994 nu kunde ha uppföljts med samförstånd kring fortsättningen i unionen. Detta tycks dock inte vara möjligt.

Puhemies! Monet ovat keskustelun aikana todenneet, että Emu-päätös on suuri ja todennäköisesti peruuttamaton. Tätä taustaa vasten on valitettavaa, että emme onnistuneet saamaan aikaan kansallista yhtenäisyyttä päätöksestä. On myös sanottu, että tämä on puhtaasti poliittinen päätös. Todennäköisesti on niin, että juuri asian poliittinen puoli on osasy siihen, että yksimieliisyyttä ei kyetty saamaan aikaan. Erimielisyys saa aikaan sen, että joku myöhemmässä vaiheessa, vaikka kehitys ei todennäköisesti tule olemaan sen enempää musta kuin valkoinenkaan, tulee toteamaan, että hän oli oikeassa ja muut väärässä. Nyt tehtävä päätös tulee leimaamaan poliittista keskustelua vielä pitkän aikaa.

Keskusta sai suostuttelun jälkeen väkensä mukaan Suomen EU-jäsenyyteen. Silloinen pääministeri Aho ilmoitti eduskunnassa, että Suomi hyväksyy Maastrichtin sopimuksen ilman varauksia. Maallemme olisi ollut hyväksi, jos vuoden 1994 päätöksiä ja lausuntoja nyt olisi voitu viedä eteenpäin yhteisymmärryksessä unionin jatkokehityksen suhteen. Tämä ei tunnu olevan mahdollista.

Jag hör personligen till dem som röstade mot, så länge det var möjligt, att Finland skulle ansöka om medlemskap i EU. I det slutliga avgörandet i den frågan röstade jag för regeringens förslag till ansökan framom den dåvarande oppositionens. Jag röstade, mot folkmajoritetens vilja, mot medlemskap när frågan slutgiltigt avgjordes.

Nu har vi att ta ställning till en fortsättning av den process som sattes igång i och med medlemskapet och som förutsätts i Maastrichtavtalet. Vad jag kan se, så har vi genom godkännandet av detta avtal förbundit oss att gå med i Emu:s tredje fas och därmed den gemensamma valutan. Tidpunkten kan säkert diskuteras, men om grundfrågan hoppas jag att vi kan vara eniga.

Jag skall medge att jag inte är helt övertygad om den rätta tidpunkten för en anslutning år nu eller efter något år. Jag har dock svårt att se att den ekonomiska situationen i landet skulle vara bättre i början på 2000-talet. Sannolikt är skuldbördan inte mindre än i dag. Den ekonomiska

tillväxten kan knappast bli bättre än nu. Det är osannolikt att vårt näringsliv skulle breddas nämnvärt under några år. Vi måste hoppas att arbetslösheten skall minska men det sker knappast snabbare utanför Emu.

Det har sagts att vi i Emu avhänder oss möjligheten att reglera vår ekonomi genom valutafluktuationer. Detta i synnerhet som några av våra viktigaste handelspartner kommer att stå utanför i detta skede. Jag tror att vi avhändade oss den möjligheten när vi gick med i EU. Jag kan inte heller tro att de som lämnar sig utanför Emu skulle ges möjlighet att nämnvärt förbättra sin konkurrensförmåga gentemot övriga EU-medlemmar genom att t.ex. devalvera. Däremot så kommer den gemensamma valutan att minska riskerna vid utrikeshandel, trycket på en egen liten valuta kommer att försvinna, en förvrängd konkurrens genom valutajusteringar i handeln unionsmedlemmarna emellan kommer att försvinna.

Då det gäller lantbruket och Emu:s påverkan på lantbruket så är jag överens med rdm. Vuorensola, då han säger att det snarare kommer att vara till fördel för moderneringen än till nackdel. Jag delar hans uppfattning, när han säger att just den gemensamma valutan kan medföra att den finländska bonden kommer att få i stort sett samma pris som de övriga EU-bönderna, vilket inte har varit fallet till dags dato.

Myönnän, että en ole aivan täysin vakuuttunut siitä, onko oikea ajankohta liittymiselle nyt vai muutaman vuoden kuluttua. En kuitenkaan usko, että maamme taloudellinen tilanne olisi parempi ensi vuosituhaten alkupuolella. Todennäköisesti velkataakamme ei ole vähentynyt nykyisestä. Taloudellinen kasvumme tuskin voi enää tulla paremmaksi. On epätodennäköistä, että elinkeinoelämämme laajenuisi mainittavasti muutamassa vuodessa. On toivottavaa, että työttömyys vähenisi, mutta EU:n ulkopuolella se tuskin käy nopeammin.

On sanottu, että me luovutamme Emussa mahdollisuuden säädellä talouttamme valuuttakurssipolitiikalla, etenkin, kun tärkeitä kauppakumppaneitamme jää rahaunionin ulkopuolelle tässä vaiheessa. Luulen, että luovutimme tuon mahdollisuuden jo silloin, kun liityimme EU:hun. Enkä voi uskoa, että ne, jotka jättäytyvät Emun ulkopuolelle, saisivat mahdollisuuden mainittavasti parantaa kilpailukykyään suhteessa muihin EU:n jäseniin esimerkiksi devalvoimalla.

Yhtenäinen valuutta tulee sen sijaan vähentämään ulkomaankaupan riskejä. Pienenen valuuttataa kohdistuvat paineet tulee häviämään ja rahaunionin jäsenmaiden välisen kaupan kilpailua ei enää voida vääristää kurssikeinotteluilla.

Vi skall dock inte blunda för de problem som kan uppstå. Om vår ekonomi går i otakt med andra eurostaters ekonomi så kan vi få problem. Vi kan få lida när vi internt skall klara upp problemen utan att kunna få draghjälp utifrån. Det är uppenbart att de starka ekonomierna i unionen kommer att styra utvecklingen. Deras mål behöver inte alltid överensstämja med våra intressen. När vi måste gå i ekonomisk takt med andra länder så kommer vi att avhända oss en del av styrnings- och fördelningsmöjligheterna. När vi som Emu-medlemmar måste uppfylla ekonomiska krav så kommer många av de beslut som styr vår ekonomi att fattas utanför landets gränser och i den gemensamma centralbanken. Den utveckling vi redan i dag har där ekonomiska intressen mera styr beslutsfattandet än politiska och ideologiska intressen kommer att förstärkas.

Meidän ei kuitenkaan pidä ummistaa silmiämme niiltä ongelmilta, joita voi syntyä. Jos taloutemme ei pysy samassa tahdissa muiden eurovaltioiden talouksien kanssa, meille voi tulla ongelmia. Voimme joutua kärsimään, kun meidän on itse selvitettävä ongelmamme ilman, että saamme vetoapua ulkoa päin. On ilmeistä, että unionin vahvat taloudet tulevat ohjaamaan kehitystä. Niiden tavoitteiden ei aina tarvitse käydä yksin meidän etujemme kanssa. Kun meidän on pysyttävä samassa taloudellisessa tahdissa muiden maiden kanssa, joudumme luovuttamaan osan ohjaus- ja jakomahdollisuuksistamme. Kun meidän Emu-jäseninä on täytettävä taloudelliset vaatimukset, monet talouttamme ohjaavista päätöksistä tullaan tekemään maamme rajojen ulkopuolella ja yhteisessä Keskuspankissa, jos vallitseva kehitys, jossa taloudelliset hyötynäkökohdat ohjaavat päätöksentekoa enemmän kuin poliittiset ja ideologiset näkökulmat, tulee vahvistumaan.

Jag hör till dem som varit skeptiska både när det gällde EU-medlemskapet och nu Emu. Jag har försökt väga det som jag tror vara fördelar mot nackdelarna. Jag har den uppfattningen att vi accepterade att gå med i den gemensamma valutan när vi godkände Maastrichtavtalet. Jag kan inte se en ekonomisk situation under de när-

maste åren, där det skulle vara mera lämpligt för landet att gå med. Jag tror att vårt spelrum kommer att vara begränsat, oberoende av om vi är med eller inte. Jag har inga illusioner när det gäller de buffertfonder som kommer att byggas upp. Den enda någorlunda hållbara buffertfonden är en stabil samhällsekonomi.

Talman, puhemies! Jag anser mig inte ha funnit den absoluta sanningen när det gäller att gå med eller inte i Emu:s tredje skede. När detta nu kommer att förverkligas och vi uppfyller kriterierna så tror jag att vi har fördel av att var med från början. Jag kommer att rösta för stora utskottets betänkande och ge regeringen förtroende i denna fråga.

En katso, että olisin löytänyt absoluuttisen totuuden sen suhteen, pitäisikö vai eikö pitäisi mennä mukaan Emun kolmanteen vaiheeseen. Kun tämä nyt tullaan toteuttamaan ja me täytämme kriteerit, niin uskon, että on etumme mukaista olla mukana alusta asti.

Tulen äänestämään suuren valiokunnan mietinnön puolesta ja antamaan hallitukselle luottamuksen tässä kysymyksessä.

Ed. Vartiainen: Arvoisa puhemies! Tästä äärettömän tärkeästä ja merkittävästä asiasta sen kaikissa vaiheissa on keskusteltu erittäin paljon. Keskustelun perusteella näyttää siltä, että me suomalaiset, myös täällä salissa, olemme yksimielisiä siitä, että Suomi kuuluu Länsi-Eurooppaan. Minulle itselleni tämä asia on erittäin merkityksellinen. Näen tärkeänä, että emme miltään osin vedä Itä-Euroopan rajaa Pohjanlahteen, vaan nimenomaan olemme monin sivein kiinni Länsi-Euroopassa. Sinne me myös osaamisemme mukaan kuulumme. Erimielisiä olemme siitä, missä tahdissa menemme Rahaliittoon. Varmastikaan Emu ei tule olemaan meille ongelmaton, mutta eivät lähihistoriamme vuodet ole myöskään olleet ongelmattomia, vaikka Rahaliittoa ei vielä ole ollutkaan.

Varsin paljon on keskusteltu Emun vaikutuksesta julkiseen sektoriin, sillä onhan totta, että me suomalaiset olemme järjestäneet palvelutuotantomme toisin kuin useimmat muut Euroopan maat. Me olemme soveltaneet pohjoismaista hyvinvointiyhteiskunnan mallia, jossa julkisen sektorin rooli palvelujen tuottajana on suuri. Julkinen sektori tuottaa palveluillaan turvallisuutta, josta me suomalaiset emme halua luopua missään olosuhteissa. Kaikki tutkimukset osoittavat sen.

Euroopan unionissa tehostetaan finanssipolitiikan valvontaa Kasvu- ja vakaussopimuksella sekä edellyttämällä kultakin mukana olevalta maalta vakausohjelmaa, jolla täsmennetään julkista taloutta koskevat tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi. Siksi valtiovallan, työnantajien ja ammattiyhdistysliikkeen tulee käynnistää aito vuoropuhelu siitä, millaista talouspolitiikkaa harjoitetaan mahdollisimman hyvän talous- ja työllisyyskehityksen aikaansaamiseksi. Tässä vuoropuhelussa tulee myös julkisen sektorin työntekijäjärjestöillä olla oma osansa ja oma sanottavansa, osallistumisoikeutensa, niin kuin julkisen sektorin työnantajallakin on. Aitoon kolmikantaiseen vuoropuheluun myös tältä osin on tämän Lipposen hallituksen aikana erittäin hyvät mahdollisuudet olleet ja jatkossakin on.

Selvitysten mukaan Emulla on varsin vähän vaikutusta verotukseen, työllisyyteen ja aluepolitiikkaan. Päinvastoin näyttää siltä, että euroalueen ulkopuolisten maiden on valuuttansa vakauden ja uskottavuuden vuoksi oltava vieläkin pidättyväisempiä julkisten menojen ja ansiokehityksen suhteen.

Emu ei merkitse uhkaa pohjoismaisen hyvinvointivaltion tulevaisuudelle. Emu ei vie meiltä itenäisyyttämme. Edellytyksenä tälle on tehokas, laadukkaita palveluja tuottava julkinen sektori, joka on myös kansantaloutemme merkittävä kilpailuetu ja jonka toimintaedellytykset on turvattava Talous- ja rahaliitossa ja kaikissa suhdannevaiheissa. Julkisen talouden kuntoon saattaminen on välttämätöntä. Velkaantuva julkinen sektori on vakava uhka koko järjestelmän toimivuudelle. Tässä painotan erityisesti kuntien kasvavia talousvaikeuksia. Valtiontaloushan on jo kohentumassa. Kuntien koettuakin rajummat saneeraus- ja säästöohjelmat saattavat aiheuttaa vakavan takaiskun työllisyyskehityksellekin.

Arvoisa puhemies! Suomalainen työmarkkinamalli, jossa molemmat osapuolet ovat järjestäytyneitä ja jossa työelämää säädellään pääasiassa sopimuksin, mutta myös lailla, toimii erinomaisesti. Se turvaa vakauden ja alhaisen inflaation. Malli on siten hyvin siirrettävissä euroaikaan ja euron oloihin. Yhteiset pelisäännöt, yhteiset pitkän tähtäyksen tavoitteet estävät yllälyönnit ja koko kansantaloudelle tuhoisat tulonjakokamppailut. Paikallisen tason sopiminen ja tuottavuuteen sidotut palkkausjärjestelmät ovat edenneet pitkälti esimerkiksi metalli- ja kuntalan piirissä, ilman että työehtosopimuksiin ja osapuolten välisiin neuvottelutoimintaan perustuvia järjestelmiä on tarvinnut purkaa.

Valmistautuessamme euroon liittymiseen voidaan perustellusti todeta, että työmarkkinoiden raskain sopeuttamisvaihe on jo takana. Jo toteutunut sopeutuminen yhteismarkkinoiden tuomaan kilpailumaailmaan on ollut työmarkkinoille ja työelämälle suurempi haaste kuin varsinkin Rahaliitto. Siis jos joutuisimme sopeutumaan Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen tilanteessa, että työmarkkinat olisivat murroksessa, seuraukset olisivat vakavia sekä työllisyyden että hyvinvoinnin kannalta. Tuossa tilanteessa ei toimialojen välistä palkkakilpailua eikä työmarkkinalevottomuuksien haittoja enää voitaisi korjata pysähtyneisyyden aikakauteen kuuluvalla devalvaatio — inflaatio-kierteeseen perustuvalla talouspolitiikalla.

Jo lähete keskustelussa sanoin: Devalvaatio ei ole koskaan ollut pienituloisen, matalapalkkaisen hyöty. Rahaliiton vastustajan ehkä kannattaa yrittää horjuttaa toimivaa suomalaista työmarkkinajärjestelmää, tuskin muiden. Työntantajajärjestöt ovat havainneet tämän, ja siksi puheet siitä, että yleissitovat työehtosopimukset ja Rahaliitto eivät sovi yhteen, ovat maassamme vaienneet. Kun oikein tarkkaan kuuntelemme, ne ovat todella syksyn kuluessa hiljenneet.

Työehtosopimusten yleissitovuus ei ole missään vaiheessa kaupan, päinvastoin. Suomen työmarkkinoiden toimivuus kelpaa hyvin malliksi koko Euroopalle. Emun myötä ei myöskään toimivalle kolmikantatoiminnalle ole näköpiirissä esteitä. Sosiaalinen vuoropuhelu voi näin toimia ja jatkuu.

Kun nyt lähestymme Talous- ja rahaliiton tärkeää kolmatta vaihetta, Suomen työllisyystilanne on paranevassa. Työttömyyden laskusuunta on selkeä ja kiistaton. On hyvin perusteltua otaksua, että työttömyys alenee edelleen nykyvauhtia tai aleneminen jopa kiihtyy. Paranevan työllisyyden taustalla on elpynyt talous. Talouden kasvu on levinnyt vientiteollisuudesta kotimarkkinasektorille. Talous- ja rahaliitto antaa vientisektorille edelleen lisäpotkua Keski- ja Etelä-Euroopan markkinoiden ja verkostoinnin avautuessa uusille entistä pienemmille yrityksille. Me, jotka olemme eläneet syvien työttömyyslukujen kunniassa ja syvien työttömyyslukujen alueella, osaamme antaa arvoa sille, että on luvassa vakautta, on luvassa uusia pysyviä työpaikkoja.

Todettakoon vielä se, että Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen ja Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen aikoinaan EU-jäsenyyttä arvioineet tutkimukset päätyivät siihen, että taloudelliset hyödyt liittyvät keskeisesti nimenomaan Ta-

lous- ja rahaliittoon. On myös huomattava, että euroalueen ulkopuolelle jäävät maat eivät muodosta yhtenäistä euroalueelle vaihtoehtoista valutta-alueita. Kuitenkin myös euroalueen ulkopuolisia EU-maita sitovat unionin Kasvu- ja vakaussopimuksen julkisen rahoituksen kestävyyttä tarkoittavat finanssipolitiikkaa rajoittavat määräykset.

Myös ulkopuolelle jäävät maat ovat asettaneet itselleen talous- ja rahapoliittiset tavoitteet, jotka vastaavat euroalueeseen osallistuvien valtioiden talouspolitiikkaa. Ulkopuoliset valtiot säilyttävät mahdollisuuden reagoida suhdannevaihteluihin tai taloushäiriöihin raha- ja valuutapolitiittisin keinoin, mutta oman valuutan suojaaminen saattaa uusissa oloissa tulla määrättömän kalliiksi.

Arvoisa puhemies! Talous- ja rahaliitto ei rajoita mahdollisuuksiamme harjoittaa omaehtoista suomalaista yhteiskuntapolitiikkaa, kuten ei EU-jäsenyysskään ole rajoittanut. Täällä salissa edelleen tehdään suomalaisia lakeja, johdetaan suomalaista yhteiskuntaa. On tärkeää todeta, että hallitus tiedonannossaan ilmoittaa pyrkivänsä hyvinvointivaltion jatkuvuuden turvaamiseen. Se on erittäin tärkeää. Useat eri tutkimukset ovat osoittaneet, että jokainen Suomen kansalainen ja kansanedustaja myös tietää, että Suomen kansa haluaa säilyttää pohjoismaisen hyvinvointivaltion, hyvinvointiyhteiskunnan.

Hyvinvointiyhteiskunnan purkamista koskevia toiveita ja pelkoja ei pidä kytkeä Rahaliittoon. Pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan säilyminen Suomessa on kansallinen kysymys. Se ratkaistaan todellakin omin päätöksin. Yhteiskunta vaikuttaa verotuksen ja tulonsiirtojen kautta ja turvaa työelämän ulkopuolelle jäävien toimeentulon. Näin meillä Suomessa.

Pitkällä tähtäyksellä on tärkeää, että julkinen talous säilyy riittävän vahvana. Tulevaisuudessakin hyvinvointiyhteiskunta on rakennettava valtion vakaalle budjettipolitiikalle, juuri sellaiselle, jota Emussa noudatetaan. Koska kunnat tuottavat noin 8 prosenttia kansalaisten tarvitsemista palveluista, on tärkeää, että erityisesti kuntasektorin toimintaedellytykset turvataan. Julkiset palvelut tulee niissäkin oloissa turvata, jos talouden heilahteluja tapahtuu, mutta vakaa talous antaa parhaan turvan palvelujen säilymiselle.

Työmarkkinajärjestöjen syksyllä saavuttama sopu niin sanotusta Emu-puskurirahastosta käy myös poliittiseksi esimerkiksi hyvinvointiyhteiskunnan rakentavista kytkennöistä. Puskurira-

hastot turvaavat julkisen talouden tasapainoa ja Suomen pysymistä Emun Vakaussopimuksen puitteissa. Tämä tukee hyvinvoinnin rakenteita.

Työttömyysturvajärjestelmään luotu tasausrachasto on laadullinen parannus. Se suojelee ansiosidonnaista työttömyysturvaa sekä suhdannevaihteluiden aiheuttamilta rahoitusriskeiltä että myös poliittisluonteisilta riskeiltä. Rahastoitu työttömyysturva on palkansaajien omaisuutta, palkansaajien suojattua omaisuutta.

Arvoisa puhemies! Myönnän, että Suomen markalla on arvonsa, sillä on myös tunnearvonsa monille ihmisille. Erikoisen vahva tunnearvo on ikääntyvän väestöryhmän keskuudessa. Pääasiassa kuitenkin kansalaisemme nyt jo käyttävät muovirahaa, ja onhan tässä kolmen vuoden siirtymäaika. En näe ainoana itsenäisyyden mittana markkaamme, vaan uskon, että tältä osin vielä muovirahan käyttö lisääntyy ja arkirealismi tältä osin voidaan hyväksyä, myös euro.

Emun vastustajat käyvät keskustelua siltä pohjalta, että yhteiskunnallinen kehitys voidaan pysäyttää jäämällä Talous- ja rahaliiton ulkopuolelle siten, että voisimme elää täällä entiseen tapaan ilman muutoksia. Asia ei tietenkään ole näin. Maailma muuttuu myös siinä tapauksessa, että jäisimme Rahaliiton ulkopuolelle. Suomi ei yksi jäätyään ole järin vahva.

Arvoisa puhemies! Olen miettinyt tätä asiaa sen laajan aineiston pohjalta, jonka olemme saaneet ja ajatellut nuoriamme. Meidän nuoremme ajattelevat kansainvälisesti. Internetsukupolvi ei pelkää kansainvälisyyttä eikä niitä mahdollisuuksia, mitä Emu ja EU tuovat ja antavat. Nuoret pelkäävät pysähtyneisyyttä, jota toinen ratkaisu edustaa.

Rahaliiton syntymisen jälkeen Eurooppa ei ole enää entisensä, siksi meidän on syytä olla mukana kaikella vakavuudella tässä historiallisessa päätöksessä. Aika tulee osoittamaan, että osaavana kansana Emussa mukana ollen selviämme paremmin kuin ulkopuolelle jäämällä.

Ed. M. Markkula: Arvoisa puhemies! Miksi Emu on hyödyksi Suomelle ja suomalaisille? Lyhyt vastaukseni on: Euroalue tarjoaa kansantaloudellemme tehokkuutta ja pitkäjänteistä vakautta, mikä parantaa edellytyksiä yritystemme kilpailukyvyllä, investoinneille, talouskasvulle ja pysyvien työpaikkojen luomiselle sekä tämän kautta kansalaistemme menestykselle ja hyvinvoinnille.

Pienen maan taloudelliselle vakaudelle on yhteinen eurooppalainen valuutta merkittävä tuki-

pilari. Lisäksi mukanaolo Emussa alusta alkaen antaa Suomelle tähänastista vahvemman vaikutusmahdollisuuden sillä aatteellisella tiellä, jonka olemme valinneet, eli tiellämme, jolla haluamme aktiivisesti vaikuttaa Euroopan unionin kehittämiseen, siis omaan tulevaisuuteemme.

Myös aatteellisesti Emu on Suomelle merkittävä linjaus, jota on syytä tervehtiä suurella tyytyväisyydellä erityisesti, kun arvioin tätä ratkaisua verrattuna siihen Suomen lähimenneisyyden itäsuuntautuneisuuteen, jonka aiheuttamassa epävarmuudessa ja yksipuolisuudessa poliitikot ja heidän mukanaan suomalaiset erityisesti 70-luvulla elivät.

Arvoisa puhemies! En toista sitä, mitä olen Emu-kysymyksen aikaisemmissa täysistuntokäsittelyissä jo todennut. Käyty keskustelu antaa kuitenkin aihetta korostaa eräitä näkemyksiä.

Euroon ei kannata suhtautua tunteella, vaan järjellä. Yhteisvaluutan edut ovat pelkistettynäkin kiistattomat. Kilpailussa menestymisen mahdollisuudet lisääntyvät ja siitä seuraa toimintojen tehostuminen ja hintojen lasku. Valuutanvaihtokustannukset poistuvat tai ainakin oleellisesti vähenevät, valuutan suojaamiskustannukset poistuvat tai ainakin oleellisesti vähenevät, valuuttaspekulointi markalla loppuu. Kaikki nämä vähentävät kustannuksia ja luovat edellytyksiä kilpailukykyisemmälle yritystoiminnalle ja paremmalle työllisyydelle.

Pienelle maalle Suomelle talouteen kohdistuvat epäsymmetriset häiriöt ovat olleet vakava kysymys. Suomen taloushistoriaa ovat leimanneet eurooppalaista keskiarvoa vahvemmat suhdannevaihtelut, jotka ovat yleensä tapahtuneet eri aikoina kuin Euroopan ydinvaltioiden suhdanteet. Suomen tuotantorakenteiden monipuolistuminen ja kansantalouden avautuminen sekä yritysten vahvistunut kilpailukyky ja rahoitusrakenne ovat omiaan vähentämään epäsymmetristen häiriöiden vaikutuksia. Valtion vahva rahoitusasema, työmarkkinaosapuolten valmius sovitaa ansiokohtaisesti tuotannon kehitykseen sekä yritysten vahvat taseet ovat parhaat puskurit häiriöitä vastaan. Olemme oikealla Suomelle sopivalla tiellä matkalla Emuun.

Juuri talouden kehitys merkitsee viime kädessä ihmisille työtä, toimeentuloa ja turvallisuutta. Näin ollen meidän on käytettävä hyväksemme kaikki mahdollisuudet talouskehityksemme turvaamiseen. Liittyminen Emuun on enemmän kuin käsillä oleva mahdollisuus. Liittyminen on ainakin meille kokoomuslaisille pitkän ja määrätietoisen työn tulos.

On muistettava, että suomalaisesta elämänmuodosta, sosiaaliturvasta ja hyvinvointipalveluista päättävät jatkossakin suomalaisten valitsemat päättäjät kunnallisvaltuustoissa ja eduskunnassa. Ongelmana ja rajoitteena päättäjillä ei ole Emu-jäsenyys, vaan varallisuutemme määrä, kuten varallisuutemme määrä rajoittaa päätöksentekokykyämme tänäänkin.

Talouden perustosiasioista emme pääse karuun sen enempää Emussa kuin sen ulkopuolelle. Kysymys ei ole mustasta tai valkoisesta ratkaisusta, vaan linjauksemme mukaisesta etenemisestä reippain askelin tulevaisuuteen, tulevaisuuteen, jonka haluamme olevan meille kaikille suomalaisille mahdollisimman turvallinen.

Suomen jäsenyys Talous- ja rahaliitossa on johdonmukainen jatko taloudellisen yhdentymisen pitkässä ketjussa. Selän kääntäminen Emu-jäsenyydelle olisikin paljolti selän kääntämistä lähimenneisyydellemme ja merkitsisi epäluottamuslausetta harjoittamallemme menestyskäälelle Eurooppa-politiikalle. Mutta tästä epäluottamuksesta keskustan linjauksissa varmaan onkin kyse.

Täysin käsittämätöntä on mielestäni kuitenkin se, että Suomen keskusta entisen pääministerin ed. Ahon pitämästä ryhmäpuheenvuorosta alkaen on rajusti keskittynyt Suomen talouden mustamaalaukseen. Kun Suomen talouden kehitys muihin maihin verrattuna on lukujen valossa päinvastoin varsin onnistunutta, on todella käsittämätöntä, että keskusta on oppositiopolitiikassaan valmis vahingoittamaan suomalaisten yritysten ja yleensäkin suomalaisten kilpailukykyä ja menestymistä kansainvälisillä markkinoilla.

Menemättä talouttamme koskeviin lukuihin syvemmälle totean vain, että lähes kaikilla talouselämän toimivuutta kuvaavilla mittareilla olemme Oecd-maiden eturivissä.

Euroopan rahapoliittisen instituutin laatima arvio EU:n kunkin jäsenmaan talouden tilasta suhteessa Emulle määriteltuihin lähtökriteereihin osoittaa, että viime vuosien suomalainen talouspolitiikka on onnistunut muihin läntisiin teollisuusmaihiin verrattuna. Täytämme kaikki viisi kriteeriä: julkisen talouden alijäämä, julkisen velka, inflaatio, valuuttakurssin vaihteluväli ja pitkät korot. Vaikka täytämme nämä kriteerit, on taloutemme vahvistamista tietenkin edelleen jatkettava. Olemme oikealla tiellä kohti osaamisen Suomea, jossa työnteolla ja yrittäjyydellä menestyy ja jossa työllisyystilanne on oleellisesti parempi kuin se on 90-luvun alun syöksy-

kierteen tuloksena viime vuodet ollut. Tarvitsemme edelleenkin työelämäämme ja yritysraennettamme uudistavia toimenpiteitä. Tässä keskustelussa ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista lähteä määrittelemään kansallisia elinkeinopoliittisia toimenpiteitämme.

Muutaman kansanedustajan puheista on saanut kuvan, että päätöksenteko Suomen Emu-jäsenyydestä tulee liian pian EU-jäsenyyden jälkeen. Tosiasia kuitenkin on, että Talous- ja rahaliiton toteutuminen ei tule uutena asiana, ei ainkaan päättäjille.

Oman peruslinjaukseni suhteessa Rahaliittoon tein jo EU:n kansanäänestyksessä. Tuolloin, siis syksyllä 94, pääministeri Esko Ahon johdolla toiminut hallitus lähetti kaikille suomalaisille ilmoituksen äänioikeudesta. Tässä joka kotiin lähetetyssä tiedotteessa hallitus ilmoitti yksikäsitteisesti: "Tulevaisuuden tavoite on Talous- ja rahaliitto. Sen on määrä johtaa yhteensovitettuun talous- ja budjettipolitiikkaan, kiinteisiin valuuttakursseihin, yhteiseen rahapolitiikkaan ja keskuspankkiin sekä myöhemmin yhden yhteisen valuutan käyttöönottoon." Selvää tekstiä — vai onko joku täällä salissa tuon tekstin selkeydestä toista mieltä?

Elämä Emun ulkopuolella ei sekään tarkoittaisi elämän jatkumista niin kuin Emua ei olisi, koska koko eurooppalainen toimintaympäristömme muuttuu. Eurosta tulee EU:n yhteinen valuutta kaikkine, myös Suomeen ulottuvine vaikutuksineen. Muutos on joka tapauksessa käsillä. Emun ulkopuolelle jääminen olisi riskialtis todellisuus, josta tiedämme itse asiassa vähemmän kuin Emu-jäsenenä elämisestä. Varmaa on se, että yhteisellä valuutalla Suomen tunnettuus ja luotettavuus paranevat oleellisesti. Euro on pienelle, 5 miljoonan kansalle, Euroopan pohjoisella äärellä asuvalle kansalle todellinen mahdollisuus tehdä itsestään uskottava ja luotettava yhteistyökumppani kansainvälisessä kaupassa ja muussa vuorovaikutuksessa.

Arvoisa puhemies! On hienoa, että menemme Emuun vahvan, lähes koko työmarkkinakentän kattavan yksituumaisuuden vallitessa. Yksituumaisuus on todella hyvin kattavaa, mitä nyt muutama työreformisti tätä tietämme yrittää hieman häiritä.

Ed. S a v e l a : Herra puhemies! Tiedonannon lähetekeskustelussa käsiteltiin Emun olemusta poliittisena hankkeena, joka vain syventää yhdyntymistä liittovaltiosuuntaan, toisten "näki-jöiden" kantaa Emua hankkeena, jonka avulla

luodaan taloudellista vakautta ja lisätään taloudellista tehokkuutta, ja edelleen oman taloutemme laittamista kuntoon itsemme ei Emun vuoksi. Kaiken kaikkiaan lopputuloksena oli se, että yhteisen rahan käyttöönotto antaa Suomelle parhaat mahdollisuudet vaikuttaa sekä oman taloudellisen toimintaympäristöme että koko Euroopan kehittämiseen. Näihin en halua sen enempää tällä kertaa puuttua, sen sijaan eräseen yksityiskohtaan, joka on jäänyt täällä keskustelussa vähemmälle.

Arvoisa puhemies! Maassamme on pitemmän aikaa vallinnut alueellisen kasautuman laki. Kasautuma on ilmiö, joka näkyy valtakunnallisena ja alueilla itsessään. Olen yrittänyt selvittää ja selvityttää itselleni, mikä merkitys Emulla saataisi olla kyseessä olevaan kehitykseen. On erittäin hankalaa tunnistaa, mikä vaikutus integraation eri vaiheilla on keskittymisilmiöön. Jo toteutuneen integraatiokehityksen aluevaikutukset peittyvät nimittäin niin sanottuun normaaliin kasautumisilmiöön.

Asiantuntijat ovat sitä mieltä, että kasautuminen jatkuu, oltakoon mukana Emussa tahi ei. Jos kuitenkin Emun vaikutusta aluekehitykseen puoleen tai toiseen on arvioitava, voinee sen sanoa olevan mieluummin kasautumista kiihdyttävän kuin sitä hidastavan. Tästä seuraa se — ja tämä on tämän yösydämen lyhyt sanomani — että tulevia ratkaisuja tehtäessä edellä sanottu ilmiö tulee ottaa entistä vakavammin huomioon.

Valtiovarainvaliokunta antaessaan omaa lausuntoaan kyseessä olevasta asiasta lausui muun muassa: ”Suomen osallistuminen Rahaliittoon merkitsee niin suurta historiallista muutosta Suomen talouspolitiikassa, että vaikka tähän mennessä on tehty huomattava määrä erilaisia selvityksiä, niitä tulee jatkaa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä niiden tarpeiden selvittämiseen, joita Rahaliiton synty aiheuttaa Suomen taloudelle. Suomen talouden rakenteiden kehittäminen siten, että menestymme myös uusissa olosuhteissa, on ennakoivasti tärkeätä, jotta emme joudu tilanteeseen, jossa jälkikäteen joudumme miettimään, miksi emme ryhtyneet tiettyihin toimenpiteisiin riittävän aikaisessa vaiheessa.”

Ratkaisujen alueellisista vaikutuksista eduskunnassa tulisi käydä perusteellisempi keskustelu. Kasautumisella tiettyyn rajaan asti on hyvät puolensa, mutta ylikasautuminen tuo mukanaan merkittävän joukon haittatekijöitä, joiden torjumiseen hillitsemällä kasautumista on varauduttava. Menemättä pidemmälle perustele-

maan asiaa totean, että kansallisilla päätöksillä tähän on mahdollisuus.

Arvoisa puhemies! Vaikka liittyminen Emuun tuokin mukanaan joukon kielteisiä tai sellaisiksi luonnehdittavia tekijöitä, on syytä pitää mielessä koko integraation perusajatus ja liittyä ensimmäisten maiden joukossa Rahaliittoon.

Ed. Laitinen: Arvoisa herra puhemies! Taloudellisen toimintaympäristön osalta Suomi ja monet muut EU-maat ovat siirtyneet aivan uuteen tilanteeseen, erilaiseen kuin mikä runsaat kymmenen vuotta sitten vielä vallitsi.

Viime vuosien aikana maamme on käynyt läpi voimakkaan leikkauskuurin ja sopeutuminen alhaisen inflaation politiikkaan on ollut tavattoman kovaa. Osin tämän kuurin taustalla olivat 1980-luvun lopun ja 1990-luvun alun raha- ja talouspoliittiset virheet, mutta myös tarve harjoittaa uuteen tilanteeseen soveltuvaa tiukkaa vakaan valuutan politiikkaa. Rahapolitiikan vapautumisessa olisi voitu edetä toisin ja verotusta ei olisi pitänyt keventää suhdanteiden loppuvaiheessa sekä eräitä verokevennysoikeuksia olisi pitänyt kyetä karsimaan. Vaikka 1980-luvun virheet olivat osatekijänä 1990-luvun lamassa, olisi niiden vaikutusta järkevällä talous- ja rahapolitiikan yhteensovittamisella kyetty merkittävästi vaimentamaan.

Yksinkertaisesti nykyisen hallituksen tekemät toimet ja linjaukset olisivat olleet jo tuolloin käytössä, mikäli hallitus olisi halunnut niin tehdä. (Ed. Aittoniemi: Missä te olitte silloin?) Lipposen hallituksen politiikka on siis ollut ja on sitä, mitä Emu-olosuhteissa joudutaan harjoittamaan. Näin oli, ed. Aittoniemi, pitkälti myös Ahon hallituksen aikana. Tavoitteet ja ympäristö olivat muovautuneet monilta kohdin vastaviksi. Ongelmiin Suomen keskusta pyrki vastaamaan uudella talouspoliittisella ajattelulla, jolloin muun muassa tulopolitiikalla piti hoitaa työllisyyspolitiikkaa; puhuttiin silloin niin sanotusta kolmijako-opista.

Nyt keskustan puheenjohtaja Esko Aho käytti omasta epäonnistumisestaan mielenkiintoista ilmaisuja toteamalla muun muassa ecu-päätöksen sisältäneet ”valuvian”. Mielestäni varsinainen vika ei ollut eikä liene jatkossakaan muotissa vaan valajissa. Tämän voin todeta pitkän metalimiesuran tuomalla ammattitaidolla. 1990-luvun alussa valajana oli Ahon hallitus ja valun tuloksen me kaikki tunnemme. Sen sijaan Lipposen hallituksen valun jälki on ollut huomattavasti parempi, kun työvälineitä on osattu käyttää tai-

dokkaammin. Juuri onnistuneet talous- ja työmarkkinapoliittiset ratkaisut ovat olleet hyvin keskeisessä asemassa.

Nyt edessä oleviin haasteisiin Suomen keskusta pyrkii vastaamaan vielä aika tavalla selkeyttämättömällä työreformilla. Lisäksi Suomen Emukuntaa pitäisi vahvistaa epämääräisellä verotuksen ja sosiaaliturvan rakenteellisella uudistuksella sekä yrittäjyyden edellytysten vahvistamisella.

On yllättävää, että keskusta ei viime hallituskaudelta oppinut juurikaan mitään. Jääpäisessä maan talous ajettiin silloin konkurssin partaalle ja nyt kun asiat on saatu jollakin tavalla hallintaan, niin jälleen täytyisi ryhtyä toistamaan edellisen hallituksen virheitä. Mihinkään muuhun johtopäätökseen ei voi tulla, kun tutustuu keskustapuolueen tarjoamiin vaihtoehtoihin ratkaisuihin. Tämän ohjelman toteutuksella Aho voisi jälleen muuttaman vuoden jälkeen tulla sinisilmäisenä selittämään, kuinka koko suomalainen järjestelmä pitää sisällään valuvian. Keskustapuolueen politiikalla ei luonnollisesti ole mitään tekemistä syntyneiden ongelmien kanssa. Syy on aina muiden.

Onnistunut sopeutuminen Rahaliittoon edellyttää sellaisten kansallisten toimintatapojen ja keinojen kehittämistä, joilla pyritään lisäämään talouskehityksen vakautta ja parantamaan ulkoihin häiriöihin sopeutumista. Yksi tällainen vahvuustekijä on nykyinen työmarkkinajärjestelmä. Sopimustoimintaan ja työmarkkinaosaospuolten järjestäytymiseen perustuva työmarkkinajärjestelmämme on Emu-oloissakin sekä joustavuuden, tehokkuuden että vakauden kanssa tarjolla olevista järjestelmistä ehdottomasti paras.

Keskustapuolueen työreformissa esitetty idea siitä, että osalle yrityksiä annettaisiin oikeus teettää töitä muiden yritysten sopimuksia alhaisemalla palkkatasolla ja villeillä työsuhte-ehdoilla johtaa siihen, että palkkataso sekä tingityt työsuhte-ehdot leviäisivät koko yrityskenttään. Tätäkö haluaa myös kokoomus, jolta työreformi on erittäin kokoomuksen edustajien puheenvuoroissa saanut myötätuntoa? Tämä johtaisi myös työehtosopimusten yleissitovuuden purkautumiseen.

Kun Suomi keskustapuolueen tahdon mukaisesti olisi samalla euroalueen ulkopuolella ja sopimusyhteiskuntaa purettaisiin työreformin linjausten suuntaisesti, siirtyisimme hyvin pian kansakuntana EU:n ytimestä sen ääreläidoille. Tavalliselle ihmiselle Suomen keskustan työreformista ilmenevät linjaukset merkitsivät toteu-

tuessaan sitä, että Suomesta muodostuisi halvan työvoiman maa, jossa sosiaaliturvaa saisivat ainoastaan ne, jotka sen itse pystyisivät ostamaan. Koska pelkkä työsuhteiden ehdoista tinkiminen ei pystyisi nostamaan Suomea työvoimakustannusten halpamaaksi, jouduttaisiin puuttumaan myös työturvallisuutta koskevaan normistoon ja lopulta ympäristönormeihin. Suomesta tulisi näin ollen keskustan ajamana Euroopan halpa-halli.

Euroalueeseen liittyminen tuo Suomen talouteen vakautta ja talouspolitiikkaan uskottavuutta. Nämä ovat suotuisan työllisyyskehityksen perusedellytyksiä yhdessä toimivan sopimuskulttuurin kanssa. Hyvin yleisesti tunnutaan unohtettavan ne tosiasiat, että Emun kolmannen vaiheen mukainen raha- ja talouspolitiikka on esimerkiksi Lipposen hallituksen kaudelta tuonut kiistattomia saavutuksia. Valuuttakursseilla tai korkoeroilla pelaavat spekulantit ovat menettäneet markkinat Suomesta, ja vastaava kehitys on ollut lähes koko Euroopassa. Euroopan markkinoiden menestysten jälkeen spekulantit ovat siirtyneet Aasian maihin, joiden viimeaikaiset tapahtumat tuovat ikävällä tavalla mieleen muun muassa Suomessa vallitsevat tunnelmat ja tapahtumat edellisen hallituksen kaudelta.

Työttömyyden lasku on viime aikoina ollut täysin kiistatonta. Työttömyysaste on laskemassa Euroopan maiden keskiarvon tuntumaan aiemmin vallinneelta, huomattavan korkealta tasolta. Suhteellisen lyhyessä ajassa Suomen työttömyysaste alittanee Euroopan keskiarvon. Talouskasvuun tukeutuvan aidon työttömyyden laskun lisäksi kaivataan omaehtoista kansallista työllisyyspolitiikkaa, jota voidaan luonnollisesti harjoittaa myös Emu-olosuhteissa.

Keskustapuolueen kova ryöpytys puskurirahastoja vastaan osoittaa, että puolueen loputkin järkevään talouspolitiikkaan ajatteluun kykenevät voimavarat ovat ehtymässä. Nimittäin kaikki me tiedämme, että nyt perustetut ja kerättävät puskurit eivät riitä vähänkään voimakkaamman taantuman aiheuttamien epätasapainotilojen korjaamiseen, puhumattakaan viime hallituksen synnyttämien esimerkiksi 50 miljardin markan pankkitukirahojen käyttämiseen. Rahastojen ohella järjestelmän keskeinen kohta, ed. Aittoniemi, on suhdanteiltaan vaihteleva työttömyysvakuutusmaksu. Mikäli tällainen olisi ollut käytössä jo edellisellä vaalikaudella, olisi useita kymmeniätuhansia työpaikkoja kyetty turvaamaan. Tämä ei oikeastaan ole yllättävää, koska ei edel-

linen hallitus tuolloinkaan aidosti kiinnostunut työllisyydestä. Muutenhan jälki olisi ollut toisenlaista.

Arvoisa herra puhemies! Asenteiden muuttamisessa on ollut varmasti keskeisessä asemassa koettu erittäin syvä lama, josta selviäminen on vaatinut aivan uudet toimet. Edellinen, keskustajohtoinen hallitus ajautui markkinavoimien paineesta käyttämään osin vanhoja konsteja. Ahon hallituksen aikana kokeiltiin myös tehottomiksi osoittautuneita uusia välineitä. Säännöstelytaloudessa kansantalouden haitallinen kustannuskehitys leikattiin devalvaatiolla. Ed. Aittoniemi on ihannoinut devalvaatiota aina. Tuolloin palkansaajat ja erityisesti velalliset kykenivät vielä turvaamaan asemansa ja kärsijöinä olivat lähinnä säästönsä pankkiin laittaneet tallettajat.

Kotitalouksien käyttäytymismuutos on ollut selvä. Kesti pitkään, ennen kuin vanhan devalvaatio- ja inflaatiopolitiikan synnyttämän laman pitkä varjo häipyi palkansaajien mielestä. Muutoksen jälkeen ja ennen kaikkea palkansaajien ja muiden kuluttajien talouspoliittisessa ympäristössä tapahtuneet muutokset johtivat nykyiseen tilanteeseen. Useille on selvinnyt se, että nykyisessä vapaiden pääomaliikkeiden maailmassa kuluttajat joutuvat entistä selvemmin laskun maksajiksi. Näinhän on. Monet tajuavat myös sen, että Suomi ei voi eristäytyä muusta maailmasta eikä erityisesti Euroopasta, joten jäljelle jää mahdollisimman hyvän sopeutumistien valinta. Lipposen hallituksen valitsema tie vastaa mielestäni hyvin tätä tarkoitusta.

Laman ja sitä seuranneen sopeutumisen ja asenteiden muutosten jälkeen vanhaan devalvaatio- ja palkkakierteeseen ei yksinkertaisesti enää ole mahdollista palata. Pääoppositiopuolue ei tätä ikävä kyllä vielääkään riittävän laajasti tajua, mikä osaltaan selittää puolueen asennoitumisen käynnissä olevaan yhteistyön tiivistämiseen.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Päätöksenteko Emu-asiassa on ollut erityisen vaikeaa, kun lukemattomat kuullut asiantuntijat ovat visusti varoneet ottamasta selvää kantaa Emuun menemisen puolesta tai sitä vastaan. Pääministeri Lipponen mainitsi puheenvuorossaan professori Jukka Pekkarisen sanoneen, että Suomen on järkevää mennä Emuun ensimmäisten joukossa.

Olen seurannut professori Pekkarisen lausuntoja, lukenut hänen raporttejaan ja kuunnellut häntä valiokuntakuulemisissa ja joissakin seminaareissakin. Rivien välistä on voinut ymmärtää, että hän pitää Emuun menemistä parempana

vaihtoehtona kuin ulkopuolelle jäämistä. Mutta selvää kirjallista faktaa mainitusta sanomisesta en sinnikkäistä yrityksistäni huolimatta löytänyt. Hänen niin kuin muidenkin ekonomistien lausumat ovat ehdollisia.

Laajalti onkin tunnustettu, että kansantalouden lainalaisuuksien perusteella ei voi sanoa, onko Emu Suomelle hyvä vai ei, ovatko hyödyt suuremmat kuin riskit. Ratkaisu on enemmän poliittinen kuin taloudellinen, vaikka luonnollisesti poliittisesta päätöksestä on seurauksena myös taloudellisia seuraamuksia.

Mielestäni hallituksen olisi pitänyt Emuun valmistautumisessaan kantaa enemmän huolta työttömyydestä ja yrittäjyydestä, minkä seurauksena valtion talouskin olisi paremmassa kunnossa ja valtion velka pienempi. Verotusta olisi voitu alentaa erityisesti pieni- ja keskituloi-silta, ja työllisyyden olisi mielestäni pitänyt olla yhtenä konvergenssikriteerinä, koska se on oleellisen tärkeä kansantaloudelle mutta myös yksilön henkiselle, fyysiselle ja taloudelliselle hyvinvoinnille.

Korkeatasoinen pohjoismainen hyvinvointimme onkin turvattava myös Emu-oloissa, mutta sehän on kansallisen päätöksentekomme puitteissa. Kunnossa oleva talous on edellytys sen onnistumiselle. Meidän pitäisi keinoitekoisten työ- ja koulutuspaikkojen asemesta luoda oikeita työpaikkoja ja saada kansalaisten hyvinvointi vakaalle pohjalle turvattomuuden sijaan. Van-kalla pohjalla oleva yritystalous, harmaan talouden vähentäminen, tuotannon monipuolistaminen ja elinkeinotoiminnan ja työpaikkojen turvaaminen koko maan kattavasti olisivat luoneet hyvän perustan Emuun menemiselle. Liian heikon valtiontalouden ja vakavan työttömyyden vallitessa meille jää riskejä ja jossittelun aiheita.

Mutta Emun positiivisiin vaikutuksiin kuuluu se, että 11 maan talous on varmasti vakaampi, kestävämpi mahdollisia talouden häiriöistä johtuvia töyssyjä vastaan kuin viisimiljoonaisen kansan talous.

Ed. Laitinen ja monet muut ovat viitanneet keskustan työreformiin, ja haluan tässäkin yhteydessä korostaa, vaikka en ryhdy koko työreformia selostamaan, että siitä heränneessä keskustelussa on esiintynyt vääristymiä ja harhaanjohtamista. Nykyistä työmarkkinajärjestelmää emme todellakaan halua romuttaa. Mutta haluamme jo monilla aloilla voimassa olevien paikallisten sopimuksien elementtejä tuoda siihen mukaan. Keskitetty työmarkkinasopimusjärjestelmämme on täyttänyt hyvin tehtävänsä ja täyt-

tää edelleenkin. Mutta se ei tarkoita sitä, että siinä ei voisi uuden luomisella saada entistä parempaa tehokkuutta elinkeino- ja työelämäämme.

Talouden vakaus on kansakunnan, perheen ja yksilön turvallisuutta. Vakauden mukanaan tuoma pysyvästi matala inflaatio on toki parempi kuin hintojen ja palkkojen kilpajuoksu, joka sekin on koettu tässä maassa. Matalaa korkotasoa arvostavat niin yksityiset asuntovelalliset kuin vierasta pääomaa tarvitsevat yrityksetkin. Arvostamme myös suuresti sitä, että spekulointi ja keinottelu valuuttakursseilla vähenevät.

Alakohtaisia eroja löytyy. Maatalouspolitiikkaan Emu tuskin vaikuttaisi puoleen tai toiseen. Sehän elää jo Emu-aikaa, niin kuin jossakin puheenvuorossa asiaa kuvattiin. Maatalouden kannalta paljon Emua tärkeämpi ratkaisu on Agendassa 2000, jonka onnistuneeksi hoitamiseksi hallituksen velvollisuus on tehdä kaikki voitavansa, niin kuin se sivumennen on luvannutkin.

Metsäteollisuuden edustajien arviot Emun vaikutuksista vaihtelivat, miten esimerkiksi kilpailijamme Ruotsi reagoi. Metalli- ja high tech-teollisuuttamme Emu vahvistaa, ja pienteollisuuden on yhteisen valuutan oloissa helpompi löytää uusia markkinoita.

Euroopan unionin kehittyminen liittovaltioksi on yksi vallitsevista peloista. Unionissa on kyse kuitenkin historiallisesti, kielellisesti ja kulttuurisesti niin erilaisista maista, ettei voi kuvitella sellaisten maiden muuttuvan liittovaltioksi. Ajattelakoon vaikka ranskalaisten, saksalaisten tai brittien vahvaa itsetuntoa ja kansallisympeyttä. Ei tule kuuloonkaan, että ne luopuisivat itsenäisyydestään. EU tulee säilymään itsenäisten valtioiden liittona. Suomi tulee olemaan sen arvostettu osa. (Ed. Aittoniemi: Ei tule!) — Ei sekään, ed. Aittoniemi, pidä paikkaansa. — Suomi tulee olemaan sen arvostettu osa, ja tulemmekin olemaan ylpeitä suomalaisuudestamme ja siitä kehityksestä, jonka maantieteellisistä ja historiallisista vaikeuksista huolimatta olemme pystyneet luomaan.

Arvoisa puhemies! Näen Emun hyödyt ja mahdollisuudet suurempina kuin haitat. En kuitenkaan tunne luottamusta hallituksen liian kevytmieliseen suhtautumiseen niihin uudistustarpeisiin, jotka ovat välttämättömiä, jotta Suomi menestyisi Emussa. Mielestäni on valitettavaa, että tiedonantomenettelyllä hallitus teki Emusta luottamuskysymyksen. Vallitsevassa tilanteessa en voi äänestää hallitukselle luottamusta.

Ed. P o l v i : Herra puhemies! Tähän mennessä jo käytetyissä asiantunteissa puheenvuoroissa on aihetta käsitelty niin monipuolisesti ja laajasti, että on mahdoton löytää mitään erityistä uutta tarkastelukulmaa. Siitä huolimatta tiedonannossa Suomen osallistumista euroalueeseen valtioneuvosto jatkaa aivan johdonmukaisesti samaa linjaa, jota jo edellinen hallitus noudatti Euroopan unionin yhdentymisestä ja Euroopan unioniin jäseneksi liittymisestä käydyn keskustelun yhteydessä.

Jo jäsenyykeskustelun yhteydessä eduskunnalla oli käytettävissään tutkimuksia ja selvityksiä, joissa arvioitiin niin jäsenyyden mahdollisia myönteisiä kuin kielteisiäkin seurauksia. Valtioneuvoston tiedonannoissa silloin kuitenkin korostettiin vain myönteisiä vaikutuksia ja unohdettiin mahdolliset kielteiset tekijät. EU:n jäsenyydestä väistämättä seuraavasta Talous- ja rahaliiton jäsenyydestä pyrittiin vaikenemaan. Sehän olisi voinut olla ratkaiseva tekijä kansanäänestyksessä lopputuloksen kannalta.

Nyt käsittelyssä olevassa tiedonannossa ja valiokunnan mietinnössä painotetaan myös niitä myönteisiä tekijöitä, joita yhteiseen valuuttaan ja yhteiseen rahapolitiikkaan siirtymisestä arvioidaan koituvan. Vähemmälle jätetään mahdolliset kielteiset tekijät. Hallituksen linja yhdenmisyssasiassa kaiken kaikkiaan on siten verrattain johdonmukainen riippumatta hallituksesta.

Käytäessä aikanaan keskustelua EU:n jäsenyydestä erityisesti vasemmistoliitto kantoi huolta mahdollisuudesta jäsenyysolosuhteissa säilyttää pohjoismainen hyvinvointimalli ja siihen keskeisesti kuuluva yhteisvastuullisesti hoidettu laaja julkinen palvelujärjestelmä. Silloin muun muassa liittymistä kannattaneet keskustapuolueen edustajatkin todistelivat jäsenyyden myötä vievänsä hyvinvointivaltiomalliajatuksen myös unionin alueelle ja Keski-Eurooppaan. Nyt samat henkilöt näyttävät epäilevän sopimuksen toteuttamisen vaarantavan koko hyvinvointivaltiomallin ja Emun romuttavan lopullisesti julkisen sektorin rahoitusmahdollisuudet. Tämä asennemuutos tuntuu jonkinlaiselta myöhäisheikkoukselta. Ensimmäiseksi kysymys tuossa linjamuutoksessa näyttääkin olevan kai pelkästään vaalitaktiikasta. Pyritään pelkästään hyödyntämään kansalaisten tuntemaa epävarmuutta Emua kohtaan.

Talous- ja rahaliiton vaikutuksia ja hyötyjä ja haittoja on esitelty eri tutkimuslaitosten tekemissä laajoissa selvityksissä. Tulokset ovat lähinnä suuntaa antavia arvioita, ja on selvää, että yksise-

litteistä totuutta Talous- ja rahaliiton vaikutuksista ei voida etukäteen esittääkään. Laadituissa selvityksissä on kuitenkin pääosin päädytty siihen, että Talous- ja rahaliiton toteutuminen tuo vakautta talouteen. Inflaation arvioidaan pysyvän hitaampana ja korkotason vakaampana ja matalampana kuin Emun ulkopuolella. Matala inflaatio ja alhainen korkotaso parantavat kasvuedellytyksiä erityisesti sellaisissa maissa, joissa on taustalla korkea korkotaso, niin kuin meillä oli vielä edellisen hallituksen aikana, ja myös nopea inflaatio aina 90-luvun alkuvuosiin saakka.

Laadituissa selvityksissä yhtenäisen valuutan arvioidaan yleisesti parantavan kilpailukykyä ja helpottavan erityisesti pienten ja keski suurten yritysten toimintamahdollisuuksia ja edellytyksiä vientikauppaan. Siten se vaikuttaisi myönteisesti työllisyyskehitykseen niillä alueilla, joilla yritykset yltyvät vientimarkkinoille. Sen sijaan ne alueet, joilla elinkeinoelämä nykyisellään rakentuu laajan julkisen sektorin ja perustuotannon varaan, ovat vaarassa taantua edelleen, mikäli tuotantorakennetta ei kyetä monipuolistamaan ja tukemaan alueita nykyistä suuremmin aluepoliittisin panostuksin. Koko maan asuttuna säilyttäminen edellyttääkin oleellisesti nykyistä tehokkaampaa aluepoliittista tukijärjestelmää ja sen käyttöä. Yhdyn siltä osin täällä aikaisemmin ed. Savelan esittämiin ajatuksiin.

Julkiset palvelut samoin kuin kattava sosiaaliturva ovat merkittäviä kilpailutekijöitä, mutta samalla ne valitettavasti ovat myös kustannustekijöitä. Sen vuoksi paineet julkisen sektorin menojen alentamiseen kasvavat markkinoiden yhentyessä ja kilpailun edelleen kiristytessä. Ylivelkaantunut valtiontalous ja nopeasti kiristytvä kunnallistalous eivät myöskään mahdollista mitavia lisäpanostuksia työllisyyteen. Niinpä työllisyyden kehitys ja samalla julkisten menojen rahoitusmahdollisuudet riippuvat entistä enemmän siitä, kuinka yritykset pärjäävät kansainvälisillä markkinoilla ja kovenevassa kilpailussa. Sen vuoksi Emu-jäsenyyttä arvioitaessa keskeistä on, kumpi ratkaisu, jäsenyys enemmistön mukana ensimmäisessä vaiheessa vai ulkopuolelle jäänti, tukee paremmin yritysten menestymismahdollisuuksia ja samalla taloudellista kasvua ja työttömyyden alenemista. Minusta eri tutkimuslaitosten tekemät selvitykset tukevat selvästi ensimmäistä vaihtoehtoa eli jäsenyyttä enemmistön mukana.

Monissa puheenvuoroissa on aivan perustellusti esitetty näkemyksiä, joiden mukaan Suomi

ei ole parhaassa mahdollisessa Emu-kunnossa. Ne arviot ovat aivan oikeita. Vaikka talous- ja myös työllisyystilanne ovat kehittyneet myönteiseen suuntaan siihen tilanteeseen verrattuna, jossa olimme aikanaan jäsenyydestä päätettäessä, työttömyys ja valtion velka ovat edelleen sietämättömän korkealla tasolla ja muodostavat melkoisen riskin. Kuitenkin on selvää, että kumpikaan näistä ongelmista ei hoidu euroalueen ulkopuolelle jäämällä. Kummassakin vaihtoehdossa ne on itse ratkaistava, ja siinä meillä on kohtalaisen raskas perintö edelliseltä hallitukselta.

Suurimpana ongelmana Talous- ja rahaliitossa näen Euroopan keskuspankin itsenäisen hallinnollisen aseman, joka jättää Keskuspankin käytännöllisesti katsoen kaiken kontrollin ulkopuolelle. Sitä leimaa sama demokratiavaje, joka on ominaista koko unionin hallintojärjestelmälle, mutta vierasta pohjoismaiselle demokratiakäsitteelle. Se hallintojärjestelmä on kuitenkin tosiasia ja sisältyy myös siihen sopimukseen, joka Ahon hallituksen aikana osana unionisopimusta kansanäänestyksessä hyväksyttiin.

On selvää, että Talous- ja rahaliiton jäsenyyteen liittyy monia kielteisiä tekijöitä, joita erityisesti keskustapuolueen edustajat ovat omissa puheenvuoroissaan aivan kiitettävästi ja ansiokkaasti eritelleet. Sen vuoksi en niitä lähde yksityiskohtaisemmin kertaamaan. Niihin kielteisiin tekijöihin on syytä suhtautua vakavasti pyrkien löytämään ratkaisumalleja, joilla niihin voidaan etukäteen varautua. Varautuminen edellyttää laajaa yhteistoimintaa ja eri tahojen sitoutumista. Sen yhteistyön rakentamisessa nykyinen hallitus on onnistunut, mikä on myönteisenä syytä tässä yhteydessä todeta. Laajat tulopoliittiset sopimukset ovat siitä hyvä esimerkki ja ehkä myös puskurirahastotkin, joilla ei tosin kovin merkittävää vaikutusta ole.

Talous- ja rahaliiton jäsenyyden mukanaan tuomilla kauheuksilla ei ole syytä pelotella eikä luoda tarpeettomia uhkakuvia. Varsinkaan kun Suomi on Ahon hallituksen johdolla sitoutunut Talous- ja rahaliittoon jo liittyessään Euroopan unionin jäseneksi. Talous- ja rahaliiton jäsenyys-sopimushan on osa liittymissopimusta, mikä sinänsä oli tiedossa myös aikanaan suoritettussa kansanäänestyksessä. Kerrottiinhan kansanäänestyksen yhteydessä äänioikeutetuille lähetetyssä ohjeessa muun muassa seuraavasti: "Tulevaisuuden tavoite on Talous- ja rahaliitto. Sen on määrä johtaa yhteensovitettuun talous- ja budjettipolitiikkaan, kiinteisiin valuuttakursseihin, yhteiseen rahapolitiikkaan ja keskuspankkiin

sekä myöhemmin yhden yhteisen valuutan käyttöönottoon." Näin siis äänestäjille kerrottiin jo silloin. Tiedossa oli myös Talous- ja rahaliiton toteuttamisen täsmällinen aikataulu vuosilukuihin. Maastrichtin sopimus oli silloin käytettävissä.

Itse äänestin aikanaan tuota liittymissopimusta vastaan myös eduskunnassa asiaa käsiteltäessä. Siinä äänestyksessä kuitenkin sopimus tuli hyväksytyksi Talous- ja rahaliittoineen, joten olemme siihen sitoutuneet. Sen vuoksi tässä yhteydessä myös tuen hallituksen nykyistä linjausta. Erityisesti siihen on syytä myös sen takia, että Talous- ja rahaliiton jäsenyys tässä vaiheessa enemmistön mukana on maamme kannalta parempi vaihtoehto kuin ulkopuolelle jäänti.

Ed. K a n k a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Hautajaistunnelma on vallannut tämän salin, eikä se tietysti väärä olekaan, koska Suomen markan hautajaisistahan tässä on kysymys. Suomen markka on pääsemässä noin 140 vuoden ikään, joten tätä saattojoukkoa olisi voinut ajatella olevan enemmänkin kuin mitä täällä on. (Ed. Rinne: Ruumiinvalvojoisissa ei yleensä ole paljon väkeä!) Mutta tällä joukolla täällä nyt tätä asiaa hoidetaan eteenpäin. Ehkä olisi syytä tuo hiljainen hetkikin vielä viettää markan muistoksi, mutta pidetään se joskus myöhemmin. (Ed. Kekkonen: Hiljainen hetki rahan puolesta!)

Arvoisa puhemies! Oikeastaan kahteen asiaan aion vielä puuttua. Ensiksi menen noihin paljon puhuttuihin puskurirahastoihin, joilla ostettiin ammattiyhdistysliikkeen tuki Emun kolmanteen vaiheeseen siirtymiseen. Puskurirahastot ovat, niin kuin ed. Polvi juuri sanoi, varsin pienimerkityksellisiä. Niillä on tehty paljon politiikkaa, mutta niiden merkitys todella kokonsa ja ehkä myös ajoituksensa puolesta tulee olemaan kyllä erittäin pieni.

Kun ajatellaan, minkälaiseen tilanteeseen Holkerin hallitus Suomen ajoi 80-luvun lopulla, niin ei edes punapäätöksen aiheuttamiin tappioihin olisi puskurirahastot, joista nyt puhutaan, riittäneet. Puhumattakaan siitä, että ne olisivat riittäneet jollakin tavalla pehmittämään sitä tilannetta, mihin vuodesta 90 lähtien syöksyttiin koko kansantaloudessa ja myös valtiontaloudessa.

Voi sanoa, että onneksi vuoden 90 vaiheilla meillä ei ollut valtiolla velkaa kovin paljon, puskurivaraa oli velanottokyvyn muodossa nelisen sataa miljardia markkaa. Jos ajatellaan 6 miljardin markan puskureita nyt ja tätä noin 400 miljardin markan tarvetta, mitä tarvittiin yhteiskun-

nan pystyssä pitämiseksi 80-luvun lopun katastrofipolitiikan jälkeen, niin ei tässä kannattaisi puhua puskureista yhtään mitään. On myös monta kertaa sanottu, että hyvä valtiontalous ja terve kansantalous on paras puskuri ja näin on, mutta meillä ei sellaista ole, koska velkataakka on varsin suuri, vaikka se nyt ei Emu-kriteerejä rikokaan.

Puskurirahastoilla on siis ay-liike ostettu asian taakse ja niillä turvataan lähinnä vahvojen ay-liikkeen osien aktiivien turva, siinä tilanteessa, jos tulee lama. Sen sijaan perusturvan varassa elävien toimeentuloa ei juuri kukaan pysty turvaamaan minkäänlaisilla päätöksillä eikä lupauksilla. Myönnän, että Emun ulkopuolelle jäämisellä emme myöskään pysty turvaamaan, mutta Emu-oloissa olemme vieraan päätösvalan ja sellaisen poliittisen ajattelun alla, joka antaa liberalistiselle markkinavoimien hallinnalle täyden vapauden ja sitä kautta nostaa pääoman tuoton maksimoinnin kaikkein tärkeimmäksi arvoksi yhteiskunnassa.

Jotta pääoman tuotto on maksimaalinen, verotus pitää saada mahdollisimman alas ja sitä politiikkaa on viime aikoina voimakkaasti harjoitettu ja se tulee jatkumaan Emu-oloissa entistä voimakkaammin. Tuloverotuksenkin alentamiseen joudutaan menemään Emun myötä entistä enemmän. Sen lisäksi EU-jäsenyys merkitsee alkoholiverotuksen voimakasta alentamista, ilmeisesti autoverotuksen alentamista vähitellen, velkakirjojen leimaveron poistamista jne, eikä pääomatuloverotustakaan voida näissä oloissa enää ainakaan korottaa eikä arvonlisäveroonkaan varmaan kauhean paljon puuttua, koska näin ei voida kilpailusysteistä menetellä. (Ed. I. Kanerva: Alaspäin!)

Eli alaspäin mennään kaikissa veromuodoissa ja se merkitsee, että vaikka kansantalous saisikin jonkinlaisen piristysruiskeen, joka ei kovin suuri varmastikaan ole, korothan ilmeisesti Emun myötä nousevat, ei veropohjaa voida laajentaa eikä verotuloja saada lisää, vaan päinvastoin. Nämä kaikki osat huomioon ottaen verotulot alenevat merkittävästi, ja julkiset menot on yksinkertaisesti Emu-oloissa kriteerienkin vaatimana mitoitettava tulojen mukaan. Se on periaatteessa oikein, mutta kun tulot alenevat, niin silloin yhteiskunnallisia palveluja, sitä paljon puhuttua pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaa, joudutaan ajamaan alas. Se on se, mikä uhkaa perusturvaa, juuri sitä, mistä jo nyt on jouduttu leikkaamaan, kun vanhuksille ei ole hoitoa, ei opettajille palkkaraajoja jne.

Tämä kehitys vauhdittuu Emun myötä väistämättä, ja siinä puskurirahastot eivät merkitse yhtään mitään. Niillä voidaan aktiivisen hyvinvoivan työväen osan turvaa jonkin verran säilyttää, mutta perusturvan varassa eläviä ne eivät auta lainkaan. Toisen kerran vielä sanon, että ei näitä kyllä näissä olosuhteissa turvata Emun ulkopuolelle jäämiselläkään, mutta se antaa mahdollisuuden harjoittaa sosiaalisesti oikeudenmukaista, Suomen kansan haluaman mallin mukaista politiikkaa paremmin kuin Emu-olosuhteet, joissa ulkoa määrättyt kriteerit vaativat harjoittamaan tietynlaista raha- ja finanssipolitiikkaa.

Keskustelun aikana on myös puhuttu liittovaltiokehityksestä jonkin verran. Ed. Mikkola totesi muun muassa, että Euroopan unioni ei voi kehittyä liittovaltioksi, koska EU:n alueella on monia eri kieliä. Oli käsittämätön ajatus, että eri kielet olisivat liittovaltiomuodon esteenä. Olivathan Neuvostoliitto ja Jugoslaviakin liittovaltioita, ja niissä oli lukuisia määriä eri kieliä. Sveitsikin taitaa olla jonkinlainen liittovaltio, ja sielläkin on neljä kieltä. Suomenmaassa, vaikka tämä on yhtenäisvaltio, on kaksi virallista kieltä ja ehkä vähän kolmattakin pohjoisessa. Ei kielen perusteella voi sanoa, että ei tulisi liittovaltiokehitystä. Siitä riippumatta voi näin käydä. Kun katsotaan itään tai etelään, niin esimerkkejä on hyvinkin paljon. Eli pohja, jolla ed. Mikkola perusteli tätä kantaa, oli aivan käsittämätön ja täysin perusteita vailla.

Vasemmistoliiton toimesta on monessa yhteydessä liittovaltiokehitysajatus tyrmätty sillä, että EU:n budjetin loppusumma 1,27 prosenttia maiden bruttokansantuotteesta on niin pieni ja kun on näin pieni budjetti, ei voi olla liittovaltiomuotoa. Kun otetaan huomioon, että verrattuna esimerkiksi Yhdysvaltoihin esimerkiksi puolustus on tämän ulkopuolella toistaiseksi, niin se johtaa siihen, että budjetti voi olla näin pieni. Mutta se ei olekaan ollenkaan oleellinen kysymys.

Oleellinen kysymys on se, että valta keskittyy, säädökset lisääntyvät, erilaiset sopimukset ja sidokset lisääntyvät nopeaa vauhtia, ja elimet, jotka näistä päättävät, ovat federalistisia. Kansallinen päätösvalta niin tästä talosta, kuin muistakin kansallisista parlamenteista ohenee päivä päivältä yhä vähemmäksi, ja se on yksiselitteisesti federalistista kehitystä.

Olen muutaman kerran tältä paikalta kuluneina aikoina todennut, mitä entinen pankinjohtaja Kalevi Sorsa, kunnioitettu valtiomies, sosialide-

mokraatti, on todennut. Kun hän on Euroopan keskuspankkijärjestelmää ajatellut, hän on todennut, että se vaatii väistämättä rinnalleen poliittisen toimijan. Kun kansallisella tasolla keskuspankin rinnalla on poliittinen hallitus ja parlamentti, niin Emun alueelle on väistämättä luotava sama järjestelmä. Hänen kantansa oli, että näin pitääkin tehdä, ja hän sanoo rehellisesti, että tämä merkitsee määrätietoista liittovaltiokehitystä, johon Emu siis hänenkin mielestään johtaa.

Tänään illalla televisiouutisissa haastateltiin Sorbonnen yliopiston professoria, joka oli julkaissut kirjan Ranskassa, oliko se nimeltään "Eurooppalainen erehdys". Professori on tietysti saanut Ranskassa kovan kohun aikaiseksi, mutta hän toteaa, että Emu tulee romahtamaan varsin pian tai ainakin jossakin vaiheessa. Vaihtoehto on, että EU — Emu-alueesta tehdään liittovaltio. Hän totesi yksiselitteisesti, että liittovaltiolle on silloin annettava verotusoikeus, ja vertasi sitä Yhdysvaltain järjestelmään, jossa osavaltioiden taloudellisen kehityksen eroja tasataan liittovaltion verotusoikeuden kautta. Hän totesi yksiselitteisesti, että näin on pakko menetellä myös Euroopan unionin alueella Emun osalta. Vaihtoehdot ovat joko romahdus tai liittovaltio. (Ed. Kekkonen: Kuka oli kyseessä?) — Hän oli Sorbonnen yliopiston kansantaloustieteen professori, jota aamulla haastatellaan muistaakseni MTV:n Aamutelevisiossa. Ed. Kekkonenkin voi herätä katsomaan tai käydä keskustelua niin pitkään, ettei tarvitse herätä, vaan voi katsella suoraan tämän tilaisuuden jälkeen.

Arvoisa puhemies! Näihin asioihin halusin kiinnittää tässä huomiota ja todeta, että täällä on puhuttu asioista, jotka eivät aivan pidä paikkaansa.

Vielä viittaan lyhyesti Eurooppa-ministeri Norrbackin puheisiin eilen torstaina Kööpenhaminassa. Hän kehottaa aloittamaan keskustelun federalismista eli hänen mielestään liittovaltiokehitys täytyy myös Pohjoismaissa ottaa EU:n laajentuessa keskustelun piiriin. Näin ministeri Norrback, joka on myös Nato-keskusteluun kovasti osallistunut, käy nyt tätä keskustelua ja sanoo, että vaikka tätä kovasti vastustetaan, niin entäpä jos federalismi jossain muodossa onkin se, mitä tarvitaan unionin toimivuuden takaamiseksi. Tällä tavalla hallituksessa edetään kohti liittovaltioajattelua.

Ed. M y l l y n i e m i : Herra puhemies! Ed. Kankaanniemi vei vähän sanoja suustani, ja tääl-

lä on 200 muutakin puheenvuoroa varmasti vienyt yhdeltä ja toiselta muultakin.

Joka tapauksessa Emun puolustajat ovat todellakin verranneet tilannetta Yhdysvaltoihin: niin suuri, laaja maa, sama valuutta siellä tietenkin heillä omassa maassaan. Verrataan, miksi niin hyvin siellä todellakin tullaan toimeen. Mutta näin on, että siellä yhteisestä kassasta otetaan rahaa ja avustetaan sitä seutua, joka on huonommin menestynyt. Samoin tapahtuu myös muutto-liike siellä Amerikan mantereella. Sen mukaisesti, missä on töitä, väki aina muuttaa.

Sen jälkeen voidaan verrata, kuinka Euroopassa tapahtuu sama asia. Ei voi olettaa, että jos Italiassa menee huonosti, mikäli tällainen liittovaltio muodostetaan, mitä en usko, että esimerkiksi Saksa tai Ranska rupeaa auttamaan taloudellisesti Italiaa. Ei se voi olla uskottavaa missään tapauksessa. Pitäisi olla yhteinen kassa. Vaikka meillä on yhteinen raha, kyllä valtiot varmasti pitävät puoltansa niin pitkälle, etteivät rupea toisiaan avustamaan huonossa tilanteessa.

Emussa on tietenkin niitä hyviä puolia. On sanottu, että on alhainen inflaatio, tasainen korkokanta jne. En enää tätä aikaa tässä sen enempää kuluta. Täytyy myöntää tietenkin, että en maailman paras asiantuntija ole, en ainakaan niin hyvä kuin edelliset puhujat ovat olleet tämän suhteen.

Palaan vain yhteen asiaan, mitä jo aikaisemmin ensimmäisessä puheessani olen moneen kertaan toistanut: Kyllä meillä veteraanit ehkä vähän turhan päiten ovat taistelleet niin vapaussodan, talvisodan kuin jatkosodankin, kun olemme oman markkamme pois antamassa.

Mitä on seuraavaksi? Sitten ilmeisestikin aika lähellä Nato on tässä, ja tietenkin sinne mennään, kokardi vaihdetaan eriväriseksi, lippu ja kansallislaulu. 17.4.1998 tulee olemaan todellakin murheellinen päivä, ja se taitaa olla juuri tämä päivä.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Hyvät kuulijat! Vielä muutama huomio liittyen Emuun. En aio toistaa sitä, mitä aikaisemmin olen täällä Emu-keskustelun yhteydessä sanonut enkä muutenkaan niitä asioita, joita valtaosa täällä on jo puhunut. Totean kuitenkin, että Emu on meille mahdollisuus, ja minun mielestäni tämä askel on nyt uskallettava ottaa. Mielestäni Aasian talouskriisi Japanin kriisi siihen mukaan lukien, voi aiheuttaa meille todellisia ongelmia, ja soisin sen jo kohta tulevan keskustelun polttopisteeseen. Se on erittäin suuri uhka meille.

Valuutta- ja arvopaperikaupat ovat tällä vuosikymmenellä muuttuneet totaalisti ja globaalisti. Suomi on niin pieni kansakunta ja kansantalous, että meidän oikea strategiamme on näissä olosuhteissa liittoutuminen. Yhden ainoan kaupankäyntipäivän aikana vaihtaa noin 1,5 biljoonalla dollarilla, 13-numeroinen luku muuten, valuuttavaranto omistajaa ja kauppaa käydään yli 70 000 erilaisella arvopaperilla. Tämä kaikki yhden ainoan päivän aikana. Miten kukaan voi kuvitella, että Suomi kansantaloutena tässä voisi toimia tasavertaisena kumppanina? Kyllä liittoutuminen on minun mielestäni meidän oikea vaihtoehtomme.

Yhdyn myös niihin käsityksiin, joitten mukaan tulevan Euroopan keskuspankin tulee määritellä selkeästi operationaaliset tavoitteensa ja käyttää niitä hintatason vakauden saavuttamiseksi. Rahapolitiikkaa koskevien tärkeimpien päätösten ja niitten taustojen avoimuus on varmistettava, jotta pystytään jakamaan riittävästi tietoa ja ehkäisemään harhaanjohtavat markkinaodotukset sekä hillitsemään virheellisiä tulkin-toja ja keinottelua.

Viime päivinä on kiihtyvällä vauhdilla keskusteltu siitä, millä kurssilla Emuun mennään. Jo erm-kytkennän yhteydessä haarukoitiin mahdolliset tasot suhteessa kansainväliseen taloudelliseen tilanteeseen ja oman maamme talouteen. Parhaat asiantuntijamme ovat arvioineet, että pitkällä tähtäyksellä nykyinen kurssi turvaa Suomen edut. Erm-kytkennän yhteydessä tehty analyysi ei osoita, että kurssi olisi huono, kuten eräät pörssimeklarit ovat antaneet ymmärtää.

Kun markan kytkentäarvosta keskustellaan, kannattaa myös ottaa huomioon keskustelijan tausta ja hänen intressinsä. Pörssimeklarin näkökulma ei välttämättä edusta kansallista intressiä, eikä hän myöskään kanna kannanotostaan kansallista vastuuta. Kannattaa miettiä, pitääkö yksittäisten diilerien lausunnoista innostua, kuten nyt joillekin lobbareille näyttää käyneen. Kannattaa miettiä, kuka puhuu ja millä mandaatilla.

Muutenkin pankkipuolella voisi olla hyvä keskittyä perustoimintoihin. Nimittäin jälleen kuuluu pankkimailmasta kummia. Jossain määrin esiintyy taas holtitonta lainojen markkinointia. Pankkien marginaalit eivät näyttäisi kaikissa tapauksissa kattavan riskejä. Tämä on minun mielestäni erittäin vakava asia.

Vähätteleättä talouden merkitystä saisi mielestäni politiikan ensisijaisuus talouteen nähden palata myös tähän saliin. Teollisuusaikakauden laaja hyvinvointi on taloushistoriassa yksi ainoa

silmänräpäys, arvioi tulevaisuuden tutkija John Naisbitt. Uusi suuri haaste on, voimmeko me läntisissä teollisuusmaissa saada kaikki kansalaiset mielekkään toiminnan pariin tai suostumme me niin sanotusti yhden viidesosan yhteiskuntaan, jossa neljä viidesosaa pidetään rauhallisena sijaistoimintojen avulla.

Kirjallisuudessa nähdään uhkana markkinoiden diktatuuri. Meilläkin on nähtävissä jossain määrin hurmahenkeä kritiikittömänä markkinatalouden pelisääntöjen soveltamisena kaikkeen yhteiskunnalliseen toimintaan.

Me keskustelemme täällä 5 miljoonan ihmisen hyvinvoivan kansakunnan perspektiivistä. Kaikista ongelmistamme huolimatta me olemme vauras ja ihmiskunnan mittakaavassa hyvinvoiva kansakunta. Ennennäkemätön globalisointuminen on tosiasia. 500 satelliittia lähettää maapallolla kaiken aikaa tietoa ja viihdettä, jotka yhdenmukaistavat ihmisten odotuksia ja toiveita erityisesti elintason suhteen. Meidän on mielestäni otettava kehitystämme ja koulutustasoamme vastaava rooli siinä kansainvälisessä keskustelussa, jota tullaan käymään siitä, millaisella strategialla aiomme ratkaista maapallon kohta 8 miljardin asukkaan ympäristö-, ravinto- ja talousongelmat. Me elämme toisaalta globalisaation ja toisaalta lähiyhteisöjen pirstoutumisen ristipaineissa, mutta me olemme edelleen oman onnemme seppiä.

Arvoisa puhemies! Avoimin ja valppain mielin Emuun ensimmäisten joukossa!

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Olen Emujäsenyyden tiimoilta pitänyt eduskunnassa jo niin monta puheenvuoroa, etten aio enää niissä esittämiäni näkökohtia toistella. Lyhyesti: En kannata luottamuksen antamista hallituksen Emu-linjalle enkä Suomen liittymistä euroalueeseen ensimmäisten joukossa.

Perusteluina haluan sanoa, että ensinnäkään nyt syntyvä euroalue ei ole Suomen kannalta paras mahdollinen. Toiseksi jäsenmaiden talouksien huono tila ja Euroopan heikko kilpailukyky ja rakenteiden joustamattomuus eivät mielestäni varmista euroalueen vakautta. Kolmanneksi kansallista strategiaa sopeutumiskeinoista mahdollisiin suhdanneongelmiin Suomessa ei ole, jolloin joustajiksi uhkaavat jäädä lähinnä valtion budjetista riippuvaiset tahot.

Toisin kuin hallitus näyttää uskován, minä en rohkeneisi arvioida suhdannevaihteluiden ja häiriöiden kansainvälisestä taloudesta loppuneen. Niin sanotun globaalistumisen myötä maailman

arvioidaan yleensä muuttuvan entistä epävarmemmaksi, mutta tiedonannosta saa sen käsityksen, että maailma muuttuukin entistä varmemmaksi. Tiedonannon yksipuolisuus ei mielestäni lisää vaan vähentää luottamusta nykyisen hallituksen kykyihin luotsata Suomea Emu-oloissa.

Arvoisa puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron alun perin vastatakseni ministeri Jaakonsaarelle. Hän kyseli keskustelujen keskivaiheilla, mikä on Emun ja EU:n tulevaan kehitykseen liittyen keskustan kanta Euroopan unionin työllisyyspolitiikkaan. Keskustan kanta on se, että Emussa selviäminen edellyttää parempaa, mieluummin ylijäämäistä valtiontaloutta. Siihen on puolestaan avain parempi työllisyys. Työllisyys ei puolestaan parane, jos Suomessa ja muuallakaan Euroopassa ei kyetä luomaan sellaisia kokonaisvaltaisia verotuksen, sosiaaliturvan, sosiaaliturvan rahoituksen sekä työmarkkinat ja työvoimapolitiikan kattavia uudistusohjelmia, joilla työn antamisen ja työn tekemisen ehtoja parannetaan. Suomenkin osalta on selvää, että jos uudistusten tielle ei rohjeta lähteä, silloin seuraavalla eduskunnalla on jäljellä vain leikkausten tie, koska jotenkinhan on valtiontalous saatava tasapainoon. Mieluummin minä ainakin tasapainottaisin valtiontalouden yrittämisen ja työn tekemisen ehtoja parantamalla kuin karsimalla jälleen tulonsiirroista tai kuntien palveluita. Näiden karsintojen jälkeen ei kyllä hyvinvointivaltiosta olisi jäljellä muuta kuin komeat kulisit.

Olen vertaillut keskustan työreformia sekä Euroopan unionin Luxemburgin kokouksen suuntaviivoja ja komission työllisyys ehdotuksia. Nämä ovat hyvin yhdensuuntaisia. EU:n työllisyysohjelmissa ehdotetaan, että tarvitaan rakenteellisia uudistuksia, joustavuutta työpaikkatalolle. Siellä ehdotetaan vähemmän osaavan työvoiman työllistymistä helpottamaan työnantajan sivukuluihin helpotuksia. Siellä ehdotetaan veronalennusten suuntaamista pienituloisille. Lisäksi EU:n linjaukset vaativat pienyrittämisen byrokratian vähentämistä ja yrittämisen muidenkin esteiden purkamista. Lisäksi todetaan, että monissa EU-maissa sosiaaliturva on rakennettu liiaksi perinteisen palkansaajayhteiskunnan varaan, kun työmarkkinoiden muutos tuo yhä enemmän ammatinharjoittajia, freelancereita ja yksin yrittäjiä.

Nämä ovat aivan oikeita linjauksia, ja tästä syystä esimerkiksi suuressa valiokunnassa me keskustan edustajat olemme johdonmukaisesti

tukeneet ja kannustaneet hallitusta myös aivan oikeasti toteuttamaan nämä EU:n ehdottamat uudistukset. Ison-Britannian hallitus on EU-puheenjohtajana myös tuonut esille sen, että Emun onnistuminen edellyttää dynamisempia ja joustavampia työmarkkinarakenteita. Tätäkin toivoisimme hallituksen tukevan.

Ministeri Jaakonsaari myös ylisti sitä, että euroalueeseen tulevat nyt kuulumaan saman tyyppisten työmarkkinatraditioiden maat, jotka ovat hänen mielestään pärjänneet viime vuosina hyvin. En rohkeneisi maalata Euroopan tulevaisuudesta näin ruusuisia kuvia. Emu ei sinänsä auta mitenkään Euroopan kilpailukykyä, jos työllistymisen esteitä ei saada purettua. Uudistustarpeita on esimerkiksi Saksassa ja Ranskassa todennäköisesti vieläkin enemmän kuin Suomessa. Siksi en pitäisi mitenkään erityisen hienona kuulamista taantuvien eurooppalaisten talouksien ryhmään.

Sen sijaan, että alituisen lyödään rintoihin ja julistetaan suomalaisen hyvinvointivaltion hienoutta, pitäisi hallituksessakin kullissien sijaan uskaltaa katsoa todellisuutta silmiin. Niin sanotusta hyvinvointivaltiosta huolimatta meillä on kasvava määrä köyhiä, ja köyhien määrä lisääntyy, jos uusia työpaikkoja ei saada syntymään myös vähemmän tuottavan työn aloille. Työpaikkojahan tänä päivänä kyllä löytyy osaajille ja huipputaitajille, jotka kilpailevat kansainvälisillä markkinoilla, mutta paikallistalouksissa yritystoiminnan ja erityisesti palveluyritysten kasvu on ollut kovin nihkeää.

Toisin kuin täällä on moneen kertaan väitetty, keskustan työreformissa ei esitetä ratkaisuksi ensisijaisesti palkkojen alentamista vaan työnantajan maksamien kustannusten ja työntekijän käteenjäävän palkan välisen erotuksen pienentämistä niin, että työntekijöiden palkkaaminen olisi erityisesti palvelualoilla houkuttelevampaa ja yksinkertaisempaa. Monissa Euroopan maissa on esimerkiksi käytössä työnantajamaksujen porrastaminen työntekijän palkan mukaan niin, että aivan pienimpiä palkkoja on vapautettu jopa maksuista kokonaan. Paikallisessa sopimisessa on nähdäkseen kyse etenkin siitä, että työntekijöiden ja työnantajien pitäisi molempien kyetä kasvamaan asenteissaan niin, että he huomaisivat olevansa samassa veneessä siinä, miten työpaikkoja vaikeina aikoina saadaan säilytettyä. Niillä mörköpapereilla, joilla sosialidemokraatit keskuudessaan henkeä nostattavat, on vähän tekemistä todellisen työreformin kanssa.

Arvoisa puhemies! Kansainvälistyvissä maa-

ilmassa sellaisista perinteisesti sisäpoliittisista haasteista kuin työllisyydestä tai hyvinvointivaltion uudistamisesta on tarpeen avata keskustelua yli kansallisvaltioiden rajojen. Koko Euroopassa tarvittaisiin enemmän yhteiskunta- ja taloustieteellistä tutkimusta ja keskustelua niistä innovaatioista, joilla teollisen ajan hyvinvointimalleja reivataan uuteen aikaan. Tätä tavoitetta tukevat hyvin myös EU:n hankkeet työllisyyspolitiikan parhaiden käytäntöjen levittämisestä. Onnistuminen kuitenkin edellyttää jäsenmaiden päättäjiltä pelkän oman mallinsa puolustamisen sijaan kykyä hakea parhaiden käytäntöjen lähentymistä. Euroopassa kaivattaisiin keskustelua eräänlaisesta kolmannesta tiestä, joka välttäisi sosialidemokraattien perinteisen hyvinvointivaltiomallin jäykkyydet sekä oikeiston sosiaaliturvan leikkaajien äärimmäisyydet. Sellaisella mallilla Emu-oloissakin pärjättäisiin parhaiten.

Ed. K e k k o n e n : Herra puhemies! Täällä on paljon puhuttu liittovaltiosta, liittovaltiokehityksestä, ja ilmeisesti vielä enemmän asiasta on puhuttu poliittisilla kentillä. Sitä, johtaako Emu liittovaltioon, ei tietystikään varmuudella voi tietää kukaan, mutta sen tiedämme, että unionin kehitykseen se varmasti tulee vaikuttamaan. Rahaliiton koossa pitäminen edellyttää unionin päätöksenteon laajentamista ja sen ylikansallisten elinten kompetenssin kasvua, näin ilman muuta.

Keskustelu, jota nyt on käyty kovin pitkään, on sillä lailla erikoista, että ehdottomilla totuuksilla ei ole ollut kovin paljon sijaa tässä keskustelussa yksinkertaisesti kai siitä syystä, että ehdottomia totuuksia näissä asioissa ei ole. On ollut ihan mielenkiintoista, vähän huvittavaakin kuunnella, kuinka joku esittää devalvaatiota autuaaksi tekävänä asiana ja joku toinen revalvaatiota. Molemmille löytyvät perusteet ja molemmat asiat ovat täysin toisensa poissulkevia tekijöitä, mutta asia-argumentein kumpaakin näyttää olevan kovin vaikea vastustaa, helpompi ilmeisesti puolustaa.

Nämä paljon parjatut Emu-kriteerithän ovat muutamassa vuodessa tervehdyttäneet hyvinkin tehokkaasti monien yhteisestä valuutta-alueesta vakautta hakevien maiden taloutta. Niiden inflaatiokierre on hidastunut, niiden korot ovat alentuneet, niiden budjettivajeet ovat pienentyneet ja valuuttojen vaihtosuhteetkin ovat vakiintuneet. Työttömyys on näissä maissa myös laskenut aivan olennaisesti tällä vuosikymmenellä. Spekulanttien asemaa on horjutettu, mikä on

tärkeätä sekin. Vielä tämän vuosikymmenen alussahan Euroopan valuuttoja kaadettiin perä perää hyvin massiivisilla valuuttasiirroilla, korosodillakin. Noita vuosia tuskin kukaan kaipaakaan, eivät nekään, jotka näitä Emu-kriteerejä kaikkein kiivaimmin vastustavat.

Meillä Suomessa valtiontaloutta on tervehdystetty kestävämpään kuntoon. Meille on ollut perustava lähtökohta se, että Emuun ei mennä polkemalla tai polkemaan työntekijöiden oikeuksia, saati työehtosopimusjärjestelmää. Työttömyysluvut on saatu selvästi laskevaan suuntaan. Työttömyysasteemme ei enää ole niin rajusti Keski-Euroopan lukujen huonommalla puolella kuin se oli tämän vuosikymmenen alkuvuosina. Silti vakava työttömyys on yhä edelleenkin riski muuttuvissa suhdanteissa, jos kehitys yhteisen rahan alueella muodostuu kovasti eritahtiseksi, eli lisätoimet työllisyyden kohentamiseksi ovat meidän oma ylimääräinen Emu-kriteerimme. Näihin kriteereihin toivoisi kyllä kaikkien kansalaispiirien yhtyvän.

Herra puhemies! Emu nimestään huolimatta ei ole juuri muuta kuin rahaliitto. Kansallinen rahapolitiikka siirretään superitsenäiselle Euroopan keskuspankille ilman, että euroalueella sen vastapainona on yhteistä finanssipolitiikkaa. Tässä suhteessa olen kyllä taipuvainen yhtymään siihen kritiikkiin, joka lähtee pelosta tämän uuden superitsenäisen pankin täysin sensuurittomasta vallasta. Se pohdiskelu, mitä Kalevi Sorsa on harrastanut, on kyllä hyvin ytimeen menevää ja sellaisenaan tärkeätä, niin kuin täällä jossain puheenvuorossakin jo on mainittu.

Maailma ympärillämme on erittäin nopeassa tahdissa muuttunut, mutta se on muuttunut uskottavan ja toimivan rahaliiton syntymiselle otollisemmaksi kuin se oli vielä jokin aika sitten. Itse Talous- ja rahaliitto on muovautumassa kattavuudeltaan ja ajattelultaan avarammaksi kuin vielä sanokaamme vaikkapa vuosi sitten näytti oikeastaan edes mahdolliselta.

Asiaa on selvitetty luultavasti, siis kysymystä Emusta, enemmän kuin mitään muuta asiaa tällä vuosikymmenellä tässäkin talossa. On useasti mainittu professori Pekkarisen työryhmä. Näissä selvityksissä on tärkeätä se, että nämä selvitykset ovat opettaneet suomalaisia arvioimaan vahvuuksiansa ja heikkouksiansa niissä uudenlaisissa vapaiden pääomaliikkeiden ja avoimen talouden olosuhteissa, joissa Suomen on menestyksensä etsittävä, olimmepa Emussa tai emme. Niiden perusteella osaamme myös paremmin vahvistaa valmiuksiamme hoitaa talouttamme

Rahaliiton toteutuessa. Emuhan on pitkä askel kohti täydellisempiä sisämarkkinoita, mikä tarkoittaa muun muassa voimavarojen käytön tehostumista, kilpailun kiristymistä ja talouskasvun vahvistumista.

Näiden kaikkien yhteisvaikutuksena ei saa olla se, että syrjäytyneet syrjäytyvät entistä enemmän. Se on edelleen sitä meidän ikiomaa puskurointiamme, josta äsken mainitsin, kun puhuin työttömyydestä.

Suomen liittyminen euroalueeseen ei uhkaa hyvinvointivaltion tulevaisuutta. Suurempi uhka olisi vaivalla rakennetun sopimusyhteiskunnan rapautuminen. Tehokas ja laadukkaita palveluja tuottava julkinen sektori on kansantaloudelle merkittävä kilpailuetu. Suomen menestymistä Rahaliitossa tukevat korkeatasoinen koulutus, kehittynyt infrastruktuuri, hyvin tärkeänä asiana työmarkkinoiden sopimusjärjestelmä, sosiaaliturva sekä — ja tätä kannattaa korostaa — yhteiskunnallisten olojemme vakaus.

Yritysten menestymisen kannalta ovat talouden vakaa kehitys, alhainen inflaatio sekä osallistuminen euroalueeseen olennaisesti tärkeämpiä tekijöitä kuin eräiden Suomessakin ääntä pitävien tahojen uhkailemat ay-liikkeen ja työehtosopimusten alasajotoimet.

Talous- ja rahaliitto tai markan vaihtuminen ajan myötä euroksi ei vie Suomen itsenäisyyttä, vaikka rahapolitiikassa asia tuntuukin mulistavalta. Kun rehellisiä olemme itsellemme ja muille, niin rahapolitiikan suhteellinen itsenäisyys on kaventunut pieninä palasina rahamarkkinoiden avautuessa ja globalisoituessa jo tällä vuosikymmenellä hyvänkin määrän. Yhteinen raha täydennettynä ja tasapainotettuna talous-, finanssi- ja työllisyyspolitiikan koordinoinnilla eurooppalaisella tasolla voi onnistuessaan, nimenomaan onnistuessaan palauttaa kansanvaltaiselle päätöksenteolle joitakin ylikansallisen pääoman jo nyt valtaamia asemia.

Toivottavaa siis on, että talouspolitiikan koordinoinnissa euroalueella edetään pikaisesti sekä valtiovarainministerien neuvoston että Euro-X-yhteistyön avulla. Euroalueen ministerien yhteiskokouksista voisi muodostua terveellinen ja luonteva vastatekijä rahapolitiikasta vastaavalle Euroopan keskuspankille. Tämä pieneä vastauksena siihen pohdiskeluun, mitä on käyty siitä, menetämmekö jotain liian paljon, jos ja kun tämä eurooppalainen superpankki alkaa toimia täydellä voimallansa.

Herra puhemies! Kun rahaliitto ensi vuoden alusta on toteutumassa ja Suomi tänään tehtä-

vällä päätöksellä on euroalueessa mukana, on korkea aika siirtyä sinänsä hyvin tärkeästä Emun etuja ja haittoja koskevasta keskustelusta siihen, mitä Emu tulee vaikuttamaan koko eurooppalaiseen kehitykseen ja mitä meidän Suomessa tulisi sen suhteen, sen avulla ja sen kautta haluta.

Ed. Penttilä: Arvoisa puhemies! Tänään on suuri päivä. Päättämme liittyä yhteiseen valuuttaan ja talousliittoon. Suomi ei koskaan ole ollut näin tiiviissä liitossa Keski-Euroopan maiden kanssa, ei taloudellisesti eikä poliittisesti. Saavutus on merkittävä. 50 vuotta sitten solmimme yya-sopimuksen ja aloitimme pitkän kärsivällisen matkan pois Neuvostoliiton etupiiristä. Nyt tuo aika tuntuu muinaiselta historialta.

Tämän päivän päätös heijastaa sitä, että olemme kansakunta eurooppalaisten kansakuntien joukossa tavalla, josta Leo Mechelin ja J. V. Snellman saattoivat vain haaveilla. Tähän suureen hetkeen yhdistyy minun mielessäni kuitenkin myös suru. Tämä suru on se, että Talous- ja rahaliitto ei ole niin hyvä kuin sen pitäisi olla. Se haiskahtaa politiikalle, läntiselle suunnitelmataloudelle ja vanhentuneelle käsitykselle edistyksestä.

Emun taustalla oleva edistyskäsitys on kotoisin Ranskan vallankumouksesta. Tuon käsityksen mukaan edistys on kollektiivista marssia kohti poliittikkojen määrittelemiä tavoitteita. Tällä kertaa nuo tavoitteet ovat taloudellisia ja ne on määritellyt Maastrichtin sopimuksessa.

Arvoisa puhemies! Emu on suuri suunnitelma, jonka tarkoituksena on ottaa maailma hallintaan, asettaa poliitikot ja politiikka ohjaajan asemaan. Sen taustalla olevan ajattelun mukaan markkinatalous on hyvä renki, mutta huono isäntä. Tällainen ajattelu on mielestäni perin kummallista. Markkinat eivät ole sen enempää renki kuin isäntä. Ne ovat osa vapaata yhteiskuntaa. Toinen osa vapaata yhteiskuntaa on demokratia. Molemmat edellyttävät pelinsääntöjä, muutoin tulee kaaos. Mutta molemmat toimivat parhaiten silloin, kun päätöksenteko jätetään asiakkaille: kuluttajille markkinataloudessa ja äänestäjille demokratiassa. Sekä politiikassa että markkinoilla mennään harhaan, jos asiakkaan ääntä ei kuunnella.

Emun rakentamisessa asiakkaan, siis eurooppalaisen kansalaisen ääntä ei ole kuunneltu. Yhteistä rahaa on ajettu puhtaana poliittisena projektina ihmisten epäilyksistä piittaamatta. Jos kaikki sujuu hyvin, jos siirtyminen yhteiseen valuuttaan tuo tullessaan hyvinvointia ja työllisyyt-

tä, niin ihmiset unohtavat, että yhteinen valuutta tehtiin vastoin heidän tahtoaan. Jos asiat menevät pieleen, ihmiset eivät sitä unohda. Silloin suuri poliittinen kriisi on valmis.

Arvoisa puhemies! Nykyinen Emu on liian sosialidemokraattinen ja liian konservatiivinen minun makuuni. Se perustuu ajatukseen Euroopasta suurena yksikkönä, joka kokonaisuutena joko menestyy tai kokee konkurssin. Minun eurooppani ei ole kokonaisuus tai yksikkö, se on moninaisuus ja verkosto, se on kokoelma alueita, valtioita, ihmisiä, yrityksiä, kulttuureita ja kansallisuuksia. Minun Euroopassani dynaamisuus syntyy siitä, että eri valtiot, alueet, kaupungit ja yritykset kilvoittelevat yhä parempien ratkaisumallien löytämiseksi. Minun Euroopassani dynaamisuus ja onnellisuus eivät synny veroharmonisaatiosta, sosiaaliturvan yhdenmukaistamisesta tai yhteisistä alv-säännöistä, ne eivät synny poliittikkojen tai virkamiesten aloitteellisuudella.

Valitettavasti unioni on kuitenkin viime vuodet kulkenut kohti yhdenmukaisempaa, tasapäisempää politiikkaa. Sen rakentamisen henki on ollut sama kuin hyvinvointivaltion rakentamisen henki, se on ollut se, että jos saisimme valtavan hyvän koneen tästä koko Euroopasta aikaan. Sen rakentajatkin ovat olleet pitkälle samoja henkilöitä, jotka rakensivat hyvinvointivaltiota. Se henki on siis ollut: "Kerran vielä, pojat!"

Arvoisa puhemies! Kaikesta huolimatta olen kuitenkin optimistinen. Luulen, että Emulle ja Euroopalle käy hyvin. Ensimmäinen syy optimistisuuteeni on se, että konservatiivien ja sosialidemokraattien suuri suunnitelma markkinavoi-
mien, ihmisten ja luovuuden kesyttämiseksi ei tule onnistumaan. Globalisaatio ottaa suuresta suunnitelmasta niskalenkin. Toinen tärkeämpi syy on se, että yhteinen raha vapauttaa Euroopan kansalaiset, se vapauttaa heidät omien hallitustensa toimenpiteiden arvosteluun, se vapauttaa ihmiset vertaamaan hinta- ja verotustasoa, eläketurvan ja sosiaaliturvan tasoa. Tämän jälkeen poliitikot eivät enää voi selittää huonoja, tehotomia ja kalliita ratkaisumallejaan, eivät ainaakaan yhtä hyvin kuin tähän saakka.

Näistä syistä ja sen takia, että on kysymyksessä historiallinen askel Suomen tiellä kohti sen oikeutettua asemaa kansakuntana eurooppalaisten kansakuntien joukossa, painan tänään luonnollisesti vihreää nappia.

Ed. Jari Koskinen: Arvoisa puhemies! Jos tämä on kerran historiallinen päivä, niin pitää aloittaa sitten kai historiallisesta katsauksesta,

tosin lyhyesti. Täällä ed. Kankaanniemi sanoi, että tämä on murheen päivä ja Suomen markka menee, kun se on 140 vuotta meillä ollut. Aloitan vähän kauempaa.

Vuonna 1323 katolinen kirkko julisti hauho-laiset pannaan sen takia, että emme suostuneet maksamaan neljää oravannahkaa per savu veroa katoliselle kirkolle. Eli matka oravannahkoista euroon on ollut pitkä, reippaat 600 vuotta, lähes 700 vuotta, mutta siinä välillä on ollut niin kulta, taalereita, ploojuja, ruplia, kruunuja ja Suomen markkojakin. Kuitenkin olennaista tässä on se, että on aina ollut raha tai jotain, millä nimellä sitä on milloinkin kutsuttu, jota on käytetty vaihdon välineenä ja arvon mittana. Näin on aina ollut ja näin aina tulee olemaan.

Siinä mielessä, jos katsotaan historiaa, niin siirtyminen euroon on yksi vaihe tästä eteenpäin. Voisi lyödä aika paljon vetoa siitä, että euro on oman aikansa, sitten sekin muuttuu matkan varrella. Veikkaan, että sitten kun kirjoitetaan vuosilukua 2 ja toinen luku on nolla, niin tapahtuu vielä taas jotain muuta, koska maailma muuttuu, yhteiskunnat muuttuvat ja myös sitä kautta tapa, millä käydään kauppaa ja missä tarvitaan rahaa tai vaihdon välineitä, tulee muuttumaan. Siinä mielessä historia tulee toistamaan itseään, että joskus täällä jotkut puhuvat sitten seuraavassa keskustelussa siitä, mitä tapahtuu seuraavaksi ja mikä on se vaihe, mihin siirrytään.

Osa on täällä haikaillut myös oman rahapolitiikan perään. Suomalainen taloushistoriahan on ollut kautta aikain devalvaatio — inflaatio-kierrettä, puhutaan niin sanotuista devalvaatiosykleistä, ne ovat yleisiä suomalaiselle talouspolitiikalle. Ihmettelen, jos joku kaipaa edelleen sitä samaa vanhaa mallia, koska se on ollut ja menynyt. Siihenkään ei voida enää palata. Jos ajatellaan sitten, onko se politiikka ollut onnistunutta, löytyy lukuisia tutkimuksia, joissa todetaan, että tämä suomalainen devalvaatio — inflaatio-malli on tuonut enemmän haittaa kuin hyötyä suomalaiselle talouspolitiikalle, mikä taas johtuu siitä, että markkinat ovat aina nopeampia kuin poliittiset päättäjät. Siinä vaiheessa, kun päätöksiä ruvetaan miettimään, markkinat ovat jo toimineet ja tilanne muuttunut.

Talouspolitiikassa on myös toinen lohko eli finanssipolitiikka. Nyt kun rahapolitiikka siirtyy yhteiseksi Euroopan keskuspankin kautta, jää jäljelle siis oma finanssipolitiikka. Luulisi, että tämän yhden muuttujan sorvaaminen ja hallinta on paljon helpompaa kuin kahden muuttujan, jotka joskus voivat lyödä toisiaan korville. Siinä

meillä on sitten uusi opetteleminen, millä tavalla me hoidamme hyvää finanssipolitiikkaa, millä tavalla Suomen talous tässä yhteisessä Talous- ja rahaliitossa toimii hyvin, jotta meidän kansakuntamme hyvinvointi edelleenkin kasvaa ja voimme olla tyytyväisiä tänään tekemäämme ratkaisuun.

Herra puhemies! Lopuksi sanon vain, että henkilökohtaisesti päätöksenteko siitä, mitä nappia painan, on ollut erittäin helppoa. Se on ilman muuta valinta euron puolesta.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa herra puhemies! Euroalue tarjoaa kansantaloudellemme lisää tehokkuutta ja pitkäjännitteistä vakautta, mikä parantaa edellytyksiä investoinneille, talouskasvulle sekä pysyvien työpaikkojen luomiselle. Lisäksi osallistuminen antaa Suomelle jatkuvan vaikutusmahdollisuuden Euroopan unionin kehittämisessä. Emun päällimmäisenä tarkoituksena on edistää taloudellista vakautta ja hyvinvointia. Taloudellisen vakauden tukipilarina on yhteinen valuutta. Yhteistä rahaa, vakaata rahan arvoa ja alhaista korkoa pidetään talouskasvulle välttämättömänä perusedellytyksenä.

Korkojen alentuminen on Emun eräs näkyvimmistä hyödyistä. Korkojen pysyminen alhaalla on ehdoton edellytys investointitoiminnan elpymiselle. Korkojen alentumisesta ja investointien lisääntymisestä löytyy pohja paremmalle työllisyydelle. Parempi taloudellinen vakaus merkitsee siis parempaa työllisyyttä.

Minulta on moni henkilö kysynyt, emmekö ole lainkaan kiinnostuneita Suomen markan kohtalosta. Oma raha on kiistatta yksi kansallinen identiteettitekijä, ja ymmärrämme hyvin kansalaisten epäroinnin markasta luopumisesta. Mutta ei kai kukaan toisissaan kuvittele, että Suomi, suomalainen identiteetti ja suomalaisuus katoavat Suomen markan myötä. Markkaakin enemmän olemme kiinnostuneita Suomen ja suomalaisten kohtalosta.

Kun euroalueeseen mukaan meneminen parantaa Suomen taloudellisen menestymisen edellytyksiä, parantaa se samalla kansalaisten mahdollisuuksia turvattuun toimeentuloon ja taloudelliseen sekä sosiaaliseen hyvinvointiin. Suomen taloudellinen menestys ja talouskasvu yhtäältä ja kansalaisten toimeentulo ja hyvinvointi toisaalta eivät todellakaan ole toisistaan riippumattomia asioita, vaikka sellaistaakin järjettömyyttä näkee joskus tässäkin salissa väitettävän.

Juuri talouden kehitys ja viime kädessä vain se merkitsee ihmisille työtä ja toimeentuloa. Näin

ollen meidän on käytettävä hyväksemme kaikki mahdollisuudet talouskehityksemme turvaamiseen. Liittyminen Emuun on yksi käsillä oleva keskeinen mahdollisuus, josta on tartuttava kiinni tänään. Myönteinen talouskehitys on perusedellytys myös valtiontaloudelle ja kuntien asemalle ja siten hyvinvointiyhteiskunnan ja julkisten palvelujen turvaamiselle ja kehittämiselle.

Toisin sanoen Emu ei uhkaa eläkkeitä, (Ed. S. Kanerva: Kyllä uhkaa!) ei pidennä leikkauksia, se ei vie koululaisilta kouluaterioita eikä päivähoitolapsilta hoitopaikkoja. Emu ei myöskään vähennä poliiseja, lomautta opettajia, huonon teitä, vähennä asfalttia tai tuhoa aluepolitiikkaa. Päinvastoin sosiaalinen turvallisuutemme ja yhteiskunnalliset palvelumme ovat siis viime kädessä kiinni kansakuntamme taloudellisista voimavaroista ja niiden kasvumahdollisuuksista. Emujäsenyys taas vaikuttaa niihin erittäin myönteisesti.

Kuten edellä olevasta ilmenee, Emun vastainen propaganda on väliin saanut viljejä piirteitä. Varsin monet uskovat aivan vilpittömästi, että olemme joutuneet säästämään julkisissa menoissa EU:n ja Emun vuoksi. Emun piikkiin on tosi helppo laittaa asioita, varsinkin jos haluaa omaa vastuutaan välttää Emuun liittymisessä.

Totuus on kuitenkin toisenlainen. Emme ole joutuneet tekemään julkisen talouden säästöjä sen takia, että saisimme maamme Emu-kuntoon. Suomi on joutunut viime vuosina säästämään vain ja ainoastaan sen vuoksi, että maan talous on ollut kuralla ja syömme velaksi.

Viime kädessä Emussakin kaikki on kuitenkin kiinni vain meistä itsestämme. Elämä Emussa antaa paljon, mutta se myös vaatii paljon. Ei riitä, että olemme kerran täyttäneet terveen talouden kriteerit, joilla voimme liittyä Talous- ja rahaliittoon. Meidän on hoidettava talouttamme hyvin liittymisen jälkeenkin. Suomen valtion on harjoitettava edelleen hyvin kurinalaista talouspolitiikkaa. Yli varojen emme voi elää jatkossakaan. Kurinalaista taloudenhoitoa ei edellytä vain Emu vaan myös velkaongelmiemme voittaminen.

Kurinalaisesti talouttaan joutuvat hoitamaan yrityksetkin. Enää ei kustannusten nousua ja huonoa kilpailu- ja vientikykyä voi hoitaa devalvaatioiden kautta. Tase on vahvistettava sellaiseksi, että se kestää myös huonot ajat. Kustannustehokkuus on avainsana yrittäjälle, ja yrittäjän elämässä se on jokapäiväistä arkea.

Myös työmarkkinajärjestöiltä elämä Emu-Suomessa vaatii joustavuutta ja uusiutumisky-

kyä. Olen edellä korostanut Emun myönteisiä vaikutuksia yleiseen talouskehitykseen ja sitä kautta kansalaisten hyvinvointiin. Euroalueeseen liittymisellä on kuitenkin myös välttämättömiä vaikutuksia eri kansalaisryhmille ja yrityksille. Kuluttajien kannalta talouden tehokkuuden lisääntyminen, korkojen alentuminen ja eurooppalaisten hintojen vertailun helpottuminen merkitsevät vakaampaa hintakehitystä. Palkansajille alhainen inflaatio on todistettavasti antanut paremman ansion ja ansiotason.

Yritykset puolestaan voivat laskea suoraan hyödykseen säästöt siitä, kun valuuttoja ei euroalueella enää tarvitse vaihtaa muihin valuuttoihin. Tämä hyöty lankeaa luonnollisesti kaikille muillekin, jotka Euroopan sisällä matkustavat ja käyvät kauppaa. Yrityksille ei myöskään enää aiheudu tarpeettomia kustannuksia valuuttariskeiltä suojautumisesta. Tästä on etua erityisesti pienille yrityksille, joilla tähän on ollut asiantuntemusta ja mahdollisuuksia vähemmän kuin suurilla yrityksillä.

Arvoisa herra puhemies! Monet Emun vastustajat haikailevat vielä myös devalvaation mahdollisuuksien perään. Juuri koettu lama kertoo kuitenkin, kuinka pieni ja avoin talous voi olla maailmanmarkkinoitten armoilla erittäin haavoittuvainen. Suomen marka on niin kotoisten kuin kansainvälistenkin valuuttakeinottelijoiden pelinappulana ollut koko itsenäisyytemme ajan. Markan hävitty puolustustaistelu on maksanut kansalaisille ja yrityksille satoja miljardeja markkoja. Tuhannet yrittäjät tekivät konkurssin lähinnä valuuttariskien vuoksi. Niinä aikoina vain harva kaiholla selvisi tilanteesta ja muistelee niitä synkkämielisesti. Tämän valuuttakeinottelun kohteena olivat usein muutkin eurooppalaiset valuutat. Yhteisen rahan eräs tarkoitus onkin juuri estää tämänkaltaisen kansakuntien ryöstäminen valuuttakeinottelulla.

Vakauden hyödyt ovat alkaneet näkyä jo ennen kuin olemme edes virallisesti Talous- ja rahaliiton jäsenenä. Pelkkä määrätietoinen ja johdonmukainen valmistautuminen on tähän saakka tuonut Suomen kansalle taloudellista etua. Kotitaloudet, yritykset, julkinen valta ja me veronmaksajat olemme saaneet miljardien markkojen hyödyn alempien korkojen avulla.

Emun tuomasta vakaudesta huolimatta häiriöt kuuluvat jatkossakin kansantalouksien elämään, koska valuuttakurssija muuttamalla ei enää voi häiriöittä yritystä hoitaa. On löydettävä uusia keinoja. Valtiolla ja yrityksillä lääke häiriöihin on periaatteessa sama, vahva talous. Jul-

kinen talous voi valmistautua tasaamaan häiriöitä vain ylijäämäisillä budjeteilla. Mahdollisuutemme käyttää julkista taloutta häiriöitten tasaimiseen ovat parantuneet, ja sitä mukaa julkisen talouden tasapaino on kohonnut.

Arvoisat kansanedustajat! Olemme tänään paalupaikalla. Minä henkilökohtaisesti kannatan euroalueeseen liittymistä ja painan ilomielin vihreätä nappia.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Kuosmanen yltyi todella hurmoshenkisyyteen, mikä on kunnioituksella mainittava. Mutta kun on puhuttu siitä, että tämä päätös ei vie Suomen itsenäisyyttä, niin täytyy todeta sen osittain pitävän paikkansa, koska ei meillä itsenäisyyttä ole enää ollutkaan. Se on mennyt Euroopan unionin sopimuksen ja sen jälkeisen kehityksen myötä.

Mutta tämä on symbolinen niitti itsenäisyyden menetykselle, koska jokaisen itsenäisen kansan symboli on oma raha, ja tämän jälkeen sitä ei meillä enää ole. Tämän jälkeen Amsterdamin sopimus ripottelee vielä mullat tähän päälle ja sen jälkeen ollaan siinä, mitä Sorbonnen yliopiston professori on sanonut: liittovaltio tai hajoaminen. On varmasti viisas mies tämä professori. Huomenaamulla on mukava katsella, mitä hän sanoo MTV:n uutisissa. Hän on Ranskankin kuulemma sekoittanut vallan.

Surullinen tarina, mutta ei mahda mitään. Näin tulee varmasti käymään.

Ed. S. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Tässä parin päivän aikana olen yrittänyt kuunnella, miten tällä Emu-asialla lähestyisi puolustuspolitiikkaa, vaikka tässä on talouspolitiikasta kyse, mutta olisiko jotain merkitystä siihen, paitsi tietenkin kaikki se, mitä on yleistä, että EU:sta Emuun ja se luo sateenvarjon ja poistaa idän uhkaa ja luo vakautta.

Mutta kun yhteinen raha poistaa valuuttariskit, juolahti mieleen, että nämä asiat käsiteltiin väärässä järjestyksessä. Esimerkiksi Emu-päätöksen jälkeen ensi viikolla olisi ollut aika kätevää käsitellä helikopterikysymystä. Silloin ei tarvitsisi miettiä Hornetien valuuttaongelmia, vaan tämä olisi ihan selvä homma, kun sitä silloin niin hirveästi käsiteltiin. Tässä tapahtui pieni virhe. Mutta kun taisteluhelikopterit hankitaan, ne kannattaa EU-maista hankkia ja silloin ei ole valuuttariskejä. Se tässä on hyvä puoli.

Muitakin keskitettyjä materiaalihankintoja voidaan ehkä puolustuksen puolella tehdä, kun

on laatuksen samankaltaisuus. Siitä tullaan sitten johtojärjestelmien yhdenmukaisuuteen.

Oikeastaan jäin tänne sitä varten istumaan, kun ajattelin, että ed. Penttilällä, joka on tavaltaan alan ammattilainen, olisi ollut tähän jotain valistettavaa. Mutta hän puhui vain talouspolitiikasta koko ajan. (Välihuuto) — Hän on ministeriön sotilaspoliittinen tutkija, että hän on ihan ammattimies. — Mielellään olisin jäänyt kuuntelemaan, mutta katsotaan, jos ed. Penttilä vielä jotain vastaisi.

Ed. P u h j o : Herra puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Ilkka Kanervan puheenvuoron johdosta. Mielestäni hänen puheenvuoronsa oli ylivoimaisesti paras hallituspuolueiden taholta siinä mielessä, että hän pyrki analysoimaan Emun vaikutuksia erittäin monipuolisesti. Jos tämän tyylistä keskustelua olisi alunpitäen harastettu, niin varmasti Suomen kansalaisilla olisi parempi kuva tulevasta politiikasta.

Mutta huomauttamistakin minulla on hänen puheenvuoroonsa siinä mielessä, että siitä henki sellainen ajatus, että yhteiskunnan kehitys on välillä luonnonvoimaista ja mennään luonnonlain mukaan lamasta toiseen. Näin ei kuitenkaan ole. Ei luonto mitään lamaa tee, vaan se on tämä meidän kapitalistinen systeemimme.

Kun hän sanoi, että hyvän talouskasvun aikana ylijäämät ovat tärkeitä lamaan valmistauduttaessa, niin miksi ei voitaisi ajatella niin, että pyrittäisiin estämään, ettei lama tulisi niin syvä, kun se sitten aina tulee? Kun me kolmen viime vuoden kehitystä vertaamme, niin suurimpien yritysten voitot olivat 70 miljardia markkaa, joista 50 miljardia markkaa vietiin ulkomaille. Meillä olisi ollut täysin hyvät mahdollisuudet sosiaaliturvasäädöksiä muuttamalla rokottaa näitä puhtaita voittoja, eikä se olisi yhtään firmojen kilpailukykyä vähentänyt tai konkurssialttiutta lisännyt. Päinvastoin me olisimme lisänneet kansakunnan ostovoimaa ja kotimaisten tuotteiden kauppa olisi käynyt paremmin ja kansalaisillakin olisi silloin parempi olla.

Lopuksi toteaisin ed. Kekkosen huomioon siitä, kun hän sanoi, että Emu ei uhkaa hyvinvointivaltiota, että olen täysin eri mieltä siitä. Lyhyesti edellisestä puheenvuorostani mainitsen sen, mitä sanoin, että on hyvä tietää, että hyvinvointipalveluiden alarajo kuuluu hallituksemme välttämättömiin tehtäviin Suomen täydyessä EU:n kehityksen peruseriaatetta, minkä mukaan EU kerää imurin lailla kaiken mahdollisen liikenevän varannon jäsenmaistaan omien jättiyritys-

tensä kilpailukyvyyn parantamiseksi. Minä olen tätä mieltä. Siitä seuraa se, että olen myös sitä mieltä, että Emun oloissa ei EU:ssa olla kiinnostuneita kansalaisten hyvinvoinnista, vaan kilpailukyvyistä Kaukoitää ja USA:ta vastaan. Siksi olen vastaan Emun kolmatta vaihetta.

Ed. I. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Ihan kaksi havaintoa keskustelun loppuvaiheesta, ensinnä siitä, mitä Euroopan keskuspankin harjoittama rahapolitiikka vaikuttaa Suomen finanssipolitiikkaan. Yleinen henkikään tässä keskustelussa on ollut eritoten tietysti opposition suulla todistettuna se, että se vie Suomelta mahdollisuudet harjoittaa hyvinvointivaltio politiikkaa ja ylipäätään sosiaalisesti, yhteiskunnallisesti hyväksyttävää politiikkaa. Ei ole näin vaan itse asiassa täysin päinvastoin. Väitän edelleenkin, että Emussa mukana olevan maan, jonka valtiontalous on kaikin puolin terve ja tasapainoinen ja näin muodoin kunnossa oleva, kansallinen liikkumavapaus finanssipolitiikassaan, siis eduskunnan toteuttamissa talouspoliittisissa ratkaisuissa, on merkittävästi suurempi ja laajempi kuin sellaisen maan, joka on Emun ulkopuolella mutta jonka taloutta ei hoideta hyvin ja päättäväisesti.

Toinen seikka, johon haluan loppuvaiheen keskusteluun liittyen vielä puuttua, on se, että kun esitetään ulosjääntiä Emusta ikään kuin parempien aikojen toivossa, on sanottava, että

ulosjäänti merkitsisi Suomelle tässä vaiheessa äärettömän dramaattisia vaikutuksia sekä meidän valuuttakurssissamme että koroissamme tavalla, jota Suomen kansantalouden voimavarat eivät missään tapauksessa kestäisi. Näin muodoin, jos jäisimme tässä vaiheessa ulos Emusta, sosiaaliturvarakenteet joutuisivat erittäin rujan korjaamisen kohteiksi ja samoin työmarkkinoitten joustavoittamistarpeet jouduttaisiin toteuttamaan aivan jollakin muulla tavalla kuin hallitun rakennemuutoksen hyviä periaatteita noudattaen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Asian käsittely keskeytetään.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan perjantaina 17 päivänä huhtikuuta kello 2.33.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen